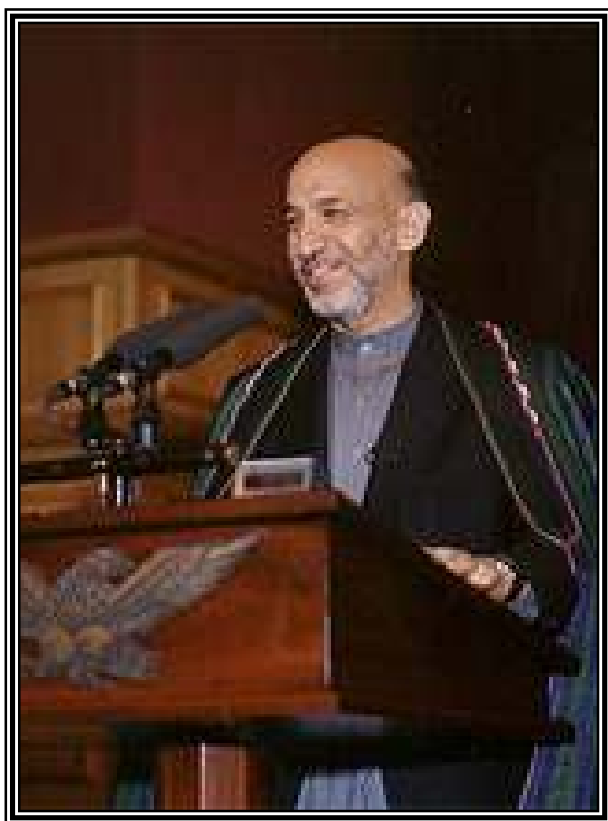

کرزی

Ketabton.com

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی

کرزی

د افغانستان د ولسمشر حامد کرزي ژوندلیک

لیکوال

نیک بی مایلس

پښتو ژباړن

غلام ولي نوري

د کتاب پېژندنه :

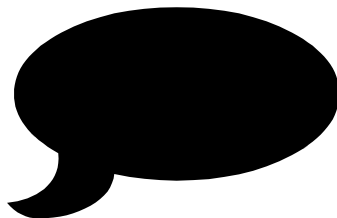
❖ د کتاب نوم	:: کرزی
❖ لیکوال	:: نیک بی مایلس
❖ ژباړن	:: غلام ولي نوري
❖ خپرندوی	:: سنځر خپرندویه ټولنه
❖ کمپوز او ډیزاین	:: مطیع الله روهیال
❖ چاپکال	:: ۱۳۸۷ ش - ۲۰۰۸ ع
❖ چاپشمېر	:: ۵۰۰ ټوکه

اړیکي

aracozia@yahoo.com

گرځنده

۰۰۹۳(۰) ۷۰۰۳۱۸۴۹۳

ڊالی

خپله دا ژباړه د هیواد د تگره لیکوال
او پېژندلي څ—پړونکي
استاد محمد معصوم هوتک
نامه ته ډالی کوم

غلام ولي نوري

د ژباړن خبري

دا نصیب هم په سړي نوري کوي روان کندهار ته وم، خو خپل ځان مې په کاناډا کې وموند. دا د ۲۰۰۷ م کال د اګسټ ۱۲ مه وه، چې د کندهار ښار ته نژدې مې موټر ټکر سو. داسې ښکارېده لکه تقدیر چې د افغانستان او پاکستان په نسو زما روغتیا نه وه نویسته کړې.

خو د غرب د عصري او پرمختللي ټکنالوژۍ څخه په مننه، چې زه یې بیرته د دې جوګه کړم چې د خپلې ځوارکۍ پښتو په ننگ قلم راپورته کړم. دا ځل مې درمنله د یوه کاناډايي ډاکټر له خوا کېده. پر کټ تر کښېنستلو وروسته مې د عادت له مخې افغاني ټولي نسخې او ایکسې وړښکاره کړې، خو افغاني ایکسې حتی په دې کې هم پاته راغلې وه، چې زما د سر په کوپړۍ کې دروزنه ونیسي. ډاکټر هغه ایکسې وکتلې، چې کومې نتيجې یې نه ځني واخیسته. له همدې کبله یې زه د ایکسې خونې ته بوتلم هلته یې د عصري ایکسې ماشین په غېږ ورکړم. تقریباً تر ۱۵ دقیقو وروسته یې زه بیرته هغه خونې ته راوستم، چې ور څخه بیولي یې وم.

تر لږ ځنډ وروسته د اوو ډاکټرانو یوه ډله راغله راته ویې ویل، چې د وروځو له منځ څخه بیا تر نزلې پورې دي دا هډوکي دوه ځایه درز کړي دي.

اوه زما خدايه!

دا څه اورم؟

فکر نه کوم په هغه وخت کې چې پر ما څه تېرېدل بل څوک یې حس کړي، خو د تقدیر په وړاندې به ځوار انسان څه وکړي.

ما وويل نو چاره څه ده؟

دوی وويل چاره دا ده، چي موږ بايد ستا سر د يوه غوږ څخه تر بله پوري عمليات کړو تر څو وکولای شو هغه هډوکي دننه تداوي او له نس څخه دي غوښه پريکړو د هغو وينو و منځ ته يې ورکړو، چي د هډوکو د ماتېدو پر وخت بهېدلي او د مغزو پر خوا تللي دي.

يا پاکه ربه چي ستا فضل او کرم نه وي نو زه خوار به څه وکړم. اې د کایناتو خالق! زه دي لکه چي د خپل هیواد، اسلام او ژبي د چوپړ له پاره نور نه وم په کار؟ رب العالمينه بس تاسي پوهېږئ او کار مو.

له ډاکټر څخه مي وپوښتل که چيري زه عمليات ونه کړم نو څه به وسي؟ ده په جواب کي وويل چي ته په بخت ډېر بيداره يې، چي ستا د سر وينه مغزو ته نه ده رسېدلې که چيري رسېدلې وای نو تاسي به يا تر نامه لوړ يا کنښته فلج سوي وای، او که چيري عمليات ونه کړې نو د پورتنیو يادو سوو مشکلاتو سره د مرگ خطر هم تړلی وي. دا چي په زړه کي مي څه تېرېدل يو الله خبر دئ. بس د الله امر ته مي غاړه ايښې وه. د کایناتو رب په خپلو کارونو ډېر ښه پوهېږي.

ما د ډاکټر څخه ۱۵ دقيقې وخت وغوښت، چي تر څو په همدې اړه د خپلو قريبانو او دوستانو سره سلا او مشوره وکړم. ټولو د عمليات کولو مشوره راکړه چي ما هم ډاکټر ته په هو سر وخواوه. تر ۱۷ ساعته وروسته چي پر هوبښ راغلم که گورم د جانسن په نامه يو امريکايي ډاکټر راته ولاړ و، چي تازه د خپلي فلسطيني مېرمني له کبله د اسلام په مقدس دين مشرف سوی و. ده چي زه وليدم چي را پر سد سوم پر ځيگري يې لاس راکښېښوی راته ويې ويل Noori you will be all right Inshaullah. خو وروسته چي به ما د خپل صحت په اړه پوښتنه ځني کول ډېر به خواهشینی

کېده او کوبښ به يې کاوه، چي په يو چم مي له ځان څخه تېر کړي. يو وخت چي مي ډېر مجبور کړ راته ويې ويل ستا روغتيا به ډېر ډېر وخت وغواړي. ده زما سره دومره مينه کوله، چي زه ډېر ورته حيران وم ما ته داسي ښکارېدې لکه خپل ورور.

په روغتون کي نور غير مسلمان ډاکټران هم وه، خو د جانسن ميني او اخلاص بېخي حد نه درلود. دا مينه د اسلام د هغي رڼا له کبله وه، چي زما او د ده زړه ته يې لار موندلې وه تر دې نوبل کوم ټينگ تړون کېدای سي؟

تر ده وروسته ډاکټر رټکوسکي راغلی، چي زما عمليات يې تر سره کړي وه. ده وويل چي ښه کېږې انشاالله. زما تر دوباره معاينې او ايکسري وروسته يې راته وويل چي هر څه ډېر سم دي او تاسي کولای سئ، چي نن پر ۱۲ بجي د روغتون څخه ولاړ سئ. ايا که زه په پاکستاني او يا افغاني روغتون کي وای څو ورځي به يې ساتلی وای؟ د دوولسو بجو په شاوخوا کي زما خوږ دوست اېرهم راورسېد، چي سمدستي مو د روغتون څخه خپله کډه را بار کړه.

دا کيسه مي ځکه دونه اوږه کړه، چي يو څو لوستونکو ته وښيم، چي دا کتاب مي په څنگه وخت کي ژباړلی او بل د هغو ملگرو د ډاډ له پاره چي زما د روغتيا په اړه اندېښمن دي، خو زه اوس الحمد لله بالکل روغ رمتيم.

تر دې دوې مياشتي وروسته د کاناډا د البرټا ولايت د مرکز ايډمنټن د لوي مارکېټ پر کتابتون وربرابر سوم. هلته مي د نورو کتابونو تر څنگ دغه کتاب هم پيدا کړ. ډېر مي خوښ سو، چي سمدستي يې د ژباړلو فکر راسره پيدا سو. د روغتيا په دغسي وضعيت کي مي د دغه

کتاب ژباړه پیل کړه. د ژباړې په وخت کې به همېشه د کورنۍ د غړو له خوا د سختو نیوکو سره مخامخ کېدم، چې ویل به یې دا ستا صحت او دا کتاب! کله ښه سې بیا به یې وژباړې خو ما د چا دا ونه منل او نه مې تر اوسه په خپل ځان دا منلې ده، چې ما دومره سخته ضربه لیدلې، خو که مې ومنل په هغه صورت کې نو رښتیا هم مریض یم. تر اوسه لا د تندي پارسوب راسره دئ او دا چپه سترګه خو مې بېخي ډېره پرسیدلې وه، ما به خپلو ملګرو ته ویل لکه دا غریبان چې هم په کړوپ کشي کې ښه تجربه نه لري. خو اوس چې یې پارسوب کښته سوی هر څه سم معلومېږي. خو کله چې به مې دغه سرگذشت خپلو ملګرو ته وایه نژدې و، چې د زړه حمله پر راسي. خو ما الحمدلله هیڅ کمي نه ده احساس کړې او د دغه کتاب پر پښتۍ عکس مې هم تر عملیاتو وروسته اخیستی دئ. یو څه هم د کتاب او لیکوال په اړه:

د ژباړې په وخت کې مې کونښن کاوه، چې ژباړه یې ډېره ساده وي. د اړچیوال په نامه یوه دوست له دې کبله د کتاب د ژباړلو څخه منع کولم، چې د مسعود صفت پکښې سوی دئ. اړچیوال ورور او د ده همنظرونه وایم چې د مسعود له پاره همدومره بس ده، چې مړ دئ.

ښاغلی لیکوال یې د افغانانو سره خورا ډېره مینه لري او د افغانانو د کلتور او تاریخ څخه ښه خبر دئ، چې د احساساتو یې باید درناوی وسي. په کتاب کې ځینې غلطې وې، چې هغه مو تر وسه او پر خپل ځای اصلاح کړي دي. په کتاب کې د ولسمشر کرزي ډېر اړخونه را اخیستل سوي دي چې د راتلونکو تاریخ لیکوونکو له پاره تر ټولو ښه سند دئ، خو که چیرې دغه کتاب د ولسمشر کرزي د خولې څخه یو تکړه افغان لیکوال لیکلی وای ډېر به خوندور وای.

په پای کي د بناغلي مطيع الله روحيال څخه مننه، چي په خورا
سخت وخت کي يې د دغه کتاب کمپوز په ورين تندي وکړ او گټوري
مشورې يې هم را څخه ونه سپمولې. وينن ملگري فرهنگي ټولنه هم د
هېرولو نه ده، چي د دغه کتاب په چاپ کي يې تر خپله وسه مرسته وکړه.

نور نو دا تاسو او کتاب!

په سپېڅلې مينه او ادب

غلام ولي نوري

۱۳۸۷/۶/۶ ش

د سر خبري

په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره په ۱۹۸۷م کال د پاکستان په پېښور کې هغه وخت وليدل کله چې ما د افغان مطبوعاتو پروژې له پاره افغان زده کونکي نيول دا د بوستين پوهنتون د ارتباطاتو د کالج پروژه وه او زه يې ساحوي مشروم.

د حضرت صاحب په تنظيم کي کرزي زموږ ارتباطي کس و، د ده ډله يوه له هغو ۷ ډلو څخه وه، چې په افغانستان کي د سرو لښکرو پر ضد جنگېدل.

د ځينو ډلو سره په ځانگړې توگه د بنياد گرو سره چې له غرب سره يې حساسيت درلود، معامله ډېره گرانه وه، چې له هغوی څخه کسان تر لاسه سي او موږ دغه افغانان په ژورناليزم کي وروروزو.

د دې برعکس بيا د حضرت صاحب ډله ډېره دوستانه وه دا ځکه چې هلته به موږ همېشه د کرزي د گرم هر کلي سره مخامخ کېدلو او له بله پلوه ده ډېره ښه روانه انگليسي ويل چې زه ډېر ور څخه متاثر سوې وم.

ما او کرزي دوه ځله په رسمي توگه سره وليدل او په پېښور کي څو نور واره په غير رسمي توگه په هغه ځايونو کي چې غربيان، افغانان او پاکستانيان به سره راغونډ سوي وو، ما د خپلي نوي دندې له پاره چې په بوستين پوهنتون کي د ښوونکي په توگه ټاکل سوې وم د ۱۹۸۸م اگست په اخير کي پېښور پرېښود او تردې ورسته مي بيا ۱۶ کاله له کرزي سره ونه ليدل، بيا مي هغه وخت ور سره وليدل چې دی کله د لنډ مهالي ادارې مشرو.

په ۲۰۰۴ کال کې مې دا موقع تر لاسه کړه، چې پسرلی په کابل کې تېر کړم هلته مې د کرزي د وياند او د ده په مطبوعاتې دفتر کې مې د مشاور او ژورناليزم د بنسټونکي په توګه دنده تر سره کړه. بالاخره مې هغه کابل وليد چې په اړه مې يې د خپل افغان ملګرو څخه ډېر څه اورېدلي وه چې ډېر تکان ورکوونکی و.

په اوونۍ کې مې ۶ ورځې په ارګ کې د ولسمشر د وياند جاوید لودين له پاره کار کاوه چې دا زما له پاره يو په زړه پورې امتياز و، کوم کسان چې موږ په پېښور کې روزلي وه له هغوی څخه ځينې اوس په کابل کې وه او له هغوی څخه دوو يې په ارګ کې کار کاوه.

حامد علمي د ولسمشر د وياند مرستيال و او عبدالصبور د ولسمشر رسمي عکاس و، زموږ د مرکز بل فارغ اکرام شينواری و چې اوس په کابل کې د امريکا نېغ راډيو د پښتو څانګې راپورتور و.

ما دی په دغه دوې کې ډېر وڼه ليدی يو وخت دی د خپل دفتر څخه په ګل خانې ماڼۍ کې د خپل وياند دفتر ته د هغوی پوښتنې ته راغلی و موږ په هغه ورځ د پېښور د وختونو په اړه په مفصله توګه وږغېدلو او کله کله به مو په مطبوعاتې کنفرانس کې چې د ارګ په باغ کې تر وڼو لاندې جوړېدی سلام سره وايه.

کله چې زه د دوې په پای کې تللم، د ولسمشر د وياند مرستيال ماته يو فلزي بکس راکړ، چې په لاجوردو ښکلی سوی و. دننه په بکس کې يو کارډ و چې پر هغه ليکلي وه، د افغانستان د ولسمشر جلالتماب کرزي لخوا ډالۍ، خولاسليک يې نه و پر کړی.

د ۲۰۰۵م کال په پيل کي د بوستين پوهنتون مرستيال جوسپ
ميرکوديو راته وويل چي ولي ولسمشر کرزي ته زموږ په پوهنتون کي د
مېلمه وينا کوونکي په توگه بلنه نه ورکوي؟

ما هم جاويد لودين ته تليفون وکړ، هغه اوس د ولسمشر د دفتر
مسئول سوی و، کله چي ما لودين ته وويل، هغه لومړی شکمن، خو بيا
بې وويل ته ودرېره زه به د ولسمشر تقسيم اوقات وگورم (دا دئ وخت
سته خو زه بايد په دې اړه له ولسمشر سره وږغېږم).

يوه ورځ وروسته جاويد لودين راته تليفون وکړ ده وويل چي
ولسمشر راضي دئ، زه ډېر خوشاله سوم.

يوه شپه وړاندي چي دی زموږ پوهنتون ته راسي، کرزي ته په يخ او
باراني بوستين کي د مسچوسيت د والي ميت رومني لخوا تود هر کلی
وويل سو، والي د هر کلی پوره ترتيبات د استقبال د قطعې او بجه خانې
په شمول په هوايي ډگر کي ورته نيولی وو.

په دا سبا باران نه و او پنځه ويشت زره تماشاچيانو چي په هغه کي
زده کوونکي، والدين يې، کورنۍ او دوستان يې، د بوستين په پوهنتون
کي کرزي ته د يو اتل په څېر ښه راغلی ووايه. کرزي زده کوونکو ته د نړۍ
سره د خپل هيواد اړيکي او بيا د دغه کوچني او خوار ملت د نړيوالو
لخوا هېرېدل ور په زړه کړل چي د يوولسم سپتمبر پېښي يې يو ځل بيا
خلکو ته ور په ياد کړې.

تر دې وړاندي چي کرزي د بوستين څخه ليدنه وکړي ما له هيلن دیرد
جنرال الکتریک مدير جک ويلخ او مېرمن يې سوزي او د څارنوال الن
ډېرشويز سره وليدل، هيلن راته وويل چي ولي کرزي ته نه وايې چي
ستاسو په اړه به کتاب وليکم، هغه ته د دې وړانديز وکه او خلک له دې

سره ډېره مينه لري چي د کرزي له کيسو څخه خبر سي، ما هم دوې پانيي پروپوزل وليکي او جاويد لودين ته مي ورکړي چي ولسمشر ته يې تقديم کړي، په بوستين پوهنتون کي تر وينا وروسته ده او ورسره پلاوي واشنگتن ته پرواز وکړ، له هغه ځايه نيبراسکا ته، چي هلته کرزي افتخاري ډگري تر لاسه کړه او بالاخره کابل ته لاړ.

تر دې وروسته مي د خپل وړانديز په اړه يوه مياشت هيڅ وانه وربدل، وروسته لودين راته تليفون وکړ راته ويې ويل چي ولسمشر د کتاب په اړه راضي سوې دئ نو اوس بايد څه وکړو؟
ما له بوستين پوهنتون څخه رخصتي واخيسته او د سپتمبر په نيمايي کي مي کابل ته پرواز وکړ.

ما درې مياشتي په يوه مېلمستون کي تيري کړې چي (Chez Ana) چيز انا نومېده او زما د ژورناليزم د يوه پخوانۍ ملگري ايدوارډ گيرډيټ لخوا چلول کېده، ما به له کرزي سره چي کله به يې وخت درلود لیده، حتی زه به يو څو ساعته وړاندي لانه پوهېدم چي نن ما بنام به له کرزي سره وينو که نه، يا ور به تليفون راته کوي چي نن ما بنام بناغلي ولسمشر غواړي ستاسو سره وويني، په کومه شپه چي به مو له ولسمشر سره ليدل يو تور روسی لاهې موټر به د چيز انا مخ ته راته او زه به يې تر ارگ پوري وړلم، تر ټولو امنيت ځايونو به تېر سوو، تر هغه چي موږ به د ارگ دننه ته ورسېدو زه به له موټره کښته سوم، پياده به د دېوالونو په بغل کي د ولسمشر د دفتر پر لور روان سوم، د دېوالونو بغل ته به وسله وال کسان ولاړ وو او په (Lapel Microphones) لپېل مايکروفونونو کي به يې خبري کولې، په گل خانه کي دننه د ولسمشر دفتر ته تر رسېدو وروسته ما يو گړی انتظار ايسته او بيا د ولسمشر دفتر ته ورننوتلم چي

هلته به مو د افغان کلتور له مخي د غيږي روغېړ او د لاس روغېړ کاوه او د ولسمشر له تود هر کلي سره به مخامخ کيدو .

اکثره وخت به موږ د ده په دفتر کي سره ليدل دا يو لوی دفتر دی چي مستريح خونه، د خرمنی قېمتي سופا، چوکيو او د ولسمشر په مېز نښايسته سوې ده، په دغه وخت کي به ياور، مشاورين او حتی د کابينې وزيران هم حاضر وه، چي ده به هغوی ته د پاته کېدلو ويل، کرزی د نورو افغانانو په شان د کيسې ويلو خورا ښه استعداد لري چي اورېدونکي ور څخه خورا خوند اخلي، کله کله به زه او دی د ده د دفتر تر شا په جلا ځای کي تنها و، چي هلته به مو تر خپل کار وړاندي د يو څو دقيقو له پاره په تلوېزون خبرونه وکتل، په دغه سار په مني کي به د شپې لخوا کرزي، کریمي رنگه پتو پر ځان تاو کړی و، چي دا ډول پتوان ټوله افغان نارينه پر اوږو کوي، مرکز گرمي په نور افغانستان کي خوڅه، حتی په ارگ کي لانه وه پاته.

موږ به قهوه څښل، خو کرزي به تر قهوې چای له افغاني اوسکو، بادامو، پستې، انگور او کلچو سره خوښول چي دا هر څه به تر موږ وړاندي د ولسمشر د پخلنځي خدمتگارانو لخوا ايښودل سوي وه، کرزي به لکه يو سوداگر همېشه د افغاني توليداتو صفت کاوه، ده به امر کاوه، دا وخوره او دا وخوره، دا انگور، بادام او اوسکي تر ټولو غوره دي، موږ به يو څو دقيقې بانډار سره وکی، پسته او انگور به مو خوړل وروسته به ما خپل ټيپ ريکارډر چالانه کی، ما به موضوع ورته وټاکله او ده به پر هغه خبري پيل کړې، دی يو ډېر ښه وياند، فصيح او ډاډمن او هغه څوک دی چي د خپلي پوهي او ځيرکتيا څخه خبر دی، حتی يو په يو په غير رسمي ناسته کي هم.

يوه غرمه ټليفون راغلی چې راته ويې ويل، ولسمشر غواړي
ماخستن ستاسو سره په خپل استوگنځای کي وويني، دا ځای د ارگ په
ساحه کي دوه پورته ودانۍ ده، دې ځای ته په ورنگ سره بايد سړی د څو
نورو امنيتي پوستو څخه تېر سي تر څو سړی د همدې سرای اوسپنيزي
دروازې ته ورسېږي، د دروازې او کور تر منځ دایره شکله لار وه، دغه
دایره په اصل کي باغ و، چې د کبانو حوضونه يې هم لرل.

يو بيخ نومبر چې زه ورغلم کرزي د دغه باغ پر شاوخوا پر جغلين سړک
چابک قدم واهه، دننه په سرای کي زه د انتظار سالون ته رهنمايي سوم
او وروسته به هغه خوني ته چې ولسمشر به مېلمان په پکښې لیدل.

کله چې ما د کرزي سره د سرای په انگرې کي وليدل خونه د خلکو څخه ډکه
وه. ده له ټولو سره په لوړ اواز روغېر وکړ او کله چې ما مرکه پیل کړه نو
ټوله به خاموش سول خو کله کله چې به د کرزي د کوم ځای نوم او يا تاريخ
په یاد نه و بيا به يې يوه مېلمه ته د هغه دور په یادولو له پاره ورېغ کړه
خو کله کله به دا مباحثه تر ډېره روانه وه تر څو چې ټوله به پر هغه موافق
سول، د ده په کور کي زموږ لېدني به خامخا د ماخستن ډوډۍ له ځان
سره لرله.

ولسمشر به د ډوډۍ خوړلو په خونه کي د هغه اوږده مېز پر سر
کښېناست او زه به يې راسته اړخ ته کښېنولم، ده به د ډوډۍ خوړلو په
وخت کي راته وويل د دې خوند وگوره او دا خو بيا افغاني ځانگړي خواړه
دي او اکثره وخت به يې سالن په خپله زما په غاب کي را اچاوه، پلو چې
خوندور افغاني خواړه دي همېشه به د مېز پر سر له ترکاری، تازه کاهو،
روميانو، مليو او افغاني وچي ډوډۍ سره پروت و، د دې تر څنگ به په
کوچني بوتلانو کي اوبه او د انارو جوس هم پروت و، خو هيڅ ښځه به

زمونډ سره پر مېزنه وه، د افغاني کلتور له مخي ښځي بايد د نامحرمه له سترگو څخه پناه وي، زما سترگي تر پايه په دغه کور کي پريوې ښځي هم ونه لگېدې، د مېز پر سر ټوله خبري په پښتو او په دري ژبو وي، بېله دې چي ما ته به يې يو څه په انگليسي ويل غوښتل، تر ډوډۍ وروسته خواږه خواږه به تازه مېوه، پوډين، چای او يا قهوه وه، ډوډۍ به اکثره وخت پر نهه يا نهه نيمې بجې ختمېدل چي تر هغه وروسته به زه بيرته خپل هوټل ته تلم چي د خپل ټيپ په ترتيبولو به مصروف کېدم او د راتلونکي ټليفون انتظار به مي ايسته.

څه چي ما غوښتل هغه مي بالاخره پر ۸ سپټمبر تر لاسه کړل او ما خپل کورته د کرسمس له پاره ځان را وروسوی او کوم څه چي ما په هغه ماښامونو کي له حامد کرزي څخه تر لاسه کړل اوس دا دئ ستاسو په لاسونو کي دي.

پېژندنه

په ۱۹۸۰م کلونو کې د پاکستان پېښور د محکمې پر مخ له په زړه پوري ځایونو څخه و.

د زارې هندوستان پلازمېنه چې اوس د پاکستان شمال غربي وحشي پولي ولايت، د لرغونو پښتنو ښار او د اوسانو د بې شمېره کاروانونو او بریمنو لښکرو تم ځای دی، چې د افسانوي کوتل خیبر څخه تېرېږي چې له همدې ځای څخه ۲۵ مایله لېرې د غرب پلو ته د افغانستان خواته پروت دی.

په نولسمه پېړۍ کې برطانوي اردو د لته یو ګارنېزون جوړ کړ چې ور سره سم یې د هندوکوش په لوړو څوکو کې امنیتي پوستې هم واچولې. یوه له هغو پوستو څخه چېري چې ځوان وینستن چرچل له هغه څخه د برطانیې تر رهبري لاندې د هندو سکانو او پښتنو تر منځ جګړه څارل تر اوسه د چرچل په څار ځای مشهوره ده.

کله چې سرو لښکرو په ۱۹۸۰م کال کې پر افغانستان یرغل وکړ پېښور ور سره سم په لومړیو کې د لس ګونو وروسته د زرګونو او په پای د ملینونو هغو افغانانو په موقتي کور بدل سو، چې د کمونیستي رژیم او مجاهدینو تر منځ د جګړو څخه به یې امان غوښت.

جهاد د مسلمانانو د هغې جګړې نوم دی چې د سرو لښکرو په مقابل کې به جنګېدل او جنګیالیو ته به یې مجاهدین او یا سپېڅلي فرشتې ویل.

مهاجر لا د وړاندې په پېښور کې په پنډه غالو کې ځای پر ځای سوي وه چې اکثرو دغه پنډه غالو د ښار ګوتې بڼه لرل. افغانانو د زارې پېښور په

نړیو او کږو وږو بازارونو کې ځانو ته دوکانونه جوړ کړي وه چې د کور غالی او زېورات یې پکښې پلورل چې په دغه زېوراتو کې د بدخشان د نامتو کانونو لال او جواهر کار سوي وه. د دې تر څنګ به یې د سرو لښکرو چکوشونه، لورونه، نظامي نښانونه د سرو لښکرو د سرتیرو خولې چې اکثره دغو شیانو به له ځان سره خورا خیالي کیسې هم لرلې داسې چې په څه ډول یې دغه شیان د سرو لښکرو د مړو سوو سرتیرو څخه تر لاسه کړي دي.

د ښار د بهر په دورنه میداني کې به افغانانو د انسانانو وحشي لوبه یعنې بوزکشي کول.

مهاجرینو ته په کنډکونو خیریه ادارې جذب سوي وې لکه د ملګرو ملتونو خورا کې پروګرام، د سره صلیب نړیواله کمېټه او نورو دې ته ورته تجارتي کمپنۍ، اکثره دغو کمپنیو مهاجرو ته د خپل بخت د ځلېدونکي ستوري په سترګه کتل او خپل د خیرات خورجینونه به یې هغو غریبانو ته نیولي وه چې د افغانانو سره به یې خواخوږي لرل او دوی به بیا په دغه ټولو پیسو په پېښور کې د ځان له پاره په ښکلیو ودانیو کې خورا مستربح ژوند جوړ کړی و، چې خدمت گاران، اشپزان، کالي مینځونکي او چوکیداران به یې د اند له پاسه وه.

افغان جنگیالیو د خون گرمو غریبانو د سړې جگړې اتلان جوړ سوي وه چې په دغه ډله کې یې خپله ولسمشر رونالد ریګن هم راتلی. ټیکساسي کنګرس مین چارلی ویلسن خو جهاد خپله شخصي جگړه بلل او د ریګن اداري مالي مرسته چې په هغه کې وسلې هم راتلې، برابرولې او تر څنګ یې CIA د افغان جنگیالیو سره پټ عملیات هم تر سره کول.

CIA خو بالاخره د اوږدې څخه ويشتونکي الوتک ضد ستينگر* او ميزايل هم مجاهدينو ته ورکړل له همدې کبله روسان د افغانستان پرېښودلو ته اړ سول. د سرو لښکرو د اشغال سره سم د افغانستان پوله د غربي ژورناليستانو پر مخ وتړل سوه خو که به څوک افغانستان ته تلې نو به د مرگ جدي گواښ ورته متوجه و، خو که به افغانستان ته دننه د مجاهدينو د وسله والو گروپونو سره تلې هلته به هم د نيولو او ايسارولو وېره موجوده وه، چي بې شمېره دغسي کسان د افغانستان تر ټولو په بدنام او وېره وونکي د څرخي پله په زندان کي ساتل کېدل چي هلته هره لحظه د مرگ امکان موجود و په داسي حال کي نو بيا هيڅ ژورناليست افغانستان ته د ننه د تگ زړه نه ښه کاوه.

خو ځينو بيا لکه د کريشن ساينس مونيټور اېډوارډ گيراډيټ او د نيويارک ټايمز ډوناتيلا لورچ بيا دا خطر پر ځان منلی و ځکه چي دوی کابل ته په بورقه کي ننوتل، نو ويلاى سو چي د دوی دا کار د مېړاني يو ستر مثال او ژورناليزم ته يوه نه هېرېدونکې ډالۍ ده.

دا چي پېښور د افغانسان سره نژدې او افغانستان ته دننه تگ هم خورا خطرناک و نو له همدې کبله پېښور د معلوماتو په بازار واوښت او د مقناطس بڼه يې غوره کړه چي د نړۍ له هر گوټ څخه يې ژورناليستان ځان ته راکش کړل.

د افغانستان د مقاومت هري لويې ډلې او ځينو کوچنيو ډلو هلته مرکزونه لرل او د دوی وياندويان به ډېر لېوال وه چي د غربي ژورناليستانو سره نه يوازې معلومات شريک کړي، بلکې په افواهاو

* امريکايانو هغه وخت مجاهدينو ته ستينگر او ميزايل ورکړل کله چي په دې باوري سول چي نور نو روسان د مجاهدينو د مقابلې توان نه لري، (ژباړن).

او غلطو معلوماتو اضافه. اکثره دغه ژورنالستان د دې ځای له ژبي، کلتور، مختلفو کورنیو، گروپونو او ډلو تر منځ د اړیکو څخه نا خبره وه. هري افغاني ډلي خپله خبرپاڼه لرله چي په هغه کي به په پیڅر د دوی د مجاهدینو د بریالیتوب په زړه پوري داستانونه چي اکثره به یې بې اساسه او له حقیقته لیري وه، راتلل.

هغه ژورنالستان چي هلته یې ډېر وخت تېر کړی و اکثره به د پروفیسر سید مجروح پر خبرپاڼه اعتبار کاوه. ښاغلی مجروح د کابل پوهنتون د فلسفې پخوانی استاد و، د ده د معلوماتو مرکز چي د (افغان معلوماتو مرکز) نومېده تر نورو ټولو افغانو ډلو تر معلوماتي مرکزونو د اعتبار وړ و.

ښاغلی مجروح په ۱۹۸۸ کال کي د حکمتیار ډلي د بنسټ پالو له خوا ووژل سو. پېښور یوازي دا نه چي د ژورنالستانو څخه ډک و، بلکي گڼ شمېر نور افغان مهاجر، قوماندانان، مجاهدین، جاسوسان، وړانکاران، ایجنټان او نیک بخته سرتیري هم پکښې اوسېدل.

ښار به اکثره وخت په ترهگریزو چاودونو لږېدی او داسي شپې خو بیخي لږ وې چي په هغه کي دي د ماینونو ډزي نه تر غوږو کېدلې.

د پاکستان د قوي استخباراتي شبکې ISI جاسوسان چي اوس په KGB ننوتلي وه او د KGB همکاره استخباراتي اداره (خاد) امریکایي CIA او برطانوي M16 جاسوسان به په مشهوره زرغون هوټل کي سره را ټول وه او مېزونه به د چایو څښونکو څخه ډک وه او هر یوه به خپل غوړونه د هغه بل مېز کسانو ته متوجه کړي وه ترڅو پر هغه مېز د ناستو کسانو څخه چي هغوی به په پوسکي خبري کولې، یو څه واورې.

دا و هغه پېښور چي ما ورته په ۱۹۸۶م کال کي د بوستين پوهنتون د افغان ميډيا پروژې له پاره زمينه پکښي برابره کړه، په لومړي سر کي مي هيله لرله چي د پاکستاني حکومت څخه به رسمي اجازه تر لاسه کړم تر څو دغه پروژه د پاکستان په خاوره کي تر سره کړم. ډېر ميتينگونه او روغبړونه مي وکړل او د چايو کوپونه مي وڅښل، خو وروسته وپوهېدم چي هيڅ پاکستاني افسر به زما پر مکتوب لاسليک ونه کړي له همدې کبله مي تصميم ونيوی چي بېله پاکستان له اجازې هلته خپل کار پيل کړو وروسته به گورو چي بيا څه پېښيږي.

موږ د پېښور په يونيورسټي ټاون کي يوه ټولگۍ پيدا کړه چيري چي اکثره د خيريه مرستو ادارې مېشتي وې او زموږ د پروژې د لومړۍ دورې شپږمه اوونۍ وه، چي شاگردان مو ونيول، همدلته په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره وليدل.

موږ د هري ډلي څخه په مساوي توگه کسان وغوښتل د کسانو د تر لاسه کولو له پاره به موږ د هري ډلي مرکز ته ور تللو او خپله پروژه به مو ورته تشرېح کوله، تر څو نيم درځن کسان زموږ دغه کورس ته راولېږي. موږ يې په انځوريزو خبرونو، تصويري ژورناليزم او چاپي ژورناليزم په ډگرونو کي وروزو، خو کله چي به موږ د پروفيسر مجددي د گوند سره تماس نيوی نو زموږ تماسي کس دروند، خوشاله، د زوم په شان پاک حامد کرزي و.

په هغه وخت کي دېرش کلن ځوان و خو د سرور بښتان يې رږډېلي وه او په پاکه ډيره کي يې سپين وړ بښتان پيدا سوي وه. اکثره غربيان به له ده سره په اړيکو نيولو ډېر خوشحاله کيدل، ځکه چي دی ډېر ځېړک، ښکلی

او د درانه شخصيت خاوند و او په روانه انگليسي ژبه پښتو، له همدې کبله که به له ده سره پښتو، نو د هغه مشکوکي ژباړي خبره به هم حل وه. د دې تر څنگ د پښتو پيولوماتيک و او د سخت دريزو ډلو څخه يې کرکه لرل په ځانگړې توگه د گلبدين حکمتيار له اسلامي گوند څخه.

کرزي منځلارې دئ، د ښه شخصيت خاوند او فصيح و له همدې کبله نو (ANLF) ملي نجات د ده نوم د دعوت سوو کسانو په لېست کې کېښود، ده به هم اکثره وخت په دغسي مراسمو کې چې په پېښور کې به د امريکا قونسلگرۍ، د جان دوکسن په ځای کې جوړېدل، گډون کاوه.

جان د امريکا د معلوماتي خدمتونو امريکايي مرکز مشر و چې وروسته يې بيا ځای ريچارډ هوگلنډ ونيو، دغسي غونډې به د اکثرو پاکستاني او افغاني مېلمنو د شرابو د تندي د ماتولو تر ټولو ښه وخت برابر کړی و خو کرزي به خپله تنده په چای او يا فانتا ماتوله.

تر دوو دورو فارغينو وروسته افغان مطبوعاتې مرکز تاسيس سو او هغه کسان پکښې په دندو وگومارل سول چې موږ په دغو دوو دورو کې د مختلفو ډلو څخه روزلي وه. دغه مرکز په يقيني توگه هغه کارونه وکړل چې موږ يې هيله لرل، دوی به ټوله خبرې اړخونه تر پوښښ لاندې نيول چې دا کار د غربي ژورنالستانو له پاره خورا گران او له بله پلوه يې نړۍ ته د افغانستان دننه حقيقي انځور وړاندې کاوه چې په رښتيا هلته څه روان دي؟

د ۱۹۸۸م کال په اگست ما پېښور پرېښود او بيا مې ۱۶ کاله د کرزي سره ونه ليدل، په دغو کلونو کې چې له افغانستان څخه کوم خبرونه راتلل خورا وېره ونکې وه. د سرو لښکرو ضد جهاد په کورنۍ جگړه واوښت، افغانستان چې څو نه د سرو لښکرو د اشغال په وخت کې وران

سوی و او کورنۍ جگړې نور هم پسي وران کړ. کورنۍ جگړې د طالبانو و مذهبي تحریک ته د راتګ زمینه برابره کړه، په لومړي سر کې یې د افغانستان ځینو سیمو ته سوله راوړه چې له همدې کبله نړۍ ورته شاباسی ووايه، دغه شاباسی ډېر ژر په وېره، تکانونو او کرکه د طالبانو د سختي واکدارۍ او اسامه او د هغه ترهګري ډلې ته په فنا ورکولو بدل سو.

وروسته د ۲۰۰۱م کال د ۱۱ سپتمبر پېښه رامنځ ته سول او نړۍ هم په ګډه پرېکړه وکړل چې طالبان باید نور له واکه لېری او اسامه باید له دغو کارونو څخه منع سي.

تر دغه بد امنۍ وروسته زه ډېر حیران او خوشاله وم کله چې د بون په غونډه کې زما د پېښور د وخت زوړ ملګری حامد کرزی پکښې د افغانستان د لنډ مهالي ادارې مشر وټاکل سو. وروسته د لويې جرګې لخوا د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو، په پایله کې د ۲۰۰۴م کال په مې کې د ازادو ټولټاکنو له لارې د افغانستان لومړنی منتخب ولسمشر وټاکل سو.

د طالبانو له ماتې څخه نیولې بیا د ولسمشرۍ تر ټاکنو پورې خلکو د افغانستان د ښه راتلونکي له پاره خورا ښه امیدونه لرل، طالبانو چې کوم هیواد یرغمل نیولی و اوس ترې ازاد سوی و، موسیقي په لوړ او از ږغېدل، خلکو به ملي اتڼونه کول، په هوټلونو کې به یې ودونه کول چې هالونه به یې په پلاستيکي ګلانو ښایسته سوي وه دا ځکه چې په افغانستان کې تازه ګلان خورا لږ پیدا کېږي.

بازارونه له مالونو او خامي جادې له ترافیکو ډکي وې، رستورانونه پرانیستي وه، نوي کورونه، ودانۍ او دفترونه په خورا زور لیدل کېدل،

د موبایل ټلیفوني کمپنیو تر منځ سیالۍ زور اخیستی و او د شخصي راډیو سټېشنونو او ورځپاڼو هم همدا حال و.

کرزی بالکل د راک ستوری جوړ سوی و، د ده شنه لویه چپنه، وړینه قره قولی، د نوي افغانستان سمبول او هیله جوړ سوی و، چي کرزي د نړیوالې ټولنې په مرسته د افغانستان هغه وقار چي د ترهگری له کبله داغ سوی و، بیرته پر ځای کړی او افغانستان بیرته نړۍ ته راغلی و. د افغانستان مشکلات خورا ډېر وه چي ابادي یې د ټولو ګډه هیله وه خو په مخ کي یو مایوسه او غریب افغانستان پروت و، چي هر څه یې وران سوي وه.

نژادي او قومي ترېګني چي څو لسيزي خورا په زور رواني وې په یوه شپه کي نه سو حل کېدلای، یو نوی حکومت باید له سره ودان سوی وای چي په هغه کي اجرائیه قوه، مقننه قوه او د قضائیه قوې ټولي څانګي راتلې.

په مکمله توګه زیربنا ته اړتیا وه چي په هغه کي سړکونه، د برېښنا ماشینونه، مکتبونه، د اوبو سیستم او داسي نور چي ټوله د کلونو جګړو په جریان کي وران سوي وه او یا بیخي له منځه تللي وه خو دا هر څه په بیرته نه سوای رغېدلای او دې ټولو یو امنیتي ځواک ته اړتیا لرل تر څو په افغانستان کي یو خوندي چاپېریال را منځ ته کړی وای.

امریکا او د ناټو غړو هیوادونو باید دغه ځواک برابر کړی وای خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې څخه بیا تر اوسه پوري دغه سي یو پوره ځواک چا افغانستان ته برابر نه کړ، په امریکا کي د بوش ادارې تصمیم ونيوی چي د افغانستان امنیت به ساتي او ولسمشر کرزي ته به د نوي افغانستان د وعدې د پوره کولو توان ورکړي. افغانستان اوس هم ژغورل کېدای سي

خو نه په هغه لومړۍ بيه، طالبانو اوس په پاکستان کي خوندي پنا ځايونه
موندلي دي او هلته د وران کارو کارونو له پاره تنظيم کيږي.

اسامه لا ژوندی دى چې کېدای سي په راتلونکي کي پر امريکا او
غرب باندي بريدونه وکړي

د مخدره موادو سوداگرو حکومت کمزوری او په فساد اخته کړ،
حامد کرزی چې د هیواد ژغورونکی و د کابل په ارگ کي بندي پاته سو.
زه په دې باور لرم چې کرزی د افغانستان د مشرتوب له پاره تر ټولو
غوره کس دى، دى یو رښتونی افغان دى او پر خپل افغان ملت باور لري،
دى یو فاسد انسان نه دى، د ده فصاحت، پوهه او ښه شخصیت ده ته دا
ځواک ور کوي چې د هیواد د غرب او شمال ترمنځ پول جوړ کړل سي چې
تر اوسه دا کار هیڅ افغان ونکړ خو کرزی هم دا کار په تنهایی نه سي
کولای.

که په افغانستان کي د امریکا او د هغه د ملگرو دا زړه نا زړه حالت
وي افغانستان به بیا یو ځل ناکامه سي خو که چيري اوس موږ د
افغانستان د کامیابی بیه ادا نه کړو نو ضرور به یې د ناکامۍ بیه ورکوو.

د افغانستان تاريخ ته لنډه کتنه

هغه سيمه چي د افغانستان په نامه سره پېژندل کېږي په دوامداره توگه د ډېرو زمانو څخه انسانان پکښې اوسېدلي دي. د لرغون پېژندنې شواهد ښيي چي افغانان د هغو لومړنيو خلکو له جملې څخه وه چي په کرهڼه او مالداري يې لاس پوري کړ. د افغانستان پخواني ښارونه د لرغوني نړۍ د لومړنيو ښاري مرکزونو څخه وه. د (Bronze) زمانه چي (۲۰۰۰-۳۰۰۰) قبل الميلا ده د منډيگک اقتصاد چي همدا ننني کندهار ته نژدې دی پر غنمو، اوربشو، پسونو او بوزو ولاړ و*. په دغه زمانه کي افغانستان د (Mesopotamia) او شرق ترمنځ د مهاجرت او تجارت عمومي لار وگرځېدل. د ۲۰۰۰ قبل الميلا په پيل کي افغانستان د اريايي قومونو کور سو، چي د دې هيواد لرغونی نوم اريانا و. همدا نوم نن هم په پراخه توگه استعمالېږي، ځکه چي د افغانستان ملي هوايي کرښه اريانا نومېږي، دا اوسنی کابل هم په هغه زمانه کي منځته راغلی دی.

د ۴۸۶ - ۴۲۲ قبل الميلا د کلونو کي ستر فاتح داروس (Darius) د افغانستان تقريباً ټولي سيمي د پارس د امپراتورۍ برخه وگرځولې خو پارسيان لومړني خلک وه چي د بهرنيو يرغلگرو په وړاندي يې د افغانانو کرکه وپېژندل چي د دوی واکمني به همېشه د قومونو بلواو چلنج کوله. لوی سکندر دوهم يرغلگر و چي پارس يې لاندي کړ. د خپل پلار د وژني په بدل کي يې داروس وواژه، او تر دې وروسته د ده راتلونکي فتح

* منډيگک د کندهار د خاکرېز ولسوالۍ په جنوب کي واقع دی، (ژباړن).

افغانستان و، خو کله چي دی په ۳۳۰ قبل المیلاد افغانستان ته ننوتی او د ستري مقدونیې د امپراتورۍ برخه یې وگرځوي د سخت مقاومت سره مخامخ سو. دده واکمني هم د بلواو سره لاس او گربوان وه چي تر څلور کاله جگړې وروسته یې خپل پوځ مرکزي اسیا ته روان کړ. تر هغه وروسته بیرته افغانستان ته راوگرځېد لوی ښارونه یې فتحه کړل او تر هغه وړاندي چي پر هندوستان حمله وکړي د روځشاني په نامه د یو قومي مشر د لور سره یې واده وکړ. نوموړی په هندوستان کي ټپي او په بلوچستان کي د دوه دېرشو کلونو په عمر مړ سو. خو د یونان کوم کلتور چي ده سیمي ته د ځان سره راوړی و افغانستان یې په راتلونکو پېړیو کي تر سختي اغېزې لاندې و. د سکندر تر مړیني وروسته افغانستان د یوناني څلورو والیانو لخوا سره ووېشل سو چي دوی هم بالاخره د یونان څخه خپله آزادي واخیستل او پنځه پنځوس کاله یې واکمني وکړه. تر میلاد درې پېړۍ وړاندي بودا له هندوستان څخه په افغانستان کي معرفي سو، چي دلته یې د سوونو کلونو په اوږدو کي خورا ښه وده وکړه، چي دوې غبرگي ستري مجسمې یې په بامیان کي په څلورمه میلادي پېړۍ کي په پرنښه کي جوړي سوي. دغه مجسمې پنځلس سوه کاله د بهرنیو یرغلگرو په وړاندي ولاړې وې، چي حتی هغه وخت هم، چي چنگېزخان دغه ښار ټوله وران کړ خو طالبانو په ۲۰۰۱ م کال کي ټوټه ټوټه کړې. د عربیا څخه په اوومه میلادي پېړۍ کي اسلام افغانستان ته راغلی چي د دوه سوه کالو په اوږدو کي نژدې ټوله هیواد سوني اسلام ومانه. د دیارلسمي پېړۍ په نیمايي کي د چنگېزخان مغول ډلي د مرکزي اسیا زیاتي اسلامي سیمي فتحه کړې خو د همدې پېړۍ په پای کي مغولو پخپله اسلام قبول کړ. نن تقریباً د افغانستان ۹۹ فیصده وگړي

مسلمانان دي، چي ۸۰ سلنه يې سوني او ۱۹ يې شيعه گان دي.

د ديارلسمي او اتلسمي پېړۍ ترمنځ د افغانستان خاوره او د هغه مهمه تجارتي لاري چي په هغه کي د ورېښمو لرغونې لار هم راځي د امپراتورانو د ځای ناستو، کورنيو او ټوپکسالارانو له خوا تل تر حملو لاندي راغلي دي چي واکمني پر کول يې اسان کار نه و. غزنوي کورنۍ چي په ۹۶۲ م کال کي راپورته سوه په ټينگه توگه يې اسلام په افغانستان کي حاکم کړ، چي تقريباً دوې پېړۍ يې واکمني وکړه چي د غوريانو له خوا برطرفه سول، هغوی بيا چنگېزخان له واکه ليري کړي وه چي ځان يې سره منظم او يوه پېړۍ وروسته بيرته رادبره سول. گوډ تېمور خلور دېرش کاله واکمني وکړه چي د هغه ځای ناستی بهلول د هندوستان تخت لاندي کړ. ده هلته د لودي کورنۍ واکمني رامنځته کړه. او هغه وخت يې پای وموندی چي کله بابر د مغولو واکمني راوستل، او کابل يې ونيوی. د ده په وړاندي افغان آزادي بڅبونکي تورياليان له روښان څخه نيولې تر خټکه، ميرويس، او د ده ترزوی مير محمود پوري چي هغه نه يوازي د بهرنيو يرغلگرو په وړاندي و جنگېدل بلکي پارس يې هم لاندي کړ، تر هغه وخت پوري چي پارسي مشر نادرشاه بيرته د پارس د محکمې تر څنگ يې د افغانستان ډېري جنوبي سيمي هم لاندي کړې. په ۱۷۴۷ م کال کي نادرشاه ووژل سو پارسيان پسې واخيستل سوه او نوی افغانستان د احمدشاه دراني په واسطه منع ته راغی. درانيانو مغولو ته د اوسني پاکستان په سيمه کي ماته ورکړه، او له هرات څخه يې پارسيان وشړل د افغانستان واکمني يې د مرکزي اسيا څخه تر ډهلي او کشمير څخه تر عربي سمندر پوري وغځول. تقريباً نوي کاله افغانستان د بهرنيو يرغلونو څخه خوندي و، خو کورنۍ شخړي خورا پکښې ډېري وې، چي بالاخره

دوست محمد خان په دې بريالی سو چې نژدې ټوله افغانستان يې سره يو ځای کړ.

وروسته برتانويانو په ۱۸۳۹ م کال پر افغانستان يرغل وکړ چې يو غلام باچا يې پر تخت کښېناوه، چې ډېر ژر پر خپل دغه تصميم پښېمانه سول. افغانانو د برتانويانو د واکمنۍ پر خلاف په ۱۸۴۲ م کال کي د اکبر خان په مشري پاڅون وکړ چې د کابل د ټوله برتانوي ګارنيزيون او د هغوی د ساتونکو په وژنه تمام سو. د ۴۵۰۰ سرتېرو او ۱۲۰۰۰ د کمپ له کارکوونکو څخه يې يوازي يو کس په جلال آباد کي برتانوي اډې ته ژوندۍ ورسېدې. دا د افغانانو او برتانويانو د لومړۍ جګړې پای و. دوست محمد خان چې د برتانويانو د لاسه جلا وطن و بيرته راوگرځېد او پر تخت کښېناست. په ۱۸۴۸ م کال برتانويان بيرته راوگرځېدل دوی په دې وپوهېدل چې افغان مقاومت ته به هيڅکله ماته ورنکړي نو د يوې لويې معاملې د لاري يې د افغانستان څخه يوه لويه سيمه جلا کړه، چې افغانانو بيا تر اوسه دغه سيمه نه ده تر لاسه کړې. د ۱۸۸۹ م کال د جولای د ميوڼد په مشهوره جګړه کي يوې افغاني پېغلې ملالۍ له دې کبله چې په جګړه کي هغه سرتېري چې د افغانانو بيرغ يې لېږدوی ووژل سو دې بيرغ راپورته او مخ په وړاندي يې يووړ او نه مړ کېدونکې نوم يې وگټی. کله چې برتانويان له افغانستان څخه ووتل د خپلو بهرنيو چارو د اداره کولو حق يې ځني واخيست. همدې شي د ډيورنډ کرښې رامنځته کولو ته لاره هواره کړه، چې د افغانستان او برتانوي هند پوله يې وټاکل، چې افغان قوم يې پر دوو دايمي برخو ووېشی چې هغه يوه يې اوس د اوسني پاکستان برخه ده. افغانستان همدا شان تر ۱۸۹۵ م کال وړاندي چې روسان د پولو وټاکلو ته راضي کړې ځيني سيمي يې وبايللې.

د شلمې پېړۍ په شروع کي چي افغانستان په کراره د ترقۍ پر لور حرکت وکړ برتانويانو د دريم ځل له پاره په ۱۹۲۱ م کال کي د افغانستان د لاندي کولو هڅه وکړه، بيا يې هم ماته وخوړل. افغانستان يو ځل بيا د خپلو بهرنيو چارو واک تر لاسه کړ او امان الله خان د باچا په توگه خپل ځان غوره کړ. دی په ۱۹۲۹ م کال د يوه غاصب حبيب الله کلکاني له خوا له واکه ليري کړل سو. حبيب الله د نادر خان په واسطه ووژل سو او دی پخپله په ۱۹۳۳ م کي ترور سو. ترده وروسته يې زوی ظاهر شاه واکمن سو، چي په ۱۹۷۳ م کال کي نوموړی د داود خان او افغان کمونيست ډلي له خوا له واکه گوښه سو. ظاهر شاه ايتاليا ته په رخصتۍ تللی و، چي کودتا رامنځته سوه او هلته پسې پاته سو چي په ۲۰۰۲ م کال کي ولسمشر کرزي بيرته کابل ته راوست ترڅو د خپل ژوند پاته وخت د ارگ په ماڼۍ کي تېر کړي.

په ۱۹۷۸ م کال کي داود خان د کمونيستي کودتا د لاري له واکه ليري او ووژل سو. تره کی واک ته ورسېد، چي ورسره سم د شکمنو مخالفينو پراخي نيوني، شکنجې او وژني پيل سوې. مجاهدينو د کمونيست حکومت پر ضد جهاد شروع کړ. په را وروسته کال يعني ۱۹۷۹ م کال کي تره کی ووژل سو او حفيظ الله امين ولسمشر سو. دده د واکمنۍ په وخت کي د امريکا سفير اډولف ډېس په کابل کي ووژل سو. څو مياشتي وروسته امين ووژل سو او روسانو ببرک کارمل د افغانستان د ولسمشر په توگه نصب کړ. په ۱۹۸۶ م کال کي د ده پر ځای ډاکټر نجيب وټاکل سو.

د مجاهدينو سر سخت ويني بهوونکي بنورښ په پايله کي ۱۰ کاله وروسته په ۱۹۸۹ م کال کي روسان له افغانستان څخه ووتل.

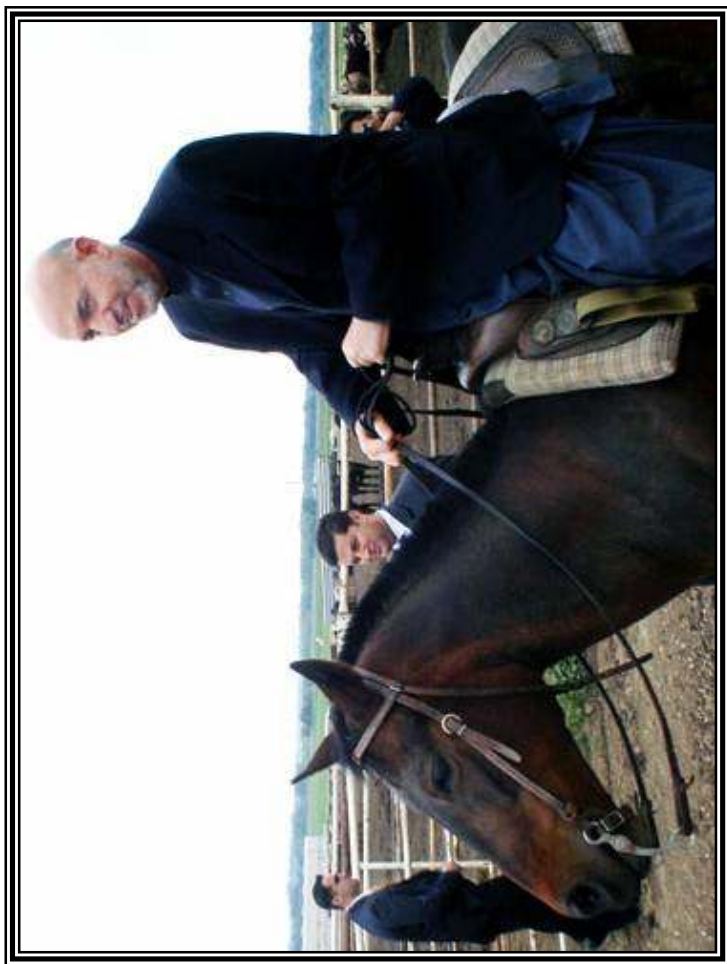
مجاهدينو د نجيب د کمونيست حکومت په وړاندي خپلي مبارزې ته دوام ورکړ، چي بالاخره يې کابل په ۱۹۹۲ م کال کي ونيوی او د پروفيسر رباني په مشري يې د مجاهدينو حکومت جوړ کړ* د مجاهدينو د خپلمنځي شخړو له کبله د دوی حکومت بريالی نه سو، چي په ۱۹۹۴ م کال کي د طالبانو غورځنگ رامنځته سو، د کابل پر لوري يې حرکت وکړ، چي په ۱۹۹۶ م کال يې کابل لاندي کړ او نجيب چي د واک څخه تر ليري کېدو وروسته د ۱۹۹۲ م کال راهيسي په کابل کي د ملگرو ملتونو په دفتر کي پناه اخيستې وه راوايستل سو او په دار کړل سو. د طالبانو حکومت د عام وژني، شکنجو، په عام محضر کي د اعدامولو او د بنځو سره د بد سلوکي له کبله په نړيواله کچه وغندل سو. دوی همدا شان د سعودي اسامه په مشري نړيوالي ترهگري ډلي ته اجازه ورکړه چي افغانستان د خپل مرکز په توگه وکاروي. دوی تقريباً د افغانستان ټوله خاوره لاندي کړه، خو د شمال هغه سيمي چي د بختور مسعود له خوا اداره کېدې په نيولو تر پايه بريالي نه سول. د مسعود شمالي ټلواله د ۲۰۰۱ م کال پر نړيوال تجارتي مرکز او پنتاگون باندي د حملو په تعقيب چي په افغانستان کي د اسامه په روزن ځايونو کي پلان سوي وې د طالبانو په ماته کي د امريکا د اشغال پر وخت خورا مهم رول ادا کړ.

تر طالبانو وروسته لنډ مهاله اداره د حامد کرزي په مشري رامنځته سوه، چي ائتلافي او نړيوال سوله ساتو ځواکونو يې امنيت ساته. بېړنۍ لويي جرگې کرزی په ۲۰۰۲ م کال کي د انتقالي ادارې د مشر په توگه وټاکي او وروسته بيا په ۲۰۰۴ م کال کي د آزادو ټاکنو له لاري د

* د يادوني وړ ده چي د مجاهدينو لومړی ولسمشر رباني نه بلکي پروفيسر مجددي و، (ژباړن).

افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر سو، نوي اساسي قانون
رامنځته سو او په ۲۰۰۵ م کال کي پارلماني ټاکنې تر سره سوې او
افغانستان سولي، ثبات او خوشبختۍ ته پر هغه اوږده او مشکله لار سفر
پیل کړ.

(۱) حامد کرزی

ولسمشر کرزی د آس د سپرلی پر مهال

په نولس سوه اتيايمو کلونو کي افغانانو سرو لښکرو ته ماتې ورکړه، خو د دوی هغه هڅي چي خپل هيواد به اداره کوي د کلونو په وړانيو او تشدد واوښتې، د اتيايمو کلونو په نيمايي کي طالبانو يو څه نظم او ثبات راوستی، مگر د هسپانيې د توندلارو عيسوي ډلو په شان زاړه پالي او زير رژيم، چي له دوی سره سعودي متعصب هم ورسره و، چي همدلته يې د نړيوال تروريزم له پاره اډې هم جوړي کړې، خو د افغانانو له پاره دا کار د تحمل وړ نه و.

د ۲۰۰۱ م کال د ډسمبر پر پنځمه نېټه يعني پر نيويارک او واشنگټن باندي د القاعدې تر حملو دوې مياشتي وروسته د امريکا متحده ايالاتو او برتانيې پر افغانستان باندي د حملې تاييا وکړه. د ډسمبر پر اوومه پر افغانستان باندي د هوا له لاري حمله وسوه، خو د دواړو هيوادونو سپېشل فورس (ځانگړي پوځ) لا د وړاندي په افغانستان کي دننه د هوايي بمباريو له پاره د هدف ټاکلو او د شمالي اتحاد په راټولولو اخته وه، تر څو له دغي لاري طالبان له منځه يوسي. طالبانو پر دوی حمله په اصل کي پر اسلام حمله بلل. د متحده ايالاتو او د هغوی ملگرو هدف يوازې دا نه و، چي د طالبانو کرغېړن حکومت له منځه يوسي، چي يو وخت يې حمايه کاوه، بلکي د القاعده سازمان د اډو او بنوونيزو روزنځايونو له منځه وړل هم وه، چي د شتمن سعودي الاصله اسامه بن لادن له خوا چلول کېدل. په همدې وخت کي بيا د جرمني په بون

کي يوه بېړنۍ غونډه راوبلل سوه، ترڅو تر طالبانو وروسته د يو نوي حکومت پر جوړښت سره وږغېږي.

حامد کرزی چي په همدې غونډه کي د افغانستان د لنډمهالي ادارې د مشر په توگه وټاکل سو، د سپتمبر تر يوولسمي وروسته د ستي افغانستان ته داخل سو، ترڅو په جنوب کي پښتانه د طالبانو په وړاندي راپورته کړي. د امريکا د هوايي ځواک او سپېشل فورس په ملاتړ د حامد کرزي کوچنۍ ډلې په چټکۍ سره غټ کلي او ښارگوټي يو په بل پسې تر خپلي ولکې لاندي راوستل. د نومبر پر دوولسمه شمالي ټلواله له غرونو څخه راکښته سوه او پر کابل يې حمله وکړه او طالبان يې بېله کومي نښتي له کابل څخه وشړل. په دوهمه ورځ د شمالي ټلوالي جنگيالي کابل ته د جشن لمانځلو په موخه داخل سول او د ښار د خپل سوو خلکو له خوا يې تود هرکلی وسو. طالبان چي پخپلو پيک اپ موټرونو کي له ښار څخه وتل، ادعا يې کوله، چي دوی پخپله ښار پرېښووی، دا مهال کرزی او يو شمېر افغان جنگيالي د سپېشل فورس د مشاورينو سره د کندهار په شمال کي د شاه وليکوټ په کلي کي وه. امريکايي الوتکو پر هغه کرښه بمباري کوله، له کومه ځايه چي د طالبانو يوې کوچنۍ ډلې پر ياد سوي کلي باندي ډزي کولې.

افغان جنگيالي، څو کليوال او امريکايان د همدې کلي په څنډه کي يوې غونډۍ ته وختل ترڅو هوايي حملې وڅاري. کرزی هم همدې غونډۍ ته پر لاري و، چي يو ملگري يې ورته وويل، چي د سيمي مشران راغلي دي او هغوی غواړي ستاسي سره وويني. کرزی بيرته راوگرځېدی او هغه کور ته ولاړی چيري چي د کلي مشران ناست ول. نابره يوې درنې چاودنې د سرای کړکۍ ماتې کړې، دروازې يې والوزولې او د کنډوکپري

ودانۍ خاوري خټلي پر کرزي او هغه مشرانو راتوی سوې. دا ځکه چې یو لوی ۲۰۰۰ پونډه ستیلايت رهبري سوی بم د امریکایي B-52 ډوله الوتکي څخه په غلطه توگه و ناسم ځای ته رهنمایي او وغورځول سو. په دې پېښه کې درې تنه امریکایان، یو شمېر افغان جنگیالي د ځینو ملکي کسانو په شمول ووژل سول. په همدې وخت کې یو امریکایي سرتېري او یو قومي مشر پر کرزي ځانونه واچول، دوی کرزی له هغه ځای څخه راوایستی او د یو غرگي په منځ کې یې یو سرای ته بوتلی. یاوړ یې سمدستي ورڅخه د وینو او خاورو په پاکولو پیل وکړ. په همدې وخت کې یې ستیلايت ټلیفون ته زنگ راغلی، د کرزي یاوړ ټلیفون راپورته کړ، خو له هغه خوا په انگلیسي خبري کېدې او ورته وویل سوه چې ټلیفون کرزي ته ورکړه.

دا د بي بي سي راډیو خبریاله لیزدوسیت وه چې له بون څخه یې ټلیفون کړی و، هغې ورته وویل: تبریک دي وي تاسي د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توگه ونومول سواست. تر دې وروسته بل زنگ راغلی، دا په کندهار کې د یو افغان قوماندان ټلیفون و، چې ویل یې: د طالبانو یو لوړ پوړی استازی شاه ولیکوټ ته پر لاري دی، غواړي چې تاسي ته د طالبانو د تسلیمۍ لیک وړاندي کړي.*

حامد کرزی د ۱۹۵۷ م کال په ډسمبر کې د افغانستان په کندهار ولایت کې دې نړۍ ته راغلی دی. کرزی معنی دی د کرز د کلي دی او د ده د کورنۍ نوم هم له همدې څخه سرچینه اخلي. افغانان د خپلو کوچنیانو د زېږېدلو نېټه نه لیکي، نه یې لمانځي او حتی ځیني افغانان په دې نه پوهېږي چې په کوم کال زېږېدلي دي، خو کرزی یوې تعلیم یافته او مشهورې کورنۍ ته منسوب دی.

د کرزي پلار د پوپلزيو د قبيلې مشر و، لکه څنگه چې تر ده وړاندي يې پلار هم همدا دنده لرله پوپلزي د ابدالي قبيلې يوه پښه ده، چې دوې پېړۍ يې تر هغه وخته پوري چې پاچا ظاهر شاه په ۱۹۳۷ م کال کې واک ته ورسېد افغانستان اداره کاوه. خو کله چې په ۱۹۹۹ م کال د کرزي پلار د طالبانو له خوا ترور سو، نو کرزی د خپلي قبيلې مشر سو، خو نوموړی په قومي مسايلو چندان سر نه گرځوي، دی وايي: زه يو ساده افغان يم.

دا چې د کرزي کورنۍ د پخواني پاچا محمد ظاهر شاه سره نژدې اړيکي لرلې، نو کله چې دی د لنډمهالي ادارې د مشر په توگه ونومول سو، لومړی کار يې دا و، چې پاچا له ايټاليا څخه تريوې اوږدې جلا وطنۍ وروسته بيرته خپل وطن ته راوړي او پخپل پخواني قصر کې يې ځای پر ځای کړي، چې دوستان او د کورنۍ غړي به يې پر راټول وي. حامد کرزی اته وروڼه او يوه خور لري، خو دی د عمر له مخې منځنی دی. ده به ويل چې موږ يوه لوستې، خو محافظه کاره او دوديزه کورنۍ يو، موږ ډېر شتمن نه وو، په کندهار کې نوري کورنۍ وې چې هغه تر موږ ډېري مړې وې.

خو دا کورنۍ د خپلي اوږدې او ښې سابقې له مخې چې د وخت د حاکمې کورنۍ سره يې لرله او په يو لوی کور کې د مستريح ژوند کولو له کبله ډېره مشهوره وه. په داسې حال کې چې د کرزي پلار يو ځواکمن خان او مور يې يوه روحاني ښځه وه، چې اکثره وخت به يې روژه وه. ده وويل چې ښه راشه درسه او د لوړ مورال لرل يې د خپلي مور څخه زده کړي دي. کرزی د افغانستان د تاريخ د څو هغو سوله ييزو دورو څخه د هغې دورې په پای کې زېږېدلی دی، چې د پاچا واکمنۍ قومي فيډرالي

شکل درلود، داسي چي اکثريت پښتانه په جنوب، تاجک او اوزبک په شمال او رټل سوي شيعه هزاره اقليت په مرکز کي مېشت وه.

کرزي د خپل ژوند يو څو کلونه په کرز کي تېر کړل او مکتب يې هم دلته پيل کړ، خو تر لومړۍ ټولگي ويلو وروسته يې کورنۍ کابل ته کډه سوه، دا مهال د کرزي پلار (ارواښاد عبدالاحد کرزي) په پارلماني ټاکنو کي د ولسي جرگې غړی سو، چي ډېر افغان تاريخ پوهان دغه لسيزه د ديموکراسۍ لسيزه بولي. د ظاهر شاه حکومت يو اساسي شاهي نظام و، د پارلمان له پاره به داسي آزادي ټاکنې تر سره کېدې لکه د نن ورځي آزادي ټاکنې، کانديدانو به د خپل ځان او هم د خپلو همفکره کانديدانو له پاره تبليغاتي کمپاين چلاوه، ويناوي به يې کولې او خپلو مؤکلينو ته به يې مېلمستياوي جوړولې، دا مهال مشر کرزي (عبدالاحد کرزي) څلوېښت کلن و.

کابل په هغه شپو ورځو کي پاک، منظم او يو نړيوال ښار و، چي د جادو هري خوا ته يې گڼي ونې ولاړي وې، غربي ديپلوماټانو به په کابل کي هستوگنه خورا خوښول په ځانگړې توگه د هندو کش د غرو لمنې. د کابل د هغه مهال عکسونه د دغه ښار د برم ښه نماينده گي کوي، چي ټولو حکومتي کارکوونکو به غربي جامې اغوستې وې او د وزارتونو ودانۍ ډېرې منظمې او ښايستي وې.

د افغانستان کوکنارو د اروپا په نشه يي کلتور کي ښه نوم درلود، خوشتمن او مالدار قاچاقبران د هغوی د هيروئينو کارخانې د لېږد د نړيوالو چينلو څخه لا څو کاله ليري وه.

کله چي افغانستان شاهي نظام او پارلمان درلود، د حکومت زيات کارونه په ولايتي او کليوالي سطحه تر سره کېدل. د افغانستان ډېر

سیاسي ځواک له منتخبو حکومتي چارواکو او حتي د شاهي کورنۍ سره نه و، بلکي ډېر څه د محلي خانانو په واک کي وه. په دي کي شک نسته چي په کابل کي حکومت حاکم و، بلکي اطراف محلي روایاتو اداره کول. ډېر شيان د سوونو کلونو پخوا په ډول په افغاني لارو چارو تر سره کېدل او حلېدل، چي هيڅ ليکلي اسناد به يې نه لرل. د کرزي په ياد دي چي څنگه به د ده پلار محلي ستونزي د قوم د مشر په توگه هوارولې، نه د هغه ځواک څخه په استفاده چي دی يو منتخب چارواکی و.

کرزي راته وويل، چي اکثره وخت به زما پلار د محلي ستونزو د هوارې له پاره ورغونستل کېدی، دغه شخړې به يا د مخکي، ملکيت، اوبو، واده او داسي نورو پر سر وې. دا هر څه د مسئلې په لوی والي پوري اړه درلوده، ځيني به د کوچنيو خانانو له خوا هوارېدلې او د ځينو له پاره خو به د يوې ډلې مشهورو خانانو اړتيا وه. دعوه د دواړو خواوو څخه اورېدل کېده او پرېکړې بيا په خان پوري اړه درلوده، چي تور ته تور او سپين ته سپين ووايي. هيڅ کاغذ او لاسليک ته اړتيا نه وه، بس همهغه فتوا هر څه وه. د حامد کرزي د کورنۍ ورځنۍ ژوند همېشه د دغسې پېښو ډک و.

افغانان په کورونو کي يو مېلمستون لري، چيري چي هلته مېلمانه د کورنۍ د مشر او د هغه د زامنو سره چای د بادامو او وڅکو سره څښي او حتی ډوډۍ هم خوري. په دې وخت کي ښځي بالکل د نظره نهامي وي، بېله دې چي مېلمه د نژدې خپلوانو څخه وي، که داسي نه وي نو مېلمه به د مېلمستون پرته د کور بله برخه هيڅ ونه ويني. د حامد کرزي مېلمستون په کلي توگه د محلي سياست له پاره ځانگړی سوی و، چي همېشه به د ستونزو حل، د خوښيو او کوزدو مراسم پکښې تر سره کېدل.

ځيني وخت به مسئله ډېره لويه وه، چي د خان لخوا به ډېر كسان پكښې دخپل وه، ترڅو دواړو غاړو ته په مېلمستون كې ښه راغلی ووايي، مشر كرزي (عبدالاحد كرزي) او نورو مشرانو به د همدې مشكل د هوارې له پاره هغه كلي ته سفر كاوه.

د كرزي (حامد كرزي) د مخكې پر سر يوه داسې مسئله په ياد ده، چي د هغه د حل له پاره د كندهار د ټولو بانفوذه كسانو اړتيا وه. حامد د خپل پلار سره د دغي لوبې د ليدلو له پاره د كندهار او ارزگان ولايتونو تر منځ د ښځه په نامه يوه كلي ته ملگري و، شايد دا د دغه ځوان له پاره په اصل كې يو درس و، چي كله دى يو ورځ د قوم مشر سي، څنگه به د خلكو ستونزې حلوي. د كلي د خلكو له پاره دا يوه لويه لوبه وه، چي د سلو په شاوخوا كې كسان ورته راغونډ سوي وه، چي په هغو كې به ځينو شاهدي وركول او نورو به يوازي له مشرانو سره ليدل او د پرېكړې پايلي ته به يې انتظار ايسته، دواړو خواوو به خپل دلايل وړاندي كول، د كرزي پلار او نورو مشرانو به په خورا دقت غوږ ورته نيولى و، وروسته به مشران پخپل منځ كې سره جرگه كول او پر مسئله به وېرېدل. كرزي (حامد كرزي) وايي چي كله به دوى موافقې ته سره ورسېدل بيا به يې دواړو غاړو ته ورځ كړل او فيصله به يې ورته واورول، دواړي غاړي به له پرېكړې څخه راضي وې او تر پايه به هغه ته وفاداره وو.

د افغان كلتوري ځواك څخه چي په دغه ورځ يې ځوان كرزي توان وليد ډېر ځني اغېزمن سو او هغه هر څه يې اوس هم ښه په ياد دي، مگر دغه پېښه د يوه بل علت له كبله هم د ده په ذهن كې پاتې ده. كرزيان د كلي تر ټولو مشهورې او روحاني كورنۍ مېلمانه وه، چي د كرزي د قوله هغه كورنۍ لا تر اوسه هم په همغه كلي كې اوسېږي، چي د خپلو ښايستو

اسانو په لرلو سره هم د ډېر اعتبار څښتنه وه. افغانان د اسانو په سپرليو کي افسانوي شهرت لري او هغو اسانو ته زيات ارزښت ورکوي، چي گړندي، ځواکمن او زړه وروي.

دا هر څه د افغانانو په ملي لوبه بزکشي کي رانغښتي دي. د دې لوبي وتلي کسان د شمال څخه دي. د بزکشي ټکي په ټکي معنی (goat grabbing) ده، چي د دغه لوبي سوچه فورم بېله لوبډلو په آزاد ميدان کي تر سره کېږي. بوزه او يا سخوندر حلال سوی او يا يې سر پرېکړل سوی وي، وروسته پر مخکۀ ايښوول کېږي، آس سپاره په زاړه آزاد فورم کي (۵۰) او حتی (۱۰۰) کسان وو، پايشې يې رانغښتې، د لرگي لاس لرونکې غمچينه به يې په غاښو کي وه، چي خپل يا د بل آس غاښ ور وانه چوي، کونښن به يې کاوه چي د مړې بوزې پر لوري مانور وکړي، چي ورسره سم يوه وحشي اله گوله د اسانو شيشنی او کپ اچونه رامنځته سي. د دوړو او غبار په منځ کي يو سپور داسي کښته سي چي يوه پښه به يې په رکباب بله د آس تر خېټي لاندې (۷۵) پونډه سخوندر له مخکي څخه راپورته کړي او کونښن کوي چي له هغه سره د ميدانه ووزي. په داسي حال کي چي هغه نور سپاره دی تعقيبوي او هڅه کوي چي سخوندر د ده له لاسه وباسي چي په دې ډول نومړې جوړي کړي، بايد سپور کس سخوندر د اس پر ملا باندې په روښانه او آزاده توگه د ټولو تعقيب کوونکو څخه يوسي.

کله کله داسي کېږي، چي دوه سپاره چي يوه يې يوه پښه نيولې او هغه بل يې بله پښه نيولې وي له ميدانه وزي. زيات وختونه دا د دغو کسانو په ځواکمنتيا پوري اړه لري، چي ځيني وختونه له ډېره زوره د سخوندر څخه پښه جلا کېږي او يوه ته يوازي پښه پاته کېږي، او هغه بل د نور سخوندر سره د بري تر سرمنزله رسېږي.

په اوس وخت کي دغه لوبه د دوو لوبډلو تر منځ تر سره کېږي، چي ميدان يې هم د فوټبال د لوبغالي په اندازه وي. داد تماشاچيانو له پاره يو څه خوندي بڼه لري، تر هغه چي په آزاد ميدان کي به د خپل ژوند د ژغورلو له پاره په داسي حال کي ځغاستل چي د يوې لويې گلې په پښو کي پايماله نه سي، خو هغه انفرادي آزاد شکل د دغي زړې لوبي هم له منځه ورسره ولاړی.

بزکشي رسمي بڼه لري چي په دقت سره بايد سره منظمه سوې وای او دغه لوبي څو ورځي په برکي نيولي وای، هغه خان چي فکر کوي چي د دې لوبي اقتصادي توان لري نوبه يې په اوونيو دغه لوبه غځوله، له همدې له پاره به يې بلنليکونه لېږل، خوراکي توکي به يې ذخيره کول، د خوب خوني به يې آماده کولې او غوره لوبغاړي به يې د لوبي د تر سره کولو له پاره ورته راغونښتل. شايد خان له يوه مهم بلونکي او يا هم له يوه ستوري لوبغاړي لخوا وننگول سي، خو که چيري دی خپلو مېلمنو ته په وړ خوړو او سرپناه کي پاته راسي او يا د سيالو ډلو تر منځ شخړه رامنځته سي او يا نقدي جايزې مناسبې نه وي نو هغه خان به اعتبار او ځواک دواړه له لاسه ورکړي.

د بزکشي د تر سره کولو فکر دي بايد تر هغو پوري په مغزو کي درونه گرځي، تر څو چي تاسي ډاډه نه سئ چي تاسي يې تر اوده وتلای سئ او يا هغه صلاحيت، ځواک او نفوذ چي تاسي په افغان حکومت کي تر لاسه کړی دئ د بایللو خطر ته غاړه کنسېږدی خو کله چي کرزی واک ته ورسېد تر همدې اغېز لاندې راغلی و.

حامد کرزی د نوي ديموکراتيک افغانستان د ولسمشر په صفت په ډېره بڼه توگه د خپل واک له محدوديتونو څخه خبر دئ او د دې هڅه نه

کوي چي هر هغه څه چی دی پوهېږي تر سره کړي. د مختلفو جنگسالارانو سره د ده گذاره یې تر ټولو غوره بېلگه ده، نوموړی پر دې بريالی سوی دی، چي ځيني زورواکان د خپل ځواک له مرکزونو څخه ليري کړي، د مخدره موادو د تولید د مخنيوي په ساحه کي ځکه پاته راغلی دی، چي نوموړی پوهېږي چي په اوسني وخت کي د دغه کار په تر سره کولو کي بېوسه دی.

بیرته د نېش کلي ته ورگرځو، څنگه چي کرزي او پلاريې د کوربنو سره چای وڅښلې، یو کس د دوی د درناوي له پاره خپل یو کورنی آس راوست، ځوان حامد پر آس د سپرلی پر پکړه وکړه، که څه هم تر دې وړاندي نوموړی پر آس نه و سپور سوی، نوموړي پر آس پښه واپول او حرکت ته یې چمتو کړ او په کراره یې له کلي څخه ليري بوت. ده په کږه خدا وویل چي تر دې مهاله خورا ښه و. خو کله چي مي د آس مخ د کلي پر لور راوگرځاوه نوموړي آس د برېښنا په شان په ډېره تلوسه د خپل کور پر خوا منډي کړې. همدا د ده لومړی ځل دی چي پر آس سپرېږي نو په دې نه پوهېدی چي په څه ډول یې ودروي، ځکه نو نوموړي د خپل قیمتي ژوند د ژغورلو په هڅه کي و او اس هم سیخ سیده و خپل غوډجل ته منډي وهلې. څنگه چي اس د غوډجل دروازې ته په ورننوتو و، کرزي په همدې وخت کي له مغز څخه کار واخیست او د غوډجل د دروازې د سر تیريې ونيوی، له همدې کبله دی لوړ د دروازې پر سر پاته سو او اس تر ده لاندي تېر سو. نوموړی هلته څرېډلی پاته سو، چي وروسته له ژوبل کېدو پرته مځکي ته را کښته سو.

کرزی وایي: دا حالت ډېر بېروونکی و، ټولو راوڅغستل چي وگوري زه خو به نه يم خوږ سوی، د کلي یوه سپین ږيري سړي راته وویل،

چي ډېر ښه ته ډېر چالاکه هلک يې! وروسته چي دوی کلی پرېښووی یو کس له یوه ډېر ښایسته کوچني آس سره راغلی او هغه یې حامد ته د تحفې په توګه ورکړ. کرزی وايي چي ما هغه ته د نښانه رنګ او سپين ټکو له کبله د (بادام گل) نوم ورکړ. نوموړي دغه آس ډېر کلونه د ځانه سره وساتي، او اکثره وخت به هغه پېښي ته د افغاني سیرت او عنعنې د بېلګې په توګه کتل. سره د دې چي د ده د هیواد بې رحمه تاریخ په خونخواري کي د افغانانو شهرت او د نه بڅبونکي توريالیتوب سره سره کرزی د خپلو خلکو پر سخاوت او مېلمه پالنه باور لري.

په رشتیا د ټولو افغانانو په ځانګړې توګه د پښتنو ژوند خود عزت، مېلمه پاني او کسات څخه جوړ دی، دا د یوه افغان فریضه ده، چي پخپل کور کي د ټولو خلکو مېلمه پالنه وکړي حتی که دښمن هم وي. مګر عزت او وقار ته د هر ډول سپکاوي کسات باید واخیستل سي، چي بل هیڅ شی نه پکښې ځایېږي. د کرزي پلار او نورو مشرانو پر بکړي کولې او قومي شخړي یې هوارولې، د پرېکړي د دواړو غاړو په عزت او حساسیتونو پوهېدل، چي په یوه معطله کي یې د راپورته کېدو امکان وي.

په کندهار کي کرزيانو په خورا اساسي کور کي ژوند کاوه، چي باغ هم پکښې و. د کور غولی خورا لوی و، چي حامد کولای سوای پر آس سپرلي پکښې وکړي، په دغه سرای کي باغ، د کبانو حوض، ونې، گلان او د ده پکښې ډېر الوتونکي هم په یاد دي، دی وايي چي ډېر مستريح او باډسپلینه ژوند مو درلود. کرزی وايي چي په سلوک کي اصول ډېر سخت وه خو زما په روزنه کي یې مهم رول ولوباوه او په ژوند کي یې ښه لوري ته سوق کړم. موږ دا زده کړل چي نه یوازي د خپلو والدينو احترام او

اطاعت وکړو بلکې عموماً ټولو مشرانو ته په درنه سترگو وگورو. دا د افغانانو د ژوند اصلي لار ده، خو دا لاره په ځانگړې توگه په کلیوالي سیمو کې ډېره قوي ده.

کله چې کرزی ولسمشر سو، ده یوه والي ته بلنه ورکړې چې په ارگ کې د ده سره وگوري او والي خپل کوچنی زوی هم ورسره راوست، دا هلک د دوه نیمو کلونو و، کله چې پلار او زوی د ولسمشر و دفتر ته ور ننوتل، کرزي سمدستي دغه هلک واخیست په غېږ کې یې ونیوی او مچ یې کړ.

کرزي وویل چې دغه هلک هم خپله وظیفه لرل، ځکه چې همداسې روزل سوی و، چې تر سره یې کړي او سره له دې چې ما په روغې سره د دغه کوچني هلک هر څه ورگډوډ کړل بیا هم ده خپله ذمه واري هېره نه کړه. دې هلک مخکې لا له خپلي کورنۍ څخه زده کړي وه، چې تر معرفت وروسته څو نه ژر چې کېدای سي باید د مشرانو لاس وړ مچ کړي، خو کرزي ده ته دا موقع په لاس ورنه کړه، مگر کله چې ولسمشر دغه کوچنی ملگری کښته کړ، سمدستي یې ورته اسلام علیک ووايه، او د کرزي لاس یې وړ مچ کړ. کرزی وايي چې وروسته نوموړي د دې احساس وکړ، چې اوس یې نو په سمه توگه خپله وظیفه تر سره کړې ده. په همدې ډول موږ را لوی سوي یو، په افغاني عنعنوي کورنیو کې باید کوچنیانو ته ورنه وول سوي وي چې باید د مشرانو ډېر درناوی وکړي.

ځوان کرزی ډېر آرام هلک و، خو کله چې یې کورنۍ کابل ته ولاړه، یوه ډله انډیوالان یې پیدا کړل، په حقیقت کې دا دوې کوچنۍ ډلې چې یوه یې په مکتب او هغه بله په گاونډیتوب کې. هر هغه ملگری چې باید د هغه بل کور ته ورسي باید د خپلي کورنۍ اجازه ولري، والدین تل

پوهېږي چي کوچنيان يې چيري او له چا سره دي. حتی په تنکی ځوانۍ کي د کرزي کوچنيانو بايد يو ځای ته د تللو له پاره د خپلو پلرونو څخه اجازه اخيستي وای، په ځانگړې توگه سپنما ته. کرزی وايي ما د عمر د تفاوت په خاطر د خپلو وروڼو او خوندیو سره ډېره راشه درشه نه لرل، مگر کله کله به زموږ دوستان لکه د کاکا، ماما، عمه او خاله زامن او اکاگان سره راغونډېدل او سپنما ته به تللو، حامد او ملگرو يې له فوټبال سره مينه لرله او همدا شان پر بايسکل به يې د ښار چکرواوه.

د کرزي تر ټولو ښې خاطرې اکثره په استالف کي له مېلو څخه دي، دا يو کوچنی کلی دی، چي د کابل څخه د يوه ساعت د موټر د مزل په اندازه ليري پروت دی، او د خپلي کلالۍ له کبله خورا مشهور او زرغونتوب يې پر ښاري کورنيو خورا اغېزه بندي، چي په مېله ورووزي او يا د اوونۍ پای هلته تېر کړي. استالف د (۲۰۰۱ م) کال په جگړو کي سخت وران سو، خو په هغه وخت کي خورا زرغون او په زړه پوري کلی و، لکه يو رغياڼه چي سيندونه، حوضونه، باغونه او ځنگلونه ولري. د همدې ځای د اکثرو کورنيو د ژوند روزگار د لاسي کلالۍ توليدات دي، چي خورا روښانه زرغونه او په شنه ښيښه سينگار سوي وي، چي په مارکيټ کي د ښار په هره برخه کي تر لاسه کېدلای سي. په کال کي يو ځل به د کرزي ماما چي د دولتي مطابعو رئيس و* په استالف کي به يې لويه مېله جوړول، کرزی وايي چي د کورنۍ ټوله کوچنيان، ټوله زما د کاکا او ماما زامن له خپلو والدينو، نيکونو او اناگانو سره هلته درې يا څلور ورځي تېرولې، چي شاوخوا به مو څغستل، ونو ته به ختلو او په سيندونو کي به

* د کرزی ما ما ارواښاد محمد ابراهيم کندهاری و، چي د پخواني شاه اعليحضرت محمد ظاهر د پاچهۍ په دوره کي د دولتي مطابعو رئيس و، ژباړن.

مولوبي کولې او دامېلې زما د کوچنيوالي تر ټولو غوره وختونه وه. کوچنيانو ته د امتياز په توګه ځوان کرزي هم د موقع څخه په استفاده سره ځان ښودنه کړې وه او د ده هغه توره تر اوسه په ياد ده، چي يو وخت يې په استالف کي د مېلې پر مهال کړې وه. د ده اکا يو افغان هنرمند د نننۍ په نامه راوستی و، چي غزلي ووايي. نننۍ په ټوله هيواد کي د محلي غزلو په ويلو شهرت درلود. حامد چي په هغه وخت کي به نهه يا لس کلن و د نننۍ تر څنګ کښېناست، او هغه ته يې غوږ ونيوی، کله چي نننۍ غزله ختمه کړه کرزي ورته وويل :

"ښاغلي!"

زاړه هنرمند کښته ورته وکتل او ورته وېي ويل :

بلې زويه!

حامد غوښتل چي ده ته په افغاني موسيقي کي خپله وړتيا وښووي، او ترې وې پوښتل: آيا تاسي کلاسيکه غزل هم ويلای سئ؟ د ده مطلب راګونه وو، لکه کلاسيک هندي راګونه، چي په افغانستان کي هم ويل کېږي. کرزي وايي دا داسي و لکه سړی چي د کليوالي هنرمند څخه وپوښتي، چي بيتون راته ووايه او له همدې کبله نننۍ پر ما ډېر په غوسه او قهر سو او وېي ويل، چي له مخي مي ورک سه، او ته بيا په کلاسيکه موسيقي څه پوهېږي؟

د کرزي ياد دي چي کابل په هغه وخت کي نه يوازي پاک، خوندي، پر موډ برابر او د يوې ښې فعالې ادارې درلودونکی و، د پخواني پاچا له واک څخه تر ايسته کېدو وروسته چي کله کرزی هندوستان ته د لوړو زده کړو له پاره ولاړی، او د لومړنۍ ژمنۍ رخصتۍ په جريان کي بيرته کابل ته راوګرځېد نو ډېر حيران سو، چي د پاکستان په نسبت په

افغانستان کي څو نه ښه اداري نظام حاکم دي. پاکستان ته په اوبنتلو سره باید ټول مسافريڼ له بس څخه کښته سوي وای او د پاسپورټ له کنټرول څخه تېر سوي وای. مگر کله چي افغانستان ته راو اوبنتو نو ټوله مسافر په بس کي پر خپلو سیتونو ناست وه او پولیس بس ته راپورته سو، پاسپورتونه یې له مسافرو څخه ټول کړل، وبهرنیو مسافرینو ته یې بیرته بس ته پاسپورتونه راوړل، او کرزي ته یې وویل چي ستاسي پاسپورټ دلې په پوله کي راسره ساتو، چي وروسته بیاتاسي کولای سئ د بهرنیو چارو له وزارت څخه یې تر لاسه کړئ. کرزي وایي په ډېر ډاډ سره چي زه یوه اوونۍ وروسته د بهرنیو چارو وزارت ته ورغلم پاسپورټ مي تیار هلته پروت و. ما د افغانستان د اداري سیستم په مؤثروالي ډېر ویاړ کاوه، کله چي ځوان کرزي د بس په ذریعه د پاکستان او هندوستان سفر وکړ کابل ورته اروپايي ښار غوندي ښکارېده. تقریباً هر چا غربي جامې اغوستلې، د هغه وخت عکسونه د ده د دې ادعا تایید کوي، که څه هم هلته ډېر موټرونه نه ول، خو ښار د برېښنایي او ډېزلي بسونو خورا ښه ترانسپورتي سیستم درلود، چي د ښار ټولي برخي یې تر پوښښ لاندې راوستلې وې. کابلیان ډېر جهان دیده او د غرب اغېزه له ورايه پر څرگندېدلې. کرزي وایي تاسي کولای سواي چي هر ډول عصري موسیقي واروئ، لکه د Jones Tom او Humperdink Engelbert. نوموړی به همېشه د افغان موسیقي مرکز په نامه د موسیقي دوکان ته ورتلی، چي د ده یو دوست یې خاوند و. تر دې وړاندې چي د کوم یوه د رانیولو پرېکړه وکړي دی به په یوه کوچنۍ غرفه کي کښېناست، گوښکي به یې په غوږو کړي او هغه به یې واورېد. په همدې ډول زیات ښه رستورانټونه هم موجود وه. د کرزي د زده کړي په وخت کي افغاني ټولگي د زده کړي او

د سپلین مرکز و ټولګی د افغان ځوانانو د جوړښت په بڼه کې خورا مهم رول لوباوه، دی وايي چې موږ د ښوونکو خورا زیات احترام کاوه. هېڅ پروا یې نه کوله، چې ته د خپلو ملګرو سره تر ښوونځي بهر څونه بد یې خو په هغه وخت کې چې تاسې ښوونکی لیدلی وای نه یوازې ستاسې شخصي ښوونکی بلکې هر یو نو باید ځان دي سم کړی وای.

په لومړي سر کې د حامد ښوونځی خورا ډېر خوښېده، مګر دا خوښي پر ظاهر شاه تر کودتا وړاندې وه، چې وروسته هر څه کمونیزم یې رغمل کړل.

کله چې په ۱۹۷۳ م کال کې ظاهر شاه د ایتالیا په سفر بوخت و، داود خان چې لومړی وزیر او د شاه اخیښی او د اکا زوی و، واک پخپل لاس کې واخیست، کله چې داود خان لومړی وزیر و بېله دې چې کمونیست و په بهرنیو اړیکو کې روسیې ته خورا نژدې و، له همدې کبله روسانو ورسره خورا زیاتي نظامي مرستې د عصري وسلو په شمول وکړې. دلته په دننه کې داود خان پلان درلود، چې د خلق او پرچم افغان کمونیست ډلې شا ته پرېږدي، کوم چې د شاهي نظام سرسخت دښمنان او په اردو کې یې سختي رینې لرلې. شوروي اتحاد په لومړي سر کې د داود خان کودتا وستایل، خو دی کمونیزم ته نژدې خورا وطن پال افغان و، چې پریوې قوي سیاسي ډلې مرکزي حکومت او د مرکز لخوا کنټرولېدونکي اقتصادي پرمختګ یې باور درلود. هغه کمونیستانو چې د داود خان سره یې د واک په نیولو کې مرسته کړې وه اوس د کابل په اداره کې د نوي اعتبار تر لاسه کولو په خاطر په جامو کې نه ځایېدل او د دوی اغېزه تر ښوونځیو پورې ورسېده. د حبیبې لېسې په شمول چې کرزی هم همدلته زده کړې کولې چې د ښار تر ټولو لوی او غوره منځنیو

ښوونځيو څخه شمېر كېده كرزى وايي چي موږ ته د كمونستي ښوونكو راتگ پيل سو او هغوى په ځانگړې توگه ځيني خلك تعقيبول.

زه نه وم خبر چي يو ښوونكى به د داسي چا خلاف وي لكه زه، زما تر اوسه د بيالوژي يو كمونيست ښوونكى په ياد دى چي زه يې ښه نه ايسېدم، ځكه چي ده فكر كاوه چي زه ډېر مستريح ژوند لرم. هغه ډېري احمقانه نظريې لرلې، ده فكر كاوه چي زموږ په كور كي هر څه په برېښنا تر سره كېږي، چي مازي يو بټن ووهو نو د اشپزخانه څخه خواږه پر پټه باندي راوړي. يوه ورځ د لسم ټولگي ځوان حامد د بيالوژي ښوونكي د انسان تكاملي نظريه چلنج كړل. كرزى وايي چي دا داسي مضمون و، چي ما ډېره مطالعه پكښې لرله، د ډاروين تيوري او داسي نور او زه پوهېدم چي په همدې اړه زه تر همدې ښوونكي ډېر معلومات لرم. كله چي ما هغه چلنج كړ نژدې و، چي زه يې ټكولى واى، او همدا لومړى ځل و چي په ښوونځي كي د مشكل سره مخامخ سوم.

د ۱۹۷۳ م كال كودتا په ډېرو شيانو كي د كرزى د فاميلي ژوند په شمول تغير راوست. د ده پلار د شاه سره د نژدې اړيكو له كبله تر فشار لاندې و، يو څو كاله وروسته خو د همدې اړيكو له امله د څرخي پله زندان ته ولېږل سو. همدې زندان ته كمونيستانو په لسگونو زره سياسي بنديان ولېږل، چي اكثره شكنجه او ووژل سول.

كله چي كرزى له حبيبيې ښوونځي څخه فارغ سو، پرېكړه يې وكړه چي نوري زده كړي په هندوستان كي تر سره كړي. كودتا او كمونيست ښوونكو كېدای سواى چي د ده پر انتخاب اغېزه كړې واى، مگر د دې په مخنيوي كي د ده وروڼو ډېر رول ولوباوه. د ده دوو وروڼو په متحده ايالاتو كي زده كړي كولې او هغوى ده ته وويل: چي ته بايد داسي

ځای ته ولاړ سي چيري چي انگليسي زده کولای سي. ده په دوو ژبو خبري کولای سواي پښتو او دري. دري ته فارسي هم ويل کېږي او دا د فارسي افغاني ډول دی. همدا دواړي ژبي د کرزي په کور کي ويل کېدلې او دا د افغاني سیرت تر ټولو ښه نمونه ده. کابل او نور افغان ښارونه څو قوميز دي، چي د هيواد د هري برخي خلک پکښې تر سترگو کېږي. کرزی وايي ټوله لوستي کسان په دواړو ژبو رغېدای سي، او دواړي په مساوي توگه دوي افغاني ژبي وې، چي هيڅ يوې تر هغه بلي امتياز نه درلود، هيچا دا فکر نه کاوه چي پښتو يوازي د پښتنو ژبه ده او فارسي د نورو گروپونو. دوی د افغانستان ژبي وې چي دا تر ټولو غوره ټکی دی، موږ دوه ژبيز څو يو کلتور مو دي.

کرزي د يوه کلتور داسي مثال وړاندي کړ: ده وويل چي په راوړوستو کي د زابل څخه زما يو ملگری زما د ليدو له پاره راغلی. د ده ښه، چپنه، بگړی، کالي، کړه وړه او هغه د خبرو کولو طرز يوه ذره هم زما د يوه نژدې بدخشاني انډيوال د ښې، کړه وړو او خبرو تر طرز توپير نه درلود. يادي سوي دواړي سيمي يو له بل څخه د زر کيلومتره په واټن ليري دي. کرزی وايي څومره ډېر چي د افغانستان تاريخ ته ورننوزې هغونه لږ توپير به د سيمو تر منځ ووينې. د کرزي پلار چي د کندهار و، قرقولي يې پر سر کوله (د کرزي له خولې) په همدې ډول يوه بل خان مهين يار له هزاره جاتو څخه او نورو هم د هيواد له هره گوټه څخه همدا خولۍ پر سر کول او يو شان کړه وړه يې لرل.

کرزی وايي تر ټولو غوره کتاب چي پر لويه جرگه باندي وکښل سو، ليکوال يې د شمال و نه د جنوب په کوم ځای کي چي دا جرگه زېږېدلې ده. موږ ټول يو افغان يو.

ډېر افغان ځوانان په هغه وخت کي هندوستان ته د زده کړو له پاره تلل، چي په هغو کي يو د کرزي د ماما زوی و، چي هلته د طب لوستلو له پاره تللی و (په را وروسته کي هغه په متحده ايالاتو کي د سرطان يو مشهور متخصص سو). کرزی په لومړي سر کي ډهلي ته ولاړ، چي ډېر ژر ورته معلومه سوه چي د هغه ځای د وژونکي گرمۍ توان نه لري، ځکه چي دی د سمندر له سطحي څخه په شپږ زره فوټه لوړ کابل کي رالوی سوی و، چي حتی په دوبي کي يې هم گرمۍ سړي ته تکليف نه ورکاوه، خو ډهلي د ده له پاره ډېر گرم و. د کرزی د ماما زوی ده ته وويل چي ته بايد شيملا (Simla) ته ولاړ سې، هغه ځای د غونډيو پر سرآباد دی، او د Himachal په نامه يې پوهنتون درلود.

د کرزي هغه شېبې په ياد دي، چي کله د ډهلي څخه اورگاډی و شيمله ته ور داخل سو، چي خورا ډېر حيرانوونکی و، موږ د ښار گرمي تر شا پرېښووله او اورگاډی په ښايستو کليو کي مخ په وړاندي روان و او د غونډيو سيمو ته په ورختو و. د هغه ونو گلان چي پټلی ته به نژدې ولاړي وې چي کله به اورگاډی ورسره ټکر سو نو گلان به ډېو ته رادننه سول او وريځي به داسي کابښکاډلې لکه په يوه کرکۍ چي راننوزي او تر هغه بلې ووځي. شيملا د غونډيو پر سرآباد دی، چي په دوبي کي به برتانوي افسران او لوړ رتبه دولتي چارواکي د خپلو کورنيو سره د ښارونو څخه له گرمۍ ورته راتښتېدل. د برتانويانو همدا ځای ډېر خوښېده له همدې کبله يې دا ځای په اوږي کي د هندوستان مرکز وټاکه. همدې ځای له کرزي څخه زړه يووړ. کرزی وايي چي هغه ډېر په زړه پوري ځای و. حيرانوونکي منظرې يې لرلې، د غرونو سرونه به يې په واورو پوښلي وه، او موسم يې زما خوښېده. ده هغه پوهنتون ته درخواست وکړ خو هغوی د حبيبيې

لېسې و ډيپلومي ته اعتبار نه ورکاوه، خو نوموړی لومړی افغان و چې هلته داخله ورکړل سوه.

لومړی څو میاشتي د کرزي له پاره ډېري سختي وې، ځکه چې نوموړی همدلته تنها افغان و، له کورنۍ او دوستانو څخه ليري و او درسونه يې هم ټوله په انگليسي ژبه وه، چې د ده هم په هغه وخت کې نه وه زده. دی وايي کوم ژوند چې ما په کابل کې درلود دا تر هغه خورا سخت و. په لومړي سر کې نوموړی قصر ته ورته جورجايې مېلمستون په يوه کوچنۍ خونه کې چې په (Summer Hill) کې واقع او د ښار غربي سيمه ده اوسېده او دا هغه سيمه ده چې کله به مهاتما گاندي له شيملا څخه ليدنه کوله دلته به پاته کېدی. وروسته همدا ځای د All India د طبي ساينس د انستيتيوت په مېلمستون واوښت. کرزي وايي چې دا ډېر په زړه پوري ځای و، خو دلته نه ډوډی او نه هم حتی چای ورکول کېدې، او له بله پلوه زموږ د کالج څخه د يوه ساعت پياده تگ په اندازه ليري و. کله چې به د ټولگيو څخه وزگار سوم بيا به په غونډيو کې يو جوړنگري ته ورتلم، چې هلته د بيا رغوني څو تنه کارگر اوسېدل او ما به ډوډی له هغوی سره خوړل. دا خواړه ډېر ښه نه وه، چې اکثره به له رېگو څخه ډک وه. تر دغه غريبې ماښامۍ وروسته به کرزي بيرته خپلي خوني ته راگرځېده او د پوهنځي کتابونه به يې لوستل.

کله چې دی هلته و، نو انگليسي بيا اجباري وه. دی په دې هم وپوهېده، چې په افغانستان کې تعليم دی په لابر اتوار کې د ساينسي تمرينو له پاره سم نه و آماده کړی. په عمومي پوهنه، ساينسي تيوريو او نړيواله پوهنه کې ده احساسوله چې تر اکثرو هندي زده کوونکو په مايلونو مخکې دئ. دی وايي چې د رياضي، فزيک او کيميا ټولي

فارمولې او عنصرونه مو په زړه کي ناست وه. موږ د امریکا تاریخ ، د ناپیلین جگړې ، اوسنۍ چاري لوستي وې. ما د میسیسیپی ، امازون او نورو شیانو په اړه خورا ډېر معلومات لرل او تر خپلو هندي ټولگیوالو زیات مخکي وم. خو کله چي به په لابراتوار کي عملي درس ته راغلو نو بیا به هغوی زما څخه خورا ډېر وړاندي وه. په تیوریو کي ځوان کرزی بېخي بلبل غوندي و. خو کله چي به لابراتوار ته ورداخل سو نو بیا به هر څه ځني ورک سول. د ده د بوټاني درسونه په لومړي سر کي ډېر سخت وه.

په شیملا کي مشکلاتو دغه تازه ځوان پر یوه جگړه واراوی. کله چي دی ولسمشر سو ، نو ډېر ځله یې په کنفرانسونو کي د دې یادونه وکړل، چي د افغان تعلیمي بنسټ باید سم سي. داسي چي د عمومي زده کړي او عملي زده کړي تر منځ باید مناسب توازن وي.

په لومړي سر کي د کرزي له پاره د انگلیسي ژبي ټولگی هم خورا مشکل و. وروسته د ده له استادانو څخه یو دې ته متوجه سو چي دی په انگلیسي کي مشکل لري، البته چي دا ډېر غوره انسان و ، له ده څخه یې وپوښتل چي څه ډول قاموس کاروي؟ کرزي په جواب کي ورته وویل چي فارسي - انگلیسي قاموس کاروم. پروفیسر خپل سر وټکاوه او وې ویل : نه ! نه ! هغه بیا مه کاروه ! له هغه قاموس څخه به ته هیڅکله انگلیسي زده نه کړې ، داسي قاموس کاروه چي ټوله انگلیسي وي. کرزی هم یوه دوکان ته ولاړ یو لوی انگلیسي قاموس چي د Random House له خوا چاپ سوی و په ۳۰ روپۍ چي د هغه وخت دوه ډالره کېدل رانیوی.

د ماخوستن تر ډوډۍ وروسته به کرزی خپلي خوني ته تللی او خپل کتابونه به یې لوستل. کله چي به له داسي یوه لغت سره مخامخ سو ، چي د ده به نه و زده ، نو قاموس ته به یې مراجعه کول. دی وایي چي په

قاموس کي به له نورو داسي لغاتونو سره مخامخ سوم، چي زما به نه وه زده، چي هغه به مي هم ورسره وکتل. هره شپه به ده پنځه يا شپږ پاڼي له لغاتونو او د هغوی په ساده تشریح ډکولې. کرزی وايي چي همدا کار مي دوې درې مياشتي وکړ، چي زيات مشکل و. خو کله چي زه ډهلي ته د خپل استوگني د اوږدېدلو د درخواست له پاره ولاړم، او هغه افغان هلکان چي هلته ما پېژندل چي کله زه په انگليسي ږغېدم ډېر حيران سول. البته زه دې ته نه وم متوجه خو انگليسي مي په دوو درو مياشتو کي زده کړې وه.

کله چي کرزی بيرته شيملا ته راوگرځېد په يوه هوتل کي يې استوگنه غوره کړه، چي د يوې کونډي او د هغې د درو لونیو له خوا پر مخ بېول کېده. چي يوه يې د ده همزولې او هغه نوري دوې يې ترده لږڅه مشري وې. دی وايي چي د هغوی پلار وفات سوی و او دا يوه ډېره ښه کورنۍ وه او هلته محاورې زما د انگليسي په قوي کولو کي ډېره مرسته راسره وکړه. په همدې ډول دی د هندي او افغاني کورنيو ترمنځ په توپيرونو هم پوه سو.

افغاني کورنۍ د پرېمانۍ ژوند خوښوي، هرڅه چي لري هغه را اخلي او هيڅ د سپما فکر نه لری. دوی هر شی پرېمانه را اخلي، دوی د مېز پر سر خورا زياته ډوډۍ ايرېدي، دوی پيسې مصرفوي او حتی که دوی کالي هم و نه لري چي دا د افغانانو يو جلا کردار دي.

پوهنتون په کرزي له يوه ليول څخه بل ته پورته کاوه، خو تر اوسه لا هغوی د حبيبي ليسي ډيپلومه نه منل او نه يې کرزي ته ويل چي څوم نومره دئ. خو کله چي يې د ليسانس دوره پای ته ورسول د ماسترۍ پروگرام ته ور داخل سو، وروسته نو پوهنتون د ده د لېسې ډيپلومه ومنل

او د تېرو درو کلونو نومړې يې هم ورته وويلې. وروسته دى وپوهېدى چې يوازې د لومړۍ دورې د انگليسي په مضمون کې ناکامه سوى دئ او په نورو مضمونونو کې بريالى سوى دئ، له همدې کبله به نوموړي ته اجازه ورکول کېده چې د يوه لېول تر ختمولو وروسته په لوړ لېول کې زده کړي ته دوام ورکړي.

په ۱۹۷۸ م کال کرزى کابل ته د ژمي د يوې بلي رخصتۍ تېرولو له پاره کور ته راغلى. دى په کابل کې و هغه کس چې شاه يې له واکه ليري کړى او شاهي نظام يې ختم کړى يعنې داود خان پخپله په يوه ويښي بهېدونکي کودتا کې د کمونيستانو له خوا له واکه گوښه او ووژل سو. کرزى په هغه گړي و اړگ ته نژدې د خپل يوه ملگري په کور کې و چې د داود خان مخالفينو اړگ محاصره کړ.

کله چې داود خان د افغان کمونيست ډلو په ملاتړ شاه له واکه گوښه کړ، دى په تدريجي توگه و ښي خوا ته وگرځېد او زيات کمونيستانو يې له خپل حکومت څخه وشړل. ده همدا شان هڅه وکړه افغانستان چې يوازې اقتصادي او نظامي تکیه يې پر شوروي اتحاد ده له اتکا څخه يې خلا کړي، په جنوب کې هندوستان او په غرب کې ايران او عربي هيوادونو ته وروگرځېده. همدې شي په ماسکو کې ډېر تشويشونه راولاړ کړل، چې افغانستان ته يې په غربي اسيا کې د روسيې د نفوذ د خپرولو او د چين د تېري په وړاندي د کيلي په سترگه کتل او د هند گرمو اوبو ته يې د روسيې تر ټولو لنډه لار بلل. روسان په پټه لگيا وه چې د افغانستان په اردو کې خپل جاسوسان اختراع کړي چې د اړتيا په وخت کې استفاده ځني وکړي.

داود خان د پښتونستان په موضوع کې په نرمښت ښوولو د خپل

ټبر پښتنو ملاتړ هم له لاسه ورکړ دا د پښتنو سیمه ده چې په ۱۸۹۳ م کال کې انگرېزانو په خود سرانه توګه د ډیورنډ د کرښې په توګه ورڅخه جلا کړه. د هندوستان د تجزیې په وخت کې د هندوستان پښتونستان پاکستان ته پاته سو. داود خان په اول سر کې د واحد پښتونستان شعار ورکاوه، چې د پاکستان قهریې راولاړ کړ، خو په ۱۹۷۸ م کال کې بیرته د خپلې خبرې څخه پر شا سو او د اسلام اباد سره د بنسټ اړیکو په لټه کې سو.

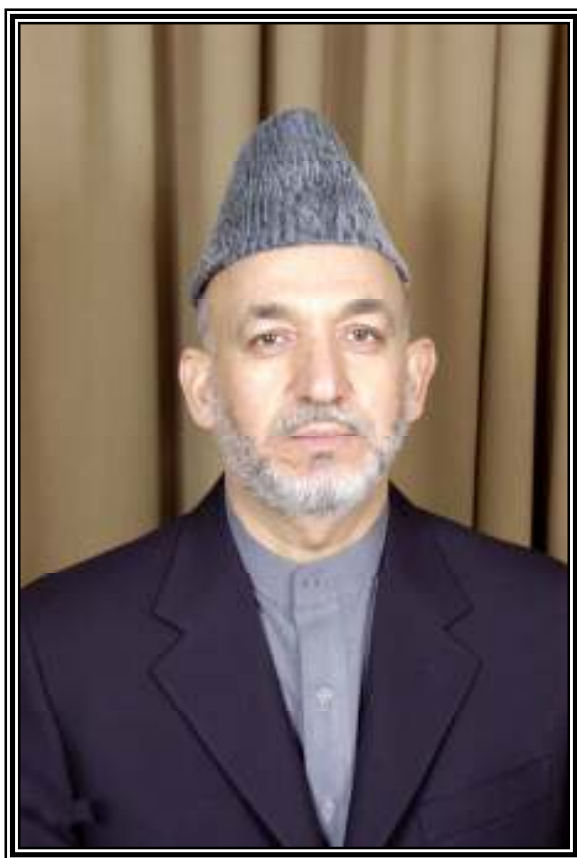
د ۱۹۷۸ م کال د اپریل پر ۲۷ مه د شورویانو په ملاتړ خلق او پرچم په نیمګړي ائتلاف سره پر ارګ حمله وکړل، داود خان او د هغه تقریباً ټوله کورنۍ یې ووژل. کرزی وایي چې داود خان د کمونیستانو په مقابل کې د اتل په څېر ودرېد. داسې ویل کېږي چې کله داود خان له کمونیستانو سره مخامخ سو، د افغانستان بیرغ یې په لاس کې و. هغه ځای چې داود خان پر وژل سوی دی، په گلخانه کې دننه د لوي دروازي سره نژدې دی. د عصل رنګه ډبرو څخه جوړه د هغه ودانۍ سره چیري چې حامد کرزی د هیواد د ولسمشر په توګه هره ورځ د خپل هیواد چاري پر مخ پکښي بیایي. کرزی چې هره ورځ خپل د کار دفتر ته ځي پر هغه ځای تېرېږي او چې کله ورته راورسېږي د دېوالونو تر شا او درانه امنیت لاندې چاپک چاپک قدمونه پورته کوي. که څه هم هلته د هغه وژني اوس هیڅ فزیکي نښه نه ده پاته، مګر هغه ځای ولسمشر کرزي ته یو ډبر ښه وړ یادونکی دی، چې ډبرو لږو افغان مشرانو له دې دفتر سره په ژوندوني مخه ښه کړې ده.

د ۱۹۷۸ م کال کودتا په اصل کې د افغانستان په یوه لویه غمیزه واوښتل. نوي کمونیستي مشرانو د افغانستان د پېړیو د عنعناتو او

ژوند په بدلولو پیل وکړ. دوی پر ټولو کسانو چې زړو اصولو ته به ژمن،
پر تعلیم یافته او روحاني قشرونو، قومي مشرانو او د محکمې پر څښتنانو
باندي تېری او ظلم وکړ. دوی د هر هغه چا په وړاندي ډېر له تشدد ډک
چلن کوي چې مازي به د دوی د مخالف شک پر کېده، او ډېر داسي کسان
چې هیڅ شکمن به نه وه. په لسگونو زره کسان ووژل سول، خو
کمونیستانو د هغو په اړه لاپي وهلې. دوی پر یوه ودانۍ باندي د هغو
وژل سوو کسانو یو لیست راځوړند او علان کړ، چې ۱۲ زره کسانو ته
رسېده. همدې شي د افغانستان د ورانۍ بنسټ کېښود.

(۲)

د جهاد پیل

ولسمشر حامد کرزی

حامد کرزی د شاهي کورنۍ سره د خپل فامیل د نژدې اړیکو او د پلار د سیاسي بوختیاوو له کبله به همېشه د سیاسي چارو څخه خبر و. د کرزي په کوچنیوالي کې مشر کرزی لومړی ولسوال او بیا په کندهار کې د تجارت د خوني رئیس و. د حامد په تنکۍ ځواني کې په طبعي توګه د دوی کور د سیاسي بحثونو مرکز و. دی وایي چې هیڅکله یې د خپل پلار سره په دې اړه بحث نه دی کړی. په راوړوستو کې د سرو لښکرو ضد جهاد په دوران کې او تر هغه وروسته کرزیانو او د هغوی سیاسي محور بې شمېره سیاسي بحثونه کړي دي، چې په هغوی کې به د ډلي د غړو سره تصمیمونه هم شامل وه.

دی وایي چې ما ته خپل ځان سرزوری سیاسي او داسې څوک ښکاره سو، چې بېړنۍ عمل مي غوښت. زه ټینګه عقیده لرم او همېشه مي عمل په همدې رڼا کې وي که کوم شی صحیح راته ښکاره سي، د هغه له پاره جګړه کوم. کرزی فکر کوي چې د ده د شخصیت همدا برخه یو څه ورته له خپله پلاره په میراث پاته ده، خو زیاته یې له خپلي مور څخه بولي، چې ډېره قوي روحیه او عقیده یې لرل. د حامد کرزي سیاسي عقیدې هغه ته دا توان ورکړ چې خپل ژوند اداره کړي.

د ۱۹۷۸ م کال تر کودتا وروسته چې کله کرزي افغانستان پرېښود او په شیمله کې خپل پوهنتون ته راوګرځېد په کابل کې یې د خپلي کورنۍ سره اړیکې وشلېدې. دا کشمکش لا په افغانستان کې جاري و، وروسته نوموړی ته خبر ورسېد چې پلار یې د کمونیستي حکومت له خوا چې په رأس کې یې نور محمد تره کی و زندان ته لېږل سوی دی. مشر کرزی او د حامد له یوه اکا سره د څرخي پله په بدنام زندان کې بندیان وه.

کرزی وایي چي دا یوازي د خدای په فضل او چانس سره و چي هغه ژوندی پاته سو. ډېر افغانان چي دغه زندان ته لېږل سوي وه بیا ژوندي راونه وتل. دا د ځوان کرزي له پاره خورا سخت وخت و، چي خبر یې تر لاسه کړ، چي پلار او تره یې په دغه بدنام زندان کي زنداني سوي دي او له بله پلوه د خپلي کورنۍ سره د تماس نیولو هیڅ امکان نه و. ده کونښن کاوه چي د افغانستان چاري تعقیب کړي او د وضعیت د ښه والي هیله یې لرل، خو هر څه ورځ تر بلې بدترېدل.

څو میاشتې وروسته چي تره کي د داود خان څخه واک تر لاسه کړ په خپله ووژل سو. د تره کي د قاتل او ځای ناستی حفیظ الله امین دوره لږ څه اوږده وه. دی هم په یوه بله کودتا کي یو کال وروسته د کریسمس په ورځ ووژل سو. دې کودتا د افغانستان تاریخ په ژوره توګه بدل کړ او د نړۍ سیاسي ډګر ته یې تکان ورکړ.

کرزی په هغه وخت کي په شیمله کي د لیسانس د کچي شاګرد و او په (Political science) کي د ماسټر ډیګری. د تر لاسه کولو په هڅه کي و او د همدې دورې وروستی سمسټري یې و چي د ده سره یو ځای د میلیونونو افغانانو ژوند چپه سو. د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر په وروستیو کي ده د پوهنتون په انګړ کي قدم واهه، چي دوې نجوني یې ولېدې چي ډېري احساساتي رغېدلې او له هغوی څخه یې د افغانستان نوم واورېد او له موضوع څخه خبر سوم. کرزی وایي څه چي ما هلته واورېدل په کامله توګه یې زما ژوند تغیر کړ، دا د ۱۹۷۹ م کال د کریسمس ورځ وه، چي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ. حفیظ الله امین یې وواژه د واک واګي یې په لاس کي ونيولې او د دوی ګوډاګی ببرک کارمل یې د نوي افغان مشر په توګه نصب کړ. د روسانو یرغل سره جګړه خپل اوج ته

ورسول، داسي چي د امريکا ولسمشر جيمي کارټري يې په جواب کي د پاکستان سره خپلي اړيکي پياوړي کړې او د ۱۹۸۰ م کال د ماسکو د المپيک له لوبو څخه يې خپل لوبغاړي ور وغوښتل.

د همدې خبر په اورېدلو سره کرزي په لومړي سر کي پرېکړه وکړه چي زده کړي پرېږدي او د افغان مقاومت سره يو ځای سي، تر څو خپله خاوره بيرته ترلاسه کړي. دی وايي چي تر ډېر فکر او سوچ وهلو وروسته زه دې پايلي ته ورسېدم چي دا به زما د هيواد له پاره ډېر په گټه وي چي زه په هندوستان کي پاته سم او خپلي زده کړي پای ته ورسوم.

د هغه ډراماتيکو پېښو سلسله چي په ۱۹۷۳ م کال کي د شاهي نظام په ړنگېدلو سره پيل سوې وه، د يوه ښورښي غورځنگ راپورته کولو ته لاره هواره کړه، چي وروسته مجاهدين او په سپېڅلو فرشتو مشهور سول. دا داسي غورځنگ و، چي په ژوره توگه د اسلامي توندلارو او عنعنوي منځلارو تر منځ سره وېشلی و. خو هدف يو هغه داسي چي يوه هم د روسيې مداخلې ته اجازه نه ورکول، د پېښو دغه سلسله چي د ظاهرشاه د واکه د ليري کولو څخه راپيل سوې وه داسي ښکارېدل چي يوه يې تر هغه بلي خورا خطرناکه ده. د تره کي د کمونيستي وحشي څانگي زير او ناروا چلن ډېر افغانان د خپل هيواد پرېښوولو ته اړ ايستل او پاکستان او ايران ته مهاجر سول، چي هلته بيا په مجاهدينو بدل سول. کله چي امين واک ترلاسه کړ وحشت يې تر تره کي څو چنده سو، چي دې د ياغيانو په قوي کولو کي ډېره مرسته وکړه. دا کار روسانو ته د زنگ د خطر په معنی و، چي په زياته پيمانه يې په افغانستان کي سرمايه گذاري کړې وه او غوښتل يې چي پېښي همدلته کنټرول کړي. روسانو د اسلامي بنسټپالني د راپورته کېدلو څخه بېره لرل چي کېدای سوای د شوروي اتحاد د

جنوبي پولې په اسلامي هيوادونو کي لکه تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان او په قرغزستان کي په پراخه پيمانه خپور سي. په همدې خاطر دوی لاس په کار سول چي امين له واکه ليري کړي او پر خای يې منځلاري او نرم ببرک کارمل نصب کړي، کوم چي تره کي له دې کبله چي د کابل يې ورک کړي چکسولواکيا ته د سفير په توگه لېږلی و.

د ۱۹۷۹ م کال په فبروري کي په افغانستان کي د امريکا سفير اډولف ډبس (Aduloph Dubs) چي د شوروي چارو يو تکړه کارپوه و، په کابل کي و خپل دفتر ته پرلاري د ځينو کسانو لخوا چي د افغاني پوليسو لباس يې اغوستی و يرغمل ونيول سو. نوموړی د کابل هوټل ته يووړل سو او هلته يې يرغمل کوونکو د ځينو بنديانو د خوشي کولو غوښتنه وکړه. امريکايي مرکچيان په خبرو لگيا وه ترڅو افغان حکومت په دې راضي کړي چي د هوټل پر خوني يرغل ور نه وړي چي ډزي پيل سوې. ډبس ووژل سو او هغه درې نور يرغمل کوونکي ژوندي پاته سول. امريکا چي په هغه وخت کي يې افغانستان ته محدودې مرستي ورکولې تر دغي پېښې وروسته يې په کلي توگه بندي کړې. د ډبس په مرگ کي د روسيې پر لاس لرو شک کېږي، خو تر اوسه يې په دقيقه توگه پخلی نه دی سوی.

تر دې لس مياشتي وروسته د روسانو د پلان نتيجه د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر د ۲۵ مي يرغل راووت.

په پاکستان کي د کمونيست رژيم مخالفينو ډېر ژر وده وکړه، او په پرله پسې توگه يې و حکومت ته سرايت وکړ. په لومړي سر کي په لسگونه زره بيا په سلگونه زره او د شوروي تر اشغال وروسته په ميليونونو افغانانو خپل هيواد پرېښود. د افغان او شوروي د جگړې د

اوج په وخت کي د افغاني مهاجرينو شمېر چي پاکستان، ايران او نورو
ځايونو ته مهاجر سوي وه څلورو ميليونو ته رسېده، چي دا د نړۍ په
تاريخ کي د مهاجرو تر ټولو لويه شمېره ده. د حامد کرزي له دې فکره
څخه چي زده کړي پرېږدي د مقاومت سره يو ځای سي د تشدد اندازه له
ورايه معلومولای سي.

د شوروي تر اشغال وروسته هغه ځوان افغان چي په هندوستان
کي يې زده کړي کولې د امريکا د حکومت له خوا ورته وړانديز وسو، چي
امريکا ته ولاړ سي، ځکه چي د ده ځيني وروڼه لا د وړاندي په امريکا کي
په زده کړو بوخت وه. نوموړي په ډهلي کي د امريکا سفارت ته ورغلي او
اپين فارمونه يې ډک کړل. ده ته وويل سول چي دخپلي کورنۍ له کبله ته
ډېر قوي کېس لري، چي بېله کوم مشکله به امريکا ته د تگ اجازه درکول
سي. خو کرزي د هغه په مخالفت پرېکړه وکړه. دی وايي ما فکر کاوه که
زه هلته ولاړ سم نو د هندوستان په پرتله به زه هلته د افغانستان د پېښو
له جريان څخه ليري يم له همدې کبله مي پرېکړه وکړه چي د ۱۹۸۰ م کال
په پسرلي کي په پاکستان کي د مهاجرو د کمپونو څخه ليدنه وکړم.
دی او د اکا زوی يې لومړی د پېښور او وروسته له هغه ځای
څخه کوټي ته ولاړل او يوه مياشت يې د افغان مهاجرو سره وليدل او هغه
وضعيت يې وليدی، چي دوی ژوند پکښې کاوه. تر دې وروسته نوموړی
بیرته شيمله ته راوگرځېدی چي خپله ډگري واخلي او ډېر ژر د مقاومت د
ليکو سره يو ځای سي.

د کرزي زده کړي مفتي نه وې، ځکه چي په همدې وخت کي يې
پلار په زندان کي او کورنۍ يې په گلوډ حالت کي په افغانسان کي تر شا
پرې ايښې وه. خو له ده سره د کورنۍ يوه بل غړي مرسته کوله. کرزی

وايي چي زه د خپل ورور چي په شيكاگو کي يې په هوټل کي د خدمتي وبيتر په توگه کار کاوه ډېر پورورپی يم. هغه ډېري پيسې نه گټلې خو په مياشت کي به يې د سلو ډالرو د چک سره يو ليک رالېږي، ترڅو د پوهنتون مصارف په تر سره کړم. هغه وروسته خپل يو شخصي رستوران پرانيست او وروسته نور چي خورا ښه گټه وټه يې لرل د شوروي تر اشغال وروسته د ببرک کارمل نوي غلام حکومت ډېر هغه سياسي بنديان چي تره کي او امين زنداني کړي وه د ښه نيت په توگه آزاد کړل. د کرزي پلار او اکا هم په همدې جملې کي وه، خو په لومړي سر کي نه وه. دوی له دې کبله چي د شاهي نظام سره يې تودې اړيکي لرلې بايد يو څو اوونۍ نور هم د څرخي پله په زندان کي پاته سوي وای. کله چي دوی خوشي سول مشر کرزی سيده له افغانستان څخه مکې مکرمې ته د حج د ادا کولو له پاره ولاړ. له هغه ځايه د پاکستان کوټي ته ولاړ.

د کورنۍ نور غړي به د افغانستان څخه يو يو يا دوه کسان پر وخت وتل، چي ځيني به امريکا ته تلل او ځيني به بېا په پاکستان کي پاته کېدل.

حامد د فراغت په ډگري سره په ۱۹۸۲ م کال کي ونازول سو. دی وایي چي په پوهنتون کي يې وخت ډېر ښه تېر سو. خو اوس زه دې ته اماده وم چي په مقاومت کي د خپل پلار او نورو افغاني وروڼو سره يوځای سم او په هغه جگړه کي برخه واخلم چي افغانستان د خپلو افغانانو له پاره گټي.

د ۱۹۸۳ م کال په پيل کي کرزي شيمله پرېښوول، د کوټي پر لور روان سو. دی وایي چي د دغه ۴۸ ساعته سفر په جريان کي چي د بس او اورگاډي په اقتصادي کلاسونو کي و، په لومړي ځل له دې څخه خبر

سوم، چي د سرو لښکرو په وړاندي مبارزه کي ځونه اختلافونه موجود دي له کوم شي سره چي دی مخامخ سو هغه اسلامي توندلاریتوب و.

د یوې پښې په دې سفر کي کرزی په همدې اورگډي کي د ځینو ځوانو افغانانو چي د ده همزولي وه خبري واورېدې، چي د سرو لښکرو په وړاندي د جهاد په اړه یې کولې. دا د اسلامي حزب کسان وه، چي په افغان مقاومت کي تر ټولو ډلو راډیکاله ډله وه. کله چي دوی خبري سره کولې کرزی په دې پوه سو، چي د افغانانو مبارزې ته یوه بله ناروغي ورپېچکاري سوې ده، چي همدې شي دی ډېر ناآرامه کړ.

ده وویل زه د هغو سیاسي او ایډیالوژیستي غورځنگونو څخه خبر سوم، چي غوښتل یې افغاني عنعنات، ارزښتونه او د هغوی د ژوند کولو طریقه یو مخ بدله کړي. داسي چي د حکومت ټوله فورمونه باید په یوه بنسټ پاله مذهبي حکومت بدل سي او ټولي چاري د قرآن څخه د دوی د خپل ډول توندلاري ژباړي په رڼا کي تر سره سي. کرزی وایي چي دغو ځوانانو په اورگډي کي دا هم ویل، چي د دوی لار تر ټولو غوره ده، او په افغان مقاومت کي نور عناصر او د هیواد نور ټوله خلک به معنی دي. د دوی دا نظریه د هغه وطن پالي روحیې سره په ټکر کي راتلل، چي د کرزي ژوند ته یې لار موندلې وه. په اورگډي کي بانډار د راډیکال اسلام په اړه د ده لومړی بحث و، نه وروستی.

کرزی وایي د میاشتو او کلونو په تېرېدو سره زه وپوهېدم چي دغه راډیکال غورځنگونه ډېر پلرونه لري. هر یوه د هغوی په قوي کولو کي لاس درلود، لکه غرب، گاونډیانو او هر یوه، چي بالاخره په افغانستان، متحده ایالاتو او ټوله نړۍ کي د وراني سبب سو.

کله چي ولسمشر کرزی د گاونډیانو په اړه ږغېږي، نو اشاره یې

یوازې یوه ګاونډي ته وي چې هغه پاکستان دئ. له ده سره په خبرو کي به خو ځله د ګاونډیانو خبره رامنځ ته شول چې ور سره سم به یې د خواشینیځې پر مخ راتپي سوي ، چې ویل به یې چې وګوري یو مسلمان ورور هیواد دده هیواد څونه له درېدري سره مخامخ کړي دي.

په همدې میاشتو کي ده په ډېره آزاده توګه پر پاکستان او د هغه پر نظامي مشر جنرال پرویز مشرف باندي له دې کبله انتقادونه کوله چې افغانستان ته د طالب او القاعده جنګیالیو د را اوښتلو په مخنیوي کي پاتي راغلي دي. دا هغه څه وه چې د امریکایي قوماندانانو او په ایساف کي د ناټو د قوماندانانو په خبرو کي هم څرګندېدل.

په ۱۹۸۳ م کال کي د کرزي منزل کوټه د بلوچستان محافظه کاره ښار و. دا د پاکستان شمال غربي قبایلي ولایت دئ او د هیواد تر ټولو سیمو عنعنوي سیمه ده. بلوچستان یوه لویه سیمه ده، چې د افغانستان د جنوبي پولې څخه بیا تر عربي سمندر پوري غځېدلې دئ. دا ولایت همغسې پاته دئ لکه څرنګه چې د برتانوي هند سرحدي سیمه وه او د پښتونستان د نظریې له پاره مهمه کیلي ده، چې تر اوسه د عمل تر بریده نه ده رسېدلې، که چیري د عمل جامه ورواغوستل سي نو دواړه افغانستان او پاکستان باید ډېري سیمي د لاسه ورکړي. برتانویان تر هغه وروسته چې په دې ونه توانېدل چې پښتانه د زور د لاري مهار کړي. بالاخره یې په سیمه کي د خپل حیثیت ساتلو له کبله سیاسي وېشني رامنځ ته کړي ، چې تر اوسه لا هغه وېش پر خپل ځای پاته دي او بلوچستان په قبایلي سیمو کي راځي چیري چې اسلام اباد محدود واک لري*.

* د لیکوال له معلوماتو څخه ښکاري لکه د پاکستان درواغجن جادو چې پر ده هم اغېزه کړي وي چې هر وخت ي

په ۱۸۹۳ م کال د ظاهر شاه نیکه عبدالرحمن خان د برتانیې لخوا د هندوستان د گورنر مور تیمور ډیورنډ سره یو قرارداد لاسلیک کړ. د ډیورنډ کرښه د افغانستان او هندوستان تر منځ پوله سوه او پښتانه یې په دوو هیوادونو سره ووېشل. دغه کرښه له پیل څخه وغندل سوه او هیڅکله د پښتنو له خوا په رسمیت ونه پېژندل سوه، کوم چي له هغه پیل څخه یې د قوم د یووالي له پاره مبارزه پیل کړه. دغه یووالی تر سره نه سو او په ۱۹۴۸ م کال کي د هندوستان د ویني بهېدونکي تجزیه کېدو وروسته چي کله یو نوی هیواد د پاکستان په نامه وزېږېدی او د هند د ډیورنډ کرښي ټولي سیمي پاکستان ته په میراث پاته سوې او افغانستان خپله خاوره تر لاسه نه کړه، نور هم مشکل سو.

هغه تړون چي د ډیورنډ کرښه رامنځته کړه تر یوې پېړۍ وروسته په ۱۹۹۳ م کال کي پای ته ورسېد، چي باید پاکستان همدا سیمي افغانستان ته حواله کړي وای، خو پاکستان هغه تر اوسه لا ورسره ساتلي دي. دغه پوله په سیمه کي ژوره اغېزه لري په ځانگړې توگه خو د امریکا او ناټو له پاره یو زېښناک جوړ سوی دی. د کله چي دوی په ۲۰۰۱ م کال کي طالبان له واکه گوښه کړل. دا ټولو منلې ده چي طالبان او القاعده د پولې د دواړو غاړو ته آزاد تگ راتگ کوي، خو امریکایي او ناټو ځواکونه بیا په دې اړ دي چي دغه کرښه مراعت کړي او له بله پلوه پاکستان هم د قبایلي سیمو په ساتلو کي پاته راغلی دی. کوټه او پېښور د طالبانو د غورځنگ او القاعدې له پاره خوندي ځایونه دي او طالبان او القاعده چي په هغه سیمو کي نن هم خپل آزاد مرکزونه لري خورا خوند

په همدې پلمه غرب غولوي دي. دا څنگه امکان لري چي بلوچستان دي د پاکستان د اتومي ازمايشتونو مرکز وي او بیا دي هلته د دوي واک محدود وي. ژباړن.

ځني اخلي.

کله چې کرزی د ۱۹۸۳ م کال په جنوري کي کوتي ته راغلی نو هېڅ ورته حیران نه سو، ځکه چې دا ځای داسي و لکه افغانستان، داسي چې ټوله خلک، کلتور او موسيقي يې يوه وه. کرزی وايي چې ډېر په دغه دوکانونو کي افغاني موسيقي اورېدل کېدل او همدا شی نن هم حقيقت لري. د محلي خلکو لخوا د افغان مهاجرو خورا تود هرکلی و سو، داسي بنکارېدل لکه دغه قوم، چې د ډيورنډ کرښي د پاکستان خوا ته سره يو سوې وي. په لويه پيمانه د ايران او پاکستان لخوا د مهاجرو قبلول د دې بنکارندوی دي چې د روسانو ضد جگړې ښه ملاتړ درلود او دا د کرزي تر ټولو خوښ شی و. دی د همدې شي په ليدلو خوښ بنکارېده، خو د شيمله څخه د سفر پر مهال چې د اسلامي توندلاري څخه خبر سو خفه و، ځکه چې هغوی د کوتي په ټولنه کي ځالي جوړي کړي وې.

مشر کرزی د پروفيسر مجددي په ملي نجات حزب کي د کوتي د دفتر مشر و، او حامد کرزی هم هلته ورغی چې کار ورسره وکړي او د خپل پلار سره په يوه کور کي اوسېده.

صبغت الله مجددي منل سوی اسلامي عالم دی، په پراخه توگه يې سفرونه کړي دي، په ۱۹۷۳ م کال د داود خان تر کودتا وروسته تر ممکنه نيوني او يا وژني د بهري له کبله له هيواد څخه جلا وطن سو، په اوسلو او کوپنهاگن کي يې د اسلامي زده کړو مرکزونه جوړ کړل، او د منځلاري سياسي نظريې خاوند دی. له وړاندي يې په افغانستان کي د کمونيستيانو د زېږېدلو سره مخالفت درلود او په کابل کي له ۱۹۵۹ م څخه تر ۱۹۶۴ م کال پوري په دې تور بندي سو، چې په هغه ځای کي د هغو ځوانانو سره ملگری و کوم چې د روسيې د لومړي وزير د وژلو پلان

يې درلود. ده ملي نجات په ۱۹۷۹ م کال کې جوړ کړ، ترڅو د افغانستان د آزادۍ له پاره جگړه وکړي.

ملي نجات يوه له هغو اوو لويو ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې يې د کمونيست حکومت او روسانو د اشغال پر ضد جگړه کوله. دوی ټولو په کوټه او پېښور کې دفترونه لرل، چې د خيبر د افسانوي کوتل څخه يو څو ميله ليرې موقعيت لري او دغه سيمه د پاکستان حکومت تر کنټرول لاندې ده. ځوان افغانان په دواړو ښارونو کې د جهاد له پاره د نوم ليکنې له پاره ورمات وه.

دغه مقاومت کوونکي ډلې هرې يوې ځان ته خپله ايډيالوژي لرلې د اسلامي حزب د گلبدين حکمتيار د زهرجنې توندلارې نظريې څخه نيولې بيا تر منځلارې ملي نجات پورې چې د کرزي غونډې روايتي او پاچا غوښتونکي يې تر اغېزې لاندې راغلی و. حکمتيار چې وروسته يې کابل په کنډواله بدل کړ، په نولس سوه اويايمو کلونو کې چې کله دی د تياره مسلمانانو وروڼو د ډلې مشر و، هغه وخت په متعصب مسلمان مشهور سو، چې ويل کېږي د کابل په پوهنتون کې به يې پر لڅ مخو ښځو تېزاب پاشل.

خو هدف يو و، هغه دا چې ټولو په افغانستان کې د روسانو ماته غوښتل، خو مقاومت کوونکو ډلو د مبارزې له پاره هېڅ گډه ستراتيژي نه لرل. هر چا جهاد کاوه، په انفرادي شکل د کوچنيو ډلو په سطحه، د قومونو، کليو او ولايتونو په سطحه. کرزی وايي چې دا يوه ملي مبارزه وه، خونه هماهنگه او متحده. مجاهدينو د کوچنيو او لويو ډلو په واسطه په گوريلايي شکل نظامي عمليات تر سره کول، د عملياتو جزئيات، چې څه وخت او چيرې بايد حمله تر سره سي او څنگه بايد هدف ته ورسېږي په

ساحه کي قوماندانانو ته پرېښودل سوي وه.

دا د امريکا د ويتنام ځوروونکي جگړې ته ورته جگړه وه، په افغانستان کي شخړه د نظامي لحاظه داسي وه، چي يو منظم اردو د جگړې يوې خواته او يو خپل سړی گوريلايي ځواک بلي خوا ته و. ځواکمن سور لښکر پر افغانستان په درانه ټانکونو او محکني ځواکونو چي هغه په هوا کي د (MIG) او (Sukhoi) جنگي بم غورځوونکو الوتکو او ښه مجهز او بېروونکو (Hind) خرڅکو له خوا حمايه کېدل. مجاهدين لکه وېتناميان په سپکه توگه په روسي جوړ کلاشينکوفونو سمبال وه او د جنگ ډگر ته به اکثره وخت چي په واورو پوښلي کوتلونو اخوا به وه ورځي او اوونۍ. په چمپلانو کي سفر کاوه تر څو يوه هدف ته ورسېږي. روسانو په ځايي ژبه خبري چي پښتو او دري وې خبري نه سواي کولای چي د همدې له پاره به يې تکيه پر افغان ژباړونکو وه، چي هغوی به اکثر وخت دوه طرفه اجنتان وه. مجاهدينو کولای سواي چي سرپناه، ډوډۍ، اوبه او استخباراتي معلومات په هر کلي کي تر لاسه کړي. په لومړي سر کي زياتو څارونکو په افغانانو کي داسي کوم څرک نه ليدی چي روسانو ته دي ماته ورکړي، ما ته په همدې اړه د جهاد د لومړي سر د يوه امريکايي او افغان تر منځ د بحث وويل سوه.

دغه امريکايي تازه د افغانستان څخه راستون سوی و، ويل يې چي روسان ډېر قوي دي افغانان هيڅکله هم هغوی ته نه سي تکيه کېدای. هغه پياده رو ته اشاره وکړه او وې ويل چي زه نه غواړم داسي ووايم چي اخير به دوی تاسي د دغه پياده رو په شان له محکي سره برابر کړي. افغان ورته وويل چي بلې! کانگريټ کلک ښکاري خو هغه درځ ته وگوره چي وابنه سرتري را ايستلی دی. موږ همداسي شان يو. اوس د ټولو لرغونو

ښارونو او نظامي کلاگانو په اړه فکر وکړه، چي یو وخت ټوله ابدې ښکارېدل خو اوس هغوی ټول په کنډواله بدل سوي دي. موږ او روسان هم همداسي یو چي په اخیر کي به یې موږ وگټو.

همداسي د طالبانو په خبرو کي هم ښکارېدل، چي د امریکا ملگرو ځواکونو ته چي طالبان یې له واکه لیري کړل ویل چي که امریکایان ساعتان لري موږ بیا وخت لرو.

کرزی وايي چي موږ همېشه خوشبین و او زه فکر کوم چي په همدې اړه هیچا موږ ته د هیلي تمه نه لرل. خو موږ ټوله په دې پوهېدلو، چي موږ به بالاخره بری تر لاسه کړو او اشغالگر به له خپله هیواد څخه وشړو.

په کوټه او پېښور کي د ملي نجات په مرکزونو کي کرزیانو او د نورو ډلو مشرانو تقریباً په لویه سطحه مجاهدینو ته سیاسي، دیپلوماتیکي او لوژستیکي ملاتړ برابروي. کرزی وايي چي هره ورځ به موږ کونښن کاوه چي دا ډاډه کړو چي جنگیالي، وسلې، مرمی، کالي، خواړه، طبي اسانتیاوي او نور هغه اړین توکي لري چي د دوی په عملیاتو کي په کار راځي. کله چي د مقاومت اغېزه راڅرگنده سول خورا زیات نړیواله توجه حضور او ملاتړ یې راجلب کړ. په دغه ملاتړ کي وسلې، پیسې او د هیوادونو سره ملاقاتونه او روابط ټینګول چي په هغه کي پاکستان، سعودي عربستان، متحده ایالات، برطانیه، فرانسه او نور شامل وو. د وخت په تېرېدلو سره حامد کرزي په زیاته دغه نماینده ګي پر غاړه لرل. د ډلي اداره لویه سول او یو مغلق تشکیل یې رامنځته کړ. چي پر مختلفو ریاستونو او کمېټو وېشلی و، لکه نظامي، سیاسي او عملیاتي.

د روسانو اشغال نړۍ په دوو علتونو د افغانستان دروازي ته

راوستل. لومړی علت بشري و، مهاجر د سېلاب غوندي له هیواد څخه د پاکستان او اېران تر پولو وړ او بنستل. غربي مرسته کوونکو ادارو ته په لویه کچه په اېران کې ښه راغلی ونه ویل سو له همدې کبله یې په لوی تعداد پام د پاکستان شمال شرق سرحدي سیمو ته واړاوه، چې له پاکستان سره د مهاجرو د دغه ناڅاپي څپې په اړه مرسته وکړي او د ښووني او روغتیا په ډگرونو کې ورسره په پراخه پیمانه اساسي او د تجهیزاتو مرسته وکړي. په ځانګړې توګه د هغو افغان زخمیانو سره چې خپلي پښې یې د کمونیسټي ځواکونو په ښځو سوو پرسونل ضد ماینونو کې له لاسه ورکړي وې. دغه ماینونه شوپرک نومېدل، چې په لسګونو زره د روسي الوتکو له خوا غورځول سوي وه. د دغو کوچنیو پلاستيکي وزرونه د هغوی په پراخه اندازه خپرېدل ډاډمنوي کله چې د څو زره فوټه لوړې څخه وغورځول سي. او د دوی خام زرغون رنګ دوی ته دا زمینه برابروي، چې په سیمه کې خپاره سي او د دوی اندازه او شکل پر کوچنیانو اغېزه ښکاري چې کله دغه اله راپورته کړي نو لاسونه او کله کله خوسترګي له لاسه ورکوي. اکثره دغه خبریه ټولنې د پاکستان په خوا کې پاته سوې او په کوټه او پېښور کې یې خپلو هڅو ته دوام ورکاوه. بې پولې ډاکټران او دوو نورو فرانسوي طبي ټولنو افغانستان ته دننه ولاړې او د دوی ډاکټرانو او کارکوونکو ژوبل مجاهدینو ته د خپل ژوند په بیه طبي مرستې برابرولې. د بې پولې ډاکټرانو یوې ډاکټرې (Laurance Laumonier) سلګونه مایله د شمالي افغانستان په غرونو کې پر پښو مزل وکړ، ترڅو د احمدشاه مسعود ټیپیانو ته چې په دوامداره توګه به د سرو لښکرو او افغان کمونیست ځواکونو تر حملو لاندې راتله طبي مرستې برابرې کړي.

له افغانانو سره د نړيوالو خيريه مرسته دويمه درجه علت سياسي و. كله چي روسانو افغانستان اشغال كړ امريكا يې په وړاندي سمدستي عكس العمل ونبود. په ضرب د يوې شپې كې پاکستان د سړې جگړې په لومړي كرنبي واوښت او د دوى اړيكي چي يې د متحده ايالاتو سره بېخي د پړېكون په حال كې وې بيرته جوړې سوي وې. ولسمشر كارتر هغه وخت پر پاکستان خپلي مرستي بندي كړې كله چي د پاکستان قوي نظامي مشر ضياء الحق په اپريل كې د خپل هستوي پروگرام له بندولو څخه انكار وكړ. په نومبر كې پاکستانې پارېدلو كسانو د امريكا پر سفارت حمله وكړه هغه يې وسوځاوه او يو امريكايي سمندري سرتېرى يې مړ كړ. مگر د روسانو اشغال دې ته زمينه برابره كړه چي پاکستان او امريكا دا هر څه يو طرف ته كړي او امريكا ته په پاکستان كې دا زمينه برابره سي چي د افغان مقاومت كوونكو سره پتي مرستي وكړي، كه وكولاى سي چي دا ځاى ورته په ويتنام بدل كړي.

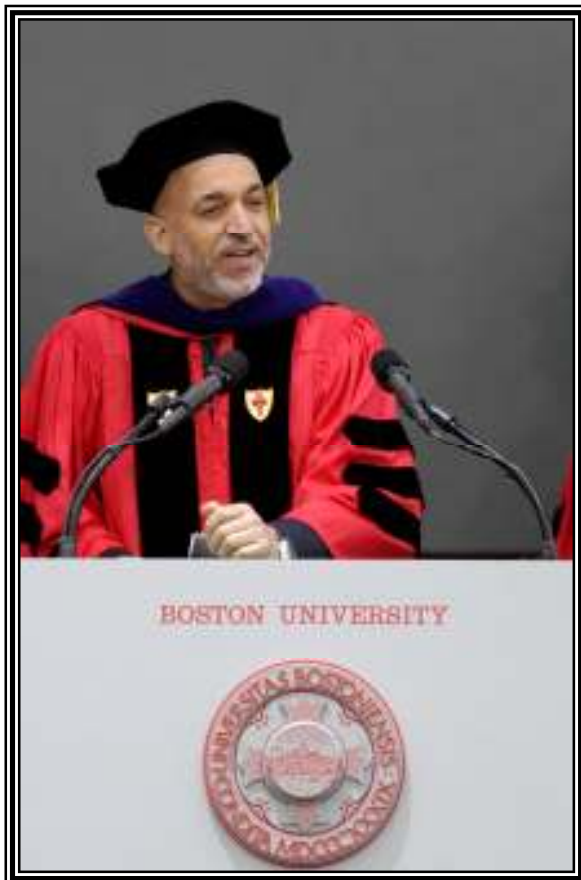
كرزى وايي زه فكر كوم چي د نړۍ له پاره دا ډېره گرانه وه چي په دې پوه سي چي افغانان دي د نړۍ له دوو زبرځواكونو څخه يوه ته ماته ورکړي، خو وروسته په تدريجي توگه به موږ د روسانو د افغانستان اشغال د امريكا د ويتنام د تجاربو د مقاييسې خبري اورېدې، روسان په يوه داسي جگړه كې موبستي وه چي نه يې د بري څرك ښكارېده او نه يې پاى درلود.

ستره لوبه په غربي اسيا كې د برتانوي امپراتورۍ او تزاري روسيې تر منځ د يو بل د لاندې كولو د هڅو ښان و. سړه جگړه تر دويمې نړيوالې جگړې وروسته د امريكا او شوروي اتحاد تر منځ ونښتل. خو اوس د نولس سوه اتيايمو كلونو په جريان كې سړه جگړه په توده جگړه

بدله سوه، چي د ستري لوبيو اضافه دور و او افغانستان يو حل بيا د
لوبي ډگر څرځېدلی و.

(۳)

زبر ځواک ته ماته ورکول

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی په بوستون پوهنتون کې د وينا پر مهال

حامد کرزي افغانستان هغه وخت پرېښود، چي د لېسې شاگرد و، خو کوتي ته په داسي حال کي راوړسېدی چي لوستی ځوان و. دا مهال د افغانستان په جهاد کي د شموليت له پاره تيار و، مگر په بل ډول. دی وايي چي زه په دې وپوهېدم چي تر ټولو لوی جهاد زده کړه ده، هغه څه چي ما ته کوم چا رازده کړل د بهرنيانو تر هغه ښکاره مداخلو کم نه وه چي د افغاني جهاد د عملي کولو له پاره يې کولې. دا هغه هڅي وې چي وروسته يې افغانستان د اور په لمبو کي وسوځاوه. "گاونډيان همدلته په کار بوخت وه"

پر افغانستان د سرو لښکرو يرغل د سهېل لوېديزي اسيا سياسي نقشه په يوه شپه کي رامنځته کړل. تر روسي يرغل لاندي د سيمي نورو هيوادونو ته تيوريکي گواښ و. په تاريخي توگه روسانو پلان درلود چي گرمو اوبو ته ځان ورسوي او دا يوازي د پاکستان او ايران د لاندي کېدو په صورت کي کېدای سواي. ځکه چي ناتو يې مديترانې ته ټولي ممکنه لاري بندي کړي وې. د امريکا او پاکستان اړيکي چي د امريکا د سفارت تر سوځلو وروسته خړي پري سوي وې په بېرته بيرته سره ورغول سوي. د پاکستان د اردو ځواکمن کس ضياء الحق پر افغانستان د سرو لښکرو په تېري کي په سيمه کي د خپل نفوذ د زياتولو له پاره يوه موقع وليده. نېکپال ضياء په تمامه معنی د ساره جنگ محاسبه کړې وه او په دې پوهېده چي تر څو د رېگن اداره دې ته ژمنه وي چي روسان به راپرځوي نو پاکستان ته به د مرستو سپلاډ ورمت سي او جنرال ضياء به دا پرېکړه کوي چي دا مرستي په څه ډول مصرف کړي او چا ته يې ورکړي.

ضیاء د هغه خطر چي شورويانو د ده هیواد ته متوجه کړی و پروا ونه کړه، ده یو داسي افغانستان غوښت چي د دواړو هیوادونو پاکستان او شوروي اتحاد دوست وي. عنعنوي افغان پښتانه په زیاته چي بیا یې له پاچا سره خواخوږي لرل او د یوه متحد پښتونستان خوبونه یې لیدل د ضیاء په زړه کي کوم ځای نه درلود. ده له بنیادگرو سره د خپلي استخباراتي ادارې ISI په واسطه اړیکي بسته کړې له همدې کبله نو د امریکا مرستي یوازي تر دغو گروپونو پوري رسېدې.

د اوو لویو جهادي ډلو څخه درې یې منځلاري وې، چي جهاد یې د افغاني ارزښتونو سره سم کاوه، په دغه کي د کرزيانو مشر پروفیسر مجددي، پیر سیداحمد گیلاني چي د اسلامي محاز مشر و او محمدنبي محمدي د اسلامي حرکت مشر شامل وه، چي په راوړوسته کي د مجاهدینو د حکومت مرستیال ولسمشر سو.

کرزی همدا شان د همدغو منځلارو په ډله کي برهان الدین رباني هم راوړلي (چي بیا وروسته د مجاهدینو په حکومت کي ولسمشر سو) او د اسلامي جمعیت مشر و خو نورو ډېر تفاوت درلود. رباني د حکمتیار سره په ګډه په نونس سوه شپېتمو کلونو کي د تشددي او راډیکالو مسلمانانو وروڼو سازمان رامنځته کړ. د دغو منځ لارو ډلو پلویان نیشنلیست او ملت پال وه، چي د افغاني ارزښتونو او عنعناتو له پاره یې جگړه کول. د دوی تر منځ خورا لږ سیاسي اجنډا وې، پټي معاملې او یا یې بهرني ملګري لرل. په همدې حساب نو دوی د پیسو او هغه پټو نظامي مرستو د وېش د لیست په پای کي راتلل. هغه نورو درو لویو ډلو ته کرزی توندلاري وایي، چي د عربو تر نفوذ لاندې راغلي وې، او هغوی مالي مرستي ورسره کولې، ترڅو پر افغانستان د راډیکال اسلام

ایډیالوژي مسلطه کړي. په دوی کې د حکمتیار اسلامي ګوند، یونس خالص چې د اسلامي ګوند د یوې بلي څانګې مشر و او عبدالرب رسول سیاف د اسلامي اتحاد مشر و. سیاف اسلامي زده کړي کړي دي او د اسلامي وروڼو (اخوان المسلمین) سازمان غړی و او د جهاد په دوران کې د سعودي عربستان له خوا خورا ډېرې مالي مرستې ورسره کېدې او د اسامه بن لادن نژدې ملګری و. د ۹/۱۱ کمپسیون په راپور کې د ده نوم د خالد شیخ محمد د بنوونکي په توګه راغلی و کوم چې د ۹/۱۱ د حملو طراح و. په راپور کې دا هم راغلي وه، چې د ۲۰۰۱ م کال د ستمبر پر ۹ چې په کومه حمله کې د شمالي ټلوالې قوماندان احمد شاه مسعود ووژل سو د مرکې زمینه یې ده برابره کړې وه.

کرزی وایي دغو توندلارو د ټولي نړۍ د غرب په شمول د مرستو زیاته برخه تر لاسه کوله. چې په پایله کې یې منځ لاري په کلي توګه هېر سول او ځنډې ته سوي وه. دا رشتیا وه چې توندلارو د غرب تقریباً ټولي مرستې تر لاسه کولې دا ځکه چې غرب دا هېره کړې وه چې هغه مرستې چې دوی د افغان جهاد له پاره کوي د کومو مارانو په روزلو مصرفېږي، ځکه چې جهاد لا د وړاندې د پاکستان له خوا یرغل سوی و.

د غرب د دغو مرستو تر ټولو وړ کرشمه حکمتیار و، نوموړي د توند لاري اسلامي نظریې څښتن و او په مکمله توګه یې ددې زغم نه درلود، چې د خپلو نژدې شیطانونو سره معامله وکړي او بېله درېغه یې پر هغه چا حمله کوله چې د ده په منځ کې به یې ځان اچاوه.

د جهاد په جریان کې حکمتیار په منظمه توګه په افغانستان کې دننه پر خپلو رقیبو افغان ډلو گزارونه کول، په ځانګړې توګه په هغو سیمو کې چې ده به غوښتل خپل ځواکونه د سرو لښکرو سره مخامخ

کړي. البته دا خبره تر همدې ځايه نه خلاصه کېدل نوموړي همدا کار په پاکستانې خاوره کې هم کاوه او هلته به يې منع لاري او هوښيار مشران هدف گرځول. نوموړی په افغانستان کې دننه د غربي ژورناليستانو په وژنه هم گرم دئ، تر څو د ده افغان رقيبان لکه احمد شاه مسعود له شهرته څخه ليري وساتي، د حکمتيار د افغانستان د وړانۍ هڅې د ودان افغانستان له وخت څخه پيلېږي د شوروي تر جگړې وروسته کلونه تر همدې ورځې پوري دوام کوي، چي په پټه د عربي القاعده غورځنگ ملاتړی کوي.

د پروفيسر مجددي په تنظيم کې د حامد کرزي وظيفه د عملياتو په څانگه کې وه، چي مجاهدينو ته د وسلو اکمالات وکړي او افغانستان ته د تگ چاري يې منظمې کړي. همدې ډلي د مهاجرو په ټولو چارو کې مرستې کولې، تر هغه ځايه چي په توان کې به يې وه. د دې ټولو سره په هند کې لوستي کرزي د مهاجرو افغانانو له پاره د انگليسي ژبې زده کړې يو مرکز جوړ کړ. کرزی وايي هر څه چي ما په دغه جريان کې تر سره کړل د انگليسي ژبې زده کړې دغه مرکز مي تر ټولو لوی خدمت و. دا ډېر لوی او ستر کار و، ډېرو افغانانو چي په دغه مرکز کې يې انگليسي زده کړل خپلو زده کړو ته پسې ادامه ورکړه، ځيني خو بې تر لوري سطحي پوري ورسېدل. زما هغه افغانان په ياد دي او کله چي مي راپه زړه سي چي ما له دوی سره د دوی په ښوونه کې مرسته کړې ده ډېر خوشحاله سم.

دغه جهادي ډلو منع لارو او توندلارو په منظمه توگه په دغو وختونو کې غونډې تر سره کولې تر ۱۹۸۵م کال پوري لاهيڅ ډلي رسمي اتحاد نه درلود. کرزی د گيلاني د اسلامي محاذ، د رباني د جمعيت او د مولوي يونس خالص د اسلامي گوند د خپلي څانگې د مشر سره په ښه

اړيکو لرلو سره خوند اخیست. کرزی وایي چې ما خورا لږ یعنې بیخي لږ تماس د حکمتیار او سیاف د اسلامي اتحاد سره درلود، دا تر هغه وخت پوري چې دی ولسمشر سو، خو کله چې یې د سیاف سره ولیدل او په دغه لیدنو کې سیاف له خپلي توندلاري تاریخچې سره پر کرزي اغېزه وکړه. په دا تېرو درو کلونو کې د بون د غونډې څخه نیولې او د اساسي قانون څخه د ملاتړ راهیسې سیاف د افغانستان د دولت د پیاوړتیا له پاره کار کړی دی، او بله لا دا چې هغه اوس د پارلمان غړی هم دی.

کرزی وایي چې همېشه موږ په خپل منځو کې پر توپیرونو سره رغېدلو، موږ منځلارو به تل د لویې جرگې او شاه د بیرته راوستلو ننگه کوله او توندلارو به زموږ وړاندیزونه به یې ردول خو متأسفانه دوی پیسې لرلې چې زموږ وړاندیزونه به یې شا ته کړل. کله چې مجددي، گیلاني او محمد منځ لاري توب خوښاوه او د یوه ازاد افغانستان په لټه وه نو بلیونونه ډالر د غور اډیکالو گروپونو ته ورپمپ سول کوم چې د افغانستان د مسخه کېدو په لټه کې وه. دوی غوښتل چې افغانان د پېړیو د عنعناتو څخه بې برخي کړي، خپله توند لارې نظریه پر وټېي او د ملت په چارو کې بهرني نفوذ ته په ستره پیمانه لاره اواره کړي. کرزی وایي د دوی همدا کار په ژوره توګه زموږ پر روحياتو تاثیر کاوه خو موږ پوهېدلو چې دا غلطه لار ده او همداسې هم سول او د همدې شي تر ټولو لوی بار افغانانو پر اوږو پورته کړل.

منځلارو په اصل کې د دې جگړې پر منځ کېدلی: یوه د سرو لښکرو د هیواد څخه د شړلو جگړه او بله افغانستان هغسې ساتل لکه څرنګه چې منځلارو پېژانده، داسې هیواد چې منظم حکومت به لري په سر کې به یې شاه وي، ټوله عنعنوي ارزښتونه به یې ساتلي وي او داسې

افغانستان چي په افغانانو پوري اړه ولري. دا د هغې دسيسې په وړاندي مبارزه وه چې د افغانستان په وړاندي عملي سوې وه. داسي چې تجزيه يې کړه او حکومت پر وکړه. دغه شخړه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته خورا وغوړېده او تر هغه ډېر کلونه يې دوام وکړ، چې کله د سرو لښکرو اخيري ټانک د امو له سيند څخه واوښت. دا هغه رود دئ، چې شوروي اتحاد او افغانستان سره بېلوي، خو دا هر څه لا خورا ليري وه.

د شوروي د اشغال په سبب څو ميلونو افغانانو خپل کورونه پرېښوول، اکثره يې په ايران او پاکستان کي په بې شمېره کمپونو کي واپول او کرزی به اکثره وخت د بهرنيو مرسته کوونکو پلاوو سره د ژباړن په توگه له دغه کمپونو څخه ليدنه کول. ده يو وخت د ستر اغا خان سره د ژباړن په توگه هم کار کړی دئ. شهزاده صدرالدين اغا خان هغه څوک دئ چې په راوروسته کي د ملگرو ملتونو د مهاجرينو د عالي کميشنري UNHCR مشر و. اغا خان د شيعه فرقې د اسماعيليه څانگي روحاني مشر دئ، چې په ۱۱ مه پېړۍ کي منځته راغله. زيات شمېر اسماعيليه په شمالي پاکستان او يو کم شمېر هزاره اسماعيليه په افغانستان کي ژوند کوي. تر طالبانو وروسته د نوي رژيم په راتگ سره اغا خان د افغانستان د بيا رغوني له پاره پنځه اويا ميليونه ډالره مرسته وکړه. د ځينو مهاجرينو له پاره په کمپونو کي ژوند داسي و، لکه په افغانستان کي د دوی ژوند. د مهاجرينو ځينو کمپونو خو بېخي د دايمي کلو بڼه غوره کړل، چې منظم کورونه، ښوونځي او مسجدونه به يې لرل. ځيني داسي پېښي خو هم ليدل سوي وې چې د کلي ټولو خلکو د خپلو مشرانو سره يو ځای د سرو لښکرو تر اشغال وروسته پاکستان ته رامهاجر سوي وه. په ځينو ځايونو کي خو د خلکو ژوند عادي بېله کومه تغيره روان و. خواږه، کالي، اوبه،

سرپناه، روغتيايي خدمتونه او داسي نور اړين توکي ورته د نړيوالي ټولنې له خوا برابرېدل. ډېرو غير حکومتی ټولنو NGOs مهاجرو ته ډېرې مرستې او هر ډول د ښوونې او روزنې چارې برابرولې.

د سرو لښکرو تر اشغال وروسته شوروي اتحاد په سوونو ميليونه ډالره مرسته د افغانستان سره وکړه، کله چي غربي هيوادونو پر کمونيستي رژيم خپلي ټولي مرستې ودرولې او پر ځای يې د پولي هغه بلې غاړې پاکستان کي د افغاني مهاجرو سره پيل کړې. انجوهگانو روغتيايي کلينيکونه، ښوونځي او د حرفوي زده کړو مرکزونه جوړ کړل او د ملگرو ملتونو د خوراک نړيوال سازمان په زرونو ټنه خوراکي توکي برابرول.

کرزی په دې باور دئ، چي د مهاجرت يو تر ټولو مثبت اړخ دا دئ، چي افغانان سره ګډ سول، د افغانستان د مختلفو برخو خلکو سره وپېژندل چي دا په بل صورت کي له امکان څخه ليري وه. کرزی وايي چي د مثال په توګه د افغانستان د شمال ځيني ازبکان کوټي ته راغلل، چي البته دا د جنوب د پښتنو سيمه وه، هلته يې په زړه پوري د ازبکانو بازار (ازبک بازار) جوړ کړ او موږ په دې ډېر خوشحاله و، چي دوی زموږ سره هلته اوسېدل. ټولو کسانو په دغه کمپونو کي خواخوږي سره لرل او ټوله ځپل سوي وه او موږ په دغه غم کي ټوله سره يو ځای وو. د مهاجرت يو بل ښه اړخ دا دئ چي افغانان د پراخي نړۍ سره آشنا سول چي خورا لږو يې دغه پېژندګلوي لرل.

په پېښور او کوټه کي به دوی پاکستانی ټلوېزيون کاته او بي بي سي راډيو چي په پښتو او دري يې خپروني لرلې غوږ نيوی. هندي فلمونه به يې په سېنما کي کتل او د هاليوډ جنگي فلمونه به يې په ويډيو کي

کتل* همدا شان مهاجرو د مختلفو غربيانو سره وپېژندل، د اروپايي او امريکايي خيريه ادارو له کارکوونکو سره او کولای يې سول چي په مفت ډول انگليسي ژبه زده کړي همدا سي دوی ته د بنووني موقع برابره سول، او ښه روغتيايي مرستي ورته برابري سوې، چي پخوا تر دې هيڅکله نه وي ورته برابري سوي. دا چي مهاجرو زيات وخت له هيواد څخه ليري تېر کړ، خو کله چي دوی خپل هيواد ته راستانه سول نو دوی د هغه ډول تعليمي او روغتيايي خدمتونو هيله لرله، لکه دوی چي له هيواد څخه بهر ليدلي وه. خو دا د کرزي د حکومت له پاره ډېره گرانه وه، چي هغسي شرايط ورته برابر کړي.

کرزی د هغو افسانوي جنگياليو په ليکه کي نه و، لکه احمد شاه مسعود، عبدالحق، جلال الدين حقاني او جنرال عبدالرحيم وردگ. په پېښور کي نوموړی د هغو غربيانو په منځ کي و چي په خيريه ادارو کي يې کار کاوه په (Best-dressed Afghan) غورځوږي افغان سره مشهور و. د نوموړي رول د ده د زده کړو، د ژبي د مهارت او د کرزي د کورني اعتبار له کبله په سياسي او ډيپلوماتيکو چارو کي خورا د هوښيارتوب و. چي همېشه به يې سروکار د نورو افغاني ډلو د استازو پاکستاني او بهرني حکومتونو له چارواکو سره و. د بله پلوه په جهاد کي د مجاهد په صفت گډون کول فرض او په يو ډول د ده د اعتبار له پاره ډېر ضروري و، چي د مقاومت کوونکو سره يو ځای سي. له همدې کبله په ځانگړې توگه د جنگ په وروستيو يعني په ۱۹۸۷ - ۱۹۸۸ م کلونو کي د ځينو کوچنيو او لويو گروپونو سره افغانستان ته دننه ورتلی، چي هلته د سرو لښکرو په وړاندي په وسله واله مبارزه کي برخه واخلي. کرزی وايي چي زه بېخي په

* په پاکستان کي هندي فلمونو ته په سپنما کي د ايښوولو اجازه نسته، (ژباړن).

دې پوهېد م چي د دغي مبارزې جگړيزه اړخ خونه ستونزمن و ، روسان او د هغوی افغان ملگري په اورنۍ جگړه کي خورا گټور و .

دوی مخکه په ټانکونو ، هوا په خپلو (Hind) هیلوکوپترونو او (Sukhoi) جنگي الوتکو کنټرولول او همدا شان يې درنه توپچي لرل. کله چي به مجاهدينو ته د مختلفو هیوادونو له خوا په پټه وسلې رسېدلې هغه به هم د پاکستان د لاسه موږ ته راوتلې ، چي اکثره به سپکي وسلې وې ، چي هغه افغانستان ته د مجاهدينو پراوږو او د قچرو ، اسانو او اوبسانو پر شا وړل کېدلې .

دا د مجاهدينو د جنگ ډول و: د جنگياليو يوه کوچني گروپ به سپکي وسلې او يو شو د (RPG) راکټونه او يا هوان افغانستان ته دننه د يوه خاص هدف له پاره د ځان سره وړل ، چي هغه ته رسېدل به خو ورځي وخت په برکي ونيو . کله چي به دوی د هدف ځای ته راوړسېدل دا به يا د افغان اردو اډه يا به د سرو لښکرو پوسته او يا به د غرونو په منځ کي پر غزېدلې لار د کمين سيمه وه. دوی به هلت ځای پر ځای حمله به يې وکړه ، خونه مرگ ژوبله چي به يې اړولای سول وابه يې ډول ، بيرته به په غرونو کي پر همغه لار خپلي فناه ځای پاکستان ته واوښتل. نور وختونه به گوريلايي گروپونه په يوه ځای کي ترڅو ورځو پوري پاته سول او هلته به يې ډېر هدفونه په نښه کړل .

د مجاهدينو اکثره جنگي عمليات په غرونو کي پر پښو تر سره کول ، چي دغه غرونه به په کال کي څو مياشتي په واورو پوښلي وه. کرزی وايي چي زيات وخت به جنگياليو د سرک پر ځای د موټرونو له پاره د سيندونو د نس او يا د اسانو او اوبسانو له لارو څخه کار اخيست چي هغه يې هم يوازي د شپې لخوا بېله بتيو کارولای سول ، زه تر اوسه ډېر حيران

يم چي دغه ټويوتا، نيشان اوميټوبيشي وسايطو څنگه پر دغسي لارو
تگ کاوه.

په افغانستان کي د پخو سرکانو څخه خوا په موټرو کي سفر
کول کوډ ووډ او ډاروونکی دی. ځيني وختونه خو سرک داسي بنکاري
لکه هيڅ لاره چي نه وي هغه وخت خو بيا ډېر خطرناک وي، چي د کرنگ
سر ته په ورختو وي. د يوه گړي په جريان کي کېدای سي، چي موټر په
سوونو فوټه لاندي شوه سي، چي زياتره دغه د اوبسانو لرغوني لاري د هوا
څخه په نصواري منظرو کي خو داسي بنکاري لکه يو چا چي په لرگي
کرنه ايستلې وي. دغه فرعي لاري د موټر له پاره مناسبې دي خو لويې
لويې ډبري پر پرته دي، تردې وړاندي چي پر هغه دي موټر تېر سي نو
ډبري يې بايد په لاس ورڅخه ليري سي.

د جهاد په ورځو کي د دې سخت خطر هم و چي په ناڅاپي توگه د
يوې څو کي څخه روسي څرخکي رابنکاره سي او د موټرو، اوبسانو او
قچرو پر هغه کاروانونو حمله وکړي چي د متحده ايالاتو مرسته سوي
وسلې به يې مجاهدينو ته وړلې.

کرزی د همداسي يوه سفر يادونه داسي کوي: يو کوچنی کاروان
په پاکستان کي بسته او د لوړو غرونو د لاري افغانستان ته ننوت. دوی
څو ساعته پر ډېره خرابه لار سفر وکړ. دی وايي چي موږ تر يوې درې
واوښتو چي هلته بيا رود ته ور داخل سو او په رېگستان کي تېر سوو چي
هلته واوره اورېدلې وه، چي سړی يې تصور هم نه سي کولای. ما خپل سر
د موټر تر کړکۍ دباندې را ايستلی و، چي زکام سوم. همدې گروپ ټوله
شپه سفر وکړ، چي بالاخره د شپې درې بجې يو ځای تم سول. دی وايي
چي کله څو ساعته وروسته زه را کښېنستم زما په شاوخوا کي د

افغانستان د غرونو ښکلا حيران کړم، تر غرمې وروسته لمر موږ گرم کړو، او يوه شپه مخکې چې زکام سوی وم ورسره ښه سوم.

کله چې دوی هلته ولاړ وه، له دوی څخه يوه کس د خپلې وسلې يو ټک پر واورين غره باندي وکړ، چې ورسره سم د چې ورسره سم د يخو او پاکو اوبو رابېدل پيل سول. يوه کس يو نلکه ورسره واخيسته په سوري کې يې ورووېل چې ورسره سم د غره څخه د اوبو رابېدل پيل سول، چې البته ده دغه کار بل وخت هم ترسره کړی و.

دا په هغه گروپ اړه لري چې د روسي ځواکونو څخه څنگه ځان چپوي او کومه لار اخلي. دغو موټري سفرونو به په ښه ورځ کې ۱۲ ساعته سفر کاوه خو که به کوم مشکل پېښ سو تر دې به هم اوږدېده، کله چې به دوی خپل منزل ته ورسېدل هلته به پنځلس يا شل ورځې پاته کېدل د حمله وکه او وځغله عمليات به يې ترسره کول او په کليوالو سيمو کې به اوسېدل. استراحت، خوراک به يې کاوه او د محلي خلکو سره به يې کتل. کرزی وايي دا له دې کبله و، چې مجاهدينو دننه په هيواد کې د پوره ملاتړ څخه برخمن وه او هر چيرې چې به موږ تللو دوی به موږ ته اوبه، ډوډۍ او نور هغه څه راکول، چې د دوی به په توان کې وه. همدا ډول محلي خلکو به موږ ته استخباراتي معلومات هم برابرول پر وخت به يې د کمونستي ځواکونو له حرکت څخه خبرولو. خو همېشه د دې خطرو داسې نه چې په دغه کلي کې کمونستانو کوم جاسوس ونه لري له همدې کبله نو مجاهدينو هيڅکله په پوره توگه استراحت نه دی کړی. موږ همېشه هڅه کوله چې ځان پټ وساتو خو بيا به هم له دې څخه بېرېدلو چې په کمين کې ونه خېژو.

يوه شپه کرزی د يوه گروپ جنگياليو سره د کندهار ښار هغې

سیمي ته ولاړ، چي دی پکښې بلد و. دوی تر نیمې شپې وروسته هغه ځای ته په خیر ورسېدل او ورته د محلي خلکو له خوا شلومې ورکړل سوې، کرزی وايي چي زما هغه عملیات یو څه د هغه خلکو د سخاوت له کبله په یاد دي، او یو څه له دې وجي چي زه تر اوسه په دې پوه نه سوم، چي ولي هغه موږ تر سره کړي. ده له ځانه سره د (RPG-7) راکټ گولي وړلې او د جنگیالیو گروپ تر ۵ - ۶ ساعته پیاده تگ وروسته د شپې پر یوه بجه کندهار ته راوړسېدل. د چای او شلومبو تر نوشجان کولو وروسته مو یوه کوچنۍ حمله تر سره کړه، چي یو څو دقیقې یې دوام وکړ، چي وروسته په غغستا بیرته د خپلو مرکزونو پر لور وخوځېدو.

دی فکر کوي چي دا ډول عملیات په کلیوالي سیمو کي گټور وه، خو په ښارونو کي بې گټي وه. ځکه چي غیر ضروري تلفات به یې د لږ څه په بدل کي اړول. کرزی وايي چي زه تر اوسه هغه ته زموږ د غورځنگ د غیرتاکتیکی عمل د نمونې په توگه گورم.

کله ناکله به مجاهدينو د سرو لښکرو سرتېري او هغه افغانان ونيول چي د کمونستانو سره به یو ځای سوي وه.

کله چي کرزی په لومړي ځل د کمونیسټ اردو د افغان نیول سوي سرتېري سره مخامخ سو، د هغه څه له امله چي هغه بندیانو ورته وویل ډېر حیران سو. دوی فکر کاوه چي موږ يعني مجاهدين د افغانستان سره خیانت کوو، ځکه چي موږ له هیواد څخه بهر په یوه بهرني هیواد کي ژوند کاوه او دوی همدلته وه، چي د هغه څه له پاره جنگېدل چي فکر یې کاوه صحي دی.

کله چي به کمونیستي سرتېري ونيول سول، که به افغان او یا روسی و نو ژوند به یې خورا لنډېده. ځیني وختونه روسي عسکر د

مجاهدينو د يو قوماندان د تبادلې له پاره ساتل کېدی، خو په ټوليز ډول په افغانستان کې دننه گوريلايانو پر پښو عمليات تر سره کول چې په داسې صورت کې نو د بنديانو سره د معاملي هيڅ ځای نه پاته کېدی. د کرزي د گروپ پاليسي دا وه، چې يا بنديان پاکستان ته ورسره بوزي او يا يې د (ICRC) دفتر ته ورتسليم کړي. کرزی د دغسې يوې پېښې يادونه کوي، چې په يوه ډېر يخ غره کې د چای څښلو له پاره په يوه جونگره کې تم سو. په هغه وخت کې له بنديانو څخه يو تن چې افغان کمونيست و کرزی ته راغلی ورته وې ويل: لطفأ ما پاکستان ته مه وړه. دلې مې ووژنه، پرېږده چې په دا خپل وطن کې مړ سم.

کرزي په جواب کې ورته وويل: ولي دا فکر کوي چې موږ به تا پاکستان ته تا په لاس ورکړو؟ هيڅ فکر مه خرابوه، موږ به هيڅکله داسې ونه کړو. کله چې دغه گروپ پاکستان ته ورسېد دوی بنديان (ICRC) ته ور حواله کړل او کرزي له (ICRC) څخه وغوښتل هغه نفر چې د دې خواست يې کړی و، چې په خپل وطن کې دي ووژل سي بيرته خپل وطن ته بوزي او په خوندي توگه يې د کابل او کندهار پر لويه لار آزاد کړي. کرزی وايي چې هغه کس تر اوسه ژوندی دی. زه هغه پېژنم ځکه چې هغه ما ته راغلی او راته ويې ويل چې هغه پېښه مې په ياد ده، او زه اوس وپوهېدم چې تاسې يو رښتيني وطن پال ياست او زه له دې کبله چې د کمونيستانو د پوځ سره ولاړ وم پر غلطه وم. هغه څه چې د سرو لښکرو سره د جنگ په ډگر کې يې تغير راوست امريکايي ستينگر توغندی وې، چې د CIA له خوا پتيي مجاهدينو ته ورکړل سوې. دغه قوي د اوږدې څخه ويشتونکي توغندی د (Raytheon) کمپنۍ له خوا جوړې سوي وې چې په مقناطيسي برېښنايي پلټونکي الې سمبال او خورا مغلق چلېدونکي سيستم لري.

دغه توغندی ډېري سپکي وي، چي د مجاهدينو پر اوږه افغانستان ته ولېږدول سي. د يوه ښه تربيه سوي ويشتونکي په لاس هغوی د روسي حمله کوونکو څرخکو او الوتکو په مقابل کي خورا اغېزمن و. CIA په سوونوستينگر توغندی مجاهدينو ته ورکړې او داسي ويل کېږي چي له کبله يې درې سوه الوتکي راغورځول سوي دي. له دې کبله چي د مجاهدينو هر گروپ ستينگر د ځان سره لرل د جنگ ښه بدله کړل ځکه چي روسي الوتکو به په لوړه فضا کي پروازونه کوله چي له همدې کبله به پر مخکه د جنگياليو په مقابل کي بې اغېزې وي.

د مجاهدينو په لاس کي ددغو توغنديو ايسنول د روسانو هوايي بهتري ته د پای ټکی کېښود. او د زياتو الوتکو او پيلوټانو د بایللو له کبله يې جگړه ډېره لنډه کړه، کرزی وايي چي د نړۍ له پاره دا ډېره گرانه وه، چي په دې باور وکړي چي افغانان به د نړۍ د دوو سترو ځواکونو څخه يوه ته ماته ورکوي. په تدريجي توگه موږ د روسانو د افغانستان د اشغال او د امريکا د ويتنام د تجربو د مقايسه کولو اورېدل پيل سول. عيني هغه څه چي امريکا په ويتنام کي ليدلي و داسي چي روسان د يوه ښورښ سره مخامخ و داسي جگړه چي د پای او گټلو هيڅ څرک يې نه ښکاري. د سياست په ډگر کي تر ټولو لوی تغير ورکوونکی ټکی دا و، چي کله ميخايل گورباچوف واک ته ورسېد او د کمونيست گوند کانگريس ته په وينا کي يې وويل چي افغانستان شوروي اتحاد ته د يوه ويني بهېدونکي ټپ په توگه اووښتی دی.

کرزی وايي کله چي د شوروي اتحاد د مشر څخه داسي خبري اورېدل کېدې، دا د دې ښه وه چي هغه غواړي د افغانستان څخه پر شا سي. موږ په دې پوهېدو چي د روسانو وتل حتمي دي، او په نظامي ډگر

کي هغوی لاد وړاندي ماتې خوړلې وه.

د نونس سوه اتيايمو کلونو په وروستيو کي روسي ځواکونه د کلیوالي سيمو څخه ورتول سول چي هلته خورا بې اغېزې وه او ښارونوته راغونډه سول تر څو د هغوی څخه د وروستي کرښي په توگه دفاع وکړي. تر دې وروسته د هغوی سره يوازي د ښارونو او لويو لارو کنټرول پاته و. کرزی وايي چي افغان ولس د هغوی سرسختی دښمن و. هيڅ يرغلگر ځواک نه سي کولای چي په افغانستان کي پاته سي. چي تر اوسه هيڅوک پر دې نه دي توانېدلي او نه به وتوانېږي. له همدې کبله نو موږ له هغه لومړي سره پوهېدو، چي روسان به وزي. څه چي موږ يې په اړه وړاندوينه نه سو کولای هغه ورسره راوړسته غمېزه وه.

د کرزي په ۱۹۸۷ م کال کي د يوه ځوان امريکايي ژورناليست سره خبري کول په ياد دي، دا هغه وخت و چي ما تازه د ملي نجات د معلوماتو څانگه جوړه کړې وه او د يوه ژورناليست سره مي لومړی سلسله يي مرکه وه. هغه زما څخه وپوښتل چي روسان به ووزي؟ ما ورته وويل چي بلې! هغوی به ووزي. تر هغه وروسته موږ د روسانو سره تر وروستۍ مورچې پوري جنگ وکړ.

د ۱۹۸۸ م کال په اپريل کي پاکستان او افغانستان او متحده ايالات او روسيه د ضمانت کوونکو په توگه يو قرارداد لاسليک کړ، چي د ۱۹۸۹ م کال تر فبروري پوري د ټولو روسي سرتېرو د وتلو غوښتنه پکښې سوې وه.

دا چي د روسي لښکرو تر وتلو وروسته به څه پېښېږي کرزی يې په اړه هيڅ نه پوهېده، خو نورو بيا دا هر څه ليدلای سواى. په ۱۹۸۵ م کال کي دى فرانسې ته د ژورناليزم په يوه کورس کي د گډون له پاره ولاړ،

چي د فرانسوي حکومت له خوا افغان معلوماتي افسرانو ته امداده سوي او دا په ملي نجات کي د ده وظيفه وه. د اوو تنظيمونو د هر يوه څخه دوه دوه تنه ولاړل. کرزي وايي چي زما په ياد دي، چي د پاریس په يوه جاده کي مي د اسلامي حزب د يوه ملگري سره قدم واهه، چي هغه هم د همدې کورس گډونوال و، په همدې وخت کي د فرانسې پر بنایست او ترقي رغېدو، چي دا څونه په زړه پوري ځای دی. ما خپل ملگري ته وويل کله چي سرې لښکري له افغانستان څخه ووزي افغانستان به په داسي سوله کي وي لکه فرانسه. په همدې شان مترقي او خوشبخته به وي، زما ملگري راسره مخالفت وکړ، چي نه دلته نور ځواکونه په کار لگيا دي.

د اسلامي حزب همدې غړي ده ته وويل چي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته به د راډيکالو ډلو تر منځ د افغانستان د کنټرول پر سر په کلونو جگړه روانه وي. کرزي په هغه اعتبار نه کاوه. دی وايي چي ما ورته وويل، چي ستا په خبرو باور کول راته گران دي. کرزي يوازي په جنوبي او جنوب غربي افغانستان کي جگړه کړې وه، په ځانگړې توگه په کندهار کي چي د ده سيمه وه، چي د راډيکالو پر ځای يې خپل قوميان پکښې واکمن وه. دی په دې نه پوهېده چي د هيواد په نورو سيمو کي توندلارو څونه نفوذ کړی دی.

خو البته په خواشينی سره هغه څه پېښ سول، لکه زما ملگري چي ويلي وه.

(۴)

د سولي له منځه تلل

کله چي نړۍ افغانستان هېر کړ

د څلورو ډلو تړون چي له افغانستان څخه د شوروي ځواکونو وتلو ته لاره برابره کړې په جنیوا کي د افغانستان د کمونیست حکومت، پاکستان، امریکا او روسیې چي دا وروستیو دو هیوادونو د ضمانت کوونکو رول لوبوی تر منځ سره سو. د نړیوالې غلطې ډیپلوماسۍ په پایله کي چي په افغانستان کي یې پر مخ بېول مجاهدینو هیڅ قانوني ارزښت نه درلود. په رسمي توگه خو افغان کمونیست حکومت روسان افغانستان ته وروبلل. پاکستان چي افغان مقاومت ته یې مهاجر برابرول په رسمي توگه هغه هیواد و، چي پر خپل گاونډي یې د سرو لښکرو یرغل خپه کړی و. امریکا چي په هغه وخت کي یې مقاومت ته د پاکستان له لاري پټي مرستې ورکولې او روسانو چي په کابل کي د رژیم سره نظامي مرستې کولې د دوی په زړه پوري ډلي وې او دوی یې ضمانت کوونکي و.

د مجاهدینو ډلي په دې باندي چي په رسمي تړون کي نه وه شامل سوي ډېر خواږدي وه، ځکه چي هغوی فکر کاوه چي همدا اوس یې د نړي یو زبر ځواک پر گونډو کړ. د پردې شا ته هم د مجاهدینو او نجیب الله د حکومت تر منځ خبري رواني وې، چي ځیني پټي او ځیني ښکاره وې چي د حامد کرزي له نظره چي دا تر روسانو وروسته افغانستان په وضعیت پوري اړه درلوده، په جنیوا کي د کابل او مقاومت کوونکو ډلو تر منځ غیر رسمي تماسونه هم نیول سوي وه او داسي پلان هم و، چي مجاهدین د هغه څه څخه خبر کړي څه چي د څلورو ډلو تر منځ په خبرو کي وویل سول.

روسانو موافقه وکړه چي د ۱۹۸۹ م کال د جنوري پر ۱۵ نېټه به خپل ټول ځواکونه له افغانستان څخه باسي. د دې موافقې تر ټولو منفي ټکی دا و، چي روسان او امریکایان پردې سلا سول، چي په افغانستان

کي دخيلو ډلو ته به وسلې نه ورکوي او د افغانستان په چارو کي به لاسوهنه نه کوي، خو دې بېله تشریفاتې چارو بل کوم څه د ځان سره نه لرل.

کرزی وايي چي د مقاومت هغو ډلو چي د دغه تړون سره يې نظريات ډېر په ټکر کي راتلل او ځينو نورو ډلو چي عملاً د جگړې په ډگر کي وه دغه تړون له دې کبله رد کړ چي مجاهدينو ته گډون نه و پکښې ورکړل سوی. خو په عمومي توگه د مجاهدينو د مقاومت ډلو نظر ورته مثبت و. مقاومت وگټل او روسان له افغانستان څخه ووتل، د اوو ډلو ائتلاف آماده کي نيول تر څو د روسانو تر وتلو وروسته خلا ډکه کړي خو دغه ائتلاف د روسانو تر اشغال وروسته د مقاومت په جريان کي خورا ډېر سره وېشل سوی و. په دوی کي درې منځلاري ډلي او څلور توندلاري ډلي وې. په منځلارو کي د پروفيسر صبغت الله مجدد اسلامي نجات، اسلامي حرکت او اسلامي محاز شامل وو. څلور توندلاري عبارت وه له جمعيت اسلامي، اسلامي اتحاد، د حکمتيار اسلامي حزب او د خالص اسلامي حزب. کرزی وايي چي په دغه توندلارو کي بيا هم ځيني نرم هم وه لکه رباني او خالص چي د هغه درو منځ لارو ډلو ائتلاف ته نژدې وه او په زياتو غونډو کي به يې گډون کاوه.

په اسلامي نجات کي د حامد کرزي رول د هغه د کورنۍ پس منظر، تعليم، د ژبي ځواک او طبيعي اغېزمنتيا له کبله ډېر سوی و. دغه ډله پر ده ولاړه وه په ځانگړې توگه د غربي هيوادونو سره د نماينده په توگه ځکه چي ده د امريکا د متحده ايالاتو د چارواکو او نورو عربي ډيپلوماټانو سره ښه اړيکي جوړي کړي وې، په دغه اړيکو کي بېله شکه هغه د CIA سره ښه اړيکي لرل او هغه اړيکو او ملگرتيا چي کرزي د جهاد

په دوران کي جوړ کړي وه دی یې د یو ایډیال په توګه پریښود که چیري افغانستان تر کلونو وروسته یو رهبر ته اړتیا ولري لکه تر طالبانو وروسته نو دی به وی.

ملي نجات تر ټولو د شاه خونسوونکې ډله وه، چي رهبري یې همېشه د پاچا سره چي په ایټالیا کي اوسېدی په تماس کي وه. حامد کرزی د ډلي نمایندګه و. کرزی وایي چي په ۱۹۸۸ م کال کي ما ایټالیا ته په منظمه توګه سفرونه پیل کړل، چي د کاله به یو یا دوه ځلي هلته تللم ترڅو د عليحضرت سره ووينم، همدا لیدني خو د طالبانو په وخت کي خورا ډېري سوې. کرزی وایي چي زه وپوهېدم چي پاچا خونه د افغانستان په چارو بوخت دی، چي همېشه به خوشبین او د درک وړ یو افغان و. په ایټالیا کي به ده کرزي ته هغه څه ویل چي په عین شکل به هغه څه ده له قومي مشرانو او مذهبي رهبرانو څخه د افغانستان په دننه کي اورېدل. اعلیحضرت به همېشه هغه پوښتنې مخ ته راته ایښودلي لکه څنګه چي به زما پلار راڅخه کولي داسي چي ته د امریکا ملاتړ د ځان سره لرې؟ نو کله چي به ما په هو جواب ورکړ نو ده به ویل ډېر ښه. اوس موږ دغه کار کولای سو. معنی دا چي شاه په دې باور و، چي په آخر کي به مقاومت کمونیستي حکومت رانسکوروي او افغانستان ته به آزادي ګټي او د افغانستان خلکو ته به یو نظام رامنځته کړي که چیري امریکا د دوی تر شا ودرېږي لکه څرنګه چي د جهاد تر شاه ودرېد د وسلو او تجهیزاتو مرسته یې ورسره وکړه. کرزی وایي هغه ډېر واقعیت بینه او په غوره توګه د مشکلاتو حلوونکی و.

کرزی وایي چي زما د ژوند یوه تر ټولو غوره کامیابي او خوشحالي دا وه چي زه پر دې بريالی سوم چي د ۲۰۰۲ م کال په اپریل کي

روم ته ولاړ سم، او اعليحضرت بيرته خپل گران افغانستان ته راوړم، په ځانگړې توگه هغه قصر ته چي ده په هغه کي بادشاهي کړې او ۳۰ کاله ورڅخه مسافر و.

کله چي روسان د وتلو په حال کي وه امريکا او پاکستان او (سعودي عربستان په افغانستان کي د توندلاري اسلامي حکومت په راوستلو کي دلچسپي لرل او ايرانيان د شيعه، د درو سوو په شاوخوا کي افغان قومي مشران په اسلام اباد کي سره، راغونډ سول ترڅو په جلا وطني کي يو حکومت رامنځته کړي. کرزي وايي چي ځينو مهمو قومي مشرانو په هغه کي د گډون کولو څخه ډډه وکړل ځکه چي يو خو دا غونډه د افغانستان په خاوره کي نه وه، بل دا چي دا د بهرنيانو لخوا رامنځته سوې وه. سره له دې بيا هم ټاکنې وسوې، پروفيسر مجدي د ولسمشر او پروفيسر سياف د لومړي وزير په توگه وټاکل سول. هيڅ هيواد د دغسي يوه جلا وطنه حکومت د رسميت پېژندلو سره دلچسپي نه لرل. خو موږ د دې شي کومه پروا نه کوله، ځکه چي موږ د دغه حکومت په جوړولو کي د مخ په وړاندي تگ يو څرک وليد دغه شي مقاومت کوونکي پريوه مېز سره کښېنول ځکه چي تر دې وړاندي هيچا داسي نه وه سره ليدلي. که څه هم د يووالي خوند مو نه و. حکمتيار چي په هغه حکومت کي د بهرنيو چارو وزير ټاکل سوی و، ډېر ژر له حکومت څخه جلا سو او پر ځای يې پروفيسر رباني وټاکل سو. د نظامي کارپوهانو په نظر د حکمتيار کسان چي د جهاد په دوران کي عادي جنگيالي وه تر روسانو او طالبانو وروسته په ترټولو وړانوونکو او تجزيه کوونکو توپکسالارانو او وښتل. کله چي روسان له افغانستان څخه ووتل تر شا يې يو غلام حکومت د ډاکټر نجيب په مشري پرېښود او نجيب هغه څوک دی چي په

۱۹۸۶ م کال کي د ببرک کارمل ځای ناستی سو. نجیب په خټه پښتون دئ خو د زده کړو په جریان کي کمونیست سو. په ۱۹۷۹ م کال کي چي کله روسانو افغانستان اشغال کړ، دی یې د خاد د مشر په توگه نصب کړ. خاد د روسانو د KGB معادل دئ. پر همدې چوکۍ نوموړی په خورا وژونکي او ډاروونکي انسان واوښت چي ډېر ژر یې د قصاب لقب وگاټه.

د مقاومت ډلو، عربي حکومتونو او په پېښور کي د غربي مرستو ټولني فکر کاوه چي مجاهدين به ډېر ژر په کابل ورننوزي او د نجیب حکومت به د هغوی په مخ کي د بوس په شان وي. کرزی وايي چي موږ يعني مقاومت کوونکو فکر کاوه چي د نجیب حکومت به ډېر ژر اخيري سلگۍ ووځي. خو موږ غلط فکر کاوه. روسانو افغان کمونیست اردو تر هغه ډېر ښه روزلی، منظم کړی، تجهيز کړی او په یو جنگي ماشین بدل کړی و تر هغه چي موږ يعني مقاومت کوونکو یې فکر کاوه.

کرزی وايي چي موږ په دغه شي تر یوه ډېر سخت درس اخیستلو وروسته ډېر ژر پوه سوو، چي په ۱۹۹۰ م کال کي د موقت حکومت تر جوړولو وروسته مو پر جلال آباد حمله وکړه. جلال آباد د کابل او پېښور په منځ کي پروت دئ او د خیبر کوتل ته تر ټولو نژدې افغان ښار دئ. د افغانستان او پاکستان تر منځ لویه لار هم له همدې ځايه تېرېږي او د کابل شرقي دروازه ده. کرزی وايي چي موږ هلته سخته ماته وخوړل او دا د مجاهدينو له پاره یوه غميزه وه. اطراف او کلي د هغوی د واک څخه بهر و خو لوی ښارونه تر هغه وخت پوري د دوی په واک کي وه تر څو چي ټوله حکومت په وروستي ځل تسلیم سو. د نجیب حکومت تر درو کالو پوري بېله د روسانو د مستقیم نظامي ملاتړ څخه ژوند وکړ.

مجاهدينو نور حیرانوونکي شیان لرل. نه یوازي دا چي

کمونیسټ حکومت تر روسانو وروسته دونه قوي راووت چي فکر يې نه کېدی. بلکي افغانستان په خپله نور هغه ځای نه و لکه څنگه چي مهاجرو د جنگونو په کلونو کي پرېښي و. کرزی وايي روسانو د اشغال په دوران کي د افغانانو اروا بدله سوې وه. موږ يعني مقاومت کوونکي اوس بهرنيان سوي و او هغه افغانان چي د جنگونو په جريان کي په افغانستان کي پاته سوي وه داخليان وه.

البته ډېر مجاهدين چي په کلونو د روسانو په مقابل کي جنگېدلي وه بېله دې چي وسلې پر مخکې کښېږدي، خپلو کورونو ته راستانه سي او په خپلو محکو کي کار وکړي نور هيڅ نه غوښتل. دوی احساس کاوه چي د څه له پاره چي دغه مقاومت راپورته سوی و هغه يې تر سره کړ، چي هغه له هيواد څخه د سرو لښکرو ايستل وه. د دوی له پاره جگړه نوره ختمه وه او هدف تر سره سوی و. کرزی وايي چي زه په دغه شي د روسانو تر وتلو وروسته ډېر ژر وپوهېدم. دی وايي چي زه د کندهار ښار جنوب پلو ته په يوه کلي کي وم چي د يوه ښه مجاهد سره مې وليده، دا شين کالی ملنګ و، ما له هغه څخه وپوښتل چي اوس په څه لگيا يې ده راته وويل چي د روسانو تر وتلو وروسته مې نه غوښتل چي د افغانانو سره جگړه وکړم له همدې کبله مې جنگ بس کړ اوس بزگري کوم. په همدې شيان ډېری مجاهدين وه چي خپلي وسلې يې پر مخکې کښېښوولې او د کرزي له نظره همدا دوی تر ټولو ښه مجاهدين وه. خو د مقاومت لويې برخې په پاکستان کي د خپلو مرکزونو څخه د کمونيسټ حکومت په وړاندي جگړو ته ادامه ورکړه، او د مهاجرو يوه لويه برخه يې چي په پاکستان، ايران او نورو ځايونو کي اوسېدل هم افغانستان ته راونه گرځېدل. معنی دا چي د روسانو تر وتلو وروسته ډېر لږ تغيرات

راغلل. کرزی وایي موږ د روسانو د اشغال د دوران قصابي د نجیب د حکومت سره تړل او فکر مو کاوه چي جهاد ته باید تر پایه ادامه ورکړل سي.

د مهاجرو لویه برخه د نولس سوه نیویمو کلونو په اوږدو کي او بیا د ۲۰۰۱ م کال د طالبانو تر سقوط پوري چي په افغانستان کي څه وړانی روان و لیري پاته سول. کله چي طالبان د کابل څخه لیري سول او د حامد کرزي په مشري لنډ مهاله اداره رامنځته سوه وروسته په لوی شمېر مهاجر افغانستان ته رامت سول. په دوی کي زیاتو خپل کورونه د تېرو شلو کلونو راهیسي نه وه لیدلي او په همدې جلا وطني کي یې یو نوی افغان نسل زېږولی و. چي په هغوی کي ډېرو یې د خپل لس کلني او شل کلني ژوند په جریان کي پښه په خپل هیواد کي نه وه ایښې چي زیاتو یې د ځان سره نوي ارزښتونه او توقعات راوړل.

د نجیب الله سره د درې کلني جگړې په جریان کي یو بل مشکل راپورته سو، چي حتی د روسانو تر وتلو وړاندي لا د مقاومت کوونکو ډلو لخوا د واک د تر لاسه کولو له پاره جگړه پیل سوه. د روسانو تر وتلو وروسته دا جگړه نوره هم سخته سوه. کله چي مختلفو ډلو د واک د تر لاسه کولو له پاره په مانورو لاس پوري کړ او نجیب په ۱۹۹۲ م کال کي په داسي حال کي مجاهدينو ته واک و سپاره چي د هغوی تر منځ سخته بې نظامي رامنځته سوې وه. د حکمتیار ځواکونه چي د پاکستان د ISI د چینل د لاري امریکا حمایه او شتمن عربي اسامه بن لادن تکویه کول په پراخه توگه د شمال د افسانوي قوماندان احمد شاه معسود سره نښتلی، چي هغه هم په پراخه پیمانه د امریکا له مرستو څخه برخمن و.

دغو دوو مسلطو ځواکونو د دې له پاره مانورونه کول تر څو په

کابل کې داسې ځایونو ته ځان ورسوي چې په پای کې نجیب واک و سپاري. دوی کابل تر لاسه کړ. د نجیب رژیم وروستی سلګۍ وهلې چې پر دېوالونو به داسې شعارونه ورته لیکل سوي وه چې یوازې یو له بل سره د خپل ځان ساتلو له پاره جګړه وکړي. ځواکمن ازبک توپکسالار* چې په شمال کې د نجیب قوي متحد و د ۱۹۹۲ م کال په جنوري کې د خپلو ملېشو سره د نجیب څخه بېل سو او د مسعود سره ملګری سو. د نجیب څخه د دوستم جلا کېدنه د هغه د حکومت د پای شېبې خورا لنډې کړې. په جنیوا کې د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندې خبرو پر دې موافقه وکړل چې نجیب دي د مجاهدينو د ډلو پر ځای (یوې بې طرفي ادارې) ته په تدريجي توګه واک و سپاري. کرزی وايي چې دا نو هغه وخت و، چې د نجیب حکومت وروستی سلګۍ وهلې او موږ يعني مقاومت کوونکو د تغير راوستلو له پاره آماده ګي نیول.

کله چې د نجیب په حکومت کې درزونه پيدا سول، تردې حده چې په خپله ونېږي، حکومتي ګارنيزيونونه خپلي خواوي بدلي کړې او مقاومت ته د ښار ګوتو تسليمول پيل شول خو هر څه مخکې لا پر غلطه لار خوځېدلي وه چې د کابل لار د مجاهدينو د نورو وینو او وحشت سره تړل سوې وه.

لوموړي ښارګوټي چې مجاهدينو ته په لاس ورغلي هغه د ارزوګان ولايت مرکز ترينکوټ و. د کرزي هغه یاد دي وايي چې کله موږ د ښار پر لور حرکت کاوه یوه قوماندان ما ته راغ کړل چې ژر کوه ښار د سقوط په حال کې دی. ما هغه ته وویل چې ته ژر مخکې ولاړه او زه هلته دوي ورځي وروسته ورسېدم. کله چې هلته ورسېدم او څه چې مي

* لیکوال دوستم په غلطۍ سره تاجک لري و.

ولیدل تکان می و خوړ. تیاره یوه قصابي وه چې هر چیري د انسانانو جسدونه تر سترگو کېدل چې دا ټوله افغانان وه. کرزی وایي ما فکر کاوه چې ولي دا خلک ووژل سول؟ چا ووژل؟ زه د هغه وخت راهیسي د هغه سوالونو په جواب پسې گرځم خو تر اوسه می لا جواب نه دي ورته موندلي. زه اوس په دې باور یم چې هغه وژني او وحشت زموږ له پاره یوه ښه ښه وه، خو موږ دونه هوښیاران نه وو، چې په هغه په خپل وخت کي وپوهېږو. د ترهګرو تاکتیکونه یوه نوې پدیده وه، چې بېله شکه ورته د مقاومت په جریان کي د داسي کسانو لخوا لکه حکمتیار ورپېچکاري سوې وه، چې د هغه د قدرت تندي هیڅ حدود نه پېژندل او د هغه سخت دریځه بنسټپالنه د هغه د سعودی او ISI ملاتړو لخوا هڅول کېدل.

کرزی وایي څنگه چې مجاهدین پر مخ تلل او ښارگوټي یې نیول د بهرنيانو د نفوذ ښانې راڅرګندي سوې هر شي وحشي ښه غوره کړل او افغانان پخپله دونه ظالم او شدید سول چې یو د بل په وینو نه اوبېدل. کرزی وایي کله چې کابل موږ ته تسلیم سو، وژني رواني وې خو دوه کاله وروسته کله چې مجاهدین یو د بل په وړاندي جنګېدل دا هر څه خورا په وحشي ښه او خلاص مټ تر سره کېدل، چې تر هغه وروسته مو په پوره او رښتینې توګه د افغاني دولت ټوټه ټوټه کېدل ولیدل.

په همدې وخت کي یو بل دولت هم پر نږدو و، له افغانستان څخه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته کمونیستي زبر ځواک هم رانسکور سو. د برلین دېوال ونړېد، اوسپنیزه پرده ماته سوه او د نورو خپلواک سوو هیوادونو له کبله د شرقي اروپا په نقشه کي تغیر راغی. سره جګړه پای ته ورسېده او غریبانو وګتل. دا نړۍ د پېښو سلسلې سره ښورول هغه زلزلې چې شوروي اتحاد یې نسکور کړ او ځینو نورو تکانونو یې د

افغانستان له پاره روښانه او خواشينوونکې لړۍ لرل. د حامد کرزي په پلرني ټاټوبي کې د غربي نړۍ دلچسپي پر يوه اصول ولاړه وه. په جنوبي اسيا کې د روسانو مخه ډک کول او سرې لښکري په داسي يو جنجال اخته کول او بې کفائته کول چې ښورښ ته ماته ورکړي لکه څنگه چې متحده ايالاتو په ويتنام کې ماته وخوړل. کله چې سرې لښکري ووتلې هغه هدف هم ورسره سم دستي سر ته ورسېد.

په ۱۹۹۲ م کال کې د مقاومت کوونکو ځواک پر دوو اصلي ځواکونو ووېشل سو، ملېشه هم ور اضافه او د گلبدين حکمتيار ځواکونه چې د جنوب لخوا يې پرمختگ کاوه د افغان پلازمينه د دوو ځواکونو د زامو تر منځ راگير و خو دا وخت دا زامي يو د بل په مقابل او د نجيب د پاته شونو ځواکونو په وړاندي کار کاوه. مسعود لومړی په حمله لاس پورې کړ د افغاني اردو د پاته شونو څخه يې د هوايي ډگر په شمول د ښار لويې ودانۍ ونيولې. حکمتيار په خوب بیده و چې له امله يې ځواکونه د ښار په څنډو کې پاته سول.

کرزی هغه روښانه پېښه بولي. دی وايي چې په ۱۹۹۲ م کال کې زه د مجاهدينو په هغه لومړۍ ډله کې وم چې کله نجيب د واک د سپارلو اعلان وکړ کابل ته ننوتل. ما د پروفيسر مجددي سره سفر کاوه ځکه چې هغه اوس د افغانستان ولسمشر و او هغه ډېره ترخه تجربه وه. کرزی د ۱۹۷۸ م کال راهيسې د کابل ښار نه و ليدلی په ځانگړې توگه پر داود خان تر خونړۍ کودتا وروسته چې ده هيواد پرېښاوه. په اپريل کې چې د مسعود ځواکونو په لويه پيمانه د ښار په شرقي دروازې يرغل وروړ کرزی په پېښور کې د جلا وطني حکومت په غونډه کې و او ناکامي هڅې يې کولې، تر څو مسعود او حکمتيار وهڅوي چې ځواکونه سره يو کړي.

خو حکمتیار هغه رد کړ. کابل ته د مجاهدينو په بريالۍ او منظمه توگه راتگ د کرزي ياد دي. موږ په يوه کاروان کي سفر کاوه. چي په سلگونو کسانو د ټولو مقاومت ډلو استازيتوب کاوه خو حکمتيار زموږ سره نه و، ځکه چي دغه کاروان د مسعود لخوا چي په يوه ټانک کي سپور و رهنمايي کېدۍ، موږ د پېښور څخه جلال آباد او بيا کابل ته ولاړو. په دا سبا چي کابل ته ننوزو شپه مو د څرخي پله او نظامي اکاډيمۍ سره نژدې تېره کړه. ما په هغه شپه خپله خونه له جنرال نوروز سره شريکه کړه، چي زما انډيوال او په لنډ مهالې اداره کي لوی درستيز ټاکل سوی و، چي يو خورا باډسپلينه او مسلکي عسکر و. هغه شپه ډېره يخه وه. په دا سبا افغان اردو همهلته و چي مجاهدين د کابل ښار ته بدرگه کړي.

کرزی وايي چي کله مي هلته راغونډ سوی نظامي ځواک وليد ښايست او مسلکيتوب يې ډېر حيران کړم او دا زما لومړۍ ځل و چي روسي روزل سوی اردو له دونه نژدې څخه وينم، چي مجاهدينو په کلونو ورسره جگړه وکړه. د هغوی لباس خورا منظم، او وسلې او وسايط يې خورا پاک او اخلاق يې د باډسپلينه سرتېرو و. د اردو مشران د ولسمشر مجددي سره يوې خونې ته ننوتل چي ورسره د تسليمۍ پر شرايطو ورېغېږي، وروسته موږ موټرانو ته وختلو او د کابل پر لور روان سولو.

د ښار اوسېدونکي کله چي مقاومت کوونکي دښار څنډو ته ورسېدل د جگړو سره ډېر اشنا سوي وه چي هيڅ د وارخطايۍ احساس يې نه کاوه خو د همدې بري له کبله يو ډول محتاط و. خو کله چي موږ ښار ته ننوتو په خلکو کي مي يو ډول بېره وليده. کله چي موږ د روسي جوړ لوی اپارتمانونو يعني مکروريانو څخه تېرېدو د اپارتمانونو پر کړکيو پردې کش سوي وې او خلکو د کړکيو تر شا موږ ته کتل.

دغو مشرانو په موقتي توگه په يوه ماني کي واپول چي وروسته د متحده عربي اماراتو سفارت سو. کرزي خپل پلرني ښار ته په حيرانوونکي احساس سترگي ورو واپولې. کرزي وايي چي کابل لا تر همدې وخت پوري روغ و خو را وروسته ونږېد. د روسانو سره د جگړې کولو وروسته د نجيب سره د جنگ په دوران کي کابل لا تر دې مهاله هغسي روغ رمت، پاک ستره او منظم ښار و لکه کرزي چي په ځواني کي پرې ايښی و. د ښار لويي ودانۍ د وزارتونو په شمول، مسجدونه او دارالامان پرمينه ماني چي د شاه امان الله خان له پاره په نونسوه شلمو کلونو کي جوړه سوې وه تراوسه ولاړه وه. خو بالاخره دا هرڅه د راوړوسته کلونو په جريان کي ونږېدل. زه چي هلته وم ډېر احساساتي وم خو هغه وخت خوشحالي په دې کي وه چي موږ بري لمانځه خو په دې نه و خبر، چي دا د تراتيژيدو پيل دئ. مجاهدينو د همدې بري د لمانځني په خاطر په زرگونو د توپکو گولۍ په هوا کي فیر کړې چي بيرته مخکي ته راتگ يې په درځنونو بېگناه انسانان او يوه شپه دمخه د کرزي د خوني ملگري جنرال نوروز د ورور په شمول يې ووژل.

په جادو کي د ډزو دغونه اورېدل کېدل، ځکه چي د نجيب د اردو ځينو پاته شونو مقاومت وکړ خو نور اکثره ډزي د خوشحالي وې، خود مسعود او حکمتيار د زرگونو جنگياليو سره گډيدل ډير ژر يوې بلي چاودني ته زمينه برابره کړه او دا د بلي افغاني جگړې پيل و.

نوي حکومت په پېښور کي د مقاومت کوونکو تر منځ د خبرو په ترڅ او د څلورم لارښود د واک د سپارلو د موافقې په رڼا کي منځته راغلی. داسي چي پروفيسر مجددي به دوې مياشتي د ولسمشر په توگه وظيفه تر سره کوي. وروسته به رباني څلور مياشتي او تر هغه وروسته به

واک د مجاهدینو د رهبرانو شورا ته سپارل کېږي. تر هغه وروسته به لویه جرګه د افغانستان حکومت ټاکي چي پر همدې لار به ملت مخ په وړاندې درومي. کرزی وایي چي هیڅ شی د پلان مطابق تر سره نه سو. کله چي مجاهدینو واک تر لاسه کړ خپله په دوی کي د ځینو ډلو تر منځ جګړه نوره هم بنسټیزه سوه.

په حقیقت کي د واک د رسمي سپارلو څو ساعته وروسته د مسعود او حکمتیار تر منځ جګړه پیل سوه، چي یو د بل ځواکونو کابل ودانۍ په ودانۍ او بلاک په بلاک په کنډواله بدل کړ. کرزی په دې باور دی چي د دغه ورانوونکي جګړې تخم په ډېره ښه توګه د واک سپارلو وړاندې کرل سوی و چي کله د مجاهدینو ځینو مشرانو او د بهرنیانو د ګټو ساتونکي کابل ته د نجیب د حکومت سره د خبرو کولو له پاره پر خپل سر راغلل. د پردې تر شا خورا ډېر کسان وه چي د هري ډلي په وړاندې به یې دسیسې جوړولې. هر هیواد کوښښ کاوه چي د پلازمېنې یا هیواد یوه برخه ونیسي تر څو دوی پر واکمن وي.

د مجاهدینو تر بري وروسته کرزی د بهرنیو چارو وزارت ته ولاړ تر څو همدلته د بهرنیو چارو د وزیر د مرستیال په توګه خپل یو پوست اشغال کړي. خو د هغې ورځي وروسته په افغانستان کي هر څه پر بد مخ واوښتل. دی وایي چي دا یوه بدمرغي وه. د ملي یووالي ټولي هڅي په اوبو لاهو سوې. اردو او وسلې یې سره ووېشل سوې، هري ډلي چي په کومه وسله، ټانک یا الوتکي نیولي وې خپل دډلي نوم به یې پر لیکلی و. د کرزي د اټکل له مخي د دوو درو کلونو په جريان کي ډېر ښه افغان هوایي ځواک چي څلور سوه روغي الوتکي او سل څرخي الوتکي یې لرلې او په سوونو ښه روزل سوي پیلوټان یې په ډېره اساني سره له منځه ولاړل.

کابل د درو څلورو ډلو تر منځ ووېشل سو. چي نور افغان ښارونه هم همداسي درواخله. کندهار چي د کرزي پلرنی کور دی، قومي وفادارو د ډلو ځای ونيو او ښار د درو څلورو قومونو تر منځ سره ووېشل سو. یوازینی ځای چي د یوه کس په واک کي و هغه غربي ولایت هرات و چي د ابران سره پر پوله پروت دی. کرزی وایي چي د اسمعیل خان تر قوي رهبرۍ لاندې هرات جوړ پاته سو او ژوند هم پکښې ډېر ښه و، چي وروسته بیا کرزي هغه کابل ته راوست. هر چیري د ښارونو په شمول د ډلو تر منځ خپل منځي جگړه پیل سوه. ځورونه د هري ورځي کار وگرځېد. دی هغه ته د افغانستان د ودانیو، ملکیتونو، میراثونو، قانونیت او په لویه توګه د خلکو د ژوند اساسي بربادي وایي. ماته تاسي ته د اساسي ورانۍ وویل دا ځکه چي زه په دې باور یم چي دا د دغو ډلو هدف و چي د افغانانو ژوند وروړان کړي او هیواد د بېوسی منګولو ته ورتهېل وهي. پر روسانو باندې زموږ بری په غمیزه او ماته بدل سو.

پروفیسر مجدي یوازي تر خپل ټاکلي وخت پوري چي دوې میاشتي و واک په لاس کي درلود، چي وروسته یې رهبري شورا ته واک وسپاره او هغوی د افغاني لنډ مهالي ادارې مطابق چي په پېښور کي ټاکل سوی و رباني د ولسمشر په توګه وټاکي. خو د کرزي په نظر اصلي مشکل وروسته رادېره سو. حکمتیار همدا پروسه رد کړه او پر کابل یې راکتونه واورول، چي په زرونو خلک یې ووژل او بې شمېره ودانۍ یې وړاني کړې. د مسعود ځواکونو په جواب کي د حکمتیار پر مرکزونو حمله وکړه چي په همدې ترڅ کي نور ګروپونه هم په جگړه کي ورګډ سول. کرزی وایي چي ځیني ورځي خو به له کورونو څخه نه سو وتلای او کله کله خو به راکتونه زموږ په کورونو کي هم ولګېدل. دی وایي چي زما په

شخصي کور کي دوه ځله راکټونه ولگېدل. موږ کونښن کاوه چي حکومت همداسي فعاله وساتو، خو ناممکن و. لنډه مهاله اداره په خپله تر دې وروسته په خورا بېوسه توگه وېشل سوې وه. کرزی وايي چي يوه ورځ د بهرنيو چارو په وزارت کي زما دفتر ته يو پوليس راغی ماته يې وويل چي موږ دوه کسه پاکستانيان نيولي دي چي هغوی د نورو دو کسانو سره ليدل سوي وه، چي د لومړي وزير له دفتر څخه راروان وه. کرزي وايي ما وويل چي دا څنگه امکان لري چي موږ دي همداسي بهرنۍ نړۍ او افغانانو ته تشریح کړو چي د ولسمشر کسان دي له دې کبله يو څوک توقيف کړي چي د لومړي وزير له کسانو سره قدم وهي. دا داسي يوه نړۍ وه چي هر څه پر خپل سر پکي روان و، چي په مکمله توگه د عادي او نورمال حالت اصول پکي له منځه تللي وه، چي دا شي هر چا ته څرگند و. د بهرنيو چارو د وزير په توگه د ده د رول له مخي کرزی په بار بار د ملگرو ملتونو او په غرب کي د خپلو زړو ملگرو څخه مرسته وغوښتله خو هيچا يې پر خبره غوږ ونه نيوی. کرزی وايي چي دا اوس ډېره روښانه وه چي د شوروي اتحاد تر ماتېدلو وروسته افغانستان غربيانو پرېښود خو حتی موږ د غرب د پرېښوولو دا نښي په ۱۹۸۹ م کال کي د روسانو تر وتلو وروسته لانه ليدی ځکه چي وسلې د جنېوا د تړون پر خلاف را روانې وې. تر هغه وخت پوري چي کله موږ په پېښور کي و د غرب ډيپلوماټيکه ټولنه زموږ سره په چارو کي دخله وه خو چي کله مجاهدينو په کابل کي واک تر لاسه کړ غرب ولاړ.

امريکا خو د CIA د افغان عملياتو تر بندولو څو مياشتي وړاندي کډه بار کړه. د برتانيې سفارت چي د روسانو د ټوله اشغال او د کمونيست حکومت په جريان کي پرانيستی و وتړل سو. کرزی وايي چي ما هغوی ته

په خورا ټينگه وويل چي دا کار مه کوئ، خو هغوی وکړ. د امريکا سفارت خو څو کاله وړاندي لا افغانستان پرې ايښی و، حال دا چي د امريکا حکومت د روسانو ضد جگړه کي د افغان مقاومت ملاتړ کاوه. خو اوس د ۱۹۹۲ م کال په پسرلي کي دا دخالت پای ته رسېدلی و. افغانستان د يوه بې ارزښته دولت حيثيت خپل کړی و. کرزی وايي چي د دغو غميزو د لړلي تر شا دغه سببونه وه چي موږ افغانان يې په کلونو د اور په لمبو کي وسوځولو چي وروسته يې په ۹/۱۱ کي امريکا او ټوله نړۍ په غېږ کي راوغاړل.

د غرب د ملاتړ پرته افغانستان د نورو د اغېزو په مخنيوي کي ناتوانه و او دا د غرب دښمني ايډيالوژۍ وې چي غرب د دغه خطر په پېژندلو کي پاته راغلی و. د سعودي شتمن اسامه بن لادن چي وروسته پر غرب د حملو له کبله د نړۍ تر ټولو ستر غوښتونکی جنايتکار سو د جهاد تر پردې لاندي يې په خورا ارامه توگه خپل فعاليتونه کوله چي د نولسو ه اتيايمو کلونو په جريان کي د پېښور په شاوخوا کي ليدل کېدی. هغه په سعودي کي بسپنه راغونډول تر څو توندلاري ډلي په حمايه کړي، لکه حکمتيار او سيف او ځوان سعوديان به يې په افغانستان کي د جگړې له پاره استخدا مول. د ۱۹۸۸ م کال په شاوخوا کي يې يوه ډله جوړه کړه، چي په القاعده سره وپېژندل سول. چي ورته (Matia costa nostra) وايي چي ساده مفهوم يې بنسټ کېدای سي. د شاهي کورنۍ سره د ده د تقريري مخالفت په پايله کي هغوی دي په ۱۹۹۱ م کال کي له هيواد څخه وشړی او ده خپل ټول پام په افغانستان او افريقا کي د راډيکال اسلامي غورځنگونو و ملاتړ ته واړوی، په سوډان کي يې يو کور رانيوی چي له هغه ځايه به يې په يمن او افريقا کي امريکايي هدفونه په نښه کول.

کرزی د مجاهدينو دوره د نورو ځواکونو له پاره د لویو مداخلو وخت بولي چي البته دا مثبتې مداخلې نه وې. دی وايي چي هيواد په نابېره توگه د ټولو گاونډيانو د پلانونو له پاره پرانيستل سو. که چيري دوی غوښتل چي وران يې کړي کولای يې سوای. که يې زړه سوی وای چي يوه ډله د هغه بلي په وړاندي وجنگوي ورته مشکل نه وه. که يې غوښتي وای چي وژني وکړي په مخ کي ورته کوم خنډ نه و. ځينو مصلح کسانو غوښتل چي د افغانستان په اړه خپل اواز پورته کړي خو هغه چا نه اورېده. افغانسان خپل اواز له لاسه ورکړی و، او دا چي غربيان له افغانستان څخه پر شا سول د کرزي په وينا په لوی لاس د افغانستان ټولواکي کمزورې سوه.

کرزي بالاخره په ۱۹۹۹م کال کي کابل پرېښود ځکه چي نور هلته د ده له پاره ژوند کول ناممکن و. دی وايي چي د ولسمشر رباني او بهرنيو چارو د وزير سياف سره يې ښې اړيکي لرلې خو په کابل کي حالت ورځ تر بلي خرابېدی. د بې نظمۍ په دغه دوران کي به کرزي هره ورځ وزارت ته د کار راپور ورکاوه، ماسواله هغو ورځو څخه چي راکتي حملې به خورا ډېرې وې او موږ به له کوره نه سوای وتلای. وروسته يوه ورځ يو افغان چي ده نه پېژندی د ده دفتر ته راغلی ورته وې ويل چي ولسمشر رباني غواړي ستا سره وويني. دی وايي چي زه يو څه شکمن سوم ځکه چي دا هغه عادي لار نه وه چي زه به ولسمشر ورغوښتم سره له دې بيا هم ما ورته وويل چي داسي ده نو درځه. هغه ناآشنا کس کرزی يوې ودانۍ ته بوتلی چي دی د ډېر ښه پوهېدی چي دلته رباني د چا سره نه گوري او لوړ منزل ته يې رهنمايي کړ، چي هغه ځای د تحقيقاتو د دفتر غوندي ښکارېدی. موږ کښېنستو چي يو بل نابله کس هم راغی او زما

څخه يې پوښتني پيل کړې داسي چي څوک د ملي نجات پر طرف و؟
مختلفو کسانو د چا خوا ونيول؟ دا دغو کسانو خورا ناوړه پوښتنې وې
چي زه هېڅ نه پوهېدم چي دا څوک دي چي زما څخه پوښتني کوي. د
کرزي ژوند شايد په خطر کي لوېدلی وای ځکه چي دی په غيرخوندي
ځای کي د ناپېژندلو کسانو سره په يوه وژونکي او ډاروونکي ښار کي و.
خو کله چي به اوس ده جواب ورکاوه او يا به يې د تشرېح له پاره غوښتنه
ځني کول، راکټ د همدې ودانۍ پر سر ولگېد، خاوري، ډبري او د ښيښو
ماتي ټوټې پر دوی راشوه سوې. کرزی له ودانۍ څخه وتښتېد او وزارت
ته راغلی هلته يې ويني او هغه دوړي و خاوري له ځان څخه پرېوتلې او د
بهرنيو چارو وزير يې پيدا کړ او له پېښي څخه يې خبر کړ. هغه ډېر حيران
سو چي داسي پېښه څنگه امکان لري چي تر سره دي سي، چي دا زما او
ستا دواړو له پاره يوه اشاره ده چي نور حالات د کنټرول څخه بهر دي.
وروسته ما ده ته وويل چي نور دا ځای زما څخه پاته دی. کرزي موټر
کرايه کړ له هغه ځايه پېښور او بيا کوټي ته ولاړ. رباني دغه پېښه په
سختو ټکو وغندل او هغه خلک چي له ده څخه يې پوښتني کړي وې د
افغانستان دښمنان وبلل خو په هغه وخت کي د ده خبرو چندانې ارزښت نه
درلود.

د هغه وخت کيسې ويل د ځوروني، وراني، هيواد پلورني او د
افغانستان د خلکو د غميزي او غربت پارونه ده. داسي ډېري کيسې سته
چي هغه کسان چي خپل هيواد ته راستانه سول، څنگه بيرته پاکستان او
ايران او نورو هيوادونو ته وتښتېدل. کرزی وايي چي د ډېرو داسي
دسيسو کيسې سته چي د بهرنيانو لخوا پر لار اچول سوي وې تر څو د
افغانستان روح ورووژني.

هغه دا وچي طالبان صحنې ته راوړاندي سول او د افغانانو
اکثريت د حامد کرزي په شمول د هغوی خوا ته ورمات سول.

(۵)

د طالبانو راپورته کېدل

طالبان چي په لومړي سر کي د مجاهدينو له پخوانيو ډلو څخه جوړ وه راپورته سول، ځکه يې طالبان بلل، چي د مذهبي بنوونځيو څخه راوتلي وه. طالب په اصل کي مذهبي عالم ته ويل کېږي. دغو بنوونځيو ته مدرسې هم وايي چي د پاکستان په خاوره کي موقعيت لري او زده کوونکي يې هغه افغان ځوانان دي چي کورنۍ يې د روسانو د اشغال په وخت کي پاکستان ته مهاجري سوي وې.

مدرسې د اسلام ډېر زير او سختگيره شکل تدریسوي، چي تر جگړې وړاندي افغانانو هغه هيڅ نه پېژانده. ډېرو افغانانو د سوني اسلام په حنفي بنوونځيو کي زده کړي کړي دي چي د قرآن تر ټولو د زغمه ډکه ترجمه ده. په پاکستان کي مدرسې وهايزم تدریسوي چي په لويه پيمانه د سعوديانو لخوا راوړل سو، چي غوښتل يې د روسانو له خوا د اشغال سوي افغانستان په مذهبي او سياسي چارو کي نفوذ وکړي.

د ځوانو افغانانو جذبېدنه او د دغه ايسار سوي ديني زده کړو په اړه د دوی د نه پوهي له کبله مدرسو دغه متعصب ځوانان سره راغونډ کړل، تر څو د طالبانو تر سپين بيرغ لاندې د مذهب په نامه مارچ وکړي. په ۱۹۹۴ م کال کي رواني کورنۍ جگړې هيواد ټوټه ټوټه او په يوه بې قانونه دولت او د سيمي د ټوپکسالارانو او بدمعاشانو په خوندي ځای يې بدل کړ. افغانانو سولي، نظم او ثبات ته ډېره اړتيا لرله او دوی طالبان خپل ژغورونکي وليدل، په نولس سوه نويمو کلونو کي طالبان د يو ځواک په توگه د راپورته کېدو په حال کي وه، چي د ۱۹۹۴ م کال په پسرلي کي تر يوې پېښې وروسته په پرهېزگارو سره مشهوره سول. کرزی هغه کيسه داسي کوي، چي په کندهار کي يو ټوپکسالار له خپلي حريقي ډلي څخه دوې نجوني وتښتولې چي وروسته د هغه ټوپکسالار په مرکز

کي ورسره ډله بيز جنسي تېری وسو، د طالبانو يوې کوچنۍ ډلې پر هغه مرکز حمله وکړه، نجوني يې آزادي کړې او هغه خلک يې په دار وځړول. د دغې ډراماتيکي ژغورنې خبر خورا ژر په پراخه کچه خپور سو. پاکستانيانو دا يوه موقع وگڼل او د طالبانو سره يې د وسلو، وسايطو او نظامي مشاورينو مرسته پيل کړه. پاکستان د هغې ستري تجارتي لارې چې مرکز يې اسيا ته غزېدلی دی، چې د افغانستان له جنوب څخه تېرېږي په اړه ډېر تشویش درلود، دغه لار د حکمتيار د ځواکونو لخوا کنټرولېده، د دې مخالفت يې وکړ چې دغه پاکستاني بار سوي موټرانو دي افغانستان ته نه را اوږي، او هلته دي پر پوله په افغاني موټرانو کي خالي سي. حتی تر دې وروسته هم لاره ډېره ډاروونکې وه او اکثره به دغه موټران د وسلوالو ډاډه مارانو لخوا تېستول کېدل. کله چې طالبانو سرحدې بنارگوټی سپين بولدک د اسلامي حزب له ځواکونو څخه ونيو، پاکستان دوی دې ته وهڅول چې هغه تېستول سوی کاروان راخوشي کړي چې البته دوی هم همدا کار وکړ. په همدې اوونۍ کي طالبانو کندهار ونيو او د کابل پر لور په حرکت کي سول.

کرزی وايي د کندهار هر سړی پخپله طالبانو ته تسليم سو، ځکه وژني، لوټمارۍ او ورانۍ لا روانې وې د کله چې د مجاهدينو ډلو يو د بل په وړاندي جگړه پيل کړې وه. د مجاهدينو ځينو ډلو د طالبانو سره جگړه وکړه خو ډېر ژر يې له دې کبله ماته وخوړه چې طالبانو په پراخه اندازه ملاتړ ترلاسه کړی و او مجاهدينو هم د زړه له کومي جنگ نه کاوه. کرزی وايي چې موږ د دغه غورځنگ په اړه خورا لوړي هيلې لرلې، موږ هيله لرل چې طالبان به سوله راولي او افغانستان به بيرته افغانانو ته په لاس ورکړي. ولسمشر رباني، ما او نورو گروپونو د دوی حمايت وکړ.

طالبانو د شمال پر خوا مخ پر کابل روان سول، او په غرب کي د هرات پر خوا چي د اسماعيل خان له خوا اداره کېدې، د ده ځواکونو د څو اوونيو له پاره مقاومت وکړ خو بالاخره د ۱۹۹۵ م کال د سپټمبر په مياشت کي هرات د طالبانو لاس ته ولوېدې. اسماعيل خان اېران ته مهاجر سو، طالبان په همدې کال د کابل تر څنډو پوري ورسېدل، د لاري په اوږدو کي به يې د حکمتيار ځواکونه خالي سلاح او ماته ورکول خو د احمد شاه مسعود د ځواکونو له خوا چي د کابل د ساتلو هڅه يې کول مخه ونيول سوه. بالاخره طالبانو چي په پراخه اندازه د پاکستان او سعوديېانو لخوا اکمال سوي وه د ۱۹۹۶ م کال د اگست په وروستيو کي يې جلال آباد چي د مرکز شرقي دروازه وه ونيوې او تر هغه يوه مياشت وروسته يې کابل پخپله ولکه کي کړ. برطرفه سوې کمونيستې ولسمشر نجيب الله چي د ۱۹۹۲ م کال راهيسي يې د ملگرو ملتونو په دفتر کي پناه اخيستې وه له هغه ځايه راويست او د ولسمشر ماني ته نژدې يې په دار وځړاوه. طالبانو دوه کاله په شمال کي د مزار شريف د نيولو له پاره چي د دوستم ټينگ مرکز و د دېرو تلفاتو په ورکولو سره جگړه وکړه خو دغه چاره ډېر ژر په پاکستاني مدرسو کي د طالبانو په استخدا مولو او د وسلو او موټرو په اکمال سره تر سره سوه. د ۱۹۹۸ م کال په مني کي طالبانو د افغانستان پر ۹۰ فيصده خاوره کنټرول درلود. هغه نوره ۱۰ فيصده خاوره چي د شمال غرنۍ سيمه وه د احمد شاه مسعود او د تاجکو، ازبکو او هزاره وو د شمالي اتحاد تريو ه بيرغ لاندي اداره کېده. طالبان په دې ونه توانېدل، چي د شمال دغه سيمي تر خپل واک لاندي راولي خو په نور ټول افغانستان کي يو زير قانون حاکم کړ. په تدريجي توگه هيواد د بهرنيانو لخوا يرغمل سو چي داسي اسلام يې ورته راوړ چي نړۍ يې سره

ولړزول.

کرزی وایي چي افغانانو په لومړي سر کي ځکه طالبانو ته ښه راغلی ووايه چي قانون او نظم یې رامنځته کړ چي تر دې وړاندي بې قانوني، وژني او ورانی روان و. هر ځای چي به طالبانو نیوی هلته به سوله راتله. خو هلته به ډېر فشار او خورا ډېر تینګار و. دوی هیواد شا ته بوتلی او ټوله هغه منځلاري شیان یې بند کړل چي په پراخه توګه منل سوي دي.

د ساعتیري پر ټوله فورمو، د کاغذباد الوزولو په شمول بندیز لګېدلی و. دوی خلک دې ته اړ ایستل چي راډیوګاني او تلوېزیونونه مات کړي او د هر ډول موسیقۍ پر اورېدلو بندیز و. نارینه له ډیري خریلو څخه بند سوي وه. د ورځي پنځه وخته لمونځ چي د افغانانو عادت ګرځېدلی دی چي په هر ځای کي یې وخت راوړسېد تر سره کړي اوس باید په مسجد کي ادا سوی وای، خو پر ښځو د بندیز له کبله بیا طالبان د بهرنۍ نړۍ د ډېري غندنې سره مخامخ وه. هیڅ ښځي نه سواي کولای چي بې له محرم کس څخه چي هغه به هم بالغ وي تر کور بهر ووزي، خو دا بیا د هغو ښځو له پاره خورا لوی مشکل و، چي مړونه به یې په جګړه کي وژل سوي وه. حتی که به یو څوک هم ورسره و نو بورقه یې باید اغوستې وای. ښځو ته د کار او زده کړي اجازه نه وه خو دوی وعده کړې وه چي کله پر ټول شر او فساد بریالي سي بیا به د نجونو ښوونځي پرانیزي او کرزی وایي چي دوی لا خپل هغه شکنجو، د لاس و پښو پرېکولو او د اعدامولو قانون ته زور وکړي و. خو غرب ته تر ټولو تکان ورکوونکی شي د کوچنیو خطاوو له کبله په جادو کي د خلکو وهل، په لوبغالو کي د سرونو پرې کول او په ډېرو ویشتل چي خلکو به هغه ته په ډېره خاموشي

سره کتل.

طالبانو د خبرو نه کولو او هيڅ معاملې تر سره کولو قانون هم وضع کړ. کرزی وايي کله چي طالبانو کابل ولکه کړ دوی له دې څخه انکار وکړ چي د مجاهدينو د هغه ډلو سره قدرت شريک کړي چي له دوی سره يې د کابل په نيولو کي مرسته کړې وه او زيات دغه ناراضه مجاهدين د طالبانو پر ضد سول. کرزی له همدې غورځنگ څخه په لومړي سر کي بېل سو. د طالبانو په اړه چي په لومړي ځل په بدو شيانو وپوهېدم هغه په ۱۹۹۴ م کال کي د اعتراض په شکل کرزي په کابل کي د مجاهدينو د غير فعال حکومت ته استعفی ورکړل، کابل يې پرېښود او کوټي ته راغلی چي هلته تر اوسه لا د پروفيسر مجددي مرکز موقعيت درلود. د طالبانو يو غړی چي يو ملا و کرزي د سرو لښکرو سره د جگړې راهيسي پېژنده د ده ليدلو ته راغلی. دغه ملا د افغانستان څخه راغلی او يو ناروغ يې راوستی او له کرزي څخه يې وغوښتل چي داسي زمينه ورته برابره کړي چي دغه مريض جرمي ته او يا بل غربي هيواد ته د تداوي له پاره ولېږي. کله چي مو د ناروغ کس په اړه خبري پای ته ورسولې د افغانستان په اړه بحث شروع سو. ده وويل ښاغلي کرزيه! د طالبانو دغه غورځنگ مخ په وړاندي ځي خو زه غواړم تاسي ته يوشی ووايم، زموږ تر منځ مېزو او دغه ملا خپل لاس لوېشت کړ او پر مېزي کښېښود او ويې ويل: بهرنيان چي زموږ هره لوېشت خاوره نيسي د زرگونو افغانانو ويني به وبهوي. دوی به د دې له پاره زموږ په زرگونو خلک ووژني. دوی به هيڅ رحم ونه کړي. دا د طالبانو د غورځنگ دريمه مياشت وه، چي زه په دغه لومړي خطر وپوهېدم چي هر څه سم نه دي.

راتلونکي خبر يو بل ملا چي ملا يار محمد نومېده ورته راوړ. يوه

ورځ هغه په کوټه کې د کرزي دفتر ته ورغی او ورته ویې ویل چې په دغه تحریک کې داسې کسان سته، چې موږ یې نه پېژنو. دوی په ناڅاپي توګه زموږ په هیواد کې رابنکاره سول. دا څوک دي؟ موږ هغوی نه پېژنو. خو تر اوسه لا خورا مجهز او خورا ښه وسلې لري. دا څه روان دي؟ ولي موږ افغانان دونه مسکینان یو چې دغه بهرنيان بیا خورا په غوره کې دي.

همدا رازونه همداسې پسې ښکاره کېدل، کله چې طالبان د کابل پر لور روان وه داسې چې سیمې به بېله د افغانانو د ښکاره دخالت څخه ورته تسلیمېدلې. په داسې حال کې چې د طالبانو مهم مشران او قوماندانان په کندهار کې وه او ځایونه به ورته تسلیمېدل. کرزی وايي دا چا کول؟ د رازونو افشا کېدل په همدې شان روان وه او زه وپوهېدم چې د طالبانو غورځنګ څو نه تر اغېزې لاندې دی.

په غورځنګ کې یوه بله نښانه هم راد بره سوه: په ۱۹۹۵ م کال کې هېڅ افغان طالب د کرزي سره تماس نه درلود. زه په دې وپوهېدم چې دوی زما سره په تماس نیولو کې مایوسه سوي دي او په کوټه کې زموږ کور ته راسې چې ما او زما پلار د پروفیسور مجددې په اداره کې کار کاوه او په دې هڅه کې و ترڅو غربي هیوادونه افغانستان ته د مرستې له پاره رامات کړو. طالبانو به له کرزي سره د یوه مخالف کس په توګه کتل.

چې البته دوی صحي هم وه. د ۱۹۹۵ م کال په نیمایي کې دی په دې وپوهېدی چې ځینې شیان خورا بد پر خرابېدو دي، ځکه چې طالبانو افغان کریکټر بایله او غورځنګ یرغل سوی و. د چا له خوا؟ کرزی وايي چې یوه ورځ د څرخي الوتکې یوه پیلوټ چې ماله ډېره وخته راهیسې پېژانده زما د لیدلو له پاره څو واره زموږ کور ته راغی خو د دریم او که د څلورم مجلس په جریان کې یې ما ته وویل چې ما د طالبانو له پاره یوه

وظیفه تر سره کړل. ما ته وویل سول چې یو لوی ډیري عرب سړي د څو نظامي افسرانو سره د شرقي ولایتونو له یوې سیمې څخه کندهار ته راوړه. دی وايي چې دغه عرب د پیسو دوه ډک بکسونه د ځان سره لرل او دی د طالبانو مرکز ته ورغلی چې د ملا عمر او ملا رباني سره وگوري. د دغه پیلوټ د کیسې تر اورېدلو وروسته کرزی په دې خبر سو چې د عربي هیوادونو ډېر کسان د نورو بهرنيانو سره د کندهار د هوایي ډگر شاوخوا سیمې ته راغلي دي.

په همدې شان ډېري همدا ډول کیسې کرزي ته د هغو پخوانیو مجاهدینو لخوا ویل کېدې چې د جهاد له وخت راهیسې یې ورسره پېژندل او په افغانستان کې دننه د روان بحران څخه خبر وه. وروسته نوموړی وپوهېده چې طالبانو پر هغه بندیزونه لگولي دي. یوه کس ده ته وویل چې په کندهار کې د بهرني استخباراتي شبکې یوه افسر راته وویل چې د کرزي څخه لیري گرځه. وروسته چې کله امریکایي ځواکونو په هغه پسي د سوالونو د جوابولو له پاره کتل موږ د هغه د تسلیمې چاري منظمې کړې خو هغه پاکستان ته وتښتېد هلته د پاکستانیانو له خوا ونیول سو او امریکایانو ته یې په لاسه ورکړ چې هغوی بیا گونتنامو ته ولېږه. د همدې تېښتې له کبله ده خپل ځان مشکوک مجرم ثابت کړ. یو بل وخت چې طالبانو کابل ولکه کړ او په شمال کې د احمدشاه مسعود د ځواکونو سره په جگړه لگیا وه یو ځوان طالب په کوټه کې زموږ کور ته راغلی او زما د لیدلو له پاره یې هلته څو ورځې تېرې کړې وې. بالاخره یوه کس وویل چې دغه نفر د یوې هفتې راهیسې انتظار کوي که چیرې وخت لرې له هغه سره وگورئ. د هغه سره مې د ماخستن تر ډوډۍ وروسته وخت وټاکه کله چې ډوډۍ وخوړله سوه، هغه مې په لوړ منزل کې خپل د

مجلس خوني ته راوغوښت، چي موږ به هلته کار کاوه. ما ترې وپوښتل چي تاسي څوک ياست؟ ده کرزي ته خپل نوم ووايه او هغه نفر په مرکزي افغانستان کي د ارزگان ولايت څخه و. ده کرزي ته وويل چي زه د پروان په ولايت کي وم، چي دا ځای د کابل شمال پلو ته دئ او هلته مي يو ډېر نابله شى وليد. ده وويل چي زه د طالبانو د هغه ۱۵۰ کسيزي ډلي غړى وم چي موږ ته وظيفه راکړل سوه، چي د پروان ولايت د غوربند د سيمي کنټرول په لاس کي واخلو. خو کله چي موږ د هغه ولسوالۍ کلي ته ورسېدو چي نور ځواکونه بيا د وړاندي لا هلته رسېدلي وه او ډېر خلک يې وژلي وه. موږ هغه څوک و چي بايد پر دغه ځای مو حمله کړې وای. دغه ځوان کرزي ته وويل چي په دا سبا سهار موږ د څلورو پنځو SUV موټرانو کاروان وليدی، چي توري سينې يې وې له دوی څخه تېر سول. دی وايي چي کله دوی تېر سول موږ زمونږ قوماندان سره راغونډ کړو او راته وې ويل چي دا يو راز دئ، چي دا خلک څوک وه او څوک هلته تر موږ مخکي ورسېدل. موږ د چا له پاره جگړه کوو؟ ما فکر کاوه چي موږ د افغانستان له پاره جنگېرو، د ښه حکومت له پاره جگړه کوو خو دلته اوس نور کسان دي. دغه قوماندان ولاړی چي د همدې شيانو په اړه ښه فکر وکړي، چي وروسته يې بيرته موږ سره راټول کړو. ده خپلو جنگياليو ته وويل چي زه نور په دغه جگړه باور نه لرم. دا زمونږ جنگ نه دئ. دا افغاني شى نه دئ، په تاسي کي چي هر څوک غواړي ولاړ سي کولای سي ځکه چي دغه کسان به سزا ونه وينی.

دغه ځوان طالب کرزي ته وويل چي وروسته ما خپل گروپ پرېښوى خپل کلي ته راغلم او هلته مي دا کيسه خپل پلار ته وکړه، هغه راته وويل چي کوټي ته ولاړ سه هلته همدا کيسه حامد کرزي ته وکه. دا د

دغه ځوان داستان و، چي تر هغه وروسته د کرزي د کور څخه ولاړ او بيا يې تر اوسه نه دی ليدلی.

کرزی وايي چي دغه پېښي زه په دوو شيانو باوري کړم، يو دا چي د افغانستان په وړانولو کي د بهرنيانو لاس و بل دا چي زه يې په سهېل ختيځ کي د طالبانو په مخالف مرکز بدل کړم. ما نه دغه طالب پېژانده او نه هم د هغه پلار، خو بيا هم هغه خپل زوی سيده ما ته راوېږه. د کرزي په باور چي يو څرگند لاس او هڅي په طالبانو کي ليدل کېدې، چي افغانستان يې حرمته کړي. نژادي نفرت راولاړ کړي. د افغان ټولني سپکاوی وکړي، زړه ورتوب يې ور مسخه کړي او په خپلو کولمو يې نس ور وگنډي. دوی غوښتل چي افغانان يې عزته کړي. د خپل پېژند څخه يې محروم، غير انساني او بې کلتوره يې کړي. د بېلگي په توگه چي ښځه د خپل خاوند په مخ کي وهل او يا مېړه يې د خپلي ښځي په وړاندي له دي کبله په بازار کي وهل او سپکول چي مېرمني يې غلط رنگ بوټونه په پښو کړي دي. کرزي ته په همدې اړه د ملگرو ملتونو د يوه کارکوونکي لخوا چي د ښکله ديش هيواد اوسيدونکي و د هغو تاکتيکونو په اړه وويل چي کله ده په افغانستان کي د کار کولو پړوخت ليدلي و. ده ماته وويل چي زه په افغانستان کي د ښکله ديش په شان د توهينونکو پېښو شاهد يم او کله چي ما هغه وليدي سمدستي وپوهېدم چي خورا اساسي هڅي رواني دي تر څو د افغانانو څخه خپل تهذيب واخلي، اروا يې ور ووژني، او په مذهبي توند لاريتوب يې وربدله کړي. اسلام؟ طالبانو هيڅ اسلام نه عملي کاوه، برعکس دوی اسلام ته د ماتې ورکولو اله وه چي د همدې له پاره راوتلي و چي اسلام او افغانستان يو ځای سره وړان کړي. هر څه چي دوی تر سره کړل هغه د اسلام پر ضد وه. د

ښځو سپکاوی اسلام نه دی، کوچنیان د ښوونځیو څخه محرومول اسلام نه دی، د ژوند اخیستل د اسلام پر ضد دي او خپل هیواد خرڅول د اسلام پر ضد کار دی.

کرزی په دې باور دی، چې طالبان د بهرنیو ځواکونو اجنتان سول، تر څو افغانستان د زرگونو کلونو د تاریخ او کلتور څخه بې برخي کړي او افغانان هغه وخت په دې وپوهېدل چې د افغاني مشرانو اساسي وژني پیل سوې، چې په هغو کې د کرزي خپل پلار، او بل لوی قوماندان عبدالحق وژل او د بامیانو د بتانو وړاندول شامل وه. د بودا دغه جوړه مجسمې چې یوه یې ۱۷۵ فوټه لوړه په بامیانو کې په یوه پرښه کې ۱۸ سوه کاله په افغانستان کې تر اسلام وړاندې جوړه سوې وه، دا یوه تاریخي خزانده وه، خو طالبانو هغه د ۲۰۰۱م کال په اپریل کې په چاودېدونکو توکو او توپونو ونړول او ذره ذره یې کړل. چې په نړۍ کې یې په پراخه توګه پر ضد مظاهري و سوې. کرزی وايي چې افغانانو دا کار غلط باله، خو په هغه وخت کې دوی د همدې شي د مخنیوي له پاره توان نه درلود. په هزاره بامیانو کې د طالبانو څخه نفرت کېده، هزاره ګانو د شمالي ټلوالې په ملاتړ په مزار شریف کې جګړه وکړه خو د طالبانو له خوا په اساسي توګه د کسات اخیستلو له کبله ووژل سول. د بامیانو اوسني اوسېدونکي وايي چې دوی د دې شاهدان دي چې دغه بتان د پاکستان د نظامي مشاورینو لخوا ونړول سول.

که څه هم کرزی او پلار یې په افغانستان کې نه وه، خو دوی د هغو پخوانیو مجاهدينو له کبله چې په پخوا کې یې ورسره ملګري وه او اوس د طالبانو د غورځنګ غړي وه په واسطه په افغانستان کې معلوماتو ته په پراخه کچه لاسرسی درلود. دغه معلومات کرزيانو ته پر هغه

سربېره راتلل چي د کرزي سره د تماس نه نيولو اخطارونه ورکول کېدل. کله چي د داسي کيسو اورېدل ډېر سول چي د طالبانو په غورځنگ کي د افغانانو واک ورځ تر بلي لږېږي کرزي په دې فکر کي سو چي د طالبانو په وړاندي يو مقاومت سره منظم کړي. کرزي وايي تر دې وړاندي چي موږ دغه مرحلې ته ورسېږو موږ کونښن کاوه چي له دوی سره خبري وکړو. موږ د ۱۹۹۵ م کال په پيل کي يو لوړ رتبه پلاوی کندهار ته د ملا عمر سره د ليدلو له پاره ورولېږی خو ده له موږ سره د ليدلو څخه انکار وکړ او خپل مرستيال دوهم لمبر کس ملا رباني يې د هيئت سره د ليدلو له پاره ورولېږی. د کرزي پلاوي دوی ته وړانديز وکړ، چي طالبان دي د افغان کارپوهانو څخه مرسته وغواړي لکه اقتصاد پوهان، انجنيران او تيکنوکراتان چي هيواد پر پښو ودروي. خو طالبانو دغه وړانديزونه رد کړل. کله چي طالبانو په ۱۹۹۶ م کال کي کابل ونيوی دوی حامد کرزي په ملگرو ملتونو کي د خپل استازي په توگه وټاکي، خو ده دغه وظيفه د ځينو ښکاره لاملو له کبله رد کړه. دی وايي چي ما به د افغانستان نماينده گي نه کولای بلکي د بل چا استازی به وای. په ۱۹۹۸ م کال د طالبانو د بهرنيو چارو وزير چي تراوسه لا د کرزي نژدې ملگري و، ورڅخه وغوښتل سول چي د امريکا د شاردافير سره وگوري. چي طالبانو وروسته دغه پېښه په رسمي توگه پر کرزي تړل. امريکايي شاردافير وويل چي امريکا داسي معلومات ترلاسه کړي دي چي د خوست په ولايت کي د ترهگرو روزنيز مرکزونه دي کوم چي د افغانتيسان سهېل ختيځ کي د پاکستان پر پوله پروت دی. د بهرنيو چارو وزير وويل ډېر ښه که تاسي زما څخه په دې اړه پوښتنه کوئ زه خو په داسي هيڅ شي نه يم خبر او نه موږ هلته کومي اډې لرو، شاردافير وويل چي موږ شواهد لرو.

وزیر وویل که تاسی د دغو شیانو په اړه معلومات لرئ نو په دې به هم پوهېږئ چې دغه اډې چیري دي، د هغوی اکمالاتي لاري درته معلومي دي او تاسي باید په دې هم خبریاست چې چا جوړي کړي دي او د دغو فعالیتونو اصلي مرکزونه چیري دي. نو په دغه قضیه کې تاسي د اصلي سړي سره خبري نه کوئ. د کرزي په قول چې د درو میاشتو په جریان هغه وزیر د خپلي دندې څخه لیري سو. د تروریستانو د روزنیزو مرکزونو مسئله د طالبانو تروس تېر کار و.

د ۱۹۹۵ م کال په پای کې کرزي په آزاده توگه د طالبانو مخالفت پیل کړ او په ۱۹۹۶ م کال کې په فعاله توگه یې د دوی د مخالفینو په راغونډولو لاس پوري کړ. دا د ملي نجات د رهبري سره د بحث کولو څخه راپیل سو او د نورو منځلارو افغانانو سره چې په کوټه کې اوسېدل او له هغه ځایه پاشل سوي وه. په اسلام آباد کې د غرب د مختلفو هیوادونو د سفارتونو سره په ملاقاتونو کې به کرزي د طالبانو په وړاندې خبري کولې او غریبان به یې په غورځنگ کې د راپورته کېدونکي خطر له نښو څخه خبرول. مگر په یوه سفارت کې د ملاقات پر وخت یوه غربي ډیپلوماټ ده ته وویل چې تا د طالبانو پر ضد خورا خپله خوله پرانیستې ده. سړیه له ځان سره پام کوه هغوی به دي کوکي موکي کړي. خو کرزی وایي څونه چې به زه په افغانستان کې له حالاتو خبرېدم هغونه به زه د طالبانو مخالف واقع کېدم.

ده په اسلام آباد کې غونډې تر سره کړې او بله یې په استانبول کې د افغان گروپونو سره ملاقاتونه وو. دغه پروسه ډېره لویه سوه چې په ۱۹۹۸ م کال کې په فرانکفورټ کې یې لویه غونډه راوبلل چې ورپسې څلوېښت مخور افغان مشران په روم کې سره جرگه سول کرزی وایي چې

تر هغه وروسته د طالبانو ضد دغه غورځنگ ډېر ژر وغوړېدی، او هر یوه لکه رباني، ملي نجات، احمد شاه مسعود او موډ ټولو برخه پکښې اخیسته. د دغو خبرو نتیجه دا سول چې دا ټوله د افغانانو حل و او هغوی د لويي جرگې د رابللو پرېکړه وکړه. د طالبانو ضد دغه ټلوالې اعلامیه خپره کړه چې د نړۍ مطبوعاتو هم ورته توجه وکړل. موډ همدا شان دا اعلامیه طالبانو ته ولېږل او هغوی ته مو په لویه جرگه کې د گډون بلنه ورکړه خو دا هر څه یې رد کړل.

کرزي په دوامداره توگه د نړیوالې ټولنې سره په تماس کې و او په هفته واره توگه به یې په اسلام آباد کې د امریکا، برطانیې، فرانسې، جرمني او ایتالیا له سفارتونو څخه لیدني کولې. کرزي په منظمه توگه روم ته شاه ته د حالاتو په اړه د راپور ورکولو له پاره سفرونه کول او ده د طالبانو د نسکورولو له پاره یوه پلان هم جوړ کړي و چې د لوي جرگې جوړول هم پکې شامل و.

کرزي څو واره واشنگتن ته سفرونه وکړل د سنا د بهرنیو اړیکو کمېټې ته یې وینا وکړه او د بهرنیو چارو د وزارت د مامورینو سره یې د سنا او پارلمان په ډېرو غونډو کې گډون وکړ. دی وايي چې دې کار بېله دې چې سیاسي ملاتړ تر لاسه کړم نور کومي خاصې پایلې نه لرلې. په افغانستان کې د نظامي عملیاتو له پاره هیڅ ملاتړ نه و موجود. شاید افغانستان دونه مهم نه و او د افغانستان غمیزه او د افغانانو وژنه د دغو هیوادونو له پاره کوم د اندېښنې وړ شی نه و. موډ یو غریب هیواد و په تجارتي لحاظ مو دوی ته څه نه سوای ورکولای. کرزي وايي چې غربي حکومتونو د افغانستان مسئلې ته د غرب په عینکو کې کتل. زه اوس پوهېږم چې دوی به شاید غوښتل چې زموږ ملاتړ د اصولو له مخې وکړي او دوی زموږ په

زېږونو او روح کي د دې توان نه لیده چي موږ دي طالبان راوپرزوو. دوی یوازي پر ټانکونو او توپونو حساب کاوه. دوی د دغه ځواکمن ملت د زړه اواز نه اورېده چي دا هر څه تر سره کولای سي، خو نه دا چي په افغانستان کي رواني غميزي ته د پای ټکی کښېږدي.

د قومي مشرانو څخه نیولې د ناراضه طالبانو په شمول او ژورنالستان په کوټه کي د کرزي کور ته راتلل او د بي بي سي، امریکا ښځه او آزادۍ راډیو له پاره به یې مرکې ورسره کولې. د ده ښځه وزن درلود چي دی په هغه وخت کي نه و په خبر، خو د بي بي سي دري او پښتو څانگو به افغانانو ته معلومات رسول چي حتی طالبانو د دغسي پروگرامونو پر اورېدلو بندیز لگولی و خو ډېرو افغانانو به په پټه غوږ ورته نیوی. کرزی وایي چي په یوه مرکه کي ما پر طالبانو ښځه وکړ، چي د بهرنيانو څخه خپل ځانونه جلا کړي، ما وویل چي پروگرام ستاسي سره يعني د افغاني طالبانو سره نه دی دا بهرني طالبان دي چي هیواد یې یرغمل کړی دی. دغه نشراتو خورا زیاتي اغېزې لرلې، تر دې وروسته افغاني طالبان تر ډېر فشار لاندې راغلل ځکه چي پر دوی باندي نور هغو بهرنيانو چي غورځنگ یې کنټرولوی اعتبار د لاسه ورکړی و.

د طالبانو او د هغوی د پلویانو له پاره د کرزيانو فعالیتونه د یوه زنگ په معنی وه او حامد د دوی یو ښکاره او ژبور مخالف راڅرگند سو. لومړی دوی هڅه وکړه چي دی راضي کړي. یو ځل دوی ده ته قومي مشران ورواستول چي ته څه غواړې؟ راسه زموږ سره یو ځای سه که غواړي چي د بهرنیو چارو وزیر سې موږ به دي همدا اوس وټاکو. په جواب کي کرزي ملا عمر ته یو لیک ولیکه، چي په هغه کي راغلي وه، چي افغانانو ستا څخه ډېري هیلې لرلې خو تا دوی ته غم او مایوسي راوړل. داسي چي

افغان کو چنیاں دي له بنووني څخه محروم کړل. په هیواد کي آزادي نسته او همدا شان داخلي جنگونه. ما ده ته وویل چي یوازیښی. لار چي هیواد له دغه غمیزي راوباسي هغه د لویي جرگې رابلل دي، چي بله هیڅ لاره نسته. بېله دې چي فنا کېږي. ملا عمر په جواب کي وویل چي زه ستا د ځینو غوښتنو سره موافق یم خو نه د لویي جرگې سره.

طالبانو همدا شان کرزي ته د ده د سرکښو فعالیتونو او د طالبانو پر ضد د وینا له کبله اخطار هم ورکړ، چي په پایله کي یې په ۱۹۹۹م کال کي پلار ور مړ کړ. دی وایي چي شاید دوی به په ما پسې وه دا چي دوی زه نه سوم پیدا کولای نو زما پر ځای یې زما پلار وواژه. خو ما پر خپل ځان چاپېر هیڅ څوک نه لرل چي ما دي وژغوري، حامد او پلار یې شو واره د ممکنه ترور په اړه سره رغېدلي و خو مشر کرزي به ویل دوی په ما هیڅ هم نه کوي ځکه چي زه سپین ږیری یم او له بله پلوه دوی پوهېږي، چي دا ټولي چاري ته تر سره کوې. له ځان سره دي پام کوه. حتی یوه ورځ تر هغه وړاندي چي د ده پلار ووژل سي د کرزي په یاد دي چي په کوټه کي هغه زما کور ته چي دده د کور په مخامخ کوڅه کي و راغلی او زموږ ځینو کسانو هغه احاطه کړی او بدرگه کاوه. ده ورته وویل چي دا تاسي هلکان څه کوئ؟ دوی به په ما هیڅ هم ونه کړي بلکي د ده پر شاوخوا راټول سئ یعني د حامد امنیت وساتئ. خو په دا سبا مشر کرزي وویشتل سو او مړ سو.

د کرزي د پلار دا هیله وه، چي په خپل کلي کي دي ښخ سي. د ده د همدې هیلې د پوره کولو په خاطر حامد کرزی د خپلو ملگرو افغانانو د درناوي له پاره همدا کار وکړ. دی وایي چي ما یې جسد له کوټي څخه د افغانستان کندهار ته انتقال کړ. په سلگونو کسان به په مراسمو کي د

گډون له پاره راتلل خو طالبانو هېڅ مزاحمت ونه کړ.

دده د پلار تر وژلو وروسته په پاکستان کې د امریکا سفير ده ته وويل چې بايد نور دا ځای پرېږدې ځکه چې کېدای سي هغوی تا هم ووژني، کرزي په جواب کې ورته وويل زه به هېڅ کله ولاړ نه سم، ددې پر ځای چې ما ته د دې ځای د پرېښوولو ووايي زما سره مرسته وکړه. طالبانو په وار وار هڅه وکړه چې دی ووژني خو تر هغه وروسته دده امنیت خورا ټينګ ساتل کېده. دی وايي چې خدای موږ وساتلو.

د ۲۰۰۰ م کال په جون کې کرزي د افغانستان کندهار ته (د شپې لیکونه واستول) چې هلته په پټه ووبشل سي چې په هغه کې يې د خلکو څخه غوښتي وه چې د طالبانو په وړاندي مقاومت وکړي او دغه رژیم ته خاتمه ورکړي. په لیک کې دا هم ويل سوي وه چې هیواد پر بهرنیو خرڅ سوی دئ او په خپله يې د افغانانو تر منځ مشکلات راپورته کړي دي. کرزي واي چې موږ یو ۱۵ کلن کوچنی پر بایسکله د شپې ناوخته د کندهار شاوخوا ته ولېږي او هغه د دغه لیک دوولس سوه کاپۍ توزیع کړې. طالبان وارخطا سول، او په زیاته اندازه ځواکونه يې ښار ته ور داخل کړل، سرکونه يې وتړل او په ټوله ښار کې يې مورچلونه ونیول.

د ۲۰۰۱ م کال وروسته چې کله طالبان له واکه گوښه سول، دوی هم همدا د شپې د لیکونو خپرول په کلیو کې پیل کړل، په هغو کې به يې خلک گواښل چې که د ناټو او ائتلافي ځواکونو سره همکاري وکړي نو د وهلو، شکنجه کولو او د مرګ د سزا سره به مخامخ سي.

د دې ټولو سره کرزي د هر چا سره چې غوږ به يې نیوی خبري کول جاري وساتل او د طالبانو په وړاندي کار يې همدا سي جاري روان و، چې دقیقه په دقیقه په افغانستان کې دننه خلکو ته تلیفونونه کول هغوی به

يې په کوټه کې منل او له هغوی څخه به يې معلومات تر لاسه کول او ورته ويلي به يې چې په افغانستان کې څه روان دي او کونښن به يې کاوه چې د هغوی مورال وړ لوړ کړي. کرزي وايي کله چې نړۍ زموږ مرستې ته راغله او موږ منظم سولو سبب يې دا و چې موږ دغه بې شانه ملاتړ مخکې تر لاسه کړی او منظم کړی و. د هغه پيلوټ کيسه چې څو مياشتې وړاندې يې د يوه ږيره وړ او جگ عرب په اړه ويلې وه چې د پيسو دوه ډک بکسونه ورسره وه و کرزي ته خبردارۍ و، چې د پاکستان تر څنګ نور خارجي عناصر هم په افغانستان کې د نفوذ غځولو په هڅه کې دي. دغه جگ عرب بېله شکه اسامه بن لادن و. کله چې ده د نولس سوه اتيايمو کلونو د جهاد په جريان کې خپل ځان په افغاني چارو کې ور داخل کړ، نو ده د منځلاري پروفيسور مجدي د ملي نجات سره هېڅ اړيکې نه ساتل. د هغه پر ځای يې دې ته ترجيح ورکول چې خپلې پيسې او ايډيالوژي چې په توندلارو اسلامي ډلو کې نفوذ وکړي په ځانګړې توګه د حکمتيار او سياف سره.

په هر صورت هر يو زموږ په شمول د دې مسئوليت لري او بايد وغندل سي چې داسې کسانو ته يې د راتګ اجازه ورکول، مګر غرب او راډيکال توندلارو مسلمانانو يو ځای کار سره کاوه، هېڅوک نه سي کولای غرب ددغه مسئوليت څخه خلاص کړي چې د دوی د مرستو څخه څه کوچ راووتل. په دا خورا نژدې وخت کې چې په افغانستان کې مذهبي توندلاري توب غوړيدلي و ملت يې سپک کړ او افغانانو ته يې لويه غميزه راوړل. اسامه په آزاده توګه کولای سواي چې په کندهار او د هيواد په نورو برخو کې خپل د روزني مرکزونه جوړ کړي له همدې امله نو نړيوالې ترهګرۍ په يوه داسې هيواد کې چې فعاله هوايي ډګرونه،

الوتکي او په پراخه پیماننه وسلې يې لرلې خپل وزرونه وغورځول .
په ۱۹۹۸ م کال کي چي کله د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر
امریکايي شاردافیر ته ویل چي دوی په خوست کي د ترهگرو د اډو په اړه
هیڅ معلومات نه لري په همدې وخت کي په شرقي امریکا کي نایروبي او
دارالسلام کي القاعدې د امریکا پر سفارتونو بمي بریدونه وکړل. د
اگست پر اوومه په یوه وخت کي دغه موټرو چاودنو ۲۵۰ کسان ووژل
او په سلگونو نور یې ټپیان کړل. امریکا په مستقیمه توگه بن لادن په دغو
حملو کي په لاس لرلو تورن کړ. د اگست پر ۲۰ مه ولسمشر کلنټن د
افغانستان په خوست کي د اسامه بن لادن بنسټیز مرکزونه او په سوډان
کي یوه فابریکه چي د اسامه بن لادن ملکیت و او د امریکا د استخباراتو
د راپورونو له مخي چي دا ځای اتومي وسلو بڼی ده په کورز توغندیو
وویشتل.

کرزی نن پوښتي چي ایا ولسمشر کلنټن په هغه وخت کي تر دې
نور څه نه سوای کولای؟ که په هغه وخت کي نړۍ تر هغه ډېر څه کړي وای
د نیویارک غبرگولي تاوړونه به نن ولاړ وای. دغه قوي درس مخکي لا
هېر سوې و مشکل بیا راپیدا سو، او افغانستان یو ځل بیا ژغورلو ته
اړتیا لرل.

(٦)

د ٢٠٠١ کال د سپټمبر ١١ مه

په افغانستان کې د تروريزم پر ضد د جگړې پيل

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر نهمه دوه عرب د ژورنالستانو په بڼه يوه وډيو کيمره عيار کړل او د افسانوي قوماندان احمد شاه مسعود چي د پنجشېر د زمري لقب يې گټلی و پخپله پلرنۍ غرنۍ بڼايسته دره کي چي په بريالۍ توگه د هغه په دفاع توانېدلی و د مرکې امدادگي ونيول. مسعود د روسانو سره د جگړې په اوږدو کلونو کي ژوندی پاته سو، چي هغوی په وار وار هڅه وکړه، چي مخکه په بمباريو، ټانکونو او توپونو پر هغه باندي سور تنور وگرځوي. ده او د ده تاجگ، ازبک او ترکمن اردو په دوامداره توگه روسانو ته سرخوږی جوړ سو او د شمال غرونه يې د جگړو په ټول جريان کي وساتل.

کله چي په ۱۹۹۲ م کال کي کمونيست حکومت رانسکور سو، مسعود د مجاهدينو د بې اتفاقه حکومت د دفاع وزير سو. کله چي په ۱۹۹۶ م کال کي طالبانو کابل ونيو دی غرونو ته پر شا سو او هلته يې په تکرار سره د طالبانو حملې د روسانو په شان پر شا کړې. چي د هغوی نظامي افسرانو د مجاهدينو په ټولو نظامي قوماندانو کي ده ته د هونبیار قوماندان په توگه قايل وه. روسانو وروسته دی د طالبانو په وړاندي په جگړه کي حمايه کاوه. بڼايسته، جادوگر، هونبیار او توريالي مسعود خورا لږ غرونه پرېښوول خو د هغو ژورناليستانو سره به يې په ازاده توگه مرکې کولې چي پنجشېر ته به ورتلل او د افغان لانجې په وخت کي يو نړيوال اتل سو. ده د طالبانو سره وسله واله مبارزه کوله او په څو څو واره يې د امريکا او غربي هيوادونو څخه وغوښتل چي له ده سره د افغانستان څخه د طالبانو او د هغوی د عرب ملگرو په شړلو کي مرسته وکړي.

همدې شي دی نه يوازي د طالبانو او د هغوی د مشر ملا محمد عمر په

دښمن بدل کړ، بلکې د اسامه دښمني هم ور تر غاړې سوه، چې په یو ترهگر سره پېژندل کېده او په ۱۹۹۸ م کال کې په افریقا کې د امریکا پر سفارتونو د حملو طراح و.

مسعود د هغې کېمرې مخ ته کښېناست چې هغه عرب عیار کړې وه، تر څنګ یې پخوانی ملګری مسعود خلیلي ناست و، چې اوس د مسعود په اداره کې په هندوستان کې سفیر و. او د اسلامي وحدت سره یې تړاو درلود. خلیلي د انګلیسي په شمول په څو ژبو ږغېدلای سي، چې په دغو عربو کې د یوه یې هم انګلیسي زده وه.

یوه عرب کېمره روښانه کړه، چې سمدستي ورسره چاودنه رامنځته سوه. یو ډېر زوره ور بم په هغه کې ځای پر ځای سوی و او د مسعود کسانو د هغه په چیک کولو کې غفلت کړی و. مسعود ډېر شدید زخمي سو. یو عرب ځای پر ځای مړ سو او هغه بل چې کله د تښتي هڅه کوله د مسعود د ساتونکو لخوا ووژل سو. مسعود خلیلي او فهیم دشتي چې پر مسعود یې مستند فلم جوړاوه هم سخت ژوبل سول.

مسعود ګاونډي تاجکستان ته په څرخکه کې واستول سو، چې هلته یې ملګرو خورا زیات کونښن وکړ، چې هغه وژغوري خو وې نه سواي کولای، خو ځیني څارونکي بیا وایي چې مسعود په هغه چاودنه کې سمدستي مړ سو.

دا حمله د القاعده کار و، خو دا چې دغه وژني د ۱۱ سپټمبر له پېښې سره تړاو درلود که نه لاتر اوسه نه ده روښانه. خو دا هم سر سره لګوي چې بن لادن غوښتل چې مسعود تر ۱۱ سپټمبر تر پېښې وړاندې له مخي لیري کړي او ځواکونه یې سره بې نظمه کړي، ځکه چې دی پوهېده چې امریکا به په امریکا کې تر حملو وروسته په طالبانو پسې راځي، خو

حامد کرزی په دې نه دئ خبر چې د دغو پېښو تر منځ تړاو و که نه. سړی نه پوهېږي چې د دغو دوو پېښو تر منځ ته تړاو و او که په تصادفي توګه يې وختونه سره برابر سول. دا هغه څه دي چې شايد موږ هيڅکله په خبر نه سو. په څه چې موږ پوهېږو هغه دا چې يو لوی افغان توريالی مو د لاسه ورکړ.

په ژوند کې مسعود اتل و خو په مړينې يې د پير مقام تر لاسه کړ. ده ته د ملي اتل لقب ورکړل سو او د هغه تصويرونه به د دوکانونو پر دېوالونو او په کورونو کې څرېدل او يو رنگه تصوير يې چې څو منزله لوړ دئ د کابل په ترمينل کې د کرزي د کوچني عکس تر څنګ مېستی دئ. کاشکې مسعود ژوندی وای چې خپله شمالي تېلواله يې ليدلې وای چې طالبان له کابل څخه باسي او د ولسمشرۍ له پاره يو ځواکمن کاندید و. د ۲۰۰۱ م کال د سپتمبر پر ۱۱ مه کرزی په اسلام آباد کې و او د سفارتونو دوره يې کوله چې پر مسعود د حملې يې واورېدل خو په هغه وخت کې لا دا څرګنده نه وه چې د پنجشېر زمرې وژل سوی دئ. کرزی تر ۱۱ سپتمبر يوه مياشت مخکې له مسعود سره ليدلې وه او د طالبانو په وړاندې پر روان کمپاين سره ږغېدلې وه او پر دې موافقې ته سره نژدې سوي وه چې دغه ږغيز مخالفت به په وسله وال شورش اړوي. په اسلام آباد کې د ورځې تر ملاقاتونو وروسته کرزی د ماښام د ډوډۍ دمخه قدم وهلو ته ولاړ، دا په اسلام آباد کې د ورځې پای خو په متحده ايالاتو کې د نه هېرېدونکې ورځې پيل و.

کرزی وايي چې زما موبایل ټليفون ته زنگ راغی. دا زما د ورور نېغ و، چې ويل يې يوه الوتکه د نيويارک په ښار کې د نړيوال تجارتي مرکز له يوه ټاوره سره ولګېده، کله چې مي دا واورېدل زه دستي

وپوهېدم چې دا اشتباه نه ده، کله چې یوه بله الوتکه د نړیوال تجارتي مرکز د هغه بل ټاور سره ولګېدل زه پوه سوم چې دا یوه تروریستي حمله ده.

د ورور تر ټلیفون وروسته کرزی د سبا ورځې له پاره په سفارتونو کې خپلې غونډې وځنډولې. دی وايي چې تر دې وروسته به نو د دوی هغه ټول څه ور په زړه سوي وي چې ما په دا تېرو شپږو کلونو کې ورته ویل. کرزي غرب ته د خطرناکه توندلاري غورځنگ په اړه خبرداری ورکړ، چې د طالبانو تر واکمنۍ لاندې یې په افغانستان کې خوندي ځایونه پیدا کړي وه. ده کوي چې ته د تګ تیاری ونیو، او په دې پوهېده چې نور د خبرو وخت تېر دی او هغه وخت رارسېدلی دی چې افغانستان ته دننه ولاړ سم او طالبان له واکه لیري کړم.

یوه ورځ وروسته کرزی کوي چې ته راورسېد په سلګونو کسان له ټولو سیمو څخه و ښار ته راغلي او دوی په دې باور وه چې اوس نو باید یو څه تر سره سي. کرزی د طالبانو په وړاندې پېژندل سوی مشر و او افغانانو هغه ته د لارښوونې له پاره کتل. د طالبانو تر واکمنۍ لاندې افغانستان په یوه تیاري هیواد بدل سوی و، چې یوازي پاکستان، سعودي عربستان او متحده عربي اماراتو په رسمیت پېژانده. اوس پر متحده ایالاتو باندې ترهګرو بریدونه کړي وه چې هغوی په افغانستان کې تربیه سوي وه او د اسامه بن لادن له خوا هلته د ځانمرګي عملیاتو له پاره لېږل سوي وه، نو له همدې کبله افغانانو په عکس العمل کې د امریکا او د ملګرو د یوې لویې حملې تمه لرل. کېدای سوای چې افغانستان بیرته افغانانو ته حواله سوی وای.

کرزی وايي چې زموږ د کور پر شاوخوا خورا لویه ګڼه ګوڼه وه او

نور هم پسې را روان وه. په راتلونکو څو ورځو کې مي په پټه افغانستان ته د تگ تاييا وکړل. چي زه لا د وړاندي دې کار ته چمتو وم. کرزی په تېر مارچ کې د هرات د ځواکمن قوماندان اسمعيل خان سره وليدل، چي اوس په اېران کې د طالبانو له کبله مهاجر سوی دی، چي چاري سره همغاړي کړي. تر دې وړاندي شمال ته د مسعود د ليدلو له پاره تللی و. نو نور څه هغه دا چي پاکستان د کرزي د وېزې د اوږدولو څخه انکار وکړ، چي شايد دا به د طالبانو ضد فعاليتونو له امله و. دی وايي چي زما له پاره نور څه نه وه پاته چي تر سره يې کړم. زما له پاره يوازینی لار دا وه چي يا به تسليمېدلای او يا به افغانستان ته دننه تللای، تر څو حمايت تر لاسه او جگړه وکړم.

تر دې څو ورځي وړاندي چي کرزی کوټه پرېږدي ده خپل ورور ته وويل چي د ده له پاره پيسې پيدا کړي او ورور ته يې وويل چي زه افغانستان ته ځم. هغه ډېر حيران سو او ما ته يې وويل چي خپل له دې پرېکړي څخه تېر سم، خو ما ورته وويل چي نه زه به خامخا ځم. د دا سبا ورځي د ما پښين پر پنځه بجې کرزي خپلي مېرمني ته وويل چي زه سرحد ته د يوه ملگري وفاتحي ته ځم چي زما يو څو جوړې کالي، د غاښو برس او کریم سره تيار کړي. دې وويل چي نو بيا دې شيانو ته څه اړتيا ده. ته کولای سې چي په يوه گړي کې ولاړ سې او بيرته راسي. ما ورته وويل چي خبره داسي نه ده که زه په دوو ورځو کې نه راغلم او يا مي ټليفون نه راوکړ، نو ما هېر کړئ. د کرزي مېرمن ډېره حيرانه سوه، خو تر دې چي هغه نور څه ووايي کرزي دروازه بنده کړه او ووت. کرزی وايي چي ما نه غوښتل چي هر چا ته دا موقع ورکړم چي ما دي له خپلي پرېکړي څخه واپروي.

په کوټه کې د هغو ورځو په جريان کې چې دی لا افغانستان ته نه و تللی له ډېرو خلکو سره چې په هغه کې د امریکا نامعلوم چارواکي هم شامل وه وليدل، او هغوی له ده سره ژمنه وکړه چې کله به افغانستان ته ننوزي نو ستاسې مرسته به کوو. خو دی په دې نه پوهېدی، چې څو نه ژر او په څومره پيمانه به امریکا په افغانستان کې د نظامي لحاظه مشغوله سي. له ده سره د نظامي ملاتړ وعده وسوه، خو په دې ډاډه نه و چې معنی هوايي ملاتړ دی که مخکنی. څو اكونه دي او که يوازې وسلې او مهمات دي. کله چې کیسه ښکاره سوه ده دا هر څه او تر دې زیات لرل.

د ۱۱ سپټمبر تر پېښې وروسته د بوش ادارې توجه د ساعتونو او ورځو په جريان کې افغانستان او اسامه ته راواوښتل. واشنگتن له پاکستان څخه ځینې غوښتنې وکړې چې په هغه کې د پاکستان هوايي اډې او خاوره د امریکایي نظامي عملیاتو د مرکز په توګه کارول و، خو په دغو شیانو کې ځینې شیان د پروېز مشرف له پاره د سیاسي نگاه څخه ډېر ګران وه، چې ورسره موافق سي. د دې ټولو سره پاکستان په افغانستان کې د طالبانو حکومت په رسمیت پېژانده او استخباراتي اداره ISI یې د دغه غورځنګ په چارو کې ډېره داخله وه.

د بوش ادارې د دې غوښتنه هم وکړه چې طالبان دي اسامه ونيسي او دوی ته دې وسپاري، په اسلام آباد کې د طالبانو استازي وویل چې دوی اسامه ته د افغانستان پرېښوول وویل، خو د هغه په وړاندې به اقدام ونه کړو.

په افغانستان کې د اسامه د ترهګرو د روزلو کمپونو تر ۱۱ سپټمبر وروسته خورا ژر خالي سول او د امریکا د حملو د بهرې له کبله په غرونو کې سمڅو ته وتښتېدل، چې د امریکایي بم غورځوونکو الوتکو

له پاره يې هېڅ مهم هدف پرې نه ښود. امريکايي نظامي پلان جوړونکو د بمبار له پاره په کابل کې ځينې هدفونه تر لاسه کړل چې کولای يې سواى د طالبانو پښې ور سستې کړي، خو په کورنۍ جگړه کې د هيواد زيربنا نړېدلې وه. دوى تر ټولو ښه لار دا گڼل چې افغانستان ته کمانډو واستول سي، هلته د ترهگرو روزنيز مرکزونه او پټن ځايونه له منځه يوسي او د شمالي ټلوالې په مرسته چې اوس يې مشري د احمد شاه مسعود د مشر نظامي قوماندان محمد قسيم فهميم پر غاړه ده پر کابل او نورو ځايونو حمله وکړي او د اړتيا په وخت کې د امريکا د هوايي ځواک څخه کومک وغواړي. امريکايي چارواکو د شمالي اتحاد او پښتنو له مشرانو سره چې په هغه کې حامد کرزي او وتلي جهادي قوماندان عبدالحق او حتى په روم کې له ظاهر شاه سره خبرې پيل کړې. باچا وويل چې دى غواړي د يوه سمبول په توگه د افغانانو خدمت وکړي او دوى بيرته سره راټول کړي او ده زياته کړه چې هيڅکله به بيا تخت قبول نه کړي. متحده ايالات همدا شان د ائتلاف جوړولو په هڅه کې وه چې په هغه کې برتانيه هم د نظامي ملگري په توگه ورسره وه.

د ابېره وار په وار پر ډېرېدو وه، چې د امريکا حمله به طالبان بې نظمه کړي. داسې راپورونه هم وه چې طالب سرتېري اماده دي چې شمالي اتحاد ته تاوان ور واړوي، ملا عمر چې مرکزي په کندهار کې و او له هغه ځايه يې افغانستان اداره کاوه د خپل دفتر څخه ووت په غرونو کې پټ سو، له ده سره دا بېره وه چې کېدای سي ځينې کسان د ده خوا پرېږدي او حامد کرزي يې پر ځان راټول کړي.

کله چې کرزي کوټه پرېښووله شپه يې د افغانستان او پاکستان پر پوله د خپل يوه ملگري سره تېره کړه. سهار وختي يې هغه کور پرېښود

او د سهار نارۍ يې د خپل يو بل ملگري کور ته ورسوی، هلته يې د خپلو درو ملگرو سره وليدل چې د ده د طالبانو ضد غورځنگ غړی و. ده وويل موږ پر موټر سايکلانو سپاره بگړۍ مو وتړلې پولې ته پر عمومي لاره ور روان سولو. دغه وخت بېغمي وه او پر سر کې چندان موټران نه وه. همدارنگه پر پوله نه ډېر پاکستاني عسکر او نه هم ډير طالبان وه چې له همدې کبله موږ تر سرحد بېله کوم مشکله څخه واوښتو. دا چې د امريکا د خورا درنې هوايي بمبارۍ تمه کېده نو پر موټر سايکل سپرو کسانو ته د چا توجه نه وراوښتل. کله چې دغه کوچنۍ ډله د کندهار هوايي ډگر ته راورسېدل، ډېر طالبان يې وليدل چې د پاکستان څخه راتلونکي او تلونکو موټرانو تلابسي يې اخيستل. کرزی وايي چې زما يوه ملگري راڅخه وپوښتل چې اوس بايد څه وکړو؟ ما جواب ورکړ چې هسي باندي درځه که بې ودرولو ويې درولو او که بې نه ودرولو ځني تېرېږو به. همدې شي کار وکړ ځکه چې طالبان د لويو موټرانو په چيکولو مصروف وه او موږ ته يې هيڅ پام نه سو. موږ له دوی څخه تېر او خدای موږ وساتلو.

دغه کسان د کندهار ولايت يوه کلي ته ولاړل، هلته ډېره آرامي وه هيڅوک شاوخوا نه تر سترگو کېدل، دوی د کرزي د اکا د زوی کور ته ورغلل خو چې هر څه يې دروازه وټکول چا جواب ور نه کړ. کرزی وايي چې بالاخره زما يو ملگري راغی موږ يې خپل کور ته بوتلو زموږ يې ښه عزت وکړ، د ماخستن ډوډۍ يې راکړه او د خوب له پاره يې ښه ځای. تر دې ټولو وروسته دا هغه سيمه وه چې کرزی پکښې لوی سوی، ډېر قريبان او انډيوالان يې دلته اوسېدل، او د ده کورنۍ دلته د ښه نامه څښتنه وه. اوس چې ده مرستي ته اړتيا لرل دوی بېله پوهېدلو ورسره وکړه. په دا سبا سهار کوربه دوی ته راغلی او ورته ويې ويل کومه وظيفه چې تاسي پر

غارې اخیستې ده خورا درنه ده. بیرته کوتی ته ولاړ سئ ناحقه خپل ځانونه مه وژنئ. کرزي له ده څخه مننه وکړه او ورته ویې ویل چې نه. د همدې ملگري په کومک دوی د ورځي په نیمایي کي یې دغه کور پرېښود او د یوه بل د تره زوی کره ورغلل. د اکا زوی دوی ته د غرمې ډوډۍ ورکړه هغه ډېر بېرېده چې حتی خپله د دوو کالو لور یې هم مېلمستون ته نه پرېښوول، چیري چې دوی ناست وه. په همدې شپه د امریکا بمبارۍ پیل سوې.

امریکايي الوتکو به له هندي سمندر څخه د الوتکو لېږدوونکي بېړۍ څخه پروازونه کول او حتی د امریکا په متحده ایالاتو کي له اډو څخه به یې پروازونه کول او په افغانستان کي به یې هدفونه ویشتل، په امریکايي او برتانوي کورز توغندیو به په افغانستان کي د طالبانو نظامي اډې نوري مشکوکي قرارگاوي د ترهگرو روزنیز مرکزونه او د وسلو ډیپوگان ویشتل کېدل. د کابل په شمال کي د شمالي ټلوالې سرتېري د لومړۍ لیکي پر لور وخوځېدل او د مرکز څخه د یوې حملې په اندازه لیري وه.

په کندهار کي بمونه د طالبانو پر لویو وسله تونونو ولگېدل، او راکټونه هري خوا ته په ښار کي موبتل. کرزي وایي چې موږ بهر راووتلو ډېر خلک مو پر سړکونو ولیدل، چې د چاودنو څخه تېښتېدل. موږ بل داسي ځای هم نه درلود چې ورسو نو له همدې کبله په همدې هیله چې راکټونه به راباندې ونه لگېږي همدلته پاته سوو.

په داسې د کرزي د ډلې سره د طالبانو مخالف ډلې یو بل گروپ یو ځای سو، چې هغوی لا د وړاندې د کندهار شمال ارزگان ته لېږل سوي وه، دغه ډلې پر دې خبري سره وکړې چې په کندهار کي پاته سي او که

ترینکوټ ته ولاړ سي، چي د ارزګان ولايت مرکز دئ، او له کندهار څخه ۷۰ مایله ليري دشمال خوا ته دئ. کرزي وايي چي فيصله پر دې باندي وسوه چي ترینکوټ ته ولاړ سو، يو ټکسي موټر مو راوغوښت، چي زموږ يوه ملګري چلوی او د ترینکوټ پر خوا روان سولو. موږ د شپې تر اتو بجو پوري سفر وکړ چي يو داسي ځای ته راوړسېدو چي هلته د طالبانو ډېر ځواکونه پراته وه او د شپې پراته بجې به ګرځ بندیز لګېده چي له همدې ځای څخه هیچا ته د تېرېدو اجازه نه ورکول کېده. يوه طالب پیره دار دغه کسان ودرول او موټريې تلابسي کړ. هغه يو شی پيدا کړ چي کېدای سواى دوى ټوله يې په مشکل اخته کړي وای چي هغه ستلايت ټليفون و.

په افغانستان کي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته په کورنۍ جګړه کي د ټليفون سيستم وران سوى و. د مجاهدينو قوماندانان د جهاد په دوران کي په دې عادت سوي وه چي خپلي ټولي چاري او نظامي عمليات د لاسي مخابره له لاري سمبال کړي. موبایل ټليفونونه چي تر طالبانو وروسته په افغانستان کي د نړيوالو اړيکو برقراره کوونکي سول، بندیز پر لګېدلى و خو د اوږدې فاصلې د تماس نيولو له پاره يوازي ستلايت ټليفونونه وه.

پیره دار ټليفون راپورته کړ او ويې پوښتل چي دا څه شي دئ؟ د کرزي يوه نفر جواب ورکړ چي دا مازي يو بکس دئ، هغه وويل چي د مازي بکس څخه دي مطلب څه شي دئ؟ طالب وويل چي زه پوهېږم دا بکس نه دئ. هغه يو افغان طالب و د کرزي په نظر چي هغه خورا زورور افغاني احساس درلود. د امريکا په بمباريو سره ډېر طالبان په دې فکر کي وه چي له کوم طرف سره ودرېږي، کرزي نه غوښتل چي وپېژندل سي،

ځکه چې یوه بله ډله یوې غونډۍ ته ور وختل ترڅو هلته د طالبانو قوماندان راضي کړي، چې دوی پرېږدي. د طالبانو قوماندان وویل پروا نه لري تاسي کولای سئ چې ولاړ سئ.

کرزی وايي چې کله یې ایله کړو ټکسي مو دونه تېز کړ چې په توان کي یې و، چې یوه رود ته ورسېدو او هلته ځني راکښته سوو. تر رود واوښتو بیا پر پښو روان سولو، چې د شپې پر یوولس بجې د ترینکوټ څنډي ته د یوه ملګري کور ته راوړسېدل او شپه یې همدلته تېره کړه.

په دا بله ورځ دغه ډلي د دغه ملګري کور د لمر لوېدو پر مهال پرېښود او د ترینکوټ هغه بلي خوا ته د یوه محافظه کاره ملا کور ته ورغلل چې کرزی له ډېر پخوا څخه پېژنده او اوس یې ورور د ارزګان په ولایتي اداره کي قاضي و. تر دې وړاندي چې موږ هلته ورسېږو ما هغه ملا ته پیغام ولېږه چې قومي مشران راغونډه کړي، کله چې موږ هلته ورسېدو نو هغه قومي مشرانو هلته انتظار کاوه. کرزی وايي چې تقریباً د شپې پر نهه بجې ما په افغانستان کي دننه د طالبانو پر ضد خپل لومړی مجلس ترسره کړ. په دغه غونډه کي زما دوه ملګري ملا او څلور قومي مشران حاضر وه.

تر دې وړاندي چې کرزی څه ووايي یوه قومي مشر کرزی ته وویل چې موږ په دې پوهېږو چې ته د څه له پاره راغلی یې ایا امریکا ستا ملګري ده؟ کرزی ورته په هو جواب ورکړ او ویې ویل چې حتی تر یوولس سپټمبر وړاندي زه نه یوازې د امریکا سره په تماس کي وم بلکي د فرانسې، ایټالیا، برتانیې او نورو سره مي اړیکي لرلې، چې هغوی زما سره د مرستې ژمنه کړې ده. ما تر دې وړاندي چې افغانستان ته راسم له واشنگتن، روم څخه مي پیغامونه ترلاسه کړل او په کوټه کي مي د

امريکايي چارواکو سره وليدل. کرزی وايي په څه چي زه نه پوهېدم هغه دا و چي دوی به راسي او که به يوازي وسلې راوېږي، وروسته ملا وويل چي ستا سره خوستلايت ټليفون در سره دئ امريکايانو ته ټليفون وکه چي راسي په ترينکوټ کي د طالبانو د قوماندې پر مرکزونو بمباري وکړي.

کرزي ورته نه وويل او زياته يې کړه چي دی به داسي کار ونه کړي. دی وايي ما وويل چي دا زما ضمير نه قبلوي چي امريکايانو ته ووايم چي زما خلک او هيواد رابمبار کړي. ملا وويل چي داسي ده نو بيا خو ته ډېر يو وطن پال انسان يې. کرزی هم په هوجواب ورکړ. ملا وويل په داسي حال کي به نو ته گټونکی نه بلکي بایلونکی يې.

کرزي په قار جواب ورکړ، چي ستا مطلب څه دئ؟ وروسته ملا وويل بڼه نو چي داسي ده نو ولس ستا سره دئ، او موږ به تاتر وروستی سلگۍ پوري وساتو. خو دغه کسان چي موږ يې په وړاندي درېږو ډېر ظالمان دي او له هيواد څخه بهر پراخ ملاتړ لري، چي پر موږ به هيڅ رحم ونه کړي. دوی به موږ بمباري کړي، کورونه به مو په راکټونو راوولي او د بنځو او کوچنيانو غوښي به مو په درختو پوري وځړوي. ايا ته همدا غواړې؟ کرزي وويل چي نه زه دا نه غواړم. ملا وويل چي نو بېله امريکايانو موږ نه سو بريالي کېدلای. که ته دوی ته د بم غورځولو له پاره نه وايې دا نو ورته ووايه چي يو څه وسلې راته راوغورځوي چي کرزی هم ورسره موافق سو.

کرزی د همدې ملا په کور کي څو ورځي تېري کړې او د ملا قاضي ورور به هر ماپښين د چای څښلو له پاره ورته راتلی. ده کرزي ته وويل چي ته به دا جگړه ونه گټې، خو زه به ستا په اړه خبر ور نه کړم. په هر صورت طالبان په بڼه توگه په افغانستان کي د کرزي د حضور څخه خبر و

او دوی له وضعیت څخه ډېر په ډار کې وه او په دې هڅه کې وه چې د کرزي ملګري پیدا کړي.

کرزي وايي چې دلته تقريباً تر لسو ورځو تېرولو وروسته زه بیرته هغه کور ته راستون سوم چې ما په ارزګان کې لومړۍ شپه پکښې تېره کړې وه، او هلته مې د طالبانو د یو لوړ پوړي پلاوي سره وکتل. دوی راته وویل که چیرې امریکا درسره ملګرې ده نو سمه ده خو که نه وي پام کوه چې یوه کوچنۍ هڅه هم ونه کړې. مه خپل ځان وژنه مه تاریخ خرابوه او مه د دې سیمې خلک تباه کوه.

دا طالبانو ته څرګنده ده، چې ډېر افغانان اوس کرزي ته د خپل مشر په سترګه ګوري او هغه څوک دی چې کېدای سي د افغانانو څخه هغه ظالم قانون لیري کړي چې طالبانو پر اېښی دی. یوه شپه کرزي ته پیغام ورسېد چې ملا عمر د ارزګان والي ته تلیفون وکړ چې ویل یې کرزي ستا په ولایت کې دی، چې ولي ستاسې ځواکونو لا هغه نه دی نیولی؟ والي په جواب کې ورته وویل چې زه پوره ځواکونه نه لرم، چې هغه ونیسم. ملا عمر په جواب کې ورته وویل چې د ځواکونو د نه لرلو څه دي مطلب څه دی، کرزي یوازی د لسو کسانو سره هلته دی. والي جواب ورکړ چې ولس د هغه تر شا دی او خلک ټوله د هغه پر خوا دي. موږ دوه ځله کوښښ وکړ چې هغه ونیسو خو د کلیوالو له خوا به زموږ مخنیوی وسو او زموږ له ورتګ څخه یې دی خبر کړی و. ملا عمر وویل چې داسې ده نو دی به یې له کندهار غم وځوري او دوی ورځي وروسته د زرو نفرو په اندازه یو ځواک راوړسېد تر څو کرزي ونیسي یا یې مړ کړي. بیا هم ده ته د خلکو لخوا خبر ورکړل سو چې وتښتي.

کرزي وايي طالب ځواکونو فیصله وکړه چې په همدې شپه چې

دوی راوړسېدل په موږ پسې راسي خود سیمي خلکو موږ ته خبر راوړ او د طالبانو له پلان څخه یې خبر کړو. ده او ملگرو یې دغه ځای پرېښود او دوه ساعته یې پیاده مزل وکړ چې د یوه بل قومي مشر کور ته راغلل هلته یې شپه تېره کړه چې البته د دغه قومي مشر دوه زلمي زامن د طالبانو قوماندان وه. دوی په همدې شپه په کور کې وه خو د کرزي په وړاندې یې هیڅ اقدام ونه کړ. سهار وختي موږ دغه ځای پرېښود او د ترینکوټ شمالي غرونو ته روان سولو، چې هلته به طالبان نه سي رارسېدلای او وسلې به هم راته راوغورځول سي.

دی په داسې ځای پسې گرځېده چې د کلیو څخه لیري وي که چیرې جنگ منبلي ملکي خلکو ته خطر نه وي، د طالبانو او د هغوی له پیک موټرانو څخه لیري وي، که چیرې وسلې ورته راوغورځي داسې نه چې تر دوی وړاندې طالبان ورته راوړسېږي.

ده خپل سټلایټ ټیلیفون راوکیښ او په اسلام آباد کې یې د امریکا سفارت د خپل پلان څخه خبر کړ، چې وروسته د غرونو پر لور رهي سو. د ده ډله اوس پنځوس کسيزه سوې وه.

کرزی وايي چې د شپې پر اته بجې مو مزل پیل کړ او د شپې پر یوه نیمه بجه د غره یوې څوکي ته ورسېدو، چې البته دا د غره تر ټولو لوړه څوکه نه وه، خو بیا هم په دغه سیمه کې تر ټولو لوړ ځای و، چې خورا ټینګ یخ و، چې زما په گمان هغه مې د ژوند تر ټولو سره شپه وه. ده د دوې کالي اغوستې وه چې حتی د اکتوبر په نیمايي کې پر اواره مخکه هوا گرمه وي خو کله چې دوی له اواړي مخکې څخه پورته سول هوا یو دم یخه سول. کرزی وايي چې غره ته ختلو زه ډېر گرم کړم خو کله چې موږ ودرېدو نو ټوله بدن مې خوله و. موږ ټوله بیده سوو خو تر شلو

دېرشو دقيقو وروسته بيرته راپاڅېدو، خو د يخي له كبله داسي رېږدېدو چې هيڅ موځان نه سو كنترولولای. كرزي خپل زنگونه په سينه پوري ونيول خو بيا يې هم لږزه نه كړه راكابو. هغه نورو كسانو څومره چې په توان كې يې وه هغونه لرگي راغونډ كړل او اور يې بل كړ خو بيا هم دوى سم نه سول تاوده. تردې وروسته يې بيا حركت وكړ چې د سهار پر نهه نيمو بجو يو ښايسته درې ته ورسېدل، چې غرونه پرې چاپېره وه او هلته يوې كورنۍ ژوند كاوه. كرزي وايي چې موږ له هغه سړي څخه چاى وغوښتې او ده هم يو لوى چاپېر چاى پر اور راغوش كړې. ده يوازي شپږ گيلاسونه لرل چې موږ به هر يوه يو گيلاس وڅښه هغه بل ته به يې وركړ، چې په همدې سره ټولو تودې چاى نوشيجان كړې. په همدې وخت كې يې زموږ له پاره كډو راپوخ كړ. كرزي او ملگرو يې هلته دوى ورځي استراحت وكړ او دغه بزگر به هم چې څنگه يې توان و هغسي به يې دوى مړول، خو هغه د دې تياري نه لرل چې پنځوس كسه دي هره ورځ ماړه كړي. د همدې له پاره كرزي څو كسه نژدې بازار ته ولېږل چې خوراكي توکي رانيسي. خو دغه اكمالات هيڅكله تر كرزي پوري ونه رسېدل، ځكه چې طالبانو د غرونو ټولي لاري ترلي وې.

كرزي تردې وړاندي چې طالبان يې ونيسي لاس په كار سو، په خپل سټلايت ټليفون يې په اسلام آباد كې د امريكا د سفارت سره تماس ونيوى چې وسلې ورته راوغورځوي.

هغوى وپوښتل چې تاسي چيري ياست؟ كرزي وويل چې موږ په ارزگان كې په يوه سيمه كې يو. همدلته نوموړي ته د امريكايي ټكنالوژۍ د غوره والي څرك ولگېد. امريكايانو ورڅخه وپوښتل چې تاسي د ترينكوټ څخه پر كومه خوا راغلاست او ده هم په هغه اړه معلومات

ورکړل چي پر کومه لار راغلي او خونه ليري تللي دي. امريکايانو ورته وويل چي د سلو مترو په اندازه د اور مربع جوړه کړئ او په دا سبا بيا موږ ته ټليفون وکه.

دوی بوتې راغونډ او په هغه شانيې يې اور بل کړ، چي څنگه امريکايانو ورته ويلي وه، په همدې شپه دوی د هيڅ الوتکي ښځه وانه وړېد، چي د دوی پر سر الوزي خو په دا سبا چي کرزي امريکايانو ته ټليفون وکړ هغوی ورته وويل چي موږ ستاسي اور وليد. اوس موږ ته ستاسي موقعيت راعلم دئ. په همدې شان سبا شپه هم اور ولگوي چي د شپې پر اته بجې به موږ تاسي ته وسلې در وغورځوو. دوی بيا اور بل کړ خو هيڅ الوتکه رانغله. کرزي وايي چي ما امريکايانو ته ټليفون وکړ، او ورڅخه ومي پوښتل چي څه پېښ سول دوی په جواب کي وويل چي په هغه شپه الوتکه له جرمني څخه راتلل خو پر وخت راونه رسېدل خو سبا به يې درته ولېږو.

په دا سبا شپه دوی بيا اور ولگوي او انتظار يې کاوه، دی ډېر ستړی و چي په نيمه شپه کي بیده سوی و، چي وروسته د شپې پر يوه نيمه بجه يوه کس نارې کړې چي الوتکي!

موږ الوتکي نه ليدې ځکه چي بتی يې نه لگېدې، خو ښځه مو يې اورېده خو چي کله يې پراشوتونه مځکي ته راخوشي کړل او د مځکي پر لور را روان وه ليدل مو. دوه درې پر هغه ښاني سوي مځکه ولگېدل خو هغه نور په نورو سيمو کي راشوه سول. دوی نژدې ښکارېدل چي کرزي څو نفره ورسره روان کړل چي هغه راوړي، دوی په غره کي درې ساعته سخت مزل وکړ، تر څو هغه ځای ته ورسېدل چي پراشوتونه راشوه سوي وه. کله چي کرزي او کسانو يې د وسلو او مهماتو کړيتونه پيدا کړل. نو

ورته څرگنده سوه چي دا ډېر درانه دي او دوی نه سي کولای چي ورسره يو بې سي. په همدې وخت کي سهار سوی و او د ده له کسانو څخه څو نفره ولاړل چي اوبنان راولي. دوی اوبنان پيدا کړل او د مالک څخه بې د يوې ورځي له پاره کرايه کړل، وسلې په دا سبا پر اوبنانو د کرزي ځای ته راوړسېدې، خو اوس د ده د کسانو شمېر ۱۵۰ ته رسېدلی و. اوازې په ټوله ولايت کي خپرې سوې او د ولايت د مختلفو برخو څخه به کسان راتلل د کرزي سره به يو ځای کېدل. په دغه وسلو کي (RPG-7) راکټونه، توپکونه او مهمات شامل وه، کرزی وايي چي وسلې په خورا ښه وخت کي راوړسېدې ځکه چي طالبانو ته زموږ ځای معلوم سوی و او په دا سبا شپه بې پر موږ حمله وکړه.

د غره پر هغه بلي خوا د کلي ملا د سهار پر درې بجې د لمانځه له پاره آماده گي نيول چي د خلکو حرکت بې وليد هغه سمدستي د کرزي پر لور روان سو او دی بې خبر کړ د سهار تر لمانځه لږ مخکي د ټوپک ډزي واورېدل سوې چي دا د حملي خبرداری و. له ده سره ستلايت ټليفون و خو د ده کسان چي پر څو کوچنيو گروپنو وېشل سوي وه هيڅ د ارتباط نيولو اله يا مخابره نه لرل. له همدې کبله نو يو گروپ د هغه بل د حال څخه نه و خبر، چي څه ورپېښېږي. د ټوپکو دا جگړه د ماپښين تر څلورو بجو پوري روانه وه، کرزي هغه قومي مشرانو ته چي د ده سره ورسره وه، وويل راځي چي خپل ځانونه څرگند کړو. راځي چي د لويي جرگې ښځو وکړو. وروسته که موږ ووژل سو دغه اواز به ژوندی وي. د لويي جرگې ښځه به د دې زمينه برابره کړي چي ټوله ولس د طالبانو پر ضد راپورته سي. د هغو غرونو څخه کرزي د بي بي سي راډيو ته ټليفون وکړ. په لومړي سر کي يوه کس د ده سره د خبرو کولو څخه انکار وکړ.

کرزی وایي چي ده وویل که موږ ستا ښخ خپور کړو نو تاسي به ټول په هغه غرونو کي ووژل سئ. ما ورته وویل چي ته دا د ټوپکو ډزي نه اورې؟ ایا دغه ټکان نه اورې؟ زما په اړه د تشویش کولو اوس خورا ډېر ناوخته دئ. موږ غواړو چي زموږ همدا ټلیفون دي خپور سي. لطفاً دغه شېبه د افغانستان له پاره مه وژنه. بالاخره هغه نفر راضي سو او کرزی ټلیفون خپل ویاند ته ورکړ. (دا چي ولي کرزي دغه مهم وخت خپل ویاند ته ورکړ ده یې په اړه څه ونه ویل) ویاند وویل چي زه د کرزي په استازیتوب خبري کوم. موږ د طالبانو پر ضد لویه جرگه رابلو. دا د طالبانو په وړاندي یو ملي پاڅون دئ. د هغه وینا بي بي سي په افغانستان کي نشر کړه. کرزی وایي چي دا زموږ اخيري ټلیفون و، چي و مو کړای سو ځکه چي د ټلیفون بطری ختمي سوې.

تر همدې ټلیفون وروسته قومي مشرانو کرزي ته وویل چي نور خپل کسان له دې ځای څخه وباسي ځکه چي کېدای سي ډېر ژر زموږ شمېر کم او یا محاصره سو، چي بیا به موږ ته د رارسېدو څوک نه وي. ما ورسره خوښه کړه او ومي ویل چي راځئ. مشرانو لومړی حرکت وکړ ځکه دوی سوکه وه او د غره څخه مخ پر کښته روان سول، کله چي موږ حرکت کاوه زموږ یو کس چي پر هغه بله تپه و راغلی ویل یې چي تاسي چيري ځئ؟ موږ بری تر لاسه کړ. طالبانو ما ته وخوږه او هغوی ولاړل.

طالبانو شاید ما ته خوږلې وي خو دوی خپلو قوماندانانو ته د دې اجازه ورنه کړه. دوی اواز ه خپره کړه چي کرزی یې وواژه. له همدې وخت راهیسي په بهرنۍ نړۍ کي هیڅوک په دې نه و خبر چي دی چيري و. دی هم پدې نه و خبر چي په نور هیواد کي څه روان دي او نور یې د خپل ستلايت ټلیفون څخه ټلیفونونه هم نه سو کولای. دی وایي چي پر موږ د

طالبانو حملې هر څه بدل کړل او زما د مرگ اواز خپرو لې تر ټولو لويه غلطي وه، ځکه چې دې د ترينکوټ خلک په دې اړ کړل چې ځانونه سره منظم او خپل مرکز بيرته تر لاسه کړي.

د طالبانو د ځواکونو ترماتې وروسته چې په غرونو کې يې د کرزي پر گروپ حمله وکړه دوی کولای سول، چې هلته استراحت وکړي او راتلونکي حرکت پلان کړي خو سپين ږيري قومي مشران لا د وړاندي درې ته شوه سوي وه، دا بنکاره وه چې قومي مشران او نور کسان په غوسه وه او دا د دوی له پاره ډېر مشکل کار و، چې په غرونو کې دي بيرته د کرزي و ځای ته راوگرځي. له همدې کبله ده خپلو کسانو ته امر وکړ، چې په قومي مشرانو پسې کښته سي او تعقيب يې کړي، خو د پښو د دې اوږده سفر تر ټولو مهمه برخه لا نه وه را رسېدلې.

(۷)

د طالبانو نسکورېدل

د افغانستان نوی پیل

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د کندهار ولایت په شاه ولیکوټ ولسوالۍ
کې د امریکایي سپیشل فورس په منځ کې

د کرزي کوچنی اردو پر درو ډلو ووېشل سو او په غرونو کې يې هغه ځای پرېښود چې له طالبانو سره يې جگړه پکښې وکړه او په دره کې هغه ځای ته راکښته سول چې الوتکې ورته شيان راغورځولي وه. د کرزي گروپ چې ټوله يوولس کسان وه د چارچينو د ولسوالۍ پر خوا روان سول، چې هلته د کرزي د پخواني ملگري کور و. کرزی وايي چې موږ په ساعتونو ساعتونو په ډېر اندېښمن حالت کې چې ډېر يخ هم و په ښايسته منظرو کې مزل وکړ. کرزی وايي چې موږ پر يوه طبيعي تونل وربرابر سوو، چې لاندي درې ته شوه سوی و او هلته مو يو ځای پيدا کړ، چې د اوبو صفا چينه د يوې غونډۍ څخه راوتلې وه. دوی هلته د اوبو څښلو او لږ استراحت کولو له پاره ودرېدل، چې په همدې وخت کې کرزي د ستلايت ټليفون د بطرۍ په چيکولو مصروف سو. ټوله بطرۍ ختمې سوي وې، چې شايد له هري يوې څخه يو يو ټليفون سوی وای، چې شايد بېله سخت بېرني حالت څخه يې له ټليفون څخه استفاده نه وای کړې. زموږ اړيکي په مکمله توگه له نړۍ سره شلېدلې وې. هيڅوک نه پوهېده چې موږ چيرې يو او حتی موږ لا تر اوسه ژوندي يو که نه؟

د امريکا او برتانيې د هوايي بمباريو کمپاين په افغانستان کې د اکتوبر پر ۷ پيل سو، چې کرزي ته په کندهار کې ور معلوم هم سو. امريکايي او برتانوي کمانډو د CIA د ځينو افسرانو سره په افغانستان کې څو ځايونو ته رسېدلي وه تر څو محلي مقاومت او شمالي ټلواله سره منظمه کړي، چې پر کابل او مزار شريف حملې ته يې چمتو کړي. کله چې کرزی په غرونو کې و په شمال کې سخته جگړه روانه وه. اوس د نومبر په نيمايي کې طالبان د تېښتې په حال کې وه او مخالفانو يې نيم هيواد ځني ولکه کړی و. تر افغانستان بهر هڅې روانې وې چې د ملگرو ملتونو تر

نظارت لاندې د ځانگړي استازي لخدرا ابراهيمي په مشري او د افغان مقاومت د څلورو ډلو په گډون د جرمني په بن کي يو کنفرانس د اير کړي کله چي دا هر څه د تر سره کېدو په درشل کي وه، حامد کرزي د افغانستان په غرونو کي د خپل تقدير پر لور قدم واهه او د افغانستان دا نوی پيل ډېر نژدې و چي د ده د ژوند پای سي.

کرزي وايي چي موږ خپل منزل ته داسي ادامه ورکول چي په يوې غټې درې ننوتلو چي غرونو احاطه کړې وه او د درې په پای کي مويوه زراعتي مخکه وليده. کله چي هلته راوړسېدلو د بزرگ کوډله مو پيدا کړه چي ډېره کوچنۍ وه او دروازه يې تر سينې پوري لوړه وه چي يو کس ترې راووت او زموږ سره يې روغبړ وکړ. بزگر دوی دننه رهنمايي کړل چي دکرزي په فکر هلته يې د شپږو يا اوو په شاوخوا کي کوچنيان هم وه، چي دوی ته يې د شنو چايو چاييرونه او ډوډۍ راوړه. کله چي موږ چای وڅښلې هغه نفر ولاړ، چي زموږ له پاره خواړه تيار کړي خو دې ته ډېر حيران يم چي دغه خلک څنگه له کليو څخه ليري د محصولاتو د کوټي ساتنه کوي، چي په همدې وخت کي يې ډېري ښه بيندۍ او څو لوی افغاني ډوډۍ چي پر تبخي پخېږي راوړې. ډوډۍ او بيندۍ مو نوشيجان کړلې او د لږ وخت له پاره مو هلته دمه جوړه کړه چي د ماپښين پر دوو بجو بيرته د چارچينو خوا ته روان سولو.

دغه ډله يو ځای ته راوړسېدل چي د کوچيانو کېږدۍ ښکارېدلې چي ورڅخه يو کس راووت او له دوی څخه يې وپوښتل چي چيري ځي؟ کرزي د سيمي څخه يو رهنما چي په غرونو کي بلد و د ځان سره واخيست چي ډېر هوښيار او په غرونو کي پر پښو ډېر چابک و. رهنما وويل چي دوی واده ته تلل خو هغوی راڅخه ولاړل. مگر هغه نابنده کس د دوی تر

مخه ډېر چابک يوازي روان و، چي دغه ډله نه سو پسې رسېدلای، چي رهنما پر دغه شکمن سو او وېې ويل راختی چي پر فرعي لار ولاړ سو. له همدې کبله دوی پر بله خوا پر يوه بل غره روان سول، چي هلته د دوړو داسي توپان و چي دوی تر يوه متره ليري آخوا څه نه ليدل. کله چي دوی د شپې پر اته بجې د چارچينو ولسوالۍ ته راوړسېدل هغه رود چي دوی بايد پر پوري وتلی وای ټوله د طالبانو د پيکپ موټرونو ډک و، چي بتۍ يې روښانه او په دوی پسې گرځېدل. هغه کس چي په خيمه کي و بېله شکه د طالبانو جاسوس و. کرزی وايي موږ بېله دې چي کشف سو تر رود واوښتو او په کلي کي ورک سولو، خو هغه کس چي موږ يې ليدلو ته راغلي و په کور کي نه و. شکر خدايه! که چيري موږ هلته پاته سوي وای نو په هغه شپه به طالبانو له منځه وړي وای. طالبان په هغه کلي کي کور په کور په حامد کرزي او د هغه په جنگياليو پسې گرځېدل. دغه ډله د کلي بهر د کرزي د وياند د خور کور ته ورغلل. د هغه اخبني ورته وويل چي د دې هيڅ امکان نسته چي تاسي دلته پاته سئ ځکه چي طالبان خبر دي چي تاسي دلته راختی.

ده دوی ته بادام او انار ورکړل، او کرزي ته يې وويل چي د خپل امنيت په خاطر بيرته غرونو ته وخېږه. بيرته غرونو ته وخېږه! کرزی وايي موږ ډېر خواشيني سوو ځکه چي فکر مو کاوه که موږ نور مزل وکړو نو مړه به سو، نو بله مو کومه چاره لرل؟ که چيري موږ په کلي کي پاته سو وبه نيول سو او وبه وژل سو. بيرته په ډېره ستوماني سره د هغه ځای پر لور روان سول په کوم ځای کي چي دوی ته وسلې راوغورځول سوې، مگر پر بله لار چي دا د دوی د مبارزې برخليک ټاکونکی ټکی و.

تر نيمې شپې پوري تر څلور ساعته مزل وروسته کرزی او ملگري

يې د دمي جوړولو له پاره ودرېدل، يو کس چي دا کښېناست بيا له وخته خوب په منگولو کي اخیستی و. ده خرهار پيل کړ، کرار کرار پسې په زوره کېده تر دې چي سپي غيا شروع کړل. کرزی وايي موږ فکر وکړ چي شايد هلته به کلی او يا د کوچيانو کېږدی وي. دوی نه غوښتل چي څوک يې وويني له همدې کبله د سهار پر څلور بجې راپورته سول چي تر اوسه لا تاريخه وه په حرکت يې پيل وکړ چي د غه رهنما نابېره ودرېد او کرزي ته راغی چي آرام سي ښخ مه لرئ. ټوله کښېناستل ده شپېلکې وکړ. کرزي ورڅخه وپوښتل چي څه پېښه ده؟ ده وويل چي ما يو کاروان وليد. دوی ټولو وکتل خو بېله تاريخې څخه نور څه يې نه ليدل. رهنما وويل چي تاسي انتظار وکړئ. تاسي به يې ووينئ، پروت وکړئ.

دوی هلته پروت وکړ، چي تر پنځلس دقيقو انتظار وروسته د زنگولې ښخ واوريدل سو. په افغانستان کي خلک زنگولې د اوبسانو په غاړه تړي، کرزی وايي چي دا ډېر ښايسته آواز و، چي له ډېري ليري څخه راتلی. جنگيالي آرام پرېوتل چي کله کاروان دونه ليري سو چي نوري يې د زنگولې ښخ نه راته رهنما وويل چي اوس نو د حرکت له پاره خطر نسته.

دوی سهار تر پنځو بجو پوري مزل وکړ، چي مرگوني ستړي وه، چي تقريباً ۳۵ ساعته يې مسلسل مزل کړی و دوي بيا د هغه بزگر کوډلي ته راغلل چي دوی ته يې ډوډی او چای ورکړي وې. هغه يو ځل بيا دوی ته ښه راغلې وويل او دننه يې بوتلل او ورته ويې ويل چي بيده سي. کرزی وايي چي اوس هغه شکمن و، چي موږ ساده مسافر نه يو او دا چي موږ به بيا د ده جونگري ته راځو خو ده هيڅ ونه ويل. تر يوه ساعت آرام وروسته بزگر دوی ته چای، ډوډی، بادام او آناړ ورکړل. دا منی و چي په سيمه کي د بادامو او انارو سپزن وي. بزگر کرزي ته مشوره ورکړه چي غرونو ته د

شپنو پر لار ولاړ سي او د نورو لارو څخه ډډه وکړي، ده وويل چي اوس ما ته دا څرگنده ده چي تاسي غواړي د يو چا مخه ونيسئ. دوی روان سول او د ورځي په نيمايي کي تم سول او پر ډبرو د خوب له پاره بیده سول چي لمر هم تاوده کړل بيا يې تر نيمې شپې د کوچيانو د پسونو د دوبي تر څپر ځايونو چي هلته دوی د خوب له پاره سمځي جوړي کړي وې مزل وکړ، ځکه رهنما فکر کاوه چي هلته تاسي بېله خطرې خوب کولای سئ دوی هلته تر سهاره پوري خوب وکړ.

کرزی وايي موږ په غرونو کي خورا ليري تللي و، په داسي حال کي چي نه مو خواړه او اوبه لرل او نه مو د چا سره تماس نيولای سواي. دوو کسانو درې ساعته مزل وکړ تر څو اوبه پيدا کړي داسي بنسکارېدل چي زموږ عمليات (ميشن) پر هېڅ لور حرکت نه کوي او نه کوم پلان او هدف لري.

بالاخره د کرزي ملگري حفيظ الله خان په قار سره کرزی له هغه نورو څخه جلا کړ. ورڅخه وې پوښتل ته څه غواړې؟ ته غواړې چي دلته په غرونو کي مړ سې؟ د لوږي د لاسه هغه هم ناکامه؟ او که غواړي چي بريالی سې؟

کرزی وايي چي البته ما غوښتل چي بريالی سم. حفيظ الله خان وويل چي داسي ده نو دا يې د گټلو لار نه ده. کرزي يې په جواب کي وويل چي بلې همدا يې د گټلو لار ده. موږ به ډېر ژر د کليو سره تماس ونيسو او بيا به گورو چي څه وکړو.

حفيظ الله خان وويل چي داسي نه ده تاسي پر غلطه ياست. طالبانو بايد دا ټوله سيمه محاصره کړې وي. نه موږ کليو ته رسېدای سو او نه کلي موږ ته. نور موږ خپل توان د لاسه ورکړی دی. په ورځو مو څه نه

دي خوړلي. نو څنگه به ژوندي پاته سو؟ کرزي وويل نو ته څه غواړې چې ويې کړې؟ ده وويل د امريکا په سفارت کې دي خپلو ملگرو ته ټليفون وکړه هغو ته ووايه چې راسي موږ پورته کړي.

کرزي وويل ټوکي خو به نه کوي؟ هغوی به هيڅکله زما له پاره دا کار ونه کړي، څنگه به هغوی موږ له دغه غرونو څخه پورته کړي. ده وويل ته خو ټليفون ور وکه بيا به گورو چې څه کېږي.

کرزي د ټوله ټيم نظر وغوښت. هغوی ورته وويل چې حفيظ الله خان سم وايي موږ بايد د دغه ځای څخه د وتلو يوه لار پيدا کړو. دوی وويل چې دا د بري لار نه ده. جنگياليو وويل د دوی لويه غلطي دا وه چې هغه مرکز يې پرېښود چې طالبانو ته يې ماته پکې ورکړل او بل دا چې گروپ سره ووېشل سو. اوس دوی د خپلو ټولو ملگرو کليوالو څخه ليري وه او په دې نه پوهېدل چې طالبانو دوی ته چيري کمينونه نيولي دي. دوی کرزي ته وويل په هغه شپه چې تررود پوري وتو ډېر بختور و. اوس نو ته ټليفون لرې د دې ځای څخه د وتلو يو د حل لار پيدا که.

کرزي وويل که ستاسي فتوا همدا وي زه به هم کوبښن وکړم. خو فکر نه کوم چې بطری دي دونه چارج ولري، چې يو ټليفون په وکړم. د ورځي په گرم وخت کې ده بطری راوکښلې او لمر ته يې کښېښوولې چې که لمر يو څه چارج کړې خو دی شي هم کار ونه کړ. کرزي يوه بطری ټليفون ته وړ واچول او ورور ته يې ټليفون وکړ، چې زه ژوندی يم. ورور يې وويل شکر خدايه! نو ولي دي موږ ته مخکي ټليفون نه کاوه؟ کرزي وويل چې ما بطری د سخت وخت له پاره ساتلي وې خو دا چې کرزي نور څه ويل بطری ختمه سوه. وضعیت توپاني ښکارېده. که ټوله بطری په همدې شان کمزوري وای نو د دې امکان نه و چې امريکايانو ته دي هيڅ

وويلای سي. حتی چي مازي يې خپل موقعيت ورنښوولی وای. کرزی وايي چي ما د بطريو په چيکولو پيل وکړ چي يوه داسي بطري پيدا کړم چي د يوې يا دوو دقيقو له پاره خبرو کولو چارج ولري. خو يو ناخپه مي بخت رابيدرا سو. ما يوه بطري چيک کړل چي پول نوې وه او پوره چارج وه، دا څنگه راڅخه پاته سوې وه؟

په همدې چارج بطري سره کرزي په اسلام آباد کي د امريکا له سفارت، د روم او خپل ورور سره بيا خبري وکړې. ده ټولو ته وويل چي زه ژوندی يم او په غرونو کي يم او له هغه ځايه د راوتلو له پاره مرستي ته اړتيا لرم. امريکايانو بيا هغه تکراري پوښتنه وکړل چي تاسي چيري ياست؟ کرزي بيا دوی ته وويل چي چي دي او ملگري يې څونه ليري دي او پر کومه خوا راغلي دي. هغوی بيا ورته د مربعي اور د بلولو وويل چي وروسته به مو موږ پيدا کړو. په دغه شپه دوی په غرونو کي يو اوار ځای پيدا کړ او اور يې پر بل کړ. په دا سبا کرزي بيا تليفون وروکړ او ورته ويې ويل چي شايد دا زما وروستی تليفون وي ځکه چي دا نوې بطري هم مخ پر ختمېدو ده. امريکايي تماس نيونکي ورته وويل چي موږ ستاسي اور وليد او سبا ماښام پر اته بجې به موږ درسو.

دوی بيرته د کوچيانو د پسو سمڅو ته راغلل او هلته بیده سول. او په دا سبا ماښام کي بيرته غره ته وختل او اور يې ولگوی. کرزی وايي چي څلورو خواوو ته د وسلو سره کښېناستو ځکه چي کېدای سو طالبان هم زموږ اور وويني. اتو بجو ته لا پنځه دقيقې پاته وې چي ناخپه يې د څرخکو ږغ واورېد. دوی د غرونو تر څوکو کښته پرواز کاوه چي شاوخوا گرځېدې. دوی نه لیده ځکه چي څراغونه يې نه وه روښانه خو يوازي به يې ږغ تعقيبوی چي نابره يوه بله څرخکه راغله او هلته کښېناستل چيري چي

کرزی او ملگرو یې انتظار کاوه، چي بله سمدستي په پسې وه. کرزي وويل چي خونه په زړه پوري صحنه وه. يو کس چي د شپې دوربين يې پر سترگو و د لومړۍ څرخکي څخه راکښته سو په زوره يې ناره کړل: ښاغلی کرزيه! دا تاسي ياست؟

دغه ډلي د څلورو خواوو څخه د اور ځای ته راوغستل او څرخکو ته وختل خو چي کله يې پرواز کاوه کرزی وپوهېد چي يو نفر کم دی. دا حفيظ الله خان و چي پر ده په غوسه سوی و او ورته ويلي يې وه چي مرسته وغواړه. دی له څرخکي څخه راکښته سو او پسې کتل يې. نارې يې ور ووهلې له يوه اور څخه تر بله به يې منډي وهلې او پسې کتل به يې چي بالاخره يې په داسي حال کي پيدا کړ چي ټينگ يې په پټو کي ځان پېچلی و. کرزي پرېغ کړه چي دا څه کوې؟ هليکوپټر راغلی دی حفيظ الله خان وويل فکر کوم چي ما يو څه واورېدل، خو ډېري دورې وې له همدې کبله مي ځان ټينگ وپېچئ.

څرخکي دوه ساعته پرواز وکړ، چي بالاخره په هلمند کي يو ځای راکښته سوه، چي هلته يو تعداد د کرزي ملاتړو انتظار کاوه. اوس د پښو شل سوی کوچنی اردو پنځه څرخکي او خورا مجهز امريکايي ځانگړي ځواکونه (سپېشل فورس) د ځان سره لرل. دوی هلته څو ورځي تېري کړې چي کرزی په دې وتوانېده د خپل ټليفون بطری چارج کړي او څو ټليفونونه وکړي. هلته دی په دې بريالی سو چي د حاجي بدر سره تماس ونيسي حاجي بدر د ده د هغو قوماندانانو څخه و، چي د غرونو په جگړه کي يې د ده سره اړيکي پرې سوي وې چي البته ده هم ستلايت ټليفون درلود.

کرزي کمانډو ته وويل چي دی غواړي هغه کلي ته ولاړ سي،

چيري چي حاجي بدر دئ خو بدر نه سو کولای چي سم لوری ور وښووي. دوی کرزي ته وویل چي ورته ووايه چي هغسي اور بل کړي لکه څنگه چي يې په غره کي بل کړی و. امريکايي کمانډو و کرزي ته وویل موږ هم ستا سره ځو او هلته درسره پاتېږو. اوس د هغو اړيکو په مننه چي کرزي په پاکستان او نورو ځايونو کي د متحده ايالاتو سره د استازي په توگه ساتلي چي اوس کرزی تر طالبانو وروسته افغانستان کي د امريکا له پاره تر ټولو غوره مشر ښکاره سوی و او غوښتل يې چي وې ساتي.

يوه شپه تر هغه وروسته چي بدر اور ولگوى امريکايان، کرزی او ملگري يې د هغه پر خوا الوتنه وکړه تر څو له هغه سره يو ځای سي. څلور څرخکي په خوندي توگه راکښته سوې خو هغه پنځمه دانه چي څلور امريکايي ځانگړي ځواکونه پکښې سپاره وه تر اصلي گروپ څخه يو يا يونيم مايل ليري کښته سوه، ځکه چي مخکښو څرخکو دوړي او باد جوړ کړی د پيلوټ له پاره يې مشکلات جوړ کړل ده دغه څلور کمانډو همدلته شوه کړل او ځني ولاړی. کرزي د حاجي بدر څخه وپوښتل چي دا څه ډول اراضي وه چي څرخکه پکښې کښېناستل وروسته ده امريکايي قوماندان او خپل کسان ورسره واخيستل او په تاريخه کي د هغه ځای پر خوا ور روان سول.

کرزی وايي چي موږ بيا غره ته په ختو سوو او زه ختلو ډېر گرم کړم چي وروسته باد بيرته يخ کړم. يوه امريکايي راته د وړيو جاکټ راکټ، چي دې هم يو څه مرسته راسره وکړه. وروسته د شپې پر دوولس نيمې بجې موږ خلک وليدل چي په يو څه فاصله کي زموږ پر خوا د لاسي او لانترين څراغانو سره راروان وه. کرزی وايي موږ نه پوهېدو، چي دا دوستان کليوال دي او که طالبان؟ کله چي هغوی موږ ته نژدې راغلل او

مورځ يې وليدو نارې يې کړې چې تاسي څوک ياست؟ کرزی نه پوهېده چې څه جواب ورکړي، چې وروسته يې په مخابره کې پر حاجي بدرغ وکړ، هغه ورته وويل چې ورته ووايه چې مورځ ده ملگري يو. ما هم همدا سي ورته وويل. خو دوی وويل چې مورځ بايد څنگه پوه سو چې تاسي ده ده ملگري ياست؟ ما ورته وويل چې راسي خپله له ده سره خبري وکړئ. دوی خبري ورسره وکړې او وروسته يې وويل چې داسي ده او تاسي طالبان نه ياست. مورځ تاسي ته څلور امريکايي سرتېري راوستي دي.

سرتېري ټوله روغ رمټ وه او هغه کسان بيرته د غرونو اخوا د خپل کلي پر خوا وروان سول. دا چې اراضي ډېر خراب و نو يوه امريکايي سرباز خپله بجلکه ماته کړې وه او نورو اوږه ورکړې وه او کرار کرار را روان وه. د شپې پر دوې بجې دوی د غره اواړي سيمي ته راووتل چې هلته د کلي څخه د حاجي بدر لخوا موټران ورته رالېږل سوي وه او دوی ته انتظار وه، چې وروسته ټولو ټوله لار په موټر کې سفر وکړ.

کرزی وايي چې اوس نو روژه رانوي سوې وه او ما پېشلمی وکړ چې وروسته بیده سوم. کله چې دی راوینن سو د سپېشل فورس عسکرو شاوخوا د کليو د کوچنيانو سره لوبي کولې چې د امريکايانو د ليدلو له پاره راغلي وه. يوه ماشوم يو امريکايي سرتېری وليد چې سپينه خولۍ يې پر سر کړې وه ورته ويې ويل چې القاعده! دا خولۍ هيسته کړه. د طالبانو او القاعدې ملگرو به سپيني بگړۍ د سپېڅلتوب د سمبول په توگه تړلې او هغه هلک هر هغه چاته چې سپين شى به يې پر سر و د هغوی په سترگه کتل چې وروسته ده خپله خولۍ و هغه سرتېري ته ورکړه. کرزي د حاجي بدر په کلي کې دوې ورځې تېري کړې چې هلته ورته د امريکايانو له خوا نوري وسلې راوړسېدې. په دغو ورځو کې د

دوی شمېر څو چنده سو، ځکه چې خلک به د هر ځای څخه راتلل او د طالبانو ضد دغه ځواک سره به یو ځای کېدل. دا لومړی ځل و، چې کرزي په افغانستان کې دننه په خپل واک د یوه نظامي قوماندان په توګه کلیوال منل. په دغو راتلونکو کې یو سپین ږیری او یو هلک چې پر خره یې یو څه را بار کړي وه. د کرزي د راتګ په شپه چې کله هغه یوه څرخکه د حاجي بدر د کلي څخه د یوه او یا یو نیم مایل په اندازه لیرې کښېناستو ته اړه سوې وه او هغه څلور سپېشل فورس سرتېري یې هلته خوشي کړي وه هغوی تر خاشو لاندې ځني سامانونه پټ کړي وه او کله چې کلیوال د هغوی د ژغورلو له پاره ورغلل دوی په تاریکه کې ونه توانېدل چې هغه بیرته پیدا کړي. دغه زاړه سړي کرزي ته وویل چې موږ دغه سامانونه تر خاشو لاندې پیدا کړل چې فکر مو وکړ چې شاید دا به د امریکایانو وي. موږ فکر وکړ چې شاید دوی به ورته اړتیا لري نو ځکه مو دلته درته راوړل.

په کلي کې د کرزي په دوهمه ورځ یو شپانه تېرېده چې یو څه ګڼه ګوڼه یې ولیده. ده وپوښتل چې دا څه روان دي؟ ده ته وویل سول چې کرزی دلې دی. شپانه وویل کرزي ته وواياست چې ترینکوټ سقوط وکړ او خلک په تا پسې ګرځي. په همدې اړه یې په تا پسې هري خوا ته خلک ولېږل.

کله چې کرزي ته دا وویل سول ده پر خپل ګروپ ږغ وکړ، چې سره راټول سي. هغو مشرانو چې د ده سره په غرونو کې وه او نورو ده ته وویل چې د ده په خبرو باور مه کوه. شاید دا یوه دسیسه وي. یو ځل هلته یو څوک ولېږه چې دا خبره کره کړي. کرزي یو ځوان پر موټر سایکل ترینکوټ ته پټ ولېږه چې د دې خبرې جاج واخلي او هغه نفر بیرته د نوي

خبر سره راوگرځېد داسي چي ترينكوټ په رښتيا سره سقوط كړي و. ده وويل چي د افغانستان ملي تور، سور او زرغون بيرغ هلته د طالبانو د بيرغ پر ځاى رپېدى. دى د محلي مشرانو هغه جرگې ته ورغلى چي تازه جوړه سوې وه او ورته ويلي وه چي زه د كرزي له خوا راغلى يم. د شورا غړو ويلي وه چي هغه چيري دى؟ ځوان ورته ويلي وه چي كرزي په خپلي كلي ورجان كي دى.

كرزى وايي په دا سبا مو د پنځلسو يا شلو موټرو كاروان وليد، چي د كلي پر خوا را روان وو. دا د ترينكوټ د مشرانو شورا وه چي ما ته را روان وه او راته وې ويل چي دوى ښار د طالبانو څخه واخيست او په تاسي پسې مو هره خوا ته پيغام رسوونكي ولېږل، خو موږ نه و خبر چي ته يوازي درې ساعته د موټر د منزل په واټن زموږ څخه ليري په غرونو كي سرگردانه گرځي.

كرزى ډېر ژر دې ته چمتو سو، چي خپل عمليات و ترينكوټ ته ولېږدوي چي په مخ كي يې پر كنډ او كپر سرك شپږ اووه ساعته سفر پروت. د ټكسيو او پيکپ موټرانو دغه كاروان هلته د شپې پر لس بجې ورسېد، چي كرزى سيخ سيده د ولايت مقام ته ولاړى. ترينكوټ د افغانستان په جنوب غرب كي لومړى ځاى و، چي سقوط يې وكړ.

دى وايي چي د طالبانو په شمول خورا ډېر كسان د ده د ليدلو له پاره راغلل. موږ ته اوس خورا ښه جنراتورونه او نور سامانونه د امريكايانو له خوا اكمال سوي وه او د نړۍ سره مو ښه ثابتي اړيكي لرلې. زه اوس په ناڅاپي توگه د نړۍ سره وصل سوم.

په ترينكوټ كي د كرزي په دوهمه ورځ يو طالب ده ته راغى او ورته ويي ويل كه ته ما ته خط راكړې زه به خپل دوه موټران او وسلې دلته

ترینکوټ ته راوړم او تاسي ته به یې تسلیم کړم.
کرزي ترې وپوښتل چې ته ولي زما لیک ته اړتیا لرې؟ کندهار،
زابل او نوري هغه سیمي ټولي د طالبانو تر واک لاندې دي. نو ته ولي زما
لیک ته ضرورت لرې؟ دا سړي وویل چې ښاغلي پر لویو لارو زه کوم
مشکل نه لرم خو مشکل په کلیو کې دی. داسې نه چې موږ په کلیو کې
تېرېږو کلیوال موږ ودروي. کرزي همدا خبره د خپلو ملګرو سره شریکه
کړه چې تاسي په دې اړه څه نظر لرئ؟ دوی وویل ده ته لیک ورکړه و به
گورو چې څه پېښېږي؟

کرزي و هغه طالب ته لیک ورکړ، چې د ده د خوندیتوب هیله
پکښې سوې وه، چې دوی ورځي وروسته هغه د خپلو موټرانو او وسلو
سره راغی او کرزي ته یې وسپارل. دا هغه ښه وه چې کرزي باید نور
خپلواک غځولی وای، ځکه چې دا هر څه د حیثیت له کبله وه، ولي چې
کرزي کوم رښتونی ځواک نه درلود. خو په افغانانو کې د حیثیت ځواک
خورا ارزښت لري. خورا ډېر کسان ده ته راتلل او د لیکونو غوښتنه یې
ځنې کول ده هم وېشل چې هغوی هم کار کاوه. کرزي وایي زه په ترینکوټ
کې په یوه درې خوني کور کې ناست وم هلته به مې قومي مشران منل،
خلکو ته به مې لیکونه ورکول تر هغه ځایه چې به یې کار ورکاوه.

کله چې کرزي د طالبانو وروسته جنوبي افغانستان کې خپله
ولکه ټینګول دا امریکا په مشري د هوایي بمباریو کمپاین د طالبانو د
ځواکونو د پاته شونو د منځه وړلو پر ضد روان و. ترینکوټ ته د کرزي تر
راتګ شل پنځلس ورځي وړاندې امریکایانو د طالبانو په شک په غلطې
سره د ارزګان ولایت په لیري پرتو سیمو کې د توري په کلي کې پر یوه
کور به وغورځوي چې د بېګناه ملکي خلکو ډک و او زیات قریبانیان یې

کوچنیان وه ووژل. بم غورځوونکي الوتکي له همدې ځای څخه د یو نیم کیلومتر په اندازه لیري د طالبانو پر معلومي قرارگاه بمبار کاوه، چي یو بم غلط سو که پیلوټ په خطا سره دا ځای په نښه کړ.

د هغو کوچنیانو نیکه چي په توري کي وژل سوی و، ترینکوټ ته د کرزي د لیدلو له پاره راغی او کرزي ته یې د ماخستن ډوډۍ راوړل ځکه چي کرزی د هغه مېلمه و او دا میلستیا د عجيبي پیښي ډکه و. ما دغه کس امریکايي سپېشل فورس سرتېرو ته ور معرفي کړ او ورته ومي ویل چي امریکايي بم د ده ټوله کورنۍ ورووژل. دغه کس وروسته خورا په زړه پوري خبره وکړل چي په هغه کي د داسي شي څرک تر سترگو کېدی چي افغانان ځونه د آزادۍ آرمان لري. ده امریکایانو ته وویل د هغه بم د لوېدو له کبله مي خپل اووه کوچنیان له لاسه ورکړل، خو که زه ټوله کورنۍ هم د لاسه ورکړم پروا نه کوي خو تاسي افغانستان آزاد کړئ.

خطا بمونو په دوامداره توګه په افغانستان کي د بېګناه ملکيانو د وژلو وسیله ګرځېدلې وه حتی د طالبانو د حکومت تر ړنګېدلو وروسته چي کله به ائتلافي ځواکونو د القاعدې او بیا منظم سوو طالب بنورښیانو پر ضد جګړه کول. خو ټوله پاته سوي کسان د توري د نیکه په شان بڅبونکي نه وه.

د نومبر پر اووه ویشتمه پر افغانستان باندي د ملګرو ملتونو خبري د ملګرو ملتونو د استازي لڅدر ابراهيمي په مشرۍ پرانیستل سوې. د افغان مقاومت څلور لویو ډلو په کنفرانس کي ګډون درلود. چي په هغه کي شمالي ټلواله، پاکستان مېشت پښوري ائتلاف، اېران مېشت سایپرس ګروپ او د روم ډله چي د پخواني شاه استازیتوب یې کاوه. کرزی هم د همدې کنفرانس ګډون وال و، چي د ترانسپورټ د

نشتوالي له کبله يې نه شو کولای چې هلته ولاړ سي او بل دا چې د ده له پاره دا ډېره مهمه وه چې د بن پر ځای په افغانستان کې وي. خو ګډونوالو له ده څخه وغوښتل چې له هغه ځايه دوی ته په ستلايت ټليفون خپله وينا واوروي. کرزی وايي کله چې کنفرانس پيل سو، زه په ترينکوټ کې په يوه خاورين کور کې د پراشوت پر يوه ډېره کوچنۍ ټوټه په ډېره يخه خونه کې ناست وم. له بله پلوه زه ډېر سخت زکام وم خو بيا هم زما ټليفون په بن کې د کنفرانس سره وصل سو او ما استازو ته وينا واورول. ده په پښتو او دري خبرې وکړې او ويې ويل چې موږ ټوله افغانان يو او د دې هيواد کاميابي بايد ډاډمنه کړو.

وروسته چې کله دی د سيمي د مشرانو سره په غونډه کې و د طالبانو په وخت کې د مجاهدينو د حکومت ولسمشر برهان الدين رباني ورته د کابل څخه ټليفون وکړ او ورته ويې ويل چې زه غواړم ته واک په لاس کې واخلي. زه غواړم چې قدرت تاسي ته وسپارم.

کرزی وايي ما ورته وويل ښه ښاغلي ولسمشره خو اوس زه هېڅ نه پوهېږم چې تاسي ته څه ووايم. دی د يوه کوچني کور په يوه خاورينه خونه کې په داسې حال کې ناست و، چې ډېر ستړی او د نه خوراک او څښاک له لاسه يې د بدن سپک ختلی و. زه هېڅ نه پوهېدم چې دا نړۍ د څه له پاره ده او همداسې نه پوهېدم چې په دې نړۍ کې څه روان دي. تر ټليفون وروسته ده مشرانو ته وويل چې تاسي په دې اړه څه فکر کوئ؟ دوی وويل چې ستاسې مطلب د فکر کولو څخه څه دی؟ ته بايد همدا کار وکړې.

خو کرزي ته دا اړينه برېښېدل چې دا خبره د ټولو مشرانو سره شريکه کړي چې په دا سبا شپه يې د ټولو مشرانو غونډه راوبلل. دوی پر

مسایلو خبري وکړې او ټوله په دې راضي وه چې ته باید همدا کار وکړې. په هغه ورځ چې د بن کنفرانس د ایرسو د عبدالحق د مرګ خبر خپور سو، نوموړی د سرو لښکرو په وړاندي خورا مشهور قوماندان و او د طالبانو سرسخت مخالف و. عبدالحق د کرزي په شان پښتون او د مولوي خالص د حزب قوماندان و. په جګړه کې زړه وړ او هوښیار پښتون چې د احمدشاه مسعود برابر و. د کرزي په شان په انګلیسي ډېر ښه رغېدلای سوای. ده د نړۍ له ډېرو مشرانو د امریکا دولسمشر رونالډ ریګن سره لیدلي وه، چې هغه یې د یو اتل په شان هرکلی وکړ او د برطانیې له لومړي وزیر (Margaret Thatcher) سره. ده په ۱۹۹۲ م کال د مجاهدينو په حکومت کې د کابل د امنیه قوماندان په توګه خدمت وکړ، خو کورنۍ جګړې زړه توری کړ چې تر هغه وروسته یې په لندن او ډوبی کې آزاد تجارت پیل کړ. د طالبانو د واک ته رسېدلو وروسته ده ډېر ژر دوی د کرزي په شان وغندل او د کرزي په شان یې د همدې مخالفت خورا لویه بیه ورکړل. په پېښور کې د ده مېرمن او ځوان زوی په ۱۹۹۹ م کال کې ووژل سول چې په همدې کال د طالبانو له خوا د کرزي پلار هم ووژل سو.

تر ۹/۱۱ وروسته عبدالحق متحده ایالاتو ته وویل، چې پر افغانستان حمله مه کوئ، ځکه چې دی په دې باور و، چې شمالي ټلواله او د هغوی پښتون سیاله ډله به وکولای سي چې د طالبانو د پوځ د مشرانو په وژلو سره به په خورا لږ ویني بهولو سره د طالبانو څخه واک ترلاسه کړي. د کرزي په شان دی هم خورا ژر افغانستان ته ننوت خو حق په لومه کې ونښت، طالبانو ونیوی چې وروسته یې اعدام کړ. د پاکستان استخباراتي شبکه د هغه سره په خیانت کولو تورنه ده. که نوموړي

ژوندی وای تر طالبانو وروسته افغانستان کې به یو ځواکمن او د درناوي وړ کس وای.

په بن کنفرانس کې تر وینا وروسته کرزی د کندهار پر لور د حرکت په حال کې سو. ده وویل موږ د لاري په اوږدو کې هېڅ جگړه ونه کړه، ځکه چې موږ له یوې ولسوالۍ څخه بلې ته تللو، نو خلکو به زموږ تر ورسېدو وړاندې لا واک د طالبانو څخه اخیستی و. وروسته د کندهار په شمال کې د شاه ولیکوټ ولسوالۍ ته ورسېدو، چې دلته لوبې بل رنګ واخیست. خدای هلته یو ځل بیا زما سره مرسته وکړه.

کله چې کرزی شاه ولیکوټ ته راوړسېد، یوه مجاهد ده ته تلیفون وکړ، چې د طالبانو رهبري غواړي هلته درسي، او واک درته تسلیم کړي. سبا ورځ د غونډې تر سره کولو له پاره وټاکل سوه. کله چې کرزی په دا سبا راکښېناست ډېر ساره یې کېدل، له همدې کبله یې پرېکړه وکړه چې په کلي کې یوې کوچنۍ رېځنې غونډۍ ته وځېږي او تر هغه وخته پورې چې طالبان راځي پیتاوی وکړي. کرزی وايي چې دا د روژې میاشت وه دا چې سړی د ورځني خوراک او څښاک نه کوي نو یخ یې کېږي. په همدې شپه ډېره امریکایي مرسته راوړسېده. چې په هغه کې نور سرتېري، دوا او خواړه شامل وه، ځکه چې د بن په کنفرانس کې د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه د کرزي د احتمالي ټاکلو له کبله امریکایانو ډېره پاملرنه د ده خوا ته کړې وه.

په دغه سهار ډېر کسان د کوچنیانو او زما د کسانو په شمول پر هغه غونډۍ ښکارېدل، کله چې زه هغه غونډۍ ته وروان سوم، یو کس په ما پسې راغستل او ویل یې چې یو ګروپ مشران راغلي غواړي چې ستا سره وویني. زه بیرته راوګرځېدم او په هغه خونه کې د مشرانو سره یو

ځای سوم، چي ما به ليدونکي پکښې منل. کرزي کښېناست او دوی په خبرو پیل وکړ. د خبرو تر پیل څو دقیقې وروسته خونه وچاودل. د خوني کړکۍ او دروازه وغورځېدل او پر مشرانو خاوري او ټوټې راشوه سوې. دی بهر راووت چي جسدونه، کنډوکپر موټرونه او کلی یې په بده وړاني کي ولید. یو ۲۰۰۰ پونډه بم د (B-52) ډوله لوړ ارتفاع لرونکي امریکایي الوتکي څخه پر هغه غونډۍ شوه سو چي یو تعداد خلک پر راغونډه سوي وه او چي کېدای سو کرزي به هم هلته ولاړ وای. ده وویل که چيري دغه خلک زما د لیدلو له پاره نه وای راغلی او په دغه مهمه شېبه کي ما ته د دوی د لیدلو نه وای ویل سوي زه به پر هغه ځای ولاړ وای چي بم پر ولگېد او په ایرو به بدل سوی وای.

په دغه بم کي ده خپل پنځه غوره ملگري، درې امریکایي کمانډو بایلول چي الپته په وژل سوو کسانو کي کلیوال د کوچنیانو په ګډون هم شامل وه. د نولسو امریکایانو په شمول خورا زیات نور ژوبل سوي هم وه. دا د ډسمبر ۵ مه وه او د بن غونډي د پای ورځ وه، چي تر یوې اوونۍ زیات یې په افغان موقته اداره کي د واک وېشلو پر سر خورا سخته مناقشه وکړه. تر چاودني وروسته په وینو ککړ کرزي خورا ژر د بم له ځای څخه لري کړل سو او نژدې په یوه ځای کي د بل بم د راپرېوتلو له وېرې د پرېښو په منځ کي ځای پر ځای کړل سو. کله چي د ده یاور له ده څخه د وینو په پاکولو لگیا و، د ده ستلايت ټلیفون ته د بن څخه د بي بي سي د لیزدوسیټ زنگ راغی او دا زېری یې وکړ، چي دی د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو. د بن په غونډه کي کرزي د زورواکو سره تر خورا سختو مناقشو وروسته وټاکل سو، چي یو بل ته د غونډي د پرېښوولو ګواښ یې وکړ. کرزي د امریکایانو ملاتړ د ځان سره

درلود چې د ده پر خوا يې د توازن په برابرولو کي مرسته کول او له بله پلوه د مسعود او عبدالحق تر مړينې وروسته کرزي تر ټولو قوي کاندید و. له بله اړخه کرزي د خپلي کورني پسمنظر، د شاه سره د بنو اړيکو او د خپلي نړيوالي اوږدې ډيپلوماسۍ له کبله خورا منطقي انتخاب و.

کرزي وايي چې زه په وينو لړلی د شاه وليکوت تر کلي دباندې په پرنسو کي ناست وم، چې راته وويل سول تاسي د افغان ملت د مشر په توگه غوره سوي ياست. تر دې ډېر ژر د بن خڅه د لځدر ابراهيمي رسمي ټليفون راغی او د ليزدوسيت خبري يې تاييدولې. کله چې ده همدا خبر هضموی او دده ملگرو او امريکايانو مړي او ټپيان د پېښې له ځای څخه ايسته کول د تسليمۍ له پاره د طالبانو پلاوی راورسېد.

کرزي وايي چې موږ د کلي په ښوونځي کي يوې خونې ته ولاړو، او هلته د تسليمۍ له پاره د خبرو کولو له پاره کښېناستو. طالبانو خورا قوي پلاوی رالېږلی و، چې په هغه کي د طالبانو د دفاع وزير، د کورنيو چارو وزير، د ملا عمر شخصي سکرتر او نور شامل وه. دوی هم هلته وروستل سول او کرزي ته يې وويل چې موږ غواړو تاسي ته د افغانستان د نوي قانوني مشر په توگه قدرت تسليم کړو.

ما ورته وويل مننه خو تاسي بايد د تسليمۍ رسمي ليک راوړی وای، دوی ولاړل او په دا ماښين بيرته د ليک او څو بنديانو سره بيرته راوگرځېدل، چې په هغو کي يو د کرزي نژدې ملگری و، چې وروسته د ارزگان والي سو کرزي ته تسليم کړل. دا يوه بېله شرطه تسليمېدنه وه.

د طالبانو تر تسليمۍ دوې ورځې وروسته کندهار ته راغی او د ملا عمر په کور کي يې واړول، چې په بمباريو کي خورابد زيانمن سوی و. دا وخت ملا عمر الونيا سوی و. کرزي وايي کله چې موږ کندهار ته راغلو

خورا ډېر خلک موږ ته د روغېړ له پاره راغلل. بهرنۍ ميډيا هم راغلل چې اوس هغوی ما ته د نژدې لاس رسۍ درلود.

د کرزي د کابل د تگ له پاره تياري ونيول سو. او پرېکړه يې وکړه چې کابل ته به يوازې ننوزي. چې هيڅ ځواک حتی يو ټاډيکارډ به نه وي ورسره. ده د قومي مشرانو او نورو مخورو کسانو غونډه راوبلل او د خپل پلان څخه يې خبر کړل. د ده د همدې پرېکړې سره ځينو مخالفت وکړ. دوی ويل ته بايد کابل ته د درو څلورو زرو کسانو سره خورا په درب ننوزي. خو اکثریت زما ملگري سول. هغوی وويل يوازې ولاړ سه ځکه چې هر افغان يو افغان دئ که چيري يو کندهاري ستاسي ساتنه کولای سي نو ولي يو کابلی او نور ستا ساتنه نه سي کولای. زما پرېکړه ومنل سوه چې البته دا تر ټولو ښه پرېکړه وه.

کرزی د کابل پر لور په امريکايي نظامي الوتکه کې د خپل ورور، اکا او د کورنۍ د يوه نژدې ملگري سره والوت. کرزی وايي بس همداسي مو وکړل. د باگرام هوايي اډې ته زموږ سره د ليدلو له پاره خورا ډېر کسان راغلي وه او گڼ شمېر موټران يې ورسره راوستلي وه، ځکه چې دوی د خورا ډېرو کسانو د راتگ له پاره تياري نيولې و. خو چې کله موږ د الوتکې څخه کښته سوو موږ يوازې څلور کسان وو. شپه ناوخته وه او د شمالي ټلوالې جنگياليو د کابل په تياره جادو کې گزمې کولې. کرزی ارگ ته بوتلل سو، چې په دا سېدا کابل د هري خوا څخه خلک راغلل او د ماڼۍ دروازه يې په پلاستيکي گلونو وپوښل چې خپل نوی مشر ته ښه راغلی ووايي. د افغانستان نوي مشر د ارگ ماڼۍ خپل نوی کور وليد چې د يوې لسيزې جگړې ته په کتو سره يې وضعيت خورا ښه و. دا ماڼۍ پر ۱۸ ايکړه مځکه باندې د کابل په شمال ختيځه برخه کې په اتلس سوه

اتيایمو کلونو کي جوړه سوې ده، چي د هر افغان واکمن کور و، خو حفيظ الله امين پکښې ووژل سو. د مرميو سوري يې پر بهرني دېوال هر چيري ښکاري او د همدې ستري مانۍ برج رالوېدلی چي د تشناب کار ځني اخیستل کېده، خو دننه په مانۍ کي وراني ډېره لږ سوېده. گلخانه چي د ولسمشر د کار د دفتر ودانۍ ده او مسجد جوړ او روغ و او همدا شان د استوگني سيمه چي دوهمه درجه لويه دفتري ودانۍ ده. دلکشاه مانۍ چي د شاه رسمي د اوسېدو ځای دی او د کله چي باچا ظاهرشاه له واک څخه په ۱۹۷۳ م* کال کي ليري کړل سونه ده اشغال سوې دلکشاه اوس بيرته رغول سوې او د درنو خلکو له پاره مېلمستون دی. په دې مانۍ کي د باختري دورې دوه زره کلن زاپه تاريخي آثار کله چي په (۱۹۷۸ م) کال کي پيدا سول سمدستي پټ کړل سوي وه. ډېر کلونه دغه خزانه چي شل زره طلايي توکي، لکه د پيل غاښونه، او غمي يې لرل پته سوې وه. داسي بېره وه چي د جگړې په جريان کي دغه اثار ورک سوي وې او يا به د ټوپکسالارانو له خوا ويلي کړل سوي وي. خو يوازي څو کسانو ته دا حقيقت څرگند و او کله چي کرزی ولسمشر سو، د دغه لوی راز ښخوونکو فيصله وکړه چي دغه خزانه بايد نوره راڅرگنده سي. دغه توکي اوس کيتلاک سوي دي او په ۲۰۰۶ م کال کي يې سل په پاریس کي نندارې ته وړاندي سول. کله چي کرزی په ارگ کي ځای پر ځای سو، نو د ولسمشر رباني او نورو سره د غونډو لړۍ پيل سوې، وروسته يې روم ته پرواز وکړ چي د باچا ظاهرشاه دعا وغواړي. کرزی وايي چي ده ما ته قرآن کریم او خپله چټۍ را کړل. بيرته کابل ته راوگرځېد او د واک تبديلي يې په رسمي توگه تر سره کړه. په اپريل کي کرزی بيا روم ته ولاړ چي دا وار

* په اصل کي ليکوال د شا د ليري کښېدو کال ۱۹۳۳ بللی دی (۴)

يې پاچا د ځان سره راوست. کور ته د شاه ظاهر شاه راتگ بايد يوه مياشت مخکي په مارچ کي تر سره سوی وای خو امنیتي ځواکونو يوه دسیسه کشف کړه چې په هغه کي د شاه او کرزي د مرگ پلان جوړ سوی و. هغه مراسم چې کرزي او نورو ملیونونو افغانانو يې په خورا لېوالتيا تياری نیولی و وځنډېدل. خو ټولو افغانانو د شاهي نظام د بیرته فعاله کېدو هرکلی ونه کړ، مگر په جنوري کي د افغانستان په شرقي ښار خوست کي په زرگونو پاچا پلوه قبایلو لاریون وکړ چې ویل يې امریکا د شاه ضد شمالي ټلوالې چې د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده پلوي کوي چې البته یاد سو قومونو خورا ډېر وخت د پښتنو تر واکمنۍ لاندې تېر کړي دي.

د ۲۰۰۲ م کال د اپریل پر ۱۸ شاه ته د کابل په نړیوال هوايي ډگر کي خورا تود هرکلی وویل سو، خو مراسم يې خورا ټینګ کنټرول سوي وه. کله چې د ایتالیا هغه نظامي الوتکه چې شاه پکښې سپور و، د کابل بم بېروونکي هوايي ډگر ته راوړسېدل امنیت خورا سخت کړل سوی و چې یوازې یو څو ځانګړو قومي مشرانو شا ته د نژدې ورتګ اجازه لرل. امنیتي چارواکي هغه وخت د خورا مشکل سره مخامخ سول، چې کله قومي مشرانو د شاه د لاس مچولو له پاره کونښن کاوه. دا مهال شاه ۸۷ کلن و، چې کله له الوتکې څخه را روان سو نو خورا کمزوری ښکارېده، چې کرزی ورسره کومک کاوه. د افغان ملي جامو پر ځای ده د توري نرمي څرمني کوټ اغوستی و. یعنی هغه جامه چې اوس کرزی په مشهوره دی لکه دقره قول خولی او اوږده زرغونه چینة.

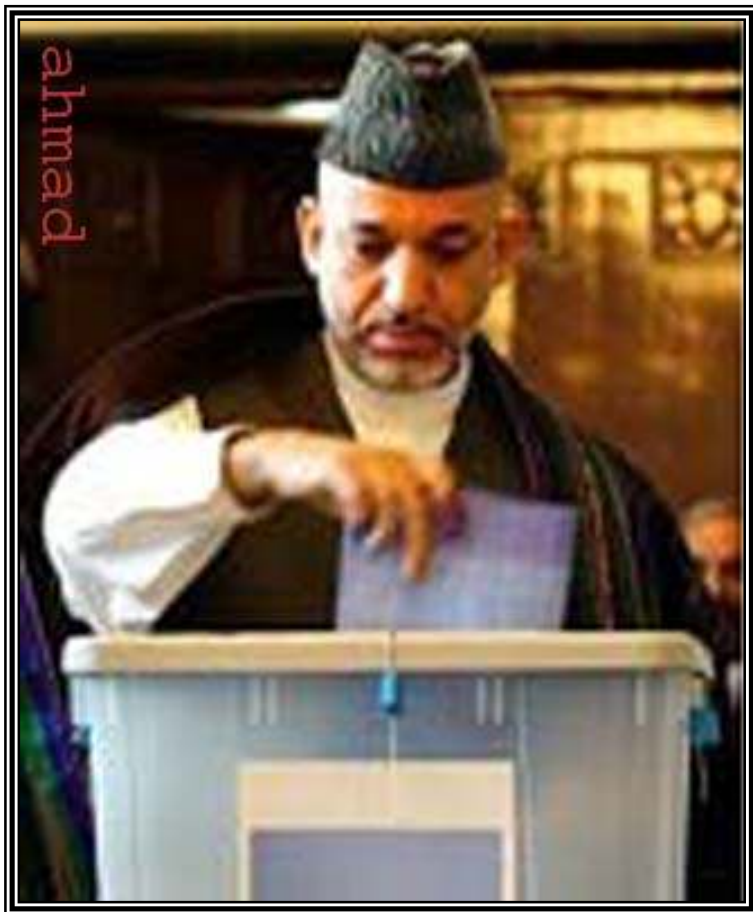
ظاهر شاه اوس په هغه ماڼۍ کي اوسېږي چې یو وخت ده پکښې

واکمني کول، چي کورنۍ او دوستان يې پر راگرځېدلي دي*. په بن کنفرانس کي د افغانستان د حکومت له پاره ټوله وزیران ټاکل سوي وه، چي اوس يو فعاله اداره پر ځای و. کرزی وايي د موقتي ادارې د مشر په توگه ما بېله غوندو او بحثونو څخه بل کوم جلا کار نه دی کړی. ما به خورا ډېر د محلي خلکو سره لیدل. په دې ټولو کي زما بڼه اصول همغه و: کار له افغانستان له پاره ډېر ساده. د طالبانو تر نسکورېدلو وروسته په افغانستان کي خورا ډېر تغيرات راغلي دي، خو کرزی د هغه د کريډيټ اخیستلو څخه ډډه کوي. دی وايي دا تغيرات خپله افغانانو راوستل، ځکه چي دوی تغير غوښت او دوی بالاخره د همدې کار د تر سره کولو له پاره آزاد وه.

* د کتاب د ليکلو پر مهال د افغانستان پخوانی شاه محمد ظاهر ژوندی و.

(۸)

د نوي افغانستان جوړول

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د رایي ورکولو پر مهال

د بن غونډې د افغانستان د موقتي ادارې پر وزیرانو چې په سر کې یې حامد کرزی و موافقه وکړه. همدې موافقې د هیواد له پاره یو دایمي حکومتی چوکاټ رامنځته کړ او په شپږو میاشتو کې دننه یې د بېړنۍ لویې جرگې جوړول وغوښتل. د بېړنۍ لویې جرگې وظیفه دا وه چې د دوو کالو له پاره د افغانستان د انتقالي ادارې مشر وټاکي. د یو آزاد کمېسیون یو ویشته غړو چې مشهور اقتصاد پوهان، اداره چیان او مذهبي مشران وټاکل سول، چې د لویې جرگې چارې منظمې کړي. د جرگې تر سره کېدو څو میاشتې وړاندې په ټوله هیواد کې د ډلو تر منځ د استازو د ټاکلو له پاره غونډې تر سره شوې. دغه استازو د ولایت په سطحه غونډې تر سره کړې چې خپل نماینده گان و لویې جرگې ته وټاکي چې البته دغه ټاکنې ښکاره وې. کله چې د زرو استازو ټاکنه په همدې شان تر سره سوه پنځه سوه نور بیا د آزاد کمېسیون له خوا وټاکل سول.

کمېسیون خورا سخته لار په مخ کې لرل، په ځانگړې توگه چې کله به یې غړو د انصاف په اړه د ټوټه سوي افغان ولس په سوونو شکایتونه اورېدل. داسې تورونه هم وه چې رایې رانیول سوي دي خو د کمېسیون له پاره دا ناممکن کار و، چې د پروسې څارنه وکړي، نو ځکه دوی پر محلي شوراوو تکیه وکړه چې محلي شخړې حل کړي تر جرگې پورې یوه دوامداره موضوع دا وه چې جرگه او که به ولسمشر کابینه ټاکي.

د پخواني پاچا پر رول هم بحثونه روان وه. کله چې شاه په اپریل کې بیرته افغانستان ته راوگرځېد ملاتړ یې زیاتېده تر څو د دولت د مشر په توگه یې رول بیرته برقرار سي. له بحثونو څخه خورا اساسي شکونه راووتل چې په هغو کې دا سناریو هم شامله وه، چې شاه ته دي د ملت د

پلار لقب ورکړل سي، خو کومه رښتوني حکومتي واک دي نه لري او بله دا وه چې شاه دي د ولسمشر او دولت د مشر په توګه وټاکل سي، چې لومړی وزير به لري او هغه به د حکومت روزمره چاري پر مخ بيايي.

کله چې د لويي جرګې نېټه راوړسېده، دا ښکاره سوه، چې د جرګې د غړو شمېر ۲۰۰۰ زرو ته رسېدلی په داسې حال کې چې ۱۵۰۰ سیتونه په نظر کې ورته نیول سوي وه. د لويي جرګې کمېسيون جرګه يوه ورځ وځنډول ترڅو پرېکړه وکړي چې څوک بايد له جرګې څخه منع سي، چې په پای کې ۱۶۵۰ غړو ته په جرګه کې د ګډون له پاره اجازه ورکړل سوه.

نړيوالي ټولني د لويي جرګې په جوړولو او منظموولو کې خورا ډېر کومک وکړ. د جرمني حکومت يوه خورا لويه څېمه د کابل پوهنتون په انګړ کې د لويي جرګې د ترسره کولو له پاره ودرول. د کرزي په قول د افغانستان له پاره د ملګرو ملتونو خاص استازي لڅدر ابراهيمي د جرګې په دايرولو، د مختلفو ډلو سره د خبرو کولو او هغوی ته د مشورې ورکولو سره خورا ستر خدمت ترسره کړ. کرزی وايي د افغان اصله امريکايي زلمي خليلزاد حضور چې د ولسمشر بوش مرستيال چې وروسته بيا په افغانستان کې د امريکا سفير سو رول هم خورا مهم و، ځکه هغه په ځايي ژبه پوهېده او د افغانانو په منع کې د درناوي وړ و.

د خليلزاد حضور به ګټور و خو جنجالي هم و. دی افغانستان ته د جګړې په جريان کې راوړسېد، او د شمالي ټلوالې سره يې د طالبانو په له منځه وړلو کې د خورا نژدې سره کار وکړ. دی او کرزی نژدې ملګري دي او د کرزي سره يې د حکومت په جوړولو کې مرسته او مشورې ورکړي دي. ځينو غړو په جرګه کې هغه د اصلي ځواک په توګه وليد، چې د پردي

تر شا به يې د امريکا د نفوذ څخه په ګټه اخيستنې به يې د کرزي ټاکل
ډاډمنول. د افغانستان په داخلي چارو کې د خليلزاد د رول پر سر شخړو
تر هغه روانه وه چې کله نوموړی دولسمشر بوش له خوا عراق ته د ۲۰۰۵ م
کال د اپريل په مياشت کې د سفير په توګه ولېږل سو.

د ۲۰۰۲ م کال د جون پر ۱۰ مه لويه جرګه په رسمي توګه
پرانيستل سوه. شاه شورا ته يوه اطلاعيه ولېږل چې په هغه کې راغلي وه،
چې دی په پخله د دولت د مشرتوب له پاره د کانديدۍ څخه تېرېږي او
ولسمشرۍ ته د حامد کرزي ملاتړ کوي. کرزي ولسمشرۍ ته د کانديد په
توګه په جرګه کې سيټ نه درلود خو د انتقالي ادارې د مشر په توګه يې
شورا ته وينا واورول.

کرزي وايي چې ما يې د پرانيستلو په مراسمو کې ګډون درلود
او د څو غړو سره مې وليدل چې تر هغه وروسته مې خپل ځان ليري ځني
ساتی. د ولسمشرۍ چوکۍ له پاره خورا ډېر کانديدان وه، چې په هغو کې
د مسعوده جلال په نامه يوه ښځه هم وه، چې وروسته بيا د ښځو چارو
وزيره سوه. پخواني ولسمشر رباني هم په کانديدانو کې و چې د شورا په
دوهمه ورځ د خپلې کانديداتورۍ څخه تېر سو او د کرزي څخه يې خپل
ملاتړ وښود، چې ويل يې دا کار يې د ملي يووالي په خاطر تر سره کړی
دی.

د جون پر ۱۳ مه استازو د ولسمشرۍ له پاره پټي رايي واچولې
چې دا په لويه جرګه کې لومړی ځل و. ملګرو ملتونو رايي شمار کړې او
اعلان يې وکړ چې له ۱۵۵۵ رایو څخه ۱۲۹۵ رايي کرزي وپري دي.
کرزي وويل چې اوس نوزده د انتقالي ادارې مشروم. ما و استازو
ته په خپله وينا کې وويل، چې دا ځونه د وياړ ځای چې يو ځل بيا ټوله

افغانان تر يوې خېمې لاندې سره راټول سوی دي. ما د سولي، ثبات او امنیت پر اړتیا خبري وکړې. ما تر دغې خېمې لاندې د افغانانو هغه ستر ارمان حیښوي چې د خپل هیواد ملکیت بیرته د افغانانو لاس ته ورسي.

د کرزي تر ټاکلو وروسته لویې جرگې د نوي اساسي قانون پر موضوعاتو باندې بحث پیل کړ. د بن په غونډه کې د افغانستان د اساسي قانون د مسودې د جوړولو له پاره یو ځانگړی کمېسیون ټاکل سوی و خو لویې جرگې پرېکړه وکړه چې د اساسي قانون د تصویب له پاره دي په اتلسو میاشتو کې بله جرگه راوبلل سي. د لویې جرگې ناسته یوه اوونۍ وغځېدل، چې خیمې دننه او د کابل په جادو کې خورا کشمکش روان و. خو واره داسې پېښه سوه چې ځینې خوا بدي استازي به د اعتراض په توگه له خېمې څخه ووتل او ځینو نورو بیا چې ویل یې دلته بهرنۍ مداخله روانه ده یوه ورځ له جرگې څخه بایکات وکړ. د کابل په جادو کې د ایساف سرتېرو د احمدشاه مسعود د ورور ولي مسعود د وسله والو کسانو سره چې په برتانیه کې د افغانستان سفیر دئ، برخورد وکړ، خو په ټولیزه توگه د ایساف عسکرو په مرکز کې ثبات ساتلی و. هغه ورځ چې فکر کېده جرگه به پای ته ورسېږي برتانوي تورن جنرال چې په افغانستان کې یې سوله ساتي ځواکونه ځای پر ځای کړل، په مډال ونازول سو او د استازو له خوا ورته د اوږده عمر او بریالیتوب دعا وسوه.

د جرگې په اخره ورځ استازي د کابینې پر ټاکلو کومي موافقې ته ونه رسېدل، او منتخب ولسمشر کرزي استازو ته وویل چې د جرگې وخت پوره سوی دئ چې زه باید خپله کابینه په خپله وټاکم.

همدې شي خورا ډېر اعتراضونه راوپارول، او کرزي د استازو څخه وغوښتل چې جرگه دوې ورځې نوره هم وغځوي. د جون پر ۱۹ مه

کرزي خپله کابینه اعلان کړه، چي په هغه کي د مسعود د اردو پخوانی قوماندان جنرال قسیم فهمیم د دفاع وزیر په توگه او یو له خپلو دریو معاونینو څخه وټاکي. یو بل مرستیال ولسمشر حاجي عبدالقدیر تر دې یوه میاشت څه کم په کابل کي ووژل سو.

تر بېړنۍ لویي جرگې وروسته کرزي او د ده کابینه د خورا سختي دندي سره مخامخ وه. چي بالاخره د کنډ او کپړ افغانستان څخه یو نوی ملت جوړ کړي، چي په هغه کي د یوه فعاله حکومت جوړول هم راځي او په هیواد کي یې شمېره سیمه ییزي او نژادي ډلي سره متحدي کړي چي زیاتي یې لا تر اوسه پوره وسله وال وه.

کرزی وایي چي تر لویي جرگې وروسته د ائتلاف د ځواکونو امریکایي قوماندان په بېړنۍ توگه راغلی چي ویل یې زه ستا د امنیت په اړه خورا اندېښمن یم. جنرال وویل هغه افغانان چي ستا پر شاوخوا راتپل دي ښه روزنه نه لري او د دې جوگه نه دي چي د تروریزم د خوا تاسي ته د متوجه تهدیدونو تر هوده ووتلای سي، او هغه مغلق امنیت ونیسي چي د یوه ولسمشر له پاره اړین وي او ده راته امریکایي امنیتي پلان تشریح کړ. کرزی وایي ما جنرال ته وویل چي زه به په دې اړه فکر وکړم او د خپلو افغانانو سره به دا مسئله شریکه کړم. وبه گورو چي دوی په دې اړه څه نظر لري. دی ډېر حیران سو چي ټولو افغانانو د هیواد له هر گوټ څخه د دې خورا په ورین تندي ملاتړ وکړ، چي ما به د همدې پلان په اړه خبري ورسره کولې. دوی کرزي ته وویل دا به ستا تر ټولو غوره کار وي چي تر سره یې کړې او څومره ژر چي امکان لري باید ویې منې. دوی ده ته وویل چي امنیت یوازي په نفرو نه ساتل کېږي، بلکي پوهه، روزنه او تجهیزات خورا ورته مهم دي. ځکه نوزده ورسره موافق سوم او امریکایانو د امنیت

په برابرولو کي خورا ستر خدمت تر سره کړې، بلکي دوی هغه افغان هم وروزل چي له دوی څخه مسئولیت واخلي. زه اوس یو ځل بیا افغان ساتونکي لرم چي خورا ښه روزلي او ښه تهجیز دي. امریکایي امنیتي ځواک چي دوه کاله د کرزي پر شاوخوا راټول و تر څنګ یې د افغان ولسمشري ګارډ هم وروزی، د کرزي امنیتي ساتونکو ټولو د امریکایي اردو په ځانګړو ځواکونو کي د کمانډو په توګه او یا په بحري سیلز کي دنده تر سره کړې وه. غښتلو او جګو امریکایانو چي د لمر عینکي به یې پر سترګو وې او خورا ډېري وسلې به ورسره وې چي کله به کرزی کوم ځای ته تللی هر چیري به دغه امنیتي کسان تر سترګو کېدل، چي همېشه به ترده شاوخوا راچاپېر و. کله چي به کرزي د یوه ولایت مرکز ته د والي د لیدلو له پاره تللی نو په څرخکه کي به یې سفر کاوه چي د کښېناستلو سیمه به لا د وړاندي د امریکایانو له خوا ساتل سوې وه. که چیري به محلي مشرانو او یا دولتي چارواکو د ولسمشر د روغې له پاره لیکي جوړي کړي وې او کرزي به ورسره تېرېده دوه امنیتي ساتونکي به یې اړخونو او دریم د اتوماتي وسلې سره د تیارسې په حالت کي د لیکي تر شا روان و.

د انتقالي ادارې د مشر په توګه تر ټاکلو درې میاشتې وروسته د ۲۰۰۲ م کال د سپتمبر پر پنځمه نېټه په کندهار کي چي کله د ورور واده ته تللی و وژونکې حمله پر وسوه، خو دی ژوندی پاته سو. د خپل وطنوال د لیدلو له پاره خورا ډېر خلک راغونډ سوي وه، ځکه چي دا دده تر ټاکلو وروسته کندهار ته د ده لومړی سفر و. کله چي د ولسمشر کاروان په جادو کي د خلکو تر ګڼې ګوڼي کرار تېرېدی یو کس چي د افغان پولیسو یونیفورم یې اغوستی و د کرزي پر موټر یې څلور ډزي وکړې، یوه مرمۍ

د کرزي له سر څخه تېره سوه او د کندهار والي گل اغا شپږزی يې په سر کي ژوبل کړ. د ده زخمونه شديد نه وه او د کرزي امريکايي ساتونکو پر هغه کس ډزي وکړې او ويې واژه. دغه کس عبدالرحمن نومېده چي يو مشکوک طالب و او تر يوه مياشت لږ موده وړاندي د کندهار د والي په شخصي امنيتي ځواک کي شامل سوی و.

تر دې دوه کاله وروسته د ولسمشرۍ د ټاکنو په هيواد کي د پراخ کمپاين پر مهال چي يو ځای ته په سفر و د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر په مياشت کي يې پر هيلکوپټر راکټي حمله و سوه.

خو د اوس له پاره ډېر څه په مخکي وه چي تر سره سي. کرزی وايي موږ بايد د اساسي قانون د لويي جرگې د دايرولو له پاره خورا سخت کار کړی وای. لومړی کار دا و چي د اساسي قانون د مسودې له پاره بايد کمېټې جوړي سي چي يوه د اساسي قانون مسوده جوړه کړي او هغه بله يې تر نظر تېره کړي. ما د ډېرو کسانو سره تر سلا مشورو وروسته د دغو کمېټو غړي وټاکل او د راتلونکي کال له پاره د دوی په وړاندي خورا ډېر کارونه پراته وه، چي تر سره يې کړي. د کمېټو غړو لومړی د عامو افغانانو نظر وغوښت. دوی کسان د افغانستان هري برخي ته ولېږل، چي د افغان ولس نظر معلوم کړي چي څه ډول حکومت غواړي. خو نظرونه وه چي په هغه کي د رياستي نظام، صدارتي نظام / پارلماني نظام او د شاهي نظام بيرته راتگ غوښتل سوی و، خو مطلق اکثريت د رياستي نظام غوښتونکی سو.

کرزي پخپله د مختلفو موضوعاتو په اړه د افغانانو د نظرياتو په راتلولو بوخت و. دی وايي تر دې وړاندي چي زه د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توگه وټاکل سم ما د هيواد د ټولو پرگنو سره غونډي

وکړې او همدا سې پسي جاري وې. په هغو ورځو کې لومړۍ شې چې خلکو غوښت هغه بې وسلې کول، بې وسلې کول او بې وسلې کول و. خلکو غوښتل چې د بې شمېره ملبشو او ټوپکسالارانو څخه وسلې راغونډې سي او په هیواد کې د تشدد د بیا راتلو خطر کم سي. افغانانو همدا شان په پوره توګه د قانون پر حاکمیت ټینګار کاوه. تر دغو شیانو وروسته چې نور شیان خلکو کرزي ته ويلي وه هغه ښوونه او روزنه، روغتيايي اسانتياوي، سړکونه، اوبه، برېښنا او هغه ټوله شیان چې پرمختللي نړۍ ورڅخه برخمنه ده. تر دې وړاندې هم د افغانستان زېربنا پرمختللي نه وه خو اوس بیا بېخي د مرګ پر پوله ولاړ و. یوازي ۶ فیصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي او حتی نن هم په کابل کې هر ځای د جنراتورونو د غوږه اورېدل کېږي، ډېر داسې کلي سته چې په ژمي کې یې د واورو له کبله چې پر لوړو کوتلونو و سي د نورو سیمو سره یې اړیکې پرې کېږي. روغتيايې خدمتونه خو تر لویو ښارونو بهر بېخي پر ښه حساب و. د جنگونو په جریان کې په سلګونو ښوونځي نږدلي وه. د کرزي مکتب حبیبیه لېسه چې په افغانستان کې تر ټولو لوی او غوره ښوونځی دی په کنډواله بدل سوی و، خو د دې ټولو سره افغانان په دې پوهېدل چې که وسلې ټولي نه سي د پرمختللي ټولني له هېڅ ګټې څخه به برخمن نه سي.

دې ډي آر یا د بې وسلې کولو پروګرام د ۲۰۰۳ م کال په فبروري کې د افغانستان د نوي پیل پروګرام لاندې د یو ان ډي پي په ملاتړ او د یوناما په همکاري پیل سو. د راتلونکو درو کلونو په جریان کې د ډي ډي آر د پروګرام تر چتر لاندې په زرونو میله وسلې، د توپونو ټوټې، کلاشینکوفونه، ټانکونه، او نوري درنې او سپکي وسلې راغونډې سوي

او د دفاع وزارت په واک کې ورکړل سوې. تر ۲۵۰ زیات ملیشه ترخیض او تر ۶۳۰۰۰ ډېر پخواني جنگیالي بې وسلې سول. د ډي ډي آر پروگرام همدا شان د پخوانیو جنگیالیو سره مرسته وکړه، چې د حرفوي زده کړو له لارې او نورو وظیفو ته په استخدامولو سره بیرته خپل ملکي ژوند ته راوگرځي او یا بیا په افغانستان کې د نوي ملي اردو نظامي ژوند ته ور وگرځي.

کرزی وایي چې ترخیض سو افسرانو او سرتېرو ته د بیا استخدامولو له پاره ډېر شیان وه، چې په لسو کې نهو یې ملکي چارې انتخاب کړې لکه بزګري، حرفوي زده کړې او تجارت. دوي نور د جګړې څخه ناروغان او د جنگي الاتو د کارولو څخه ستړي او زاره ترکي و.

د ډي ډي آر پروگرام د ۱۴۱ میلیونو ډالرو په لګښت زیاته برخه جاپان پرېکړه چې د روسانو په مقابل کې یې د مجاهدینو سره د تجهیزاتو مرسته کوله، په ځانګړې توګه د وسایطو او د ۲۰۰۲ م کال په جنوري کې د افغانستان د بیا رغونې په اړه د نړیوال کنفرانس کوربه و. په یقین سره چې د ټول افغانستان څخه وسلې ټولي نه سوې خو د درنو وسلو لوی اکثریت لکه ټانکونه او توپونه د ملېشو او ټوپکسالارانو د لاسونو څخه ووتل او د نوي حکومت ته وسپارل سول.

افغانستان یوازي دا نه چې د وسلو څخه ډک و، بلکې د نړۍ له نهو ماین ګذاري سوي هیوادونو څخه و، چې په سوونه زره انسان ضد، ټانک ضد او نور چاودېدونکي مواد یې په ډبرینه خاوره کې کرل سوي وه. د ماین پاکۍ هڅې د طالبانو د حکومت د نسکورولو راهیسې روانې دي، خولا هم په افغانستان کې تر ټولو لویه وژونکې وسیله ده چې هره میاشت تر سلو زیات افغانان وژني او یا یې ټپي کوي.

کله چي مسافرين د کابل و نړيوال هوايي ډگر ته راوړسېږي د رن وې او ټکسي لارو پر دواړو غاړو د ماین پاکانو د ډېرو نښانونو په لیدلو حیرانېږي خو د کابل هوايي ډگر تقریباً د ماینونو څخه پاک سوی دی.

کله چي خلکو ولیدل چي د ډي ډي آر پروسه بریالی ده نو لومړیتوب بلي خوا ته وگرځېد داسي چي خلک به د ښووني او روغتيايي خدمتونو په اړه ډېر رغېدل. کرزی وايي چي یو شی مي ډېر خوشحاله کوي هغه دا چي خلک د هرکلي او ولایت نه زما څخه د پوهنتون غوښتنه کوي. ما کوچنیان ولیدل چي په خېمو کي یې زده کړي کولې او داسي ښوونځي چي د مباریو له کبله به یې چتونه نږدلي وه. تعلیم د خلکو تر ټولو لوی ارمان و.

هندوستان چي حامد کرزي پکښې پوهنتون ولوست او انگلیسي یې پکښې زده کړه. د حبیبې لېسې د بیا رغوني له پاره یې بسپنه ورکړه، د ښووني ستره غوښتنه چي کرزی یې په خبرو کي یادونه وکړه ډېره ښکاره وه، ځکه شاگردان په مختلفو دورو کي ښوونځي ته تلل او راتلل چي په خېمو کي به یې زده کړي کولې او د وړانو ټولگيو د بیا رغوني کار به د دوی په شاوخوا کي روان و.

یوبل شی چي د کرزي څخه به د کلي مشرانو غوښت هغه ښځینه روغتيايي اسانتياوي وې. دی وايي چي ما احساس کړه چي ښه ښځینه روغتيايي اسانتياوي ډېري مهمي دي، ځکه چي خلک یې خورا ډېره غوښتنه کوي. دا زما له پاره په دې معنا وه چي ټوله خلک د ښه ژوند ارمان لري. تر دې وروسته به دوی د سړک او برېښنا غوښتنه کوله چي د تجارت او سوداګرۍ له پاره ډېر اړینه ده.

دی وايي چي نن اول لمبر غوښتنه د برېښنا ده، چي د ده دا خبره د

راډيو د يوه مخترع پروگرام چلوونکي لخوا عام ولس هم تاييد کړه. په کابل کي يوې شخصي راډيو يواښکاري پروگرام جوړ کړ چې په هغه کي به اورېدونکي په پروگرام کي برخه اخيستل چي خپل نظر ووايي. د همدې راډيو د تليفون شمېره په راډيو کي خلکو ته اعلان سوه چي کله به اورېدونکو زنگ ورته راوواهه نو يوازي به جواب ورکوونکي ماشين بيپ بيپ کاوه چي نور هيڅ لارښوونه يې نه ورته کول، ځينو تليفون کوونکو به همدا سي تليفون وکړ چي هيڅ به نه پوهېدل چي څه وکړي خو نورو به خپل پيغامونه پرېښوول او هغه څه به يې ويل چي په زړه کي به يې وه. دغه پيغامونه وروسته نشر سول چي وروسته ډېر خلک په پوهېدل، د دغه غير رسمي او نامنظمو نظرياتو اورېدلو وروسته د راډيو مشر هغه پايلي ته ورسېد چي ولسشمېر کرزي رسېدلی و. د افغانانو لومړني شکايتونه د برېښنا د نسته والي په اړه وه.

د برېښنا غوښتنه بېله شکه چي ډېره وه، خو د طالبانو تر واکمنۍ وروسته چي کله بازار ته برېښنايي توکي راوارد سول څو چنده يې نوره هم زياته کړل. هيواد اوس د موبايل تليفون او برېښنا ليک له لاري د نړۍ سره وصل سو، چي همېشني چارج ته يې اړتيا لرل. ځوان افغانان د کمپيوټر پر خوا ورمات سول، د کمپيوټر دوکانونه او کورسونه د کابل په شمول ښارگوټو او کليو ته وغځېدل. افغانانو په خورا پرېمانه توگه د موسيقۍ د سي ډي گانو د کاپي کولو غلاوي پيل کړې او په ډي وي ډي کي به يې امريکايي او هندي فلمونه کتل. د امريکايي هغو فلمونو غيرقانوني کاپي به په څو ورځو کي د کابل په دوکانونو کي تر لاسه کېده چي تازه به په امريکا کي نندارې ته وړاندي سوي وه او په کوچنۍ کېمره به په ډېره اسانۍ سره د تياتر د پردې څخه ريکارډ سوي وه. د دغو ډي وي

ډيانو کتل داسي وه لکه سپی چي خپله په تياتر کي وي چي د فلم د لغږيانو، خبري، خندا او ټوخی به پکښې اورېدل کېدی. چي بالاخره به يې پرده هغه وخت بنده سول چي کله به يو ليدونکي او ليدونکي ولاړ سول، او پياده رو ته به ووتل. افغانانو همدا شان د ټلوېزيون له ليدلو سره مينه درلوده چي دا کاري يې د ستلايت ډيشونو له لاري کاوه او حتی په ليري پرتو سيمو کي به هم تر سترگو کېده.

کرزي وويل چي البته موږ د نوري برېښنا له پاره پلان جوړوو خو دا هر څه ډېر ژر نه سي تر سره کېدلای. اوس دا تر ټولو مهم شى دى چي نړۍ بايد زموږ سره مرسته وکړي چي تر څو د برېښنا د توليد ظرفيت ډېر کړو.

د نوي افغانستان په دغه لومړيو مراحلو کي تر هغه ډېر ژر وروسته چي نړۍ د جگړې دغه بېروونکى هيواد ته بيرته راوگرځېدله افغانانو خورا ډېري هيلي او ارزوگاني لرلې، چي دا خورا لوړي وې. کرزي وايي چي ما په خپله داسي فکر کوي چي موږ به هيواد په څو کلونو کي ورغوو، چي البته زه پخپله د ډېرو افغانانو سره غلط وم، هيله بلکي فکر مو کړى و چي دا هر څه به ډېر چسپ ورغېږي. خو د ژر تر سره کولو هيله لا تر اوسه ژوندۍ ده ځکه چي افغانستان څو کاله له لاسه ورکړي دي دوى د هغه فاصلي په بيرته ډکولو کي خورا په بېړه کي دي او غواړي چي خپل ځانونه نوري نړۍ او په ځانگړې توگه د گاونډيانو سره برابر کړي.

کله چي هيواد له کورنۍ جگړې له تيارې څخه راووت او طالبانو ته واک ورسېد په لومړي سر کي پرمختگ خورا چټک و خو بيرته دغه پروسه ټکنۍ سوه، چي د هيواد حرکت همدا سي پاته سو خو اوس ارزوگانو هم تغير کړى و. خلکو لوړي تنخواوي غوښتي چي ښه کالي په

رانیسي او کورونه په سم کړي. کرزی وايي چې کله به ما په لومړي سر کې د خلکو سره غونډې کولې خلکو به خراب کالي اغوستي وه او ستریا او مشکلات به یې له ورايه له مخه ښکارېدل، نن دوی ډېري ښه جامې اغوندي او نظرونه یې مثبت سوي او د هیلو ډک دي. په افغانستان کې ژوند مثبت تغیر کوي چې همدا تغیر لا پسې روان دی. کرزی دا خبره په ۲۰۰۵ کال کې وکړه کله چې د طالبانو په حملو کې زیاتوالی راغلی، افغانان د پرمختګ د کراري ودي څخه خواشینی سول، په ځانګړې توګه د هغه ډول امنیت نه ورته برابرول چې دوی یې هیله لرل.

د اساسي قانون لویه جرګه د ۲۰۰۳ م کال په جنوري کې ترسره سوه، کرزی وايي چې هلته خورا سختې چنې ووېل سوې مګر پروفیسر مجددي چې د جرګې مشر وټاکل سو ټوله شیان ده د مختلفو خلکو د ګټو او د هغوی د نظریاتو سره په معامله کې د خورا حیرانوونکي طریقې څخه کار واخیست. د اساسي قانون مختلف شکونه په نظر کې نیول سوي وه، چې بالاخره استازو ریاستي نظام خوښ کړ چې البته دا د افغانانو هیله هم وه. دې کیسې شل ورځې په برکې ونيولې چې بالاخره مسوده داسې حال ته راوړسېده چې لوی مشکلات یې حل او د اضافي تغیراتو راوستلو تر پولي ورسېده. کله چې د نورو تغیراتو راوړلو نور څه نه وه پاته پروفیسور مجددي و هغه ته د رایې ورکولو اعلان وکړ. دا آزادي رایې وې چې ده یې د منلو له پاره د درېدلو وویل چې تقریباً ټوله غړي چې تر ۵۰۰ ډېره په تایید یې ولاړ سول. کرزی وايي چې یوازي دوه درې کسان یې په تایید ونه درېدل. چې دا خورا د حیرانۍ وړ و، ځکه چې افغانستان اوس اساسي قانون درلود چې دا خورا ښه اساسي قانون و چې په نړۍ کې خورا ځانګړی او حکومت ته یې په خورا سمه توګه د رسېدلو چاره

تنظیمول.

د دغه نوي اساسي قانون يوه ځانگړنه دا ده چې کرزی په وياړي چې ټولو ژبو ته پکښې مساوي حق ورکړل سوی دئ، چې اوس به کوچنيان کولای سي چې په خپله سيمه کې په خپله ژبه زده کړي وکړي.

ښځو ته په پارلمان کې ۲۵ فیصده سیتونه ورکړل سوي دي، خو عملاً د هیواد په ډېرو برخو کې خورا مشکل او ناممکن کار دئ، چې ښځې دي په آزاده توگه دمحلې دفترونو له پاره کمپاین وچلوي. په نتیجه کې د پارلمان خرڅ سوي غړي د ځواکمنو په توگه چې په هغو کې قاچاقبران، ټوپکسالاران د چوکيو د ترلاسه کولو له پاره هڅي کوي.

خو بیا هم ښځو ته قانون دا اجازه ورکړې ده، چې په پارلمان کې چوکۍ ولري او اساسي قانون هم په دې اړخ کې لږ څه مرسته کړې چې په افغانستان کې د ښځو دغه دردمنه وضع لږ څه سمه کړي چې په روایتي توگه یې حیثیت خورا ټیټ و، چې د جگړو په جریان او د طالبانو د واکمنۍ په جریان کې خو یې هېڅ نه درلود. د ښځو وضعیت مخ پر تغیر دئ خو دغه پروسه په اطرافو کې خورا ټکنۍ ده. د ۲۰۰۴ م کال په پرتله ما په ۲۰۰۵ م کال کې په کابل کې خورا لږ ښځي ولیدې چې بورقې به یې کړي وې او هر وخت به مې دوې درې ښځي لیدې چې بېله نارنه به سره ملگري او د نوي ښار په لوړو مارکېټونو کې به یې سودا کول. د ځوانانو نجونو ډلې به لیدل کېدې چې د کابل د مرکزي هوټل په هال کې به یې قهوه څښل، بانډار به یې کاوه او خندل به یې چې تردوی څو مېزه ها خوا به بیا هلکانو په ناز او نخرو ورته کتل. خو د کابل په اطرافو کې د ښځو حقوق تقریباً له نېست سره برابر دي. کورنۍ تاوتریخوالي ډېر او په زوره وډول خورا عام دي. کم عمره نجوني د کورنیو د غریبۍ له کبله د پیسو په

مقابل کي څلوښت کلونو پنځوس کلونو خلکو ته وډېږي. د داسي پېښو راپور خورا لږ ورکول کېږي، خو بيا هم د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسيون مشره سيمما ثروايي چي د افغان ښځو د ځان وژني په سلگونو پېښي يې خپرلي دي. کمېسيون وايي چي په زوره وډول، د کم عمر نجونو وډول او پر ښو ورکول د ځان وژني تر ټولو لوی عاملونه دي چي اکثره دغه پېښي په مرگ پای ته رسېږي.

په افغانستان کي رسنيو ته په لاس رسي سره بېله شکه چي د ښځو په حقوقو کي به ښه والی راسي او د هغوی د اعتبار په اعاده کولو کي به مرسته وکړي خو سرعت يو تصوري ربط دی چي دا به يو او دوه نسلونه په برکي ونيسي چي د ښځو په وضعيت کي رښتونی پرمختگ راسي خو په دې شرط چي په هيواد کي امن او ثبات وي.

د اساسي قانون تر تصويب وروسته حکومت د ټاکنو له پاره په تياري بوخت سو. دوو ټاکنو ته ضرورت يو يو د ولسمشرۍ له پاره او هغه بل د پارلمان د غړو د ټاکنو له پاره چي دواړه بايد جلا تر سره سوي وای. په نړۍ کي داسي شکونه وه چي په افغانستان کي به آزادي ټاکنې تر سره نه سي، داسي بېره وه چي طالب او القاعده ترهگر به خلک د انتخاباتو نوم ليکلو ته پرې نه ږدي او خلک به د رايو ورکولو څخه بېروي. کرزی وايي چي زما خپل توقعات خورا لوړ وه، چي يو ځل بيا غلط ثابت سول، ما ويل چي که د شپږو څخه تر اوو ميليونو افغانانو پوري نوم ليکنه وکړي دا به زموږ له پاره تر ټولو لوی شی وي او د ډيموکراسۍ له پاره به سترگام وي. خو په خورا ډېر لږ وخت کي د نوم ليکني پروسه ۱۰ ميليونو ته ورسېده چي دا يوازي د افغانستان د پولو دننه وه. خو کله چي په پاکستان او ايران کي مهاجرو نوم ليکنه وکړه دغه شمېره ۱۲ مليونو ته

ورسېده. کرزی وايي چې افغانانو د انتخاباتو سره خورا مينه لرل او دې ته لېوال وه چې د خپل هيواد په راتلونکي کي برخه واخلي.

د ولسمشرۍ ټولټاکنې لومړی د جولای پر پنځمه پلان سوي وې خو د ټاکنو د آماده گۍ له پاره چې کوم اټکل سوې و هغه تر هغه ډېر گران راوخوت. د رايو د کاغذونو له پاره ښه تياري ته اړتيا وه ځکه چې په هيواد کي د بې سوادۍ کچه خورالوړه وه، او خورا ډېرو کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه کانديد کړي وه، په لومړي سر کي درويشت کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه نومولي وه چې شپږ يې تر انتخاباتو مخکي له خپلي کانديد اتوري څخه لاس پر سر سول. د رايي پر هر کاغذ به د کانديد عکس، نوم او يوه خانه چې د ده او يا دې له پاره ښاني سي. دا چې زيات کانديدان مستقل وه او که به کوم رايه ورکوونکي د کوم کانديد نوم نه سو ويلای او عکس به يې نه پېژندی نو دا به يې زده کول چې کومه خانه ښاني کړي. تر انتخاباتو وړاندي ټولو رايه ورکوونکو ته کارډونه ورکړل سول او داسي آوازي هم وې چې ځينو رايه ورکوونکو څو کارډونه اخيستي دي. دا چې د دې مخنيوی وسي چې رايه ورکوونکي تر يوځل ډېر رايه ورنه کړي تر رايي ورکولو وروسته به يې گوته په رنگ ور لړل داسي تورو نه هم وه چې دغه رنگ په خورا اساني سره پاکېږي.

د جولای ۵ و سپټمبر ته وځنډېدل خو چې بيا هم کارونه نه وه سم ټاکنې يو ځل بيا د اکتوبر ۷ ته وځنډېدې.

کرزی وايي چې تر ټاکنو وړاندي ما د هيواد د هر څوک له خلکو سره وليدل، د ولايتونو څخه په ډلو ډلو مشران راتلل او که به هوا ښه وه نو په ارگ کي به مي له دوی سر د ارگ په باغ کي ترونو لاندي کتل او هر څه چې به يې په زړه کي وه راته ويل به يې.

په ارگ کي دننه غونډي د کرزي د انتخاباتي کمپاين تر ټولو ښه او خوندي لار وه، چي په بهر کي د ده د وژلو بېره موجوده وه خو په ارگ کي غونډي هم يو ډېر زړه ور سياسي تاکتيک و، په اوونۍ کي خو ورځي چي کله به دی په کابل کي موجود و د ولايتونو څخه چي به کوم قومي مشران راوستل سوي وه له ده سره به په وار شلو او تر دې زياتو قومي مشرانو مخامخ ليدل. دغه قومي مشران به تر ساعتې ټاور لاندي څوځايه تلابني کېدل او د ارگ مسجد ته نژدې به د لويو ونو تر سيوري لاندي راغونډېدل. ولسمشر کرزي به د گلخانې مانۍ څخه راووت او هلته به يې له دوی سره وليدل او د دوی خبري، شکايتونه او ستايني به يې واورېدې. دغه مشران به د ارگ د ستر والي څخه اغېزمن کېدل او په حقيقت کي به يې يو په يو د هيواد له ولسمشر سره خبري کولې. خو کله چي به خپلو کليو ته وگرځېدل خلکو ته به يې ويل چي ما له ولسمشر سره وليدل او هغه داسي راته وويل.

کرزی وايي چي زما هغه غونډه په ياد ده چي د کابل و جنوب ته د پکتيا د ولايت د مشرانو سره مي لرل، يوه مشر حاجي عبدالرحمن ځدران راته وويل چي موږ له دې کبله تا ته رايه نه درکوو چي ته پښتون يې. موږ تاسي ته د يوه افغان په توگه رايه درکوو، او ده زياته کړه چي رايه هم تا ته درکوو، ځکه چي موږ پوهېږو چي ته به له هزاره گانو سره مرسته وکړې او که موږ په دې پوه سو چي ته د دوی ولسمشر نه يې نو موږ تاسي ته رايه در نه کړو.

په يوه بله غونډه کي د مزار شريف يوه افغان ازبک کرزي ته وويل چي ما پرېکړه کړې ده چي رايه به تاسي ته درکوم دا له دې کبله چي زه هم ستاسي غوندي د پاکستان په کوټه کي مهاجروم او ما هغه ځای

ليدلی دئ چې تاسي به کار پکښې کاوه او هلته به ټول افغانان درتلل او غونډي به يې کولې او هلته هيڅ داسي غونډه نه ده تر سره سوې چې ما ته پکښې د گډون بلنه نه ده راکړل سوې او له همدې کبله زه پر تاسو باور لرم.

کرزی وايي چې يو استازي له پامير څخه راغلی و دا سيمه په شمال کي واقع ده سفر کول ورته ډېر گران دي او دا په خورا ډېرو کلونو کي د دوی لومړی ځل و، چې خپل مشکلات يې حکومت ته وويل.

ولسمشر ته په خبرو کي پته ولگېده چې دوی ته ملي يووالی خورا ډېر ارزښت لري. دوی داسي حکومت غوښت چې د ټولو پرگنو استازيتوب وکړي او دا شي په ځانگړې توگه په غير پښتنو کي خورا پياوړی و، چې څو پېړۍ پښتنو واکمني پرکړېده. خوزيات پښتانه ټولو افغانانو ته په مساوي توگه کتلو ته خورا زيات ارزښت ورکوي. کرزی وايي څه موده وړاندي له کندهار څخه يو مخور کس چې زموږ د کورنۍ دوست و دلته راغی او تر پنځلس ورځو تېرولو وروسته يې وويل چې زه بيرته کندهار ته ځم. ما ورته وويل چې زه کوم خدمت وکړم؟ ده وويل هيڅ نه زه مازي راغلم چې ستاسي احوال واخلم او تاسي هم شکر ښه ياست مگر زه يوه هيله لرم هغه دا چې افغانان ټوله ځورېدلي دي او تاسي به البته د هغه چا سره مرسته کوئ چې کومک ته اړتيا لري. مگر د افغانستان هندوان تر ټولو ډېر ځورېدلي دي خو په هره لار چې وي د دوی سره تر ټولو لومړی مرسته وکړه.

د ولسمشرۍ ټاکنې د ۲۰۰۴م کال د اکتوبر پر نهمه تر سره سوې خلکو چې د کومي بېري احساس کاوه غلط راوخت او په خورا ډېر شمېر کي کسان د رايي اچولو له پاره راووتل او يوازي يو څو پېښي د ترهگرو

له خوا تر سره سوې. د رایي اچوني مرکزونه د سهار پر شپږو او اوو بجو پرانیستل سوه او د مازدیگر پر ۴ بجو وتړل سول. د ټاکنو په ورځ اعلان و سو چي څو نه امکان ولري هغونه رایي اچوونکي باید رایي واچوي، د رایي اچوني مرکزونه باید د مازیگر تر شپږو بجو پوري پرانیستي وي. خو دا خبر د رایو ځینو مرکزونو ته ناوخته ورسېده، درې برخي راجسټر سوو خلکو رایي واچولې او خلک په ډېره خوشحالی سره د ډیموکراتیکي پروسې له پاره راووتل.

کرزی وایي چي وروسته مي د انتخاباتو په اړه خورا حیرانوونکي کیسې واورېدې. ځيني دغه کیسې په نړیوالو مطبوعاتو کي هم خپرې سوې چي افغانستان ته د ټاکنو د خبرونو له پاره راغلي وه. یو کس چي خپل عمر یې پنځوس کلن ښووه او پر مخ یې د اوښکو سېلاب را روان و و بي بي سي ته وویل داسي ښکاري لکه خوب چي وینم. پنځه ویشته کاله بې ځایه توب او د خپل کور څخه لیري ژوند مي ملا راماته کړه، خو نن داسي احساس کوم لکه چي بیرته زېږېدلی یم.

کرزی د انتخاباتو د ورځي بله کیسه داسي بیانوي: د فراه په ولایت کي یوه زړه ښځه د رایو اچولو مرکز ته راغله ویل چي دا د ځان او لور له پاره رایه اچوي. دې ته وویل سوه چي ته یوازې د خپل ځان له پاره رایه کارولای سې، خو د لور پر ځای یې نه سې کارولای. ښځي وویل چي ولي هغه خو زما لور ده زه غواړم د هغې پر ځای رایه واچوم. کارکوونکو ورته وویل: بڅښنه غواړو خو تاسي داسي نه سئ کولای. دا ښځه ولاړه او تر دوه درې ساعته وروسته بیرته راوگرځېده او خپله ځوانه لور یې د ځان سره په داسي حال کي راوستل چي یو گړی مخکي یې اولاد زېږېدلی و، او هغې خپله رایه پخپله واچوله.

يوه بله کيسه له باميان څخه راغله چې هلته يوې سپين سري
 ښځې څلور ساعته په واوره کي پر پښو مزل کړی و تر څو د رايو اچولو
 مرکز ته ورسېده. کارکوونکو ورڅخه وپوښتل چې ولي دي دونه تکليف د
 رايو اچولو له پاره پر ځان تېر کړي؟ ولي رايه دونه ارزښت درته لري؟ دې په
 جواب کي ورته وويل زما ژوند خو هغسي تېر دئ خو زه غواړم د خپلو
 کوچنيانو له پاره او د دوی د بچيانو له پاره رايه ورکړم. د رايو اچولو په
 يوبل مرکز کي يوه ناوې چې د واده جوړه يې په غاړه وه له موټر څخه
 راکښته سوه او ويې ويل چې په خدای سوگند که رايه ورنه کړم نو خپل
 واده ته به په آرامو مغزو ولاړه نه سم. د کابل ورځپاڼي يو خبريال چې د
 مريم لېسې د رايو اچولو مرکز مخ ته شل دقيقې ولاړ و خبر ورکړ، چې زه
 دلته ډېري ښځي وينم چې د رايو اچولو د مرکز څخه د خوشحالي له کبله
 په اوښکو ډکي سترگي راوړي. يوه اتيا کلنه ښځه چې په سترگو ږنده وه د
 خپل لمسي په مرسته د ملالۍ لېسې د رايو اچولو مرکز ته د سهار پر نهو
 بجو راوړسېدل. دې يوه خبريال ته وويل چې تېره شپه مي يوه سترگه
 خوب هم نه دئ کړی. خپل لمسی مي د شپې له دې کبله راکښېښوی چې
 حتی ليدی مي هم نه، چې سهار سوی به وي د رايو اچول به راڅخه پاته
 سوي وي. ټکسي ډرايور عبدالمتين وبي بي سي راډيو ته وويل دا يو
 داسي خوب دئ چې د تل له پاره به راسره وي. دا ټوله کيسې وې چې رايو
 اچوونکو ټوله خطر هېر کړی و او د رايو ورکولو له پاره راوتلي وه.

د کرزي تر ټولو لوی سيال د شمالي ټلوالې وتلی کس يونس
 قانوني و، چې پر ډېرو چوکيو يې کار کړی و او په لنډه مهاله اداره کي د
 کورنيو چارو د وزير په توگه پاته سوی و. کرزي بايد د ټولو رايو څخه
 پنځوس فيصده تر لاسه کړي وای تر څو د دوهم ځل له رايو لوبدلو څخه

بې مخنيوی کړی وای. کله چې د نومبر پر دریمه د رایو پایلي اعلان سوې دی د افغانستان د لومړي ولسمشر په توګه په ۴، ۵۵ فیصده رایو وټاکل سو. دی وایي چې رایي د ټولو قومونو لخوا د هیواد په هره برخه کې وشمېرل سوې. په رایو کې د درغلیو نارې پورته سوې، چې ملګرو ملتونو یې د یوه مستقل کمېسیون له لارې د پلټلو ژمنه وکړه، خو هیڅ داسې یو شی پیدا نه سو چې هغه دي دغه پایلي بې اعتباره کړي.

د ولسمشرۍ تر ټاکنو وروسته سمدستي د پارلماني او ولایتي شوراګانو د انتخاباتو له پاره آماده ګي نیول پیل سوه، چې د ۲۰۰۵ م کال د سپټمبر پر ۱ مه تر سره سوې. د ولسي جرګې د ۲۴۹ سیتونو له پاره ۲۷۰۷ کسانو ځانونه نومولي وه او ۳۰۲۵ د ولایتي شوراګانو له پاره. کرزی وایي چې ترهګرو د رایو اچولو پر ځینو مرکزونو حملې وکړې ترڅو رایي ورکوونکي وبېروي، مګر افغانانو، کانديدانو او د هغوی ملاتړو او رایو اچوونکو تر هغه ځایه چې زه خبر یم د هیڅ وران کاري پېښې سره نه دي مخ سوې.

د افغانستان او حامد کرزي سفر (۲۰۰۱) کال راهیسي او بیا تر اوسه د خورا ډېرو پېښو ډک و، چې اکثره به دغه پېښې خورا بېروونکي وې. کرزی وایي چې زه احساس کوم دا د افغانستان له پاره خورا د ویاړ شېبې دي. کرزی وایي زما په نظر چې د دغه ښو شېبې په ترلاسه کولو کې قومي مشرانو، جهادي رهبران، روحانیونو او هر چا مرسته کړې ده. موږ خپل هیواد بیرته تر ډېرې ورانۍ وروسته ترلاسه کړ، سره له دې چې خورا لویې ستونزې او دسیسې یې په وړاندې لوبدلې وې. خو د هیواد تاریخ چې په ژوره توګه یې په ملت کې رېښې غځولي وې او هغه باغیرته خلک چې د خپل هیواد سره یې بې کچې مینه لرل دا ټولي هڅې شنډې کړې،

کله چې موقع راوړسېده ملت هم یو سو.

په دغه یووالي کې هغه وخت بیرته درز پیدا سو، چې د افغانستان د بیا رغونې پروسه خورا ټکنۍ پر مخ روانه وه، چې دې کار د کرزي او ډېرو نورو افغانانو هیلې په اوبو لاهو کړې. د افغانستان د بیا رغونې پروسه ځکه کراره وه چې یو خو دا هیواد ټوله وران سوی و او بل دغه ناکامه دولت دې ته اړتیا لرله چې تقریباً ټوله باید له سره جوړ کړل سي. بل علت یې دا هم و، چې د جنگ په جریان کې یو نسل د جوړونې مهارتونه او ملکي تعلیم یافته کسان یې له لاسه ورکړي وه. امنیت یو بل مشکل و. طالبان چې د ۲۰۰۱ م کال په پای کې له واکه لیري کړل سوي وه هغه وخت بیرته راپورته سول کله چې متحده ایالاتو خپله توجه عراق ته واړوله. راپورته سوو طالب بنورښیانو بنوونځي ونړول. استادان او اداري کارکوونکي یې ووژل او د هغه خلکو ملاتړ یې بیرته تر لاسه کړ چې فکر یې کاوه د کابل اداره د دوی امنیت نه سي خوندي کولای. کرزی د نړیوالې ټولنې د مرستو په اهمیت چې تر اوسه یې د افغانستان سره کړي دي او کوي یې پوهېږي، او دا ورته معلومه ده چې د نوري نړۍ د مرستې او ژمنو پرته دغه هیواد دغه سفر په یوازې سر په ثابته او خوندي توګه نه سي تر سره کولای. ډېر څه تر لاسه سوي دي او ډېر نور شیان باید تر سره سي.

افغانستان اوس یو انتخابي حکومت لري، کرزی وایي چې موږ اوس بیرته د ملتونو ټولنې ته راوګرځېدو. افغانان یوځل بیا دنړۍ د بلنو په لیست کې چې په کنفرانسونو کې به یې برخه اخیستل او ویناوې به یې اورولې راغلې، دا د افغانانو له پاره د ویاړ تر ټولو ښه نخبه ده چې دوی یوځل بیا په نړیوالې ټولنې کې ځای لري.

افغاني پاسپورتونه يو ځل بيا وېشل کېږي چي دا تر ټولو مهم شى او د دې څرگندونه کوي چي افغانان نور بهي دولته خلک نه دي چي نوري نړۍ ته سفرونه نه سي کولای. د کابل نوی ښار د جادو پر خامه خواوو چي دغه سيمه هرواگون چلوونکي ته معلومه ده په درزنو خلک د پاسپورټ د ترلاسه کولو له پاره ولاړ وي. په دغو کسانو کي زيات يې ليک لوست نه سي کولای چي عرضه ليکونکو د جادو پر څنډو دوکانونه ورته پرانيستي دي. د سړک د غاړي عکس اخيستونکي په زړو بکسي کامرو باندي تصويرونه ور باسي.

کرزی وايي زه چي د نړۍ هر گوټ ته سفر کوم په دې ډېر خوشحاله او وياړم چي د افغانستان بيرغ ما ته ښه راغلی وايي. د افغان حکومت يوه لاسته راوړنه دا وه چي کرزی په هغه ډېر فخر کوي هغه د زړو پيسو ټولول او په نوي سکه بدليدل دي. کله چي انتقالي حکومت منع ته راغی ډېري کرنسۍ د چلېدو په حال کي وې. موږ فيصله وکړه چي دغه زاړه بانک نوټونه راټول کړو، چي ټوله اتلس تريولینه وې او په نوي کرنسۍ مو بدلي کړې. دی وايي چي دا هر څه مو په درو مياشتو کي تر سره کړه او هغه زړې پيسې مو وسوځلې. کله چي نوي نوټونه چاپ سول لومړی سړی چي تر لاسه يې کړې په کابل کي و. کله چي هغه ته پيسې په لاس کي ورکړل سوې مچ يې کړې او ويې ويل چي دا زما پيسې دي. معنا دا چي دا د افغانانو پيسې دي. نوي پيسې د هيواد هري برخي ته په موټرو، الوتکو، خرو، اسانو او په غرونو کي پر پښو ورسول سوې. کرزی وايي چي يوه انه يې هم ورکه نه سوه.

د کرزي هغه ياد دي چي په خپل يوه سفر کي ورته يوه بزگر ويلي وه، دا داسي کيسه ده چي دی يې کوي نو ورسره خاندي، ځکه چي دا ده

ته ښکاره کوي پر کوم څه چي دی باور لري هغه د افغانانو رښتینتوب او حقیقي طبیعت دی. دی وایي چي زه بدخشان ته تللی وم او هلته د یوه زیارت سره تم سوم. د دغه زیارت ترڅنگ یوه کوچنۍ کوډل وه چي یو سپی پکښې مېوه خرڅول. دا د شاتو په شان د خوړو خټکیو وخت و، دغه کس یو خټکی مات کړ ما ته یې یوه ډډه راکړه ما هم وخوړل او مننه مې ترې وکړه. ما ورته وویل ښاغلي خدای دي ستا دوکان دونه در لوی کړي لکه افغانستان. ده په جواب کي وویل نه ښاغلي زه داسي نه غواړم. موږ باید د ټول افغانستان د آبادۍ او ښه والي له پاره دعا وکړو چي په هغه صورت کي به زما دوکان هم ښه وي.

(۹)

پرمختگ، ژمنه او مشکلات

په مخ کي پرته لار

د اې بي سي نيوز (ABC News) لخوا چې په ۲۰۰۵ م کال کې تر دې سرليک لاندې سروې تر سره سول چې ايا افغانستان به پر پرتو ستونزو بريالی سي پايلې يې په دې ډول وې: ۷۷ افغانانو فکر کاوه چې هيواد يې پر سم لورو روان دئ. ۷۱ فيصده خلک دا حکومت د طالبانو تر هغې خوښوي. ۸۷ فيصده خلک فکر کوي چې د امريکا په مشرې د طالبانو له واکه ليري کول د افغانستان په گټه دي او د لسو څخه نهه افغانان د اسامه په اړه بد نظر لري. لوی اکثریت په دې نظر دئ چې د ژوند په حالت کې ښه والی راغلی دئ. د نظر څرگندول تر پخوا ډېر آزاد دي او امنيت هم ښه سوی دئ.

چې دا تر ټولو ښه خبر دئ.

په همدې کال کې تر ټولو بد خبرونه دا وه، چې د افغانستان د ټوله نفوذ څخه يوازي ۶ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي. د افغانستان سم نيمايي بالغ افراد بې سواده دي او افغانستان لا د نړۍ تر ټولو غريبو هيوادونو په ليکه کې دئ. د تېرو دوو کالو راهيسي د پولې د هغې غاړې څخه د پاکستان ميشت طالبانو او القاعده ښورښيانو په حملو، په کابل کې د ځانمرگو بريدونو په شمېر او د اپيمو په توليد کې زياتوالی راغلی دئ او په حکومت کې فساد خپلې لوړې کچې ته رسېدلی دئ، چې په کابل کې د حکومتي مامورينو ښايسته ودانۍ يې تر ټولو ښه بېلگه ده. تر هغه چې دغه وضعيت حاکم وي تر هغه وخته به افغانان پر خپل حکومت او د هيواد پر ښې راتلونکې اعتبار ونه کړي. دا هغه مشکلات دي چې ولسمشر حامد کرزی ورسره مخامخ دئ. دی په دې پوهېږي چې دا ټوله شيان په يوازي سر نه سي سمولای. کرزی وايي د ۲۰۰۱ م کال راهيسي افغانستان ډېر پرمختگونه

کړي خو موږ په مخ کې خورا اوږده لار لرو، چې وروسته دا دعوه وکړو چې موږ پر خپل ځان ویسا او خوندي یو. موږ ډېر مشکلات لرو، چې باید حل یې کړو او ډېر خنډونه چې باید له مخه یې لیري کړو.

یو تر ټولو لوی مشکل مخدرات دي، د امریکا او برتانیې پنځه کلنې ګډې هڅې چې د تاریاکو تولید له منځه یوسي او یا یې کم کړي په څرګند ډول غیر اغېزمنې تمامي سوي دي. او افغانستان اوس په تخمیني توګه د نړۍ د هیروئینو او اپیمو د ۸۵ څخه تر ۹۰ فیصده تولیدوي. د سي بي سي (CBC) د ۶۰ دقیقو په راپور کې چې په ۲۰۰۵ م کال کې یې خپور کړ ویل سوي وه چې اپیم د افغانستان تر ټولو لوی نقد حاصل دي او د هیواد د کورنۍ کرهڼې سم نیمايي تولید دی.

ولسمشر کړزی د تریاکو پر کرڼه خورا سخته نیوکه وکړه، خو افغان حکومت د دې توان او منابع نه لري چې د دغې پدیدې سره جګړه وکړي. د افغان ملت ملي پالیسي هیڅ چیرې د دې جوګه نه ده چې د قاچاقبرانو سره مبارزه وکړي، چې زیات یې اوس په پارلمان کې ناست دي. چې د همدې لارې لاسته راغلو پیسو باندې اوس د هیواد په سیاسي تشکل کې ځای لري.

کړزی وایي د مخدره موادو مشکل اقتصاد ټکنی کوي. چارواکي فاسدوي او ترهګرو ته مالي منابع برابروي. زه په دې باور لرم هغه ترهګر چې نړیوال تجارتي مرکزي وې ونړاوه د مخدره موادو او نورو غیر قانوني لارو څخه په لاس راغلو پیسو څخه یې استفاده کړې وه.

ډېر څارونکي دا اندېښنه لري چې افغانستان به د مخدره موادو په یو دولت بدل سي. داسې چې هر څه به یې د قاچاقبرانو له خوا اداره کېږي. لکه د کولمبیا د (Pablo Escobar) او (Cali) د کوکینو نېکمرغه

شرکتونه چي هر څه د دوی په انحصار کي وه. کرزی وايي چي هغسي یو حالت به هیڅکله رانه سي خو دا یو جدي مشکل دی او وي به، خو افغانان به یې د نړیوالي ټولني په مرسته او همکاري له منځه یوسي.

کونار په افغانستان کي د پېړیو راهیسي کرل کېږي. اپیم به همېشه د کوچنیو ډلو له خوا د اوبانو د کاروانو په واسطه د شرق څخه و غرب ته د افغانستان د ورېښمو پر لار تېرېدل. د نونس سوه شپېتمو او اویایمو کلونو کي افغانستان د اروپا او امریکا د خوشحاله کلتور له پاره تر ټولو له دې کبله ښه ځای و چي هلته به اپیم او د هغوی اشتقاق سوې ښه یعنې هیروئین په خورا کښته بیه تر لاسه کېدل. له همدې کبله د هیروئینو کمپنیو د پاکستان په غیر علاقو یا قبایلي سیمو کي د اپیمو په تصفیه پیل وکړ، چي په غرب کي خورا ډېر غوښتونکي لري. خو کرونده گرد همدې پیسو خورا لږه برخه تر لاسه کوي چي ډېري پیسې یې د تولیدونکو، قاچاقبرانو، منځگړو او پرچادو خرڅوونکو جېبونو ته لوېږي. دا چي د مخدره موادو د کرلو غوښتنه ډېره وه کونارو د افغانستان په نقدي محصولاتو کي لومړی ځای ونیوی او هیواد چي د انارو، انگورو او خټکیو له کبله مشهور و بازار له لاسه ورکړ. جگړو د هیواد د غلو محصول ته نور زیان واړوی. د مجاهدینو ځیني ډلي بالاخره د همدې مخدره موادو په پیسو چلېدلې. دا چي د هیواد اقتصاد په خورا بد حالت کي و ځینو افغان بزرگرو له دې کبله چي ژوندي پاته سي خپلي مخکي د کونارو په مزرع واړولې او ځینو ته خو د کونارو نه کرلو په صورت کي د قاچاقبرانو له خوا د فصلونو اړولو او حتی وژلو گواښ سوی و.

کرزی په دې اړه داسي څرگندوني لري چي وايي کله چي په ۱۹۷۹

م کال کي روسانو پر افغانستان يرغل وکړ ډېر افغانان مختلفو هيوادونو ته مهاجر سول. هغه خلک چي په افغانستان کي دننه د خپلو کورونو او فارمونو د ساتلو له پاره پاته سول د روسانو او مجاهدينو تر منځ جگړه کي د دوام داري بېري سره مخامخ وه. هيڅ افغان پرته له دې بېري په خپل کور کي بېديدای نه سواي چي سبا به د دوی کور روغ وي، فارم به يې په راکټونو او بمونو نه وي وران سوی. سبا به ډوډۍ و خوري او حتی چي سبا به وويني که نه. افغانان د سبا له پاره په پلان جوړولو نه وه اړ بلکي د هغه ورځي هغه ساعت او هغه دقيقې چي دوی پکښې ژوند کاوه.

افغانان په خورا مايوسه حالت کي وه له همدې کبله نو د کرزي په قول چي (بهرنيو عناصرو) د دغه وضعيت څخه گټه پورته کړه او د کوکنارو کرلو ته يې وده ورکړه. بزگران چي د پېړيو راهيسي يې خټکي، انار او انگور کرل او هغو چي غواوي او پسونه روزل د قاچاقبرانو له خوا وهڅول سول، چي خپل زړه محصولات پرېږدي او په خپلو محکو کي کوکنار وکړي. په ډېرو ځايونو کي دغه بزگران د ټوپک په څوکه دې ته اړ کړل سول خو زيات يې په نورو لارو هم رامات کړل سوي دي. د مخدره موادو قاچاقبرانو به بزگرانو ته په لويه اندازه پيسې په پور ورکړې خو د هغه بيرته اداينه به يوازي د کوکنارو په کرلو کي ممکنه وه. کرزی د همداسي يوې کورنۍ يادونه کوي، چي د کندهار ولايت تر ټولو حاصل خېزه سيمه کي اوسېدل. چي په زوره دې ته اړ کړل سول چي خپل د انارو باغ له منځه يوسي. دی وايي دا چي نوره ټوله کورنۍ پاکستان ته مهاجره سوې وه او يو کس تر شا پاته و، چي مازي ژوندی پاته سي د انارو پر ځای کوکنار کرل. دا ډېر گران او ځوروونکی کار و، چي هغه دي په زړه پوري د انارو باغ له منځه يوسي، چي د ده په کورنۍ کي د څو کلونو

راهیسي و، چي ډېر به دي نازوی او له مېوو څخه دې خوند او گټه پورته کول. خو دغه کس په دې اړه و، چي همداسي وکړي. ډېر افغان بزگران په همدې شان وځورول سول، چي خپل باغونه او د خټکیو فارمونه یې وران کړل خو ځینو بیا دا کار بېله کومي اقتصادي گټو او ژوندي پاته کېدلو له بهري وکړ.

وروسته طالبان راغلل، چي هر څه له بدو بتر سول. کرزی وایي چي تر دوی وړاندي په افغانستان کي د هیروئینو هیڅ کمپنۍ نه وه کله چي دولت ونړېدی قاچاقبران وپوهېدل چي اوس نو په هیواد کي دننه په خوندي توگه فعالیت کولای سي. تر دې وړاندي د هیروئینو دغه کمپنۍ په همسایه هیوادونو کي وې. البته دا د دې کبله نه چي بزگران دي د کوکنارو د کرلو له کبله شتمن سوي وي داسي نه ده، ځکه چي دغه زیاته گټه د اکمالولو کړۍ وړي خو بیا هم بزگران تر انارو ډېري پیسې جوړوي، چي له همدې کبله کرزی د کوکنارو په وړاندي د سوځېدونکي مخکي پالیسي مخ ته بیايي. دی وایي چي بزگرانو ته باید بدل معیشت برابر سي، تر څو دوی بیرته خپل رېښتوني ژوند ته راوگرځي چي د افغانستان او نړۍ په پرمختگ کي برخه واخلي.

یوازي پنځه ویشت کلنه جگړه نه وه چي تر څنګ یې وچکالي هم چي په نونسوه نیویمو کلونو کي پیل او په یویشتمه پېړۍ کي لا روانه ده. همدې گډ ترکیب په لویه پیمانه د افغانستان د اوبو لگولو زوړ سیستم زیانمن کړ چي څارویو او حاصلاتو ته یې زیان وړاوه او دې ته یې زمینه برابره کړه چي بزگران دي ډاډمن توکي وکړي. په ملیونونو پسونو او غوایان له منځه ولاړل. دوی اکثره د لوړې او تندي له کبله مړه سول او یا په ارزانه بیه د مالکانو له خوا خرڅ سول ځکه چي نور یې نه سو کولای د

دوی د اوبو او خوراک تر اوده ووزي. کرزی وایي چي زه یو داسي کوچي پېژنم چي هر څوک به دده سره تېرېدی نو وریان به یې ورکول ځکه چي هغوی دونه کمزوري سوي وه، چي ده مړولای نه سواي او هغوی نور د ژوند کولو نه وه. ده به خلکو ته ویل چي دا درسره بوزئ که یې مړولای سئ وې ساتئ که یې نه سئ نو حلال یې کړئ.

کرزي وایي یوبل شی په غرب کي د مخدره موادو لویه غوښتنه ده، چي دوی یې په اړه ډېر څه نه وایي. په مطبوعاتو کي لویه ځانګاه د اکمال په برخه کي ده، چي راپور جوړوونکي یوازي په افغانستان کي د اپیمو د تولید د ډېرېدو خبر ورکوي چي دا مناسب او متوازن راپور نه دی ځکه چي هغه اړخ یې له پامه غورځول سوی دی چي په افغانستان او د هغه په ګاونډیو هیوادونو کي د تولید سوو هیروئینو هر ګرام په غرب کي د روږدو کسانو لخوا رانیول کېږي وروسته ځکول او پېچکاري کېږي. خو کرزی نه غواړي چي د پرې ګوته بل چا ته ونیسي. دی وایي چي موږ نه سو کولای غرب ته ووايو چي د مخدره موادو مشکل له دې کبله رامنځته سوی دی چي ستاسي خلک یې رانیسي. دا یوازي د غرب مشکل نه دی چي مبارزه ورسره وکړي بلکي دا د ټولو هیوادونو وظیفه ده. موږ په نشه یي توکو ډېر اخته کسان لرو، اېران همدا مشکل لري، چي دا یوازي تر غرب پوري محدود نه دی، ځکه چي دا د ټول بشریت مشکل دی. برتانوي او امریکایي ځوان، په افغان کلیو کي نجلۍ او هلک ټوله یو شان دي، ټوله یو ډول ارزښت لري، دوی ټوله یو بشر دي، موږ ټوله باید په ګډه هڅه وکړو، چي دوی د دغه خطر څخه وژغورو. کرزی یو داسي موقف غوره کوي چي بس افغانستان باید د مخدره موادو دغه مشکل په خپله حل کړي ځکه چي افغانستان ته زیان رسوي، او له بله پلوه دا د اسلام،

افغاني کلتور او اخلاقو خلاف کار دئ.

دی وايي چي افغانان په دې ډېر ښه پوهېږي چي کله زه دوی د مخدره موادو په وړاندي مبارزې ته رابولم دوی هم غبرگون ښوولی دئ. ننگرهار چي د کوکنارو د کرلو ډېر لوی ولايت و په خورا لويه پيمانه يې په توليدولو کي کموالی راوستی دئ. بدخشان، ارزگان او نور ولايتونه همداسي درواخله. دا چي افغانستان په کراره يوځل بيا پر خپلو پښو درېږي د يو څه استقرار له کبله بزگران يو ځل بيا پر دې بريالي سوي دي چي خټکي، انگور او انار تر مارکېټ پوري ورسوي، او په ښه بيه يې وپلوري. کرزی وايي چي موږ د مخدره توکو په وړاندي مبارزه کي ښه پرمختگ وینو.

د ۲۰۰۵ م کال په پای کي د ملگرو ملتونو د سروې پر اساس د کوکنارو په کرنه کي ۲۱ فیصده زیاتوالی راغلی و او د امریکا د متحده ایالاتو د سروې له مخي ۴۸ فیصده خو په نیولو کي يې هم زیاتوالی راغی چي په ۲۰۰۴ م کال کي افغان امنیتي ځواکونو ۱۸۰۰۰ کیلو گرامه اپیم، ۱۴۰۰ کیلو گرامه هیروئین او ۸ د مخدره موادو لابراتوارونه ونيول او له منځه يې یووړل. خو سره له دې بیا يې هم په تولید کي زیاتوالی راځي.

ترهگري او توندلاریتوب د افغانستان له پاره یو بل مشکل دئ، چي دا د نړۍ د ډېرو هیوادونو گډه وظیفه ده، کرزی وايي اسلامي هیوادونه باید د توندلاریتوب په وړاندي سخته مبارزه وکړي. د هغو په وړاندي چي مذهب د نورو د ځورولو له پاره کاروي او د هغه چا په وړاندي چي لومړني قربانیان يې اسلامي ټولني دي. دی وايي چي توندلاریتوب د غلطو پالیسیو او تنگ نظریو پایله ده، چي هغه وخت بیا سیاسي بڼه خپلوي چي حکومتونه د مذهب توندلاري بڼه د خپلو سیاسي

اهدافو له پاره وکاروي. کرزی اخطار ورکوي چي د نړۍ په هېڅ څوکي به هېڅوک پر ارامه پاته نه سي چي توندلاریتوب د راپورته کېدو په حال کې وي، او هغه ته په بل نظر گوري. په هر فورم کې او د هرې ټولنې او مذهب په نامه توندلاریتوب د ټولې نړۍ له پاره خطر دی او ټوله نړۍ د هغه سره د مبارزې مسئولیت لري.

دا چي افغانستان اوس د مخدره توکو، فساد او ترهگرۍ له مشکل سره لاس او گړېوان دی سبب یې دا دی چي د طالبانو تر نسکورولو وروسته له دې هیواد سره لږ مرسته وسوه، د ډېرو ډالرو مرستې او وعدې ورسره وسوې خو هغه هیوادونه چي په ۲۰۰۱ م کال کې د افغانستان د ژغورلو له پاره راغله چي په سر کې یې امریکا دی دلته یې د یوه فعاله حکومت په جوړولو کې غلطه محاسبه کړې وه. دا بس نه وه چي طالبان دي له واکه ګوښه سي او د القاعدې ښوونیز مرکزونه دي له منځه یووړل سي. دا چي افغانستان د بیا ناکامۍ او د ټوپکسالارانو، تنګ نظرو او ترهګرو و لاسو ته د لوېدلو څخه وساتو غربي هیوادونه تر هغه وخته پوري له افغانستان سره مرسته وکړي چي نوی حکومت پر پښو ودرېږي. د ښه امنیت په صورت کې افغانان کولای سي چي د ملي سړکونو د رغولو سیستم، ملي برېښنا او محلي او ساحوي د اوبو لگولو سیستم ته توجه وکړي. د ښه امنیت په صورت کې به ښوونځي د هلکانو او نجونو له پاره پرانیستي وي چي په همدې سره به د یوه نسل د افغان عالمانو تشه ډکه سي. د ښه امنیت په صورت کې به وزارتونه او د حکومت قضايي سیستم فعاله وي لکه څنګه چي باید وي او په داسي حال کې به ممکن وي چي واک د ټوپکسالارانو او قاچاقبرانو څخه واخیستل سي او یو قانوني ادارې ته وسپارل سي.

کله چې افغانستان د طالبانو څخه ازاد سو، اسامه بن لادن او د هغه عرب (د ځينو راپورونو له مخي چيچينيايان، جنگيالي د جلال آباد په شرق کي د توري بوري غرونو سمخو ته پر شا سول داسي ښکاري لکه چې متحده ايالاتو سترگي د توپ څخه واړولې، ولسمشر بوش په خپلو خبرو کي دا شعار گرځولی و، چې دی به اسامه مړ يا ژوندی عدالت ته راولي، خو د امريکايي ځواکونو هغه کوچنی ډلي ته چې اسامه يې په غرونو کي تعقيبوی سرتېري ورنه کړل سول، چې پاکستان ته د ده د تښتېدلو لار بنده کړي. چې له همدې کبله د نړۍ لومړی لمبر ترهگر او د القاعده سازمان مشر وټنېد. دا چې القاعده ماته سوې وه او نژدې و، چې له منځه يووړل سي بيا دغه ترهگري ډلي ته موقع ورکړل سوه، چې سره راټوله او خپل ځان سره منظم کړي.

تر هغه وروسته د بوش ادارې عراق ته د جگړې له پاره تياری پيل کړ. چې په ۲۰۰۶ م کال بوش د يوې خبري غونډي په جريان کي دې ته اړ کړل سو چې ومني دې د ۹/۱۱ له پېښي سره هيڅ تړاو نه درلود. له همدې کبله پر افغانستان د بسپني نل ليکه وچه کړل سوه او نظامي ځواک يې ورڅخه ليري کړ، چې له امله يې د افغانستان د نوي ژوند هيله په نا اميدي بدله سوه. توجه تر دې حده ورسېدل چې ولسمشر بوش په دې کي پاته راغی چې د ۲۰۰۳ م کال په بودجه کي د افغانستان ته بسپنه ځانگړې کړي چې وروسته بيا د امريکا کانگرس دغه کار وکړ.

د امريکا د دفاع پخواني وزير ډونالډ رمسفيلډ هغه وړانديز رد سو چې افغانستان ته اضافي عسکر ولېږي، حتی د ۲۰۰۱ م کال په هغه وخت کي هم چې د افغانستان توري بوري ته په اسامه او د القاعدې په مورال بایللو سرتېرو پسې عسکر ولېږي. خو امريکا په مځکه کي پر بې

باوره ټوپکسالارانو باندي تکیه وکړه او امریکایي الوتکو به په دوام داره توګه له هوا څخه بمبارۍ کولې. خو پښتاکون له دې څخه انکار وکړ چې هلته محکمني پوځونه ولېږي، ترڅو پاکستان ته د اسامه د تېښتي لار بنده کړي چې له کبله یې اسامه په اسانۍ سره تر پولې واوښت چیري چې هلته ده ته د یو اتل په سترګه کتل کېږي. هلته یې پر سوونو کسانو اغېزه وکړه او په خپله ترهګري شبکې کې یې استخدام کړل.

د ترهګرۍ ضد جګړې په پیل کې د پاکستان ولسمشر پروېز مشرف د امریکا سره د ترهګرو په له منځه وړلو کې د پوره همکارۍ ژمنه وکړه. د هغه راهیسي پاکستانی حکومت د طالبانو او القاعدې په له منځه وړلو کې یوازي نمایشي جګړه کړې ده سره له دې چې د ولسمشر کرزي د اعتراض او د امریکا له فشار سره هم مخامخ سوي دي. کله چې پاکستان خپل ځواکونه قبایلي سیمو ته د عملیاتو له پاره ولېږي نو پر ضد یې د تشدد په ډګي مظاهرې وسي او پر مشرف فشار راوړي چې د اسلامي توندلارو سره موافقه وکړه او پوځ له هغه ځای څخه راوباسه، تر څو اسلامي توندلاري پر آرامه وي. البته دوی د پاکستان خوا ته خورا ښه آرام ژوند لري، خو امریکایي او افغان نظامي قوماندانان شکایت کوي چې تر تړون وروسته په افغانستان کې د طالب او القاعده سازمان جنگیالیو په حملو کې ډېروالی راغلی دی، ځکه چې دوی په آزاده توګه پر پوله تګ راتګ کوي. د طالبانو پخوانی ویاند د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې چې کله افغانستان ته را اوښت و نیول سو. او ده افغان ادارې ته وویل چې د طالبانو مشر ملا عمر د کوټي په سرحدې ښار کې په آزاده توګه ژوند کوي، دا هغه ځای دی چې یو وخت کرزی پکښې اوسېدی. کار یې پکښې کوی او په ۱۹۹۹ م کال کې یې پلار د طالبانو لخوا پکښې

ووژل سو.

په افغانستان کي د طالبانو او القاعده شبکې نفوذ په تدريجي توگه مخ پر ډېرېدو دي او دوی په ډېره پيمانه د عراقي بنورښيانو تاکتيکونه کاروي چي په هغوی کي ځانمرغي بريدونه، چاوديدونکي مواد او د سپک د غاړي بمونه د ناټو، امريکا او افغان امنيتي ځواکونو په وړاندي استعمالوي.

د ۲۰۰۷ م کال په پيل کي څليرويشت زره امريکايي سرتېري په افغانستان کي وه، چي د هغو څخه يې يوولس زرو د ناټو د گڼ ملتني ځواکونو په چوکاټ کي کار کاوه چي هغوی هم يو دېرش زرو ته رسېدل. نظامي قوماندانان او سياستوال د بوش اداره دې ته راکاږي چي افغانستان ته نور سرتېري ولېږي. سناتور جان کيري چي په ۲۰۰۴ م کال کي يې بوش ته د ولسمشرۍ ټاکنې بايلودې بوش له دې کبله ملامت کړ چي په افغانستان کي د زړه نا زړه پاليسۍ پر مخ بيايي او پرده يې ږغ وکړ چي هلته نور پنځه زره سرتېري ولېږي. امريکايي قوماندانانو هم د نورو اضافي عسکرو غوښتنه کړېده.

د دفاع نوي وزير رابرت گېټس چي کله د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کي د افغانستان څخه ليدنه وکړه په دې راضي سو چي د بوش له ادارې څخه غوښتنه وکړي چي هلته نور سرتېري ولېږي، خو په عين حال کي بوش په عراق کي (نظامي څپي (Surge)) پلان کړ، چي هلته به سرتېري زياتوي. چي په هغه کي بايد ځيني پوځيان له افغانستان څخه استول سوي وای، چي دې هيواد لا په نور بد حالت کي پرېښود. په همدې مهال کي د ناټو ځيني هيوادونه په دې کي پاته راغله چي په گڼ مليتيزه ځواکونو کي خپلي ژمني پوره کړي. افغانستان يو ځل بيا د خورا

ضرورت په وخت کي د مرستو څخه محروم دئ.

پر ولسمشر کرزي باندې له دې کبله انتقادونه کېږي، چي په دې کي پاته راغلی دئ، چي خپل هیواد مخ ته او په چټکه توگه د خودکفایي پر لار بوزي. پر ده باندې له دې کبله هم توروڼه لگېږي، چي د کوکنارو د کښت په مخنيوي کي بریالی نه دئ. ټوپکسالاران یې په ټوله هیواد کي ایله کړي او ملي اداره د فساد په ډکه ده. مگر دغه ناروغي به تر هغه وخته پوري پاته وي چي کله مرکزي حکومت او ولایتي ادارې ددې جوگه سي چي افغان قانون په ټوله هیواد کي نافذ کړي ځکه چي په افغانستان کي تر جگړې وروسته واک له منځه تللي و. خو دا کار یوه نسل او یا تردې ډېر وخت ته اړتیا لري، چي افغانستان ته باید مرستي ورکول سي. د کرزي د بې ځواکه اقداماتو ملامتي باید د ده پر نړیوالو ملگرو واچول سي، په ځانگړې توگه د بیارغوني په چارو کي چي د ده حکومت د دې جوگه نه دئ چي د هیواد لوی مشکلات دي حل کړي او بل شي په افغانستان کي د بوزکشی د ذهنیت حاکمیت دئ.

لکه یو خان چي تر هغه وخته پوري به د بوزکشی لوبې راونه بولي چي په بري یې ډاډمن نه سي. کرزی به هم هیڅکله پر هغه لار ولاړ نه سي چي وروسته د ده ځواک ته زیان ورسوي. ده ځیني ډېر با جرئت او بریالي اقدامات کړي دي د بېلگي په توگه کله چي لویه جرگه په شخړه کي راگیږه سوه ده کابینه اعلان کړه. اوقوي کسان یې له خپلو سیمو څخه ليري او مرکز ته یې راوستل. لکه اسمعیل خان له هرات او دوستم له مزار څخه چي اوس دوی دواړه په کابل کي دي تر څو د دوی له نفوذ څخه په سمه توگه د حکومت په راتلونکو اهدافو کي کار واخیستل سي.

هیچا تر اوسه داسي تور نه دئ لگولی چي کرزی شخصاً په فساد

ککړ دئ او نه یې تر اوسه سترگي پر پټي کړي دي. څه چي باید دی وکړي هغه دا چي د خپل ټول شخصي او اخلاقي نفوذ څخه کار واخلي چي کابینه او پارلمان دې ته چمتو کړي چي په حکومت کي ریفورم راولي او په فساد اخته چارواکي له مخي ليري کړي چي دا لږ ناڅرگنده او مشکل ته د رسېدلو اوږده لار ده.

د ده په پراخو سفرونو کي چيري چي لا ده ته د یو اتل په سترگه کتل کېږي، د کرزي پیغام هغه یو شان دئ: زموږ سره مرسته وکړئ چي دا به مو په اصل کي له ځان سره کومک وي. ده په ۲۰۰۵ م کال کي د بوستین پوهنتون فارغینو ته په وینا کي وویل چي: «همپشه باید د ملي گټو سوال درسه وي» او همپشه مو باید پرېکړي بشريت ته د خدمت په رڼا کي وي. ده متحده ایالات او نور ځواکمن هیوادونه له دې کبله ملامت کړل چي افغانستان یې د نونس سوه نوي په کلونو کي ترهگرو ته پرېښود او افغانان له ځورونې څخه خلاصول چي د دوی مسئولیت و سترگي پر پټي کړي او حتی پر خپلو ملي گټو تر هغه چي د ۹/۱۱ پېښه وسوه او دوی یې متوجه کړل. د بوستین په پوهنتون کي د نیکرسن په ځای کي د ده د خبرو په تایید دوه واره پنځه ویشت زره کسان په تودو چکچکو ودرېدل. ولسمشر کرزی په دې باور دئ، چي افغانستان خورا ښه اینده لري خو دی و دغه راتلونکي ته د نړیوالي ټولني د مداخلې په اهمیت هم پوهېږي. د ۹/۱۱ پېښي تر پنځه کاله زیاته موده کي افغانستان بیا هم د نړۍ د غریبو هیوادونو څخه دئ.

کرزی وایي چي وگورئ د ۲۰۰۱ م کال څخه څو نه ليري راغلي یو. پنځه سوه ښوونځي مو جوړ کړي او تر درې زره زیات مو رغولي دي. په سلگونو مایله سړک مو جوړ کړي او که مو کار همداسي روان وي نو

۲۰۰۸ م کال ته به تر دوه زره مایله ډېر سړک جوړ سوي وي. خو هیواد تقریباً تر ۱۱ زره مایله زیات نوي سړکونو ته اړتیا لري او د ښوونې او روزنې وزارت اټکل کوي دا چي ټولو افغانانو ته ښه ښوونه برابره سي نو تر اوه زره زیاتو نوو ښوونځیو ته اړتیا ده. کرزی وایي چي موږ باید ټوله هیواد ته برېښنا برابره کړو، ځکه چي بېله برېښنا سرمایه گذاري امکان نه لري، په همدې شان روغتيايي اسانتياوي باید برابري سي. زموږ د زراعتي توکو په محصولاتو کي باید ډېروالی راسي او نړۍ یې باید راڅخه رانیسي. دی وایي افغانان د سخت کار سره خورا ډېره مینه لري او نوره نړۍ باید د افغانانو سره په څنګ کي ودرېږي، تر څو بالاخره ملت د خپلو ارزښتونو په رڼا کي پرېښو ودرېږي. یو غریب او کمزوري دولت په توګه افغانستان د نړیوالي ټولني منځګړیتوب ته ضرورت لري تر څو د ګاونډیانو سره یې مثبت اړیکي رامخنه کړي. کرزی دا احساس کوي چي هیواد یې د ترانزیتي لاري په توګه یو ځل بیا ښه رول لوبولای سي لکه د پېړیو په اوږدو کي چي یې لوبولی و. د مرکزي اسیا څخه د تیلو نل لیکه چي د افغانستان او پاکستان څخه تېرېږي او تر هندي سمندر پوري غځېږي چي خورا ډېر بحث پر سوی دئ به یو مثال وي. خو اوس چي د افغانستان او پاکستان اړیکي خورا ترینګلي دي او په پراخه توګه د پاکستان څخه د طالبانو او القاعده د غړو راوښتل چي تل د متحده ایالاتو د غندنې سره مخ سوي دي په داسي یو وضعیت کي نو د داسي یوې پروژې تر سره کېدل ممکن نه برېښي.

افغانستان ډېره مرسته تر لاسه کوي، په بلیونونو ډالر افغانستان ته د بیارغونې او امنیت له پاره ورتوی سول. ولسمشر بوش د ۲۰۰۷ م

کال په پلان کې اعلان وکړ، چې د افغانستان د بیا رغونې له پاره به مرسته ډېروي او همدا شان د سرتېرو په شمېر کې به زیاتوالی راولي. نور غربي هیوادونه د جاپان او چین په شمول همدا سي در واخله. کرزی په روکه توګه وایي چې زه به ډېر خوښ سم چې د اسلامي هیوادونو ډېره مرسته ووينم چې البته اوس دوي په خپله د دغه مشکل سره په کراره کراره مخامخ کېږي.

په افغانستان کې د سرمایه گذاري له پاره په خصوصي سکتور کې ځای سته. په ۲۰۰۵ م کال کې په کابل کې یو عصري هوټل پرانیستل سو، چې مارکیټ، د کافي څښلو ځای په افغانستان کې لومړی برقي ځینې بې لرلې، چې کابلینو به په خورا خندا سره پورته او کښته پکښې کېدل. د اغا خان بنیاد یو پنځه ستوریز هوټل جوړ کړ او همدا شان یې د تاریخي ځایونو د بیا رغونې له پاره څو پروژو ته بسپنه ورکړل. یو شمېر تعلیم یافته افغانان چې د جګړې په جریان کې امریکا، اروپا او استرالیا ته تللي وه، بیرته هیواد ته راوګرځېدل. ځینو یې په حکومت کې پوستونه اشغال کړل او ځینو بیا شخصي تجارته پیل کړل، لکه د راډیو او ټلوېزیون مرکزنه، د موبایل ټلیفون شرکتونه او د بیا رغونې کمپنۍ.

د افغانستان د بیا رغونې بریالۍ نمونه د کابل د لرغونتون بیا رغونه ده چې د مرکزي او جنوبي آسیا د زرګونو کلونو تاریخي خزانه پکښې خوندي وې. دا چې لرغوني او د تجارت لویه لار د افغانستان څخه تېرېږي نو له کبله یې همېشه د چنګېز خان، لوی سکندر او نورو د لښکرو لخوا اشغال سوي دي. له همدې ځایه به کلتورونه تېرېدل چې خورا لرغوني مختلفې تاریخي خزانه به یې تر شا پرېښودلې. د کابل په لرغونتون کې اوس رومي سیکې، هندي عاج بودايي آثار او تراسلامي

پېر وړاندي مجسمو خزانې خوندي وې خو د کورنۍ جگړې په جريان کي ورته سخت زيان ورسېد، چي په دوامداره توگه به يې آثار لوټېدل. خو کله چي طالبان واک ته ورسېدل دوی د موزيم د لوټمارۍ مخه ونيول خو د غير اسلامي هنرونو ننداره يې منع کړه. دوی هغه مجسمې او نور هنرونه يې مات کړل چي ژوندي موجودات به يې انځورول چي په هغه کي يو تعداد د لرگي څخه جوړ د انسانانو او حيواناتو لويي مجسمې وې، چي له کافرستان څخه په لاس راغلي و. د لرگي څخه جوړ په دغو مجسمو کي ځيني يې تر دوه متره جگي وې چي د کافرانو جدي او حيواني خدايان وو. د دوی سيمه د افغانستان شمالي شرق غرونو کي وه او دا د هيواد يوازينۍ سيمه وه چي اوسېدونکي يې ياغي او غير مسلمانان و. دا د دې هيواد يوازينۍ سيمه وه چي بايد رعيت سوي او وگړي يې مسلمانان سوي وای چي په اتلس سوه نوييمو کلونو کي همدا کار تر سره سو او د ولايت نوم يې نورستان سو چي معنی يې د «رڼا مخکۀ» ده.

د طالبانو تر واکمنۍ وروسته د موزيم کارکوونکي په خورا احتياط اخته وه تر څو ځيني اثار بيرته ترميم کړي چي اوس يې يو څو و نندارې ته اړينوول سوي وه، په نونس سوه اتيايمو کلونو کي د موزيم د کارکوونکو لخوا ډېر شيان يوې او بلي خوا ته سره پټ کړي وه، چي ځني د باختري دورې آثار په ملي زېرمتون کي ساتل سوي وه. د کابل موزيم دوباره پرانيستل سو او په خورا ټکلي بڼه رغول سوی چي د بيا رغوني کار يې لا دوام لري.

د ملي ارشيف ودانۍ بيرته رغول سوې او په زرگونو دوسيې او اسناد يې و مجموعې ته وراضافه سوي دي. امنيتي ځواک موظف سوی دی چي کلتوري او تاريخي ځايونه د بيا تالان څخه وژغوري چي په هغه

کي د باميان د بودا د مجسمو ځايونه هم شامل دي، چي د طالبانو تر وخت پوري ولاړ او وروسته بيا هغوی په ۲۰۰۱ م کال کي د خاورو سره برابر کړل.

په افغانستان کي د ۲۰۰۱ م کال راهيسي د لوړو زده کړو په موسسو کي زده کوونکي ډېر سوي دي چي شمېر يې څلوېښت زرو ته رسېږي، چي ۲۰ فيصده يې نجوني دي.

کرزی وايي چي موږ د پرمختګ په حال کي يو، چي بايد هيڅکله بيرته شا ته راونه گرځو، دی وايي کله چي نړۍ نن د افغانستان په اړه فکر کوي او په هغه علتونو پسې گرځي چي ولي بايد هلته منابع په کار واچوي نو دې ته اړتيا نه لري چي ليري وگوري يوازي دي د ۹/۱۱ پېښي وړ په ياد کړي. اوه زما خدايه! دغه ښايسته ټاورونه د اور خوراک سول او خلک يې د اتيايم يا نيويم منزل څخه راوغورځېدل.

کرزی وايي نړۍ افغانستان ته د هغه لوی خطر د له منځه وړلو له پاره راغله چي په افغانستان کي له دې کبله راپيدا سوی و، چي ملت له پښو غورځول سوی و. ترهگرو او نورو بهرنيو عناصرو دغه هيواد يرغمل کړی او چلوی يې. په سترگو خو داسي ښکارېدل چي هر څه د افغانانو له خوا تر سره کېږي، خو په حقيقت کي افغانانو دا هيواد نه اداره کاوه. د هيواد ټوله تاسيسات د ترهگرو په خدمت کي وه چي هر وخت يې بېله کومه مشکله استفاده ځني کولای سول. افغانستان هوايي ډگرونه، الوتکي، ټيکنالوژي، ماشينري او د ښه نظامي سابقې کارپوهان لرل چي د هيواد دا ټول جوړښت د ترهگرو لاس ته ورغلی و.

کرزی وايي مگر نوري نړۍ افغانستان هېر کړی و، دوی فکر کاوه چي هلته هر څه روان وي تر دوی پوري به ورو نه رسېږي. دا و چي د

نيويارک او واشنگټن پېښې رامنځته سوې. هر هغه هيواد چې اوس د افغانستان د پرېښودلو په لټه کې دی او تر هغه وړاندې چې هيواد پر خپلو پښو نه وي درېدلی خپل ځان په خپله وساتي خپله ډوډۍ ولري، او د هغو بدو خلکو سره جگړه وکړي، چې هر وخت د بيرته راتلو هڅه کوي، شايد بيا د ۹/۱۱ د پېښو سره مخامخ سي. موږ نه سو کولای د هغسې يوه افغانستان بيه ورکړو لکه دمخه چې مو ورکړل. موږ بايد دغه خطر له پامه ونه غورځوو. افغانستان بايد د نړۍ د سولې او ثبات او پر افغانانو د رحم په توگه ورغول سي چې دا پخپله يو ښه دليل دی.

نطق

کله چي د ۲۰۰۷ م کال په پيل کي د امريکا په کانگريس کي ډيموکراتانو اکثریت تر لاسه کړ تقريباً د افغانستان څخه هر راوتونکی خبر تکان ورکوونکی و. پر ايتلافي او افغان ځواکونو باندې د طالبانو او القاعدي لخوا حملي زياتي سوي وي او په ۲۰۰۶ م کال کي چي د پاکستان او بنوربنيانو تر منځ چي کوم تړون له دي کبله وسو چي تر پولي د بنوربنيانو او بنتل کم کړي په اصل کي دوی ته لښه زمينه برابره کړه، چي په خورا بيخاره به له سر حده پوري وتل. کله چي پاکستان د افغانستان او پاکستان پر پوله په قبایلي سيمو کي د نظامي عملياتو څخه ځان وژغوري بنوربنيانو دا يوه موقع وبلل چي بيله د پاکستان له بېري يي په افغانستان کي خپلو حملو ته زور ورکړ.

دا چي د پرويز مشرف حکومت د بنوربنيانو په مقابل کي په اقدام کولو کي سوړ او بي ميله ښکاري نو سړي ته دا شک ورپيدا کيږي چي په اصل کي دغه تړون بنوربنيانو ته په افغانستان کي د خپلو وژونکو فعاليتونو له پاره يو جواز په لاسه ورکول دي. هم مهاله کوکنارو د خپل وخت ريکارډ ټينگ کړ او د مخدره موادو د پيسو له لاري په افغان حکومت کي فساد د ساري ناروغي په شان خپرېږي. د امريکا او نورو ايتلافي ځواکونه لخوا پر غلطه رهبري سوي بمونه او د غلطو استخباراتي معلوماتو پر اساس پر کليو هجوم وروړل د ملکي خلکو مرگ ژوبله زياتوي چي دا د غربي هيوادونو په وړاندې د عامو خلکو

کرکه راپاروي او د ياغيانو سره مرسته کولو ته يې هڅوي. د ۲۰۰۷ م کال ځينو پېښو د نونسوه اتيايمو کلونو له حوادثو سره ورته والي درلود چې پاکستان ميشتو مجاهدينو به د روسي يرغلگر ځواک په مقابل کي جگړه کول. اوس امريکايي او ناټو ځواکونو ته ډيرو افغانانو د اشغالگرو قواو په سترگه کتل چې د افغانانو پر خاوره هيڅ داسي يوه ځواک ته ښه راغلی نه دی ويل سوی.

د کانگريس د غړو په منځ کي ورځ په ورځ دا پوهاوي زياتېږي چې امريکا د دواړو جگړو د بايللو په درشل کي ده او د بوش اداري هيواد د ۹۱۱ تر پېښو وروسته د افغانستان او عراق په شجره اخته کړي. افغانستان ته د نورو مرستو د ورکړي ډغونه را اوچت سول ځکه چې ددې سمې جگړې گټل ممکن دي او حتي په کانگريس کي ډيمکراتانو او جمهوري خواهانو ويل چې د عراق څخه دي د سرتيرو د را ايستلو له پاره مهال ویش وټاکل سي ځکه چې د هغه جنگ د گټلو څرک خورا لږ ښکاري. د ۲۰۰۶ م کال د ډسمبر پر ۱۳ د نيويارک ټايمز د Op-ed column

titled کي (يوه جگړه اوس هم گټل کيداي سي) تر سر ليک لاندي د ستراتيژيکو او نړيوالو مطالعاتو له مرکز څخه Anthony Cordesman پر امريکا او د ناټو پر غړو هيوادونو ښه کړی و چې افغانستان ته نظامي او اقتصادي مرستې ډيري کړي. ده غرب ته اخطار ورکړي و چې پر کابل توجه زياته کړي په خاصه توگه د ښه حکومتداري په برخه کي چې د دي چاري د نسته والي له کبله د دښمنو ډلو د پياوړتيا او نفوذ له پاره ډېري خاليگاوي موجودي دي.

د ۲۰۰۷ م کال په مارچ کي ژورناليست Rory Stewart په ټايمز کي په يوه کالم کي نړيواله ټولنه له دي کبله ملاتمه کړي وه چې د

افغانستان د کلتور او ارزښتونو سره اشنایي نه لري او کوښښ کوي چې غربي ډیموکراسي او مدني ټولنه پر افغانستان وټپي. سټیورت استدال کړی و، چې ډیري پیسې افغانستان ته د فساد او مخدره موادو پر ضد مبارزې په لار کې مصرف سوي چې زموږ پر عملیاتو (میشن) یې هېڅ مثبت اغیزه نه ده کړې او د نورو غربي هیوادونو د مرستې پروګرامونه و محلي کلتور ته د خطر په سترګه کتل کېږي، چې همدې شي د افغانانو کرکه راپارولې ده. شاید غربي هیوادونه په خپل هدف کې پاک وي او هدف یې د افغانستان سره مرسته کول وي خو تر ټولو مهمه دا ده چې په دغه غربي پیسو باندي کوم هدف تر لاسه سي هلته د کلتور او ارزښتونو پیژندنه وسي. هغه څوک چې افغانان ډېر ښه پېژني وایي چې افغانان د هغو مرستو چې دوی ته ورکول کېږي قدردانی کوي خو دا د دې مخالفت کوي چې که چیري دوی غربي ارزښتونه ومني نو هر څه به د دوی له پاره سم سي.

په داسې وضعیت کې نو هر څه یوه معما ښکاري. غربي هیوادونه فکر کوي چې دوی د یو داسې ټولني ملاتړ نه سي کولای چې هلته نارینه خپلي ښځې په بورقه کې ساتي، چیري چې د کوکنارو کرڼه د نړۍ د مخدره موادو مشکل تغذیه کوي، چیري چې یو غیري انتخابي ټوپکسالار واک چلوي او چیري چې مذهبي قانون د غیر مذهبي مخه نیسي. افغانان استدلال کوي چې دا د دوی خپل شخصي کارونه دي. د کوم علت له مخې چې دوی کوکنار کړي هغه ګټه ده نه دا چې دوی پدې باور دي چې کوکنار ښه شی دي. په هغه غربي هیوادونو کې چې دوی ته وایي کوکنار مه کړئ د هیروئینو غوښتنه خورا ډیره ده نه په افغانستان کې که څه هم د تخمیني راپورونو پر اساس چې یو ملیون افغانان په نشه

بي موادو اخته دي. كه چيري دوى د اپيمو غوښتنه لږ كړي افغانان به يې هم لږ كړي. د افغانانو د ژوند او كلتور اړخ غربي هيوادونو ته د منلو وړ نه دى او دا خورا مغلقه مسئله كړخيدلې چې د بازاری ځواكونو په واسطه يې حلول ناشونی كار دى. دغه اړخ كېدای سي او (كيدای هم نه سي) چې په مرور د زمان تغير وكړي خو په افغانستان كي د غربي نړۍ په پرتله وخت خورا ورو درومي.

راډيكال اسلام د افغانانو د ژوند كلتور نه و، تر هغه چې بهرنيو يرغلگرو شوروي اتحاد هڅه وكړه چې خپلو راډيكالو ته تغير وركړي. تر هغه وخت پوري افغانستان يو رښتوني او د زغمه ډك مسلمان هيواد و، چې په نونسوه شپيته او د نونسوه اويا په لومړيو كي يې غربي سيلانيان شاهدان دي. د روسانو د اشغال په وخت كي مليونونو افغانانو خپل هيواد پرېښود او دا توندلاري وه چې د جهاد له پاره يې په لوړ اواز نارې وهلي او همدې شي د غربي هيوادونو په ځانگړې توگه امريكا مرستي راجلب كړې. د سړې جگړې ذهنيت د هېڅ داسي موقع مخنيوى نه سو كولاى چې شوروي اتحاد بېله مخامخ جگړې څخه په بهرني هيواد كي را ايسار كړي. د توندلاريتوب تر ټولو شرير او موقع پېژندونكى گلبدين حكمتيار و، چې په نتيجه كي يې د امريكايي مرستو تر ټولو لويه برخه تر لاسه كول او د پاكستان استخباراتي اداري ISI چې د امريكا د لاسپوڅي او پيسه ویشونكي ادارې په توگه يې كار كاوه د ده پوره درناوى كوي. موږ بايد دا هېر نه كړو چې يو وخت امريكا دغه اسلامي توندلاري تربيه، تجهيز او بسپنه وركول چې نن يې د له منځه وړولو هڅي كوي.

۹۱۱ تر پېښو وروسته د بوش ادارې ډېر لوي چانسونه د لاسه

وركړل. تر ټولو څرگند يې د اسامه په وژلو او نيولو كي پاته راتلل دي چې

د ۹۱۱ د پېښې پلان جوړونکی دی. پر افغانستان د حملي په وخت کې چې د ده د القاعده سازمان د رهبري په نيولو کې چې ټوله بي زړه سوي، ماته سوي او د پښو غورځيدلي وه چې ټوله بايد د شرقي افغانستان په غرونو کې له منځه تللي وای هلته د پاکستان پولي ته نژدې د لاري بندولو له پاره د پوځونو په استولو کې پاته راغلل چې همدې شي اسامه او د ده ډلې ته موقع برابره کړه چې پاکستان ته وتښتي. دې تېښتي اسامه په يو اتل بدل کړ او مرسته يې ورسره وکړه چې د خلکو کومکونه راجلب، نوي کسان استخدام او د تروريستي سازمان تر پخوا لا ډير ښه سره منظم کړي. د لارو د بندولو له پاره د مخکنيو پوځونو د لېږلو پريکړه د دفاع پخواني وزير ډونالډ رامسفيلډ ته راجع کېږي داسې چې دا د ترهگرۍ په وړاندي د بوش د ادارې تر ټولو لويه تېروتنه وه. دې د نړي تر ټولو لوي ترهگر ته اجازه ورکړه، چې بيرته لوبي ته راسي.

کله چې امريکا د طالبانو پر رژيم حمله وکړه اسامه او القاعده پټ سول ځکه چې په حمله کې تقريباً هيڅ ځمکنيو ځواکونو گډون نه درلود. د طالبانو چاره د شمال ټلوالې او د امريکايي او برتانوي کمانډو په لارښوونه او د هوايي ځواک په مرسته وسول. په ټوله افغانستان کې د طالبانو د پخواني مرکز څخه نيولې په شرق کې تر هراته، له شماله تر کابل او نور په هر ځاي کې چې د طالبانو حکومت نسکورېدې يو هوس يې درلود. په دې ټوله راضي وه چې د طالبانو دغه زير او ناپوه حکومت دي د دوی د غرب ملگرو سره چې دغه ناکامه هيواد ته د ويني په سرطان اوښتی دی له منځه يوړول سي.

حامد کرزی فکر کوي چې دی د غرب تر اغېزې لاندې د بون په غونډه کې د موقتي ادارې د مشر په توگه ټاکل سوی دی او له هغه پراخ

ملاتړ څخه خوند اخلي چې د ۲۰۰۴ م کال په ملي ټاکنو کې افغانستان د لومړي ځل له پاره د خپل مشر د ټاکنو له پاره په ډېري خوشحالي سره رايې واچولې. نوي بنوونځي د نجونو او هلکانو څخه په خورا شوق سره ډکې سوي او خوشباوريو هر چيري خپل وزرونه غوړولي و. کله چې طالبان نسکور سول غربي يو بي کنټروله ځواک د ټاکنو سره هيواد ته ننوت چې ورپسې يې حکومتي ادارو، انجويگانو او شخصي د امنيتي کمپنيو هيواد پر سر سره واخيست چې افغانستان ته به يې ويل د يو مکمل ملت له پاره بايد څه تر سره سي. د غربي نظاميانو وظيفه چې بنورين له منځه وړل و، يو څه د دوی دناپوهۍ او يو څه د افغانان کلتور او عنعناتو ته نه درناوي دا مسئله نوره هم پېچلې کړل. افغانانو بيرته په مقاومت لاس پوري کړ او د غرب ضد بنورنسيانو چې د خلکو په زړونو کې يې ځای د لاسه ورکړی و بيرته تر لاسه کړ.

د افغانستان د بنسټونو جوړونه او رغونه تقريباً په هغه او ايلو کې د بې کاره بيروکراتيک او بې اغېزې او د فساد له ډک حکومت له کبله د خنډ سره مخامخ سوه. حتی په کابل کې چې بې ساري ودانۍ جوړې سوي او نفوس هم خورا ډير سوی دئ حکومت په دې بريالی نه سو، چې خلکو ته برېښنا او نور اساسي خدمتونه برابر کړي. مرکز د پيسو ډک و خو بيا هم ملکي کارکوونکو او بنوونکو ته معاش نه رسېدی. د افغانستان د ملي اردو او ملي پوليسو روزنه د تجهيزاتو د نسته والي او د فاسدو قوامندانانو له کبله چې ټولي پيسې به يې په خپلو جیبونو کې اچولې وځنډيد. په سوونو مليونه ډالر افغانستان ته راغله خو تر اوسه لا د هيواد د اقتصادي پياوړتيا تر ټولو ښه ښه د کابل په خامه جادو کې د لوکسو موټرانو کرځېدل، د فاسدو حکومتي چارواکو لوړي لوړي ودانۍ

او ښايسته او د خيال رستورانټونه وه چي مړو غريبانو به را وارد سوي
الکول پکښې څښل او ډوډي پکښې خوړل.

بيا هم پرمختگونه سوي دي ځکه چي ډېر افغانان سولي او ثبات
ته خورا ډير لېوال دي او د پرمختگ په کارونو کي ونډي اخيستلو ته
ډېره تلوسه لري. نجوني مکتبونو ته ځي ځکه چي ډېر افغانان د نجوني
زده کړي غواړي او ډېرو استادانو او اداري کارکوونکو د ښوونځيو په
فعال ساتلو سره خپل ژوند د هغه دوامدار تهديد له کبله چي دوی ته د
توندلارو له خوا متوجه و په خطر کي اچولی و. د اطرافو ډېر ښوونځي
وران او ښوونکي او اداري کار کوونکي يې د طالب ښورښيان له خوا
ووژل سول. ملکي کارکوونکو د تنخوا نه تر لاسه کولو له کبله غوغا
جوړه کړې وه. د ښاروالۍ کار کوونکو چي بايد د کثافتو غرونه يي له
منځه وړي وای د نوو خلکو په راستنېدلو سره د سونامي سره مخامخ
سول. ترافیک پوليسو په کابل کي په کابل کي د نظم راوستلو خوشي
هڅي کولې او افغاني سرتېري به د ښورښيانو سره په جگړه کي وژل
کېدل.

د حامد کرزي هغه هڅي چي د ښه حکومتدارۍ له پاره يي کولې
د کورنيو شخړو او فساد له کبله له خنډ سره مخامخ سوې. په ۲۰۰۱م کال
کي د طالبانو چټکه ماته چي په ټوله هيواد کي د خوشحالي سبب سوه،
چي ور سره سمدستي دا سوال ور سره راپورته سو چي په افغانستان کي
د ائتلافي ځواکونو يو داسي ځواک ته اړتيا سته چي په افغانستان کي
سوله وساتي. د ائتلافي ځواکونو د هوايي ځواک په ملاتړ شمالي ټلوالې
ډېر ژر پر دې بريالي سول چي طالبان له پښو وغورځوي. دغه ټلواله د
تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده چي په څرگند ډول يي د جنوب د پښتنو د

خوا هر کلي ونه سو. د عبدالحق د وړاندیز له مخي چي بايد په جنوب کي هم د ټوپکسالارانو يوه ټلواله رامنځ ته سوې وای او دې به د طالبانو په بيا راپورته کولو کي تر ائتلافي ځواکونو ډېره اغېزه لرلای چي اوس يي غربي ځواکونه لري.

حامد کرزي په خپل وخت کي دغسي يو ايتلاف جوړوی او طالبان هم خورا غلي وه تر څو چي دوي بالاخره په هغه ويرجنه ورځ په ترينکوټ کي تسليم سول. که د پښتنو دغه ناخبره ائتلاف تقويه سوی وای او ائتلافي ځواکونو يې د هوا څخه ملاتړ کولای دا به د هيواد له پاره تر ټولو ښه امنيتي ځواک وای. دا هغه طريقې دي چي افغانستان خپل ځان د تاريخ په اوږدو کي په ساتلی دی. افغانستان هيڅکله هم په يوي قوي او ملي اردو سره نه دی ساتل سوی او د قومي حکومتونو اتحاد د محلي او ساحوي حکومتونو په چلولو کي خورا اغېزمن دی لکه څنگه چي د کرزي پلار کارونه د يوه قومي مشر په توگه تر سره کول. د افغانانو مطلق اکثريت د طالبانو د رژيم څخه ښه خاطره نه لرل خو که د طالبانو تر نسکورېدلو وروسته د افغانانو سره مرسته سوې وای کېدای سول چي دوی په خپله د طالبانو د بيرته راتگ مخه نيولې وای.

ددې ټولو سره افغانستان يو ځل بيا د بهرنيو سرتېرو له خوا اشغال سو او د ۲۰۰۷ مال په پيل کي هلته د نورو سرتېرو جوپې ور رواني وې. د جنوب د ائتلاف موقع د ۲۰۰۱م کال په اخير کي د همېشه له پاره له منځه ولاړه. دا شايد د غربي ځواکونو پر ځاي تر ټولو ښه چاره وای چي د هيڅ سره هم بلد نه و. مگر د دغو غربي ځواکونو قوماندې او کنټرول داسي يو شی دی چي اوس هم کېدای سي چي خبري پروسې او يو تغير راولي چي په څه ډول د افغانانو سره متقابل عمل وکړي.

د ۲۰۰۵م کال د مې ۵ ولسمشر کرزي سپيني مانۍ ته ولاړ، چي هلته يې په خپل هيواد کي پر بهرنيو ځواکونو د ډېر کنټرول غوښتنه وکړه ولسمشر بوش نه يوازې دغه غوښتنه رد کړل بلکې په خلکو کي يې د ولسمشر کرزي سپکاوی وکړ. کرزي په دې اړه په عامه خبري نه دي کړي او نه زما سره په شخصي توگه خو ولسمشر ته نژدې افغانانو ماته وويل چي دی دې کار ډېر په غوسه کړی و. شايد کرزي په رسمي او عامه توگه پر خپلو غوښتنو ډېر ټينگار کړی وي خو ولسمشر بوش بايد له ده څخه د خلکو په وړاندي خپل ملاتړ څرگند کړی وای. اوس ولسمشر کرزی د ناټو او امريکايي قواوو د وژونکو اشتباهاتو له کبله خورا ځورېږي او غندل کېږي او له بله پلوه د هغوی په اداره کولو کي هم بېوسه دی. که چيري کرزی او دده لوړ پوړي مشاورين پر دغو ځواکونو ډېره اغېزه ولري نو په ډاډ سره ويلاى سو چي مثبت تغير به راسي. له بله اړخه به کرزی دافغانانو په سترگو کي د اعتبار خاوند سي. د بلي خوا به د ناټو او امريکايي ځواکونو له خوا چي کوم تاکتيک په کار اچول سوی دی په تضمين سره به د وراني، ملکي وگړو ته د مرگ ژوبلي او د افغانانو سره د راشي درشي په چارو کي د کلتوري حساسيتونو د پېښو په مخنيوي کي مرسته وکړي. په افغانستان کي د سولي له پاره هيلي ژوندی دي او خوشبختي مخ پر ډېرېدو ده، ځکه چي ډېر افغانان ورته لېوال دي. خو د افغانستان راتلونکی شکل بايد يوازې د افغانانو لخوا د دوی د خپل مهال وېش له مخي او د دوی په خپلو طريقو باندي وټاکل سي. څونه چي غرب پر افغانانو د خپلو نظرياتو د تپلو کوښښ کوي هغونه د افغانانو د مقاومت سره مخامخ کېږي. لکه څرنگه چي مخکي وويل سول چي افغانان د بهرنۍ نړۍ د مرستي مننه کوي خو هيڅکله مداخله نه مني. غرب بايد

افغانانو ته بېلچه په لاس ورکړي خو دا بايد ورته ونه وايي چي کوم ځاي وکيندي. دوی ته څښتي په لاس ورکړي خو بايد ورته ونه وايي چي څه په جوړ کړي. افغانان خورا غښتلي، ځانگړي او په زړه پوري خلک دي. دوی خورا دوستانه او ميلمه پال خلک دي خو يوازي ميلمنو ته نه اشغالگرو ته. دوی محافظه کار دي خو توندلاري نه دي. توندلاريتوب د افغانانو په خاوره کي د امريکا او نورو هيوادونو د غلطو پاليسيو نتيجه ده چي افغانان يي د خپلو هدفونو له پاره وکارول. يو وخت ټولي نړۍ د افغانو احترام کاوه. په افغانستان کي به مثبت تغيرات راسي خو په کراره که چيري موږ د ژر تغير راوستلو هڅه وکړو نو پايلي به يي راته په زړه پوري نه وي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library